

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Ministry for Human Rights and Refugees

Ujedinjene nacije u BiH
United Nations in BiH

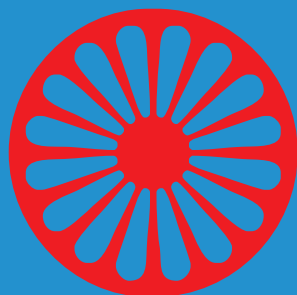
IZMIJENJENI AKCIJSKI PLAN
BOSNE I HERCEGOVINE ZA
RJEŠAVANJE PROBLEMA
ROMA U POLJIMA
ZAPOŠLJAVANJA,
STAMBENOG ZBRINJAVANJA
I ZDRAVSTVENE SKRBI
2013 - 2016. GODINE

Ova publikacija je izrađena u okviru projekta "Podrška Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice, u reviziji akcionih planova Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite", podržanog od strane Ureda rezidentnog koordinatora Ujedinjenih nacija u BiH (UNRCO), Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), Međunarodne organizacije rada (ILO), Fonda Ujedinjenih nacija za djecu (UNICEF), Populacijskog Fonda Ujedinjenih nacija (UNFPA), UN Agencije za izbjeglice (UNHCR) i Međunarodne organizacije za migracije (IOM).

This publication has been produced within the framework of the project "Support to the Ministry of Human Rights and Refugees on the Revision of Roma Action Plans in the field of Employment, Housing and Health care" supported by United Nations Resident Coordinator's Office in Bosnia and Herzegovina (UN RCO); United Nations Development Programme (UNDP); International Labour Organization (ILO); United Nations Children's Fund (UNICEF); United Nations Population Fund (UNFPA); United Nations Refugee Agency (UNHCR) and International Organization for Migration (IOM)

IZMIJENJENI AKCIJSKI PLAN
BOSNE I HERCEGOVINE ZA
RJEŠAVANJE PROBLEMA
ROMA U POLJIMA
ZAPOŠLJAVANJA,
STAMBENOG ZBRINJAVANJA
I ZDRAVSTVENE SKRBI
2013 - 2016. GODINE

I. UVOD

Romi su najbrojnija nacionalna manjina u Bosni i Hercegovini, a prema dostupnim podacima dobijenim u okviru procesa evidentiranja potreba Roma¹ i drugim istraživanjima², Romi su i najugroženija nacionalna manjina, i to po svim društvenim parametrima koji se uzimaju u obzir prilikom procjenjivanja socijalnog statusa neke zajednice, ili društvene skupine. Od pripadnika svih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, niti jedna se ne nalazi u socijalnom položaju koji je po svojoj težini i problematičnosti, približno sličan položaju romske manjine, čiji predstavnici žive skoro na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, točnije na prostoru 71 općine (prilog 1: Evidencija potreba romskih obitelji po općinama, razvrstana po entitetima i županijama), izvor podataka ERP.

Socijalna isključenost romske populacije, očituje se prije svega u tome što su pojedinci i čitave obitelji gurnuti na margine društva, te spriječeni da svojim punim kapacitetima učestvuju u gospodarskim, društvenim i kulturnim tijekovima, a prije svega zbog siromaštva i/ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za naobrazbu i zaposlenje.

Položaj pojedinca, ili ove manjinske grupe, udaljavaju Rome od mogućnosti za stjecanjem naobrazbe i zaposlenja, te smanjuju njihovu mogućnost za ostvarivanjem prihoda. Stoga su mnogi od njih isključeni i ne učestvuju u društvenim mrežama, ili ostalim aktivnostima u zajednici.

Činjenica je, također, da je posljednjih godina ovo stanje poboljšano, te su romske zajednice nešto bolje organizirane, ali isključivo od strane njihovih predstavnika. U tim zajednicama veoma malo sudjeluju predstavnici ostalih zajednica i etničkih skupina, tako da pripadnici romske populacije još uvijek veoma često djeluju kao izolirane skupine.

Zakonski okvir i odrednice za skrb prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, osim Ustava Bosne i Hercegovine, čine i Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina (usvojen na državnoj razini, entitetskim razinama i u nekim od županija u FBiH), te Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine.

Za položaj i prava Roma važni su i ostali zakoni koji se odnose na polje zapošljavanja, stanovanja, zdravstvenu i socijalnu skrb, a koji su, zavisno od ustavnih nadležnosti, doneseni na razini entiteta Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine, županija, te od strane Brčko Distrikta u BiH.

Sagledavajući stanje u ranijem periodu, vidljivo je da su intenzivirane aktivnosti u cilju poboljšanja položaja manjina, a posebice Roma u Bosni i Hercegovini. Najveći broj aktivnosti odnosi se na preuzimanje i usklađivanje pravnog okvira sa međunarodnim standardima UN-a i Vijeća Europe, a posebice ratifikacijom Okvirne konvencije za skrb nacionalnih manjina Vijeća Europe iz 2002. godine, čime je država preuzela obvezu da aktivnom politikom, zakonima i drugim aktima radi na ostvarivanju načela utvrđenih ovom konvencijom, posebice kada su u pitanju Romi.

Aktivnija politika u cilju poboljšanja skrbi za najugroženiju manjinu započinje imenovanjem savjetodavnog i koordinirajućeg tijela 2002. godine od strane Vijeća ministara BiH - Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Odbor za Rome), koji je imenovan 2012. godine, a u trećem mandatu na period od 4 godine, dakle do lipnja 2016. godine³.

¹ MLJPI je od studenog 2009. do ožujka 2010. godine obavilo sveobuhvatno istraživanje o potrebama Roma, te je kreiran kontinuirani sustav Evidencije romskih potreba (ERP BiH).

² Istraživanja su vodili: OSCE, Save the children Norway, UNICEF i UNHCR.

³ Odluku o formiranju Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH i Odluku o imenovanju članova Odbora ("Službeni glasnik BiH", broj: 85/12).

Odbor za Rome ima nadležnost raspravljati o svim značajnim pitanjima sadržanim u Strategiji Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u BiH ⁴ (u daljem tekstu: Strategija), te je nadležan da prati sprovedbu, inicira i predlaže različite aktivnosti u svrhu efikasnije realizacije Dekade inkluzije Roma 2005-2015. godine. Odbor za Rome je zadužen za sustavsko praćenje sprovedbe Akcijskog plana za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi, kao i za praćenje sprovedbe Izmijenjenog plana o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini. Također, Odbor donosi operativne planove i predlaže mjere za unaprjeđenje sprovedbe Akcijskog plana, a putem svojih predstavnika inicira aktivnosti s ciljem osiguranja sredstava u budžetima institucija na razini Bosne i Hercegovine i entiteta za potrebe realizacije Akcijskog plana. Odbor prati utrošak odobrenih sredstava u budžetima institucija Bosne i Hercegovine i institucija entiteta za realizaciju Akcijskog plana u sva tri polja, te dinamiku realizacije istih. Nadalje, Odbor se uključuje u ostvarivanje kontakata sa potencijalnim donatorima i drugim zainteresiranim stranama u svrhu osiguravanja sredstava za sprovedbu Akcijskog plana. U cilju donošenja validnih stavova, zaključaka i preporuka, Odbor može, sukladno sa finansijskim mogućnostima, formirati stalne ili povremene komisije i tematsko-stručne grupe, a posebice u okviru implementacije Akcijskog plana, te svojim aktom može utvrditi sustav monitoringa realizacije planskih aktivnosti za Rome u Bosni i Hercegovini, kao i pratiti metodologiju utroška donatorskih i budžetskih sredstava namijenjenih za realizaciju Akcijskog plana.

Parlamentarna skupština BiH je, također, 2003. godine usvojila Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, kojim je priznat status manjina: Albancima, Crnogorcima, Česima, Italijanima, jevrejima, Mađarima, Makedoncima, Nijemcima, Poljacima, **Romima**, Rumunima, Rusima, Slovacima, Slovencima, Turcima i Ukrajincima. Ovim zakonom je propisano da pripadnici manjina, izuzev prava koja uživaju kao i svi građani - državljani Bosne i Hercegovine, uživaju dodatnu skrb i prava utvrđena pomenutom konvencijom i ovim zakonom, a naročito u polju povijesti, kulture, običaja, tradicije, jezika, pisma, naobrazbe, vjerskih sloboda i dr.

U Bosni i Hercegovini su u kontinuitetu nastavljene aktivnosti na uspostavi pravnog i institucionalnog okvira, tako da je na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (u daljem tekstu: MLJPI), Vijeće ministara BiH 2004. godine usvojilo Akcijski plan Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma, koji je 2010. godine usvojen kao Izmijenjeni akcijski plan Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma.

Prateći u kontinuitetu položaj romske nacionalne manjine, prije svega kroz realizaciju obveze izvješćivanja Bosne i Hercegovine o sprovedbi međunarodnih konvencija i protokola, prvenstveno prema odredbama Komiteta VE za nacionalne manjine, MLJPI je Vijeću ministara BiH (u daljem tekstu: VMBIH) 2005. godine predložilo, a VMBIH usvojilo Strategiju Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma, koja ne utvrđuje vremenski okvir njene realizacije, niti indikatore praćenja i sprovedbe, tako da je dugoročno primjenjiva i sadrži osnovna načela za unaprjeđenje položaja manjina u Bosni i Hercegovini zasnovana na međunarodnim standardima koje je preuzela Bosna i Hercegovina.

U periodu od 2006. do 2007. godine realiziraju se aktivnosti kroz suradnju Odbora za Rome BiH i MLJPI usmjerene na jačanje regionalne suradnje, suradnje sa međunarodnim organizacijama OSCE, UNHCR, UNICEF radi prikupljanja relevantnih pokazatelja o broju i potrebama Roma u pogledu njihovog socijalnog i građanskog statusa (uključujući istraživanja o upisu u matične knjige rođenih) i drugih rezidencijalnih prava.

U okviru europskih i regionalnih inicijativa 2005. godine usaglašava se zajednički dokument **“Dekada inkluzije Roma 2005 – 2015. godine”** (u daljem tekstu: Dekada Roma) između nekoliko zemalja članica Europske unije i zemalja u pretpristupnom statusu, koji je Bosna i Hercegovina prihvatila i potpisala sredinom 2008. godine.

⁴ “Službeni glasnik BiH”, broj 67/05.

Pristupanjem Dekadi Roma Bosna i Hercegovina intenzivira aktivnosti obvezujući se da će godišnje, tijekom trajanja Dekade, osiguravati financijska sredstva potrebna za sprovedbu Akcijskog plana za Rome, kojim su kreirane aktivnosti usmjerene na rješavanje romskih egzistencijalnih potreba kao što su stanovanje, zapošljavanje, zdravstvena skrb i naobrazba. Dekada Roma zemlje članice obvezuje da *usvoje nacionalne akcijske planove za Dekadu Roma, obezbijede efikasno učešće romskog društva, razmotre mogućnost potpore rada romskim konzultantima, osiguraju transparentnost i razmjenu informacija, uspostave mehanizam za monitoring, ojačaju kapacitet romskih organizacija, obezbijede redovito izvješćivanje o napretku u vezi ciljeva Dekade Roma, itd.*

Bosna i Hercegovina je Dekadu Roma prihvatila kao praktičan model za izgradnju odgovarajućih standarda, metodologije i međusobne suradnje država i međunarodnih organizacija i institucija u borbi protiv siromaštva romske populacije, njihovog isključivanja i diskriminacije u regionalnom okviru.

Polazeći od sadržaja spomenute Strategije i ciljeva Dekade Roma, te činjenice da su Romi u BiH po svim društveno-gospodarskim parametrima najugroženija nacionalna manjina, VM BiH je 2008. godine usvojilo Akcijski plan za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi (u daljem tekstu: Akcijski plan za Rome) koji prvenstveno predstavlja operativni dokument u čijem sačinjavanju su sudjelovali predstavnici svih nadležnih ministarstava iz Bosne i Hercegovine, kao i predstavnici Roma. Time je osiguran puni participativni pristup svih relevantnih aktera u implementaciji ovog plana.

Analizom ukupnih rezultata o realizaciji Akcijskog plana za Rome BiH, koji su do sada postignuti, a u odnosu na ciljeve Dekade Roma, Bosna i Hercegovina je od strane zemalja članica Dekade Roma ocijenjena kao veoma uspješna zemlja u pogledu postizanja dobrih rezultata, posebice u polju stambenog zbrinjavanja Roma i u procesu evidentiranja potreba Roma. Dobra praksa i postignuti rezultati prihvaćeni su i od strane ostalih članova Dekade Roma pa su neke zemlje pokazale interes za razmjenom pozitivne prakse u polju stambenog zbrinjavanja Roma i procesu evidentiranja. U narednom periodu predstoji realizacija ove aktivnosti, kao i predsjedavanje Bosne i Hercegovine u posljednjoj godini trajanja Dekade od lipnja 2014. do lipnja 2015. godine.

Usvajanjem **Zakona o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine** iz 2009. godine, u BiH je dodatno ustanovljen sustav za suzbijanje diskriminacije, a ovaj zakon je utemeljen i koncipiran na osnovici europskih standarda. Ovaj zakon sadrži odrednice kojim se štite građani Bosne i Hercegovine, a samim time i pripadnici nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, od diskriminacije u svim poljima rada i života, obuhvatajući zapošljavanje, socijalnu i zdravstvenu skrb, pravosuđe i upravu, stanovanje, javno informiranje, naobrazbu, šport, kulturu, znanost, privredu i dr.

U svrhu revizije postojećeg Akcijskog plana za Rome, pored iskustva tijekom četverogodišnje implementacije, kao polazna točka za reviziju Akcijskog plana ponovo su sadržaj i ciljevi Deklaracije dekade uključenja Roma 2005-2015. godine, ali i Okvir Europske unije za nacionalne strategije za integraciju Roma do 2020. godine (u daljem tekstu: EU strategija 2020.), kao i postojeći pravni okvir Bosne i Hercegovine, kojim se uvažavaju specifičnosti njene unutarnje organizacije.

EU Strategija 2020. je odredila jasnu političku posvećenost zemalja članica EU za integraciju Roma. Zbog budućeg statusa Bosne i Hercegovine u okviru RAP-a posebice je važno uključiti standarde iz ovog EU dokumenta, a koji se odnose na obvezu država članica i potencijalnih članica da:

- *uspostave nacionalne ciljeve za integraciju Roma u cilju premošćivanja jaza između Roma i opće populacije, uključujući prvenstveno pristup naobrazbi, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stambenom zbrinjavanju Roma;*
- *mapiraju socijalno ugrožene mikro-regione ili segregirana naselja;*
- *redovito izdvajaju sredstva u budžetima, koja će biti upotunjena međunarodnim sredstvima i sredstvima EU;*

- *uspostave uspješne metode monitoringa;*
- *obezbijede bliske suradnje sa romskim predstavnicima na lokalnoj i regionalnoj razini;*
- *izmjene akcijske planove sukladno sa navedenim principima, kao i obezbijede ulogu koordinacije od strane romskih predstavnika.*

Sagledavajući ukupno stanje u kojem živi romska manjina, te činjenicu da pravni okvir Bosne i Hercegovine, kao i preuzeti međunarodni okvir, omogućavaju Bosni i Hercegovini da nastavi sa realizacijom aktivnosti za rješavanje jednog od najozbiljnijih društvenih izazova u Europi: zaustavljanje isključivanja Roma. Također, u općim ciljevima ovog izmijenjenog dokumenta polazimo od opredjeljenja da se nastavi sa praksom usaglašavanja postojećih zakona i politika sa zakonima i politikama Europske Unije u poljima zabrane diskriminacije, poštivanja osnovnih prava slobode kretanja ljudi i prava djece⁵, ali i u polju socijalne politike sukladno sa vrijednostima utvrđenim u okviru Revidirane europske socijalne povelje i drugim europskim pravnim izvorima (acquire).⁶

Ovim pristupom Bosna i Hercegovina nastavlja napore za integraciju Roma u Bosni i Hercegovini kako na regionalnoj, tako i na lokalnoj razini, s ciljem udruženja napora svih razina vlasti, a posebice lokalnih vlasti i organizacija civilnog društva, te romskih udruženja.

Kako bi se ove aktivnosti pretvorile u konkretne akcije, kreiran je i novi dokument - Izmijenjeni akcijski plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi 2013–2016. godine (u daljem tekstu: RAP).

Sagledavajući ukupno stanje u pogledu dosadašnje implementacije Akcijskog plana za Rome možemo naznačiti i razloge za reviziju, koji se tiču evidentne činjenice da su mnoge od predviđenih aktivnosti nerealno postavljene, te nisu mogle biti realizirane. Potrebna sredstva nisu planirana na osnovu relevantnih potreba Roma. Nedostaje i adekvatan sustav monitoringa, a nisu jasno određeni nosioci aktivnosti, sukladno sa važećim zakonom i administrativnim uređenjem. Postojeći formalni i neformalni akteri su pomiješani, a od njih se očekuje ista razina angažiranja i učinkovitosti. Nedostaju realni i mjerljivih indikatori uspjeha kako bi se omogućio efikasniji monitoring, evaluacija i izvješćivanje, te jasnija uloga Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH. Sve uključene institucije i organizacije nisu se odgovorno i na jednak način uključile u realizaciju planiranih aktivnosti.

Sukladno sa prezentiranim informacijama u okviru ovog Izmijenjenog akcijskog plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi 2013–2016. usaglašen je, pored ovog prvog dijela – uvoda, i sadržaj koji je izložen u okviru pet (5) dijelova:

- Prvi dio – Uvod;
- Drugi dio - sadrži cjelinu koja se odnosi na jačanje institucionalnih kapaciteta;
- Treći dio - sadrži *prijedlog aktivnosti po poljima;*
- Četvrti dio - *sadrži odjeljak u kojem se objašnjavaju sustavi i problemi vezani za financiranje planiranih aktivnosti;*
- Peti dio - *sadrži odjeljak u kojem se objašnjava sustav monitoringa, evaluacije i izvješćivanja o realizaciji RAP-a.*

⁵ COM (2011) 60, Agenda EU za prava djeteta.

⁶ Acquire-Europske pravne stečevine.

II. JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA

S ciljem osiguranja najviše razine ljudskih prava, Bosna i Hercegovina je uspostavila više institucionalnih mehanizama tj. tijela nadležnih za pitanja nacionalnih manjina. Ova tijela uspostavljena su kako u zakonodavnoj, tako i u izvršnoj vlasti u Bosni i Hercegovini.

Pri zakonodavnoj vlasti u BiH i entitetima osnovani su:

- **Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH** kao savjetodavno tijelo koje daje mišljenja, savjete i prijedloge Parlamentarnoj skupštini o svim pitanjima koja se tiču nacionalnih manjina u BiH.
- **Savjet za nacionalne manjine Republike Srpske** kao posebno savjetodavno tijelo Narodne Skupštine RS koje daje mišljenja i prijedloge o svim pitanjima koja se tiču nacionalnih manjina.
- **Vijeće nacionalnih manjina FBiH** kao savjetodavno tijelo Parlamenta Federacije BiH.

Bosna i Hercegovina je, pored parlamentarnih i koordinirajućih tijela na razini Vijeća ministara BiH, također, osigurala i sudjelovanje ostalih izvršnih razina vlasti koje su, sukladno sa njihovim nadležnostima, odgovorne za realizaciju RAP-a. Ključne aktere identificirala je i Strategija za rješavanje problema Roma u BiH, usvojena 2005. godine, a koja je pored Dekade i EU Strategije platforma za izradu i ovog RAP-a.

Kao što je navedeno u okviru Strategije za rješavanje problema Roma u BiH, najvažniji akteri za implementaciju RAP-a su: Vijeće ministara, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo pravde BiH, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Ministarstvo financija i trezora, Direkcija za europske integracije BiH, Agencija za rad i zapošljavanje BiH, Vlada FBiH i Vlada RS, Vlada Brčko Distrikta BiH, čiji su predstavnici članovi Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.

Vijeće ministara BiH je, nakon odluke o pristupanju Dekadi, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH dodijelilo koordinirajuću ulogu u sprovedbi RAP-a.

MLJPI je sukladno sa dodijeljenom ulogom iniciralo i vodilo poslove u izradi akcijskih planova, te u kontinuitetu pratilo i izvješćivalo o aktivnostima Dekade i ostalim aktivnostima koje se odnose na promociju, te skrb ljudskih prava manjina u Bosni i Hercegovini. U okviru MLJPI uspostavljen je *Odjel za skrb prava i suradnju sa nacionalnim i drugima manjinama* koji je nadležan za osiguranje stručne, administrativne i operativne potpore, te posebice za realizaciju aktivnosti koji se odnose na praćenje, promociju i skrb prava Roma kao najugroženije i najbrojnije nacionalne manjine.

Jedna od najvažnijih aktivnosti koje realizira ovaj Odjel odnosi se na izvješćivanje o implementaciji RAP-a. Ova aktivnost podrazumijeva prikupljanje svih potrebnih podataka, analitiku i izvješćivanje, suradnju sa ostalim razinama vlasti u BiH, te sa domaćim i međunarodnim NVO, a što je uzeto u obzir prilikom izrade RAP-a.

MLJPI, također, u svrhu izvršenja različitih stručnih aktivnosti prema potrebi i mogućnostima uspostavlja stručne interesne grupe koje imaju zadatak prikupljati podatke, izrađivati stručne i analitičke materijale, sudjelovati u izradi akcijskog plana, te svih ostalih programskih, projektnih i analitičko-informativnih dokumenata, a prema potrebi i ciljevima Akcijskog plana za Rome u BiH. MLJPI je uspostavilo: Radnu grupu za stambenu problematiku Roma, Radnu grupu za polje zapošljavanja Roma, Radnu grupu za polje zdravstvene skrbi i Radnu grupu za evidentiranje potreba Roma.

Sukladno sa nadležnostima u izradi RAP-a uključena su i ostala državna, entitetska, kantonalna ministarstva i institucije nadležne za polja zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi.

Posebice važnu ulogu u pogledu direktne implementacije RAP-a imaju sljedeća ministarstva i institucije:

- a) za polje zapošljavanja: Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje RS i Zavod za zapošljavanja BD,
- b) za polje zdravstvene skrbi: Zavod za javno zdravstvo FBiH, Institut za javno zdravstvo RS, Odjel za zdravstvo i ostale usluge Vlade BD, te
- c) za polje stambenog zbrinjavanja: općine, CSR i u pogledu koordinacije i/ili implementacije Ministarstvo prostornog uređenja Federacije BiH i Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstvo i ekologiju RS i Odjeljenje za Vlade BD.

Kada su u pitanju **procedure kao dio institucionalnih mehanizama**, MLJPI kreira i predlaže donošenje različitih odluka, a VMBiH ili samo donosi odluke, upute, instrukcije i dr. akte s ciljem osiguranja realizacije aktivnosti planiranih Akcijskim planom, kao što su:

- a) odluka Vijeća ministara o rasporedu budžetskih sredstava za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene skrbi i programa evidencije i uspostave baze podataka o Romima;
- b) metodologija i plan realizacije sredstava za implementaciju Akcijskog plana koja podrazumijeva niz odluka, koje omogućavaju implementaciju pojedinih segmenata Akcijskog plana (odluka o kriterijima za korišćenje sredstava, potpisivanje Memoranduma o razumijevanju između MLJPI-a i nadležnih entitetskih institucija po poljima, sadržaj i način sprovođenja programa evidentiranja i uspostave baze podataka);
- c) odluka MLJPI-a o uspostavljanju radnih skupina za praćenje implementacije Akcijskog plana po poljima;
- d) uputstvo o načinu i postupku odabira korisnika pomoći za stambeno zbrinjavanje Roma;
- e) usaglašen sporazum sa CSR u svrhu kontinuiranog procesa evidentiranja potreba romskih obitelji.

MLJPI je potpisalo Sporazum o suradnji sa 57 centara za socijalni rad u kojima su, najvećim brojem, evidentirani Romi. Na osnovu prikupljenih podataka tijekom evidentiranja dizajnirana je i puštena u rad baza podataka (ERP – Evidencija potreba Roma). Svi podaci koji su dobiveni prilikom evidentiranja Roma i potreba romskih kućanstava su transportirani u novu bazu podataka, smještenu u centrima za socijalni rad (u daljem tekstu: CSR). Prioritetni korisnici su dobili korisnička imena i zaporke za korišćenje baze podataka. MLJPI je za sve predstavnike CSR sa kojima je potpisan Sporazum, organizirao edukaciju o načinu korišćenja i ažuriranja podataka iz ERP.

Pored nadležnih institucija koje su uključene u izradu RAP-a, važnu ulogu imaju i predstavnici Roma koji su direktno uključeni u koordinaciju, kao i Romi koordinatori, koji su uključeni u implementaciju kroz suradnju sa romskim udruženjima u Bosni i Hercegovini.

Romski koordinatori su akteri koji trebaju osigurati odgovarajuću komunikaciju između predstavnika Roma i vlasti. To je od ključnog značaja za proces revizije i daljnje implementacije usvojenih mjera, a posebno razvoja sustava neovisnog monitoringa, koji se realizira sa predstavnicima registriranih romskih udruženja u Bosni i Hercegovini. U okviru potpore Europske komisije, projekat koji realizira CARE international, angažiran je Rom koordinator pri MLJPI i 4 Roma kao regionalni koordinatori u regionalnim uredima MLJPI. Oformljeni su i regionalni operativni timovi koji su naslonjeni na korišćenje postojećih kapaciteta regionalnih centra MLJPI, a koji pored koordinacije sa romskim udruženjima najmanje dva puta godišnje okupljaju predstavnike općina, CSR i nadležnih entitetskih, a u FBiH i županijskih ministarstava s ciljem uspostave lokalne koordinacije, kako bi se poboljšala implementacija Akcijskog plana za Rome, te precizirali prioritete prema potrebama lokalne zajednice. Ovaj sustav koordinacije potrebno je u narednom periodu osnažiti i osigurati njegovu održivost.

Romska udruženja su u dosadašnjem periodu bila na različit način uključena u implementaciju dosadašnjeg Akcijskog plana za Rome u BiH i to u zavisnosti od područja, te od kapaciteta samih udruženja. S ciljem da se obezbijedi puno učešće romskog sektora u svim fazama implementacije, uključujući i proces revizije, osigurana je konzultativna uloga romskih udruženja. MLJPI je svake godine osiguralo finansijska grant sredstva, koja su namijenjena za potpore redovitom radu Odbora za Rome pri VMBiH, a prioritetno za aktivnosti romskih udruženja koja se dodjeljuju za najbolje projekte odabrane putem javnog natječaja. Kriterije za izbor projekata utvrđuje Odbor za Rome.

Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine uspostavljen je Odlukom Vijeća ministara BiH⁷ kao savjetodavno tijelo zaduženo za:

- a) sustavsko praćenje sprovođenja Akcijskog plana za rješavanje problema Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene skrbi i izmijenjenog plana o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini;
- b) donošenje operativnih planova i predlaganje mjere za unaprjeđenje sprovođenja Akcijskog plana;
- c) iniciranje, putem svojih predstavnika, aktivnosti s ciljem osiguranja sredstava u budžetima institucija na razini Bosne i Hercegovine i entiteta za potrebe realizacije Akcijskog plana;
- d) praćenje utroška odobrenih sredstava u budžetima institucija Bosne i Hercegovine i institucija entiteta za realizaciju Akcijskog plana u sva tri polja, te dinamiku realizacije istih;
- e) uključivanje u ostvarivanju kontakata sa potencijalnim donatorima i drugih zainteresiranih strana na osiguravanju sredstava za sprovedbu Akcijskog plana;
- f) formiranje stalnih ili povremenih komisija i tematsko-stručnih skupina, posebice u okviru implementacije Akcijskog plana, u cilju donošenja validnih stavova, zaključaka i preporuka;
- g) utvrđivanje sustava monitoringa realizacije utvrđenih planskih aktivnosti za Rome u Bosni i Hercegovini, te praćenje metodologije utroška donatorskih i budžetskih sredstava namijenjenih za realizaciju Akcijskog plana.

⁷ Službeni glasnik BiH br 80/12.

Odlukom o osnivanju Odbora za Rome, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH osigurava tehničku i stručnu pomoć Odboru; Odbor podnosi izvješće o svom radu Vijeću ministara. Ovim putem se uspostavlja jedinstven institucionalni mehanizam koji osigurava bolju horizontalnu i vertikalnu komunikaciju i koordinaciju, te doprinosi i većem stupnju implementacije izmijenjenog Akcijskog plana nakon njegovog usvajanja.

Tijekom dosadašnje implementacije akcijskih planova, ured **Ombudsmena za ljudska prava BiH** nije bio uključen u taj proces. Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, koji djeluje unutar ureda Ombudsmena, posebnu pažnju posvećuje, između ostalog, analizi zakonske regulative koja tretira prava manjina u cilju iniciranja izmjena zakonskih propisa, kako bi bili usklađeni sa međunarodnim standardima ljudskih prava. Odjel treba biti uključen u reviziju i implementaciju Akcijskog plana kroz razmjenu informacija o planiranim aktivnostima. Kako su nadležni organi obvezni da kontinuirano rade na povoljnijem zakonodavnom okviru za rješavanje problema Roma, neophodno je osigurati suradnju između Odjela i MLJPI-a posebice u pogledu praćenja individualnih predmeta koji se odnose na slučajeve diskriminacije i njene oblike.

Polazeći od prethodno prezentiranih informacija u okviru ovog dokumenta utvrđujemo strateški cilj koji se odnosi na poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta.

Strateški cilj 1. Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta

Strateški cilj 1. Implementira se realizacijom sljedećih programskih aktivnosti:

Program 1 - *Poboljšati kapacitete na razini BiH i koordinaciju sa lokalnim razinama vlasti,*

Program 2 - *Poboljšati suradnju sa romskim udruženjima,*

Program 3 - *Unaprijediti regionalnu i suradnju sa međunarodnim organizacijama,*

Program 4 - *Poboljšati sustav prikupljanja podataka (evidentiranje potreba Roma)*

Strateški cilj 1:	Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta									
	Program 1.	Aktivnost	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
			2013	2014	2015	2016				
1. Poboljšanje kapaciteta na razini BiH i ojačana koordinacija sa lokalnim razinama vlasti	1.1. Ojačati kapacitete MLJPI	X	X			Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	Ojačani kapaciteti odjela za manjine	Budžet BiH	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	
		X	X			Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	Osigurana dovoljna budžetska sredstva za rad	Budžet BiH	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	
		X	X	X		Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	Uposlen najmanje jedan Rom u MLJPI, a prema mogućnosti i u regionalnim uredima (4)	Budžet BiH	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	
		X	X	X		Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	-formirane interresorne i stručne grupe; - osigurana sredstva za rad	Budžet BiH	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	
		X	X	X		Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	osigurana sredstva za edukaciju i nastavak procesa suradnje sa CSR	Budžet BiH	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	
		X	X	X		MLJPI u suradnji sa predstavnicima donatora	Sprovedeno istraživanje i urađena analiza	Budžet BiH i donatorska sredstva	MLJPI	

Strateški cilj 1:		Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta								
		Program 1.	Aktivnost	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja
2013	2014			2015	2016					
	1.7. Praćenje stanja i edukacija romske populacije o upisu u matične knjige		X	X	X	X	Centri za socijalni rad, općine, matični uredi	1.ERP ažuriran od strane CSR 2.Podaci o broju neupisanih u MK upisani u centralnu bazu u MLJPI i prosljeđeni matičnim uredima 3.Informacije o upisu i naknadnom u MK dostupne na općinskim oglasnim tablama, distribuirane romskim NVO i po svim romskim naseljima 4.Općine donijele odluku o oslobađanju plaćanja naknada prilikom upisa i naknadnog upisa u MK za pripadnike romske nacionalne manjine	Budžeti, donatorska sredstva	Ministarstvo pravde FBiH i FUP, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS i nadležno odjeljenje BD

Strateški cilj 1:		Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta							
		Vremenski okvir				Odgovorne institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
Program 2	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
		2. Poboljšanje suradnje sa romskim udruženjima	2.1. Redovito održavanje referalnih sastanaka (2 godišnje)	X	X	X		MLJPI	Broj održanih sastanaka
2.2. Održavanje sastanaka sa međunarodnim organizacijama i potencijalnim donatorima	X		X	X	X	MLJPI	Godišnje održana najmanje dva sastanka		MLJPI
2.3. Izrada protokola o suradnji sa Romskim udruženjima na svim razinama			X				MLJPI U suradnji sa entitetskim vlastima i vl. BD BIH	1. Broj kreiranih, usaglašanih i potpisanih protokola sa Romskim udruženjima 2. Definirani principi i načela suradnje sa romskim NVO i VM BiH	Budžet BiH i donatorska sredstva

Strateški cilj 1:		Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta																			
		Vremenski okvir	Odgovorne institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica	2013		2016												
2013	2014						2015	2016	2013	2014	2015	2016									
Program 3	Aktivnost 3-1. Održavanje operativnih sastanaka sa međunarodnim organizacijama koje su uključene u realizaciju RAP-a: UNHCR, UNICEF, UNDP						X	X													
3. Unapređenje regionalne i međunarodne suradnje	3-2. Učešće na regionalnim i sastancima Dekade inkluzije Roma						X	X													
3. Unapređenje regionalne i međunarodne suradnje	3-3. Iniciranje i sprovedba zajedničkih istraživanja						X	X													

Strateški cilj 1:		Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta							
		Vremenski okvir				Odgovorne institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
Program 4	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
		4. Poboljšanje prikupljanja podataka (evidentiranja potreba Roma)	4.1. Održavanje edukativnih sastanaka sa CSR	X	X	X		MLJPI	Broj održanih edukacija CSR
4.2. Održavanje referalnih sastanaka 4x godišnje	X		X	X	X	MLJPI	Broj održanih referalnih sastanaka	Budžet BiH i donatorska sredstva	MLJPI
4.3. Sprovedba zajedničkih istraživanja	X		X	X		MLJPI	Broj podnesenih istraživanja	Budžet BiH i donatorska sredstva	MLJPI

III. PRIJEDLOG AKTIVNOSTI PO POLJIMA

U svrhu izrade RAP-a izvršena je pojedinačna situaciona analiza za sva polja - zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i zdravstvenu skrb, koja se nalazi u prilogu ovog dokumenta.

Broj članova evidentiranih na Zavodu za zapošljavanje Entiteta	Nepoznato		Neprijavljen		Prijavljen		Ukupno
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Federacija BiH	2009	1875	1852	1935	1756	1596	11.023
Republika Srpska	447	418	409	413	535	538	2760
Brčko Distrikt	156	146	38	46	131	134	651
n/p	553	490	520	543	283	319	2708
UKUPNO	3165	2929	2819	2937	2705	2587	17.142

Izvor podataka: MLJPI - podaci iz evidencije potreba Roma

S ciljem da se na racionalan i operativan način obrazlože aktivnosti po poljima, u okviru ovog dokumenta u prethodnom poglavlju, u dijelu koji obrazlaže razloge za reviziju RAP-a, dat je sažetak osnovnih problema zbog kojih je pokrenuta revizija. U dijelu koji slijedi obrazloženi su predloženi ciljevi, programi i mjere.

3.1. Zapošljavanje

3.1.1. Potrebe za zapošljavanjem Roma i ocjena stanja

Trogodišnja implementacija Akcijskog plana zapošljavanja Roma nije do kraja ispunila očekivanja. Brojni zacrtani ciljevi i uz njih definirane mjere nisu bile podržane potrebnim resursima i jasno dodijeljenim zadacima, kojima bi se postiglo očekivano. S jedne strane, bitne promjene u globalnom okruženju koje su se u međuvremenu dogodile (gospodarska kriza, porast nezaposlenosti, smanjenje prilika za zapošljavanje, ograničenja u zapošljavanju u javnim institucijama), te problemi same romske populacije s druge strane (niska kvalifikaciona struktura, neprijavlivanje u Zavode za zapošljavanje, posebice obrazovanih i kvalifikovanih Roma, nedostatak vještina i znanja koja se traže na tržištu rada) učinili su da se ambiciozno postavljeni ciljevi nisu i realizirali.

Tako je Akcijskim planom bilo predviđeno da će se tijekom osmogodišnjeg perioda za zapošljavanje Roma izdvojiti ukupno 170 milijuna KM, što je u prosjeku oko 21 milijun KM godišnje. Prema podacima prikupljenim u procesu revizije Akcijskog plana, tijekom protekle četiri godine izdvojeno je ukupno oko 2,7 milijuna KM, što je u prosjeku oko 681 tisuća KM godišnje, ili tek 3% od planiranog. Uslijed izostanka predviđenog financiranja od strane nižih razina vlasti, najveći dio ovih sredstava (oko 80%, ili 2,1 milijun

KM) predstavlja doprinos Vijeća ministara BiH kroz grant MLJPI. Preostali iznos uključuje doprinose Federalnog ministarstva rada i socijalne politike (280 tisuća KM), Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog Kantona (200 tisuća KM), dok se manji dio odnosi na sporadična izdvajanja lokalnih zajednica, sufinancirajućih domaćih i međunarodnih organizacija, te Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta. Prema postojećim budžetskim projekcijama, u predstojećem trogodišnjem periodu ne očekuju se bitne promjene u planiranim izdvajanjima. Sa izvjesnošću se može računati samo na iznos od ukupno 850 tisuća KM godišnje, koji uključuje sredstva granta MLJPI (710 tisuća KM) i doprinose iz budžeta resornih ministarstava FBiH (90 tisuća KM) i Tuzlanskog Kantona (50 tisuća KM).

Međutim, ukupan broj od 212 Roma koji su prošli kroz programe zapošljavanja Roma od 2009. godine, bez obzira na iskazane mnogo veće potrebe, upućuje na pozitivan pristup problemu zapošljavanja Roma, jer je ipak uveden opće prihvaćen i jedinstven način zapošljavanja Roma na razini cijele BiH.

Problemi u realizaciji dosadašnjih programa zapošljavanja, s kojima su se susreli zavodi/služba za zapošljavanje upućuju na nekoliko kritičnih momenata na koje bi u novim programima trebalo obratiti više pažnje. Tiču se prije svega:

- niske kvalifikacione strukture evidentiranih, nezaposlenih Roma (između ostalog i zbog izostanka prijavljivanja obrazovanih Roma);
- nespremnosti i nedovoljnih znanja i vještina potrebnih za vođenje samostalnog posla među aplikantima za sredstva za samozapošljavanje;
- malog interesa poslodavaca da zaposle Rome;
- izostanka koordinacije s lokalnim organima vlasti, kako bi se Romima olakšao ulazak u samostalni posao kroz potporu u registraciji i izdavanju dozvola;
- nedostatka dobre komunikacije i koordinacije u smislu praćenja realizacije programa za one Rome koji su na taj način zaposleni (broj Roma koji su ostali na poslu i nakon završetka programa, komunikacija s poslodavcima, poslovno savjetovanje početnika u biznisu).

Stoga je u izmijenjenom akcijskom planu zapošljavanja bilo potrebno inovirati pristup rješavanju problema s kojima se Romi susreću. Inovirani pristup rješavanju potreba Roma u Europi počiva na 10 zajedničkih baznih principa uključivanja Roma (Europa 2020.), usvojenih i dopunjenih 2009. godine:

1. Konstruktivnim, praktičnim i ne-diskriminatornim politikama
2. Jasnim, ali ne i ekskluzivnim adresiranjem problema Roma
3. Interkulturalnom pristupu
4. Uključivanju u glavne društvene tokove
5. Senzibilitetu prema pitanjima spola
6. Prenosjenju dokazano dobrih politika
7. Korišćenju EU instrumenata
8. Uključivanju regionalnih i lokalnih vlasti
9. Uključivanju civilnog društva
10. Aktivnim učešćem Roma

Naučene lekcije iz prošlosti upućuju na činjenice da promidžba integracije Roma mora počivati na: političkoj volji i posvećenosti rješavanju njihovih problema, dodjeli odgovarajućih sredstava iz nacionalnih budžeta na svim razinama vlasti, boljoj pripremljenosti i koordinaciji sa odgovarajućim donatorima, sustavnom pristupu evaluaciji i kvalitetnom monitoringu.

Istovremeno, nužno je jače prisustvo i proaktivan pristup romskih nevladinih organizacija koje moraju biti kvalitetna spona između neposredne baze i kanal u rješavanju problema romske populacije. Potrebno je ojačati projektni pristup rješavanju problema, kako bi se obezbijedilo više sredstava iz različitih izvora i time postiglo praćenje i rješavanje uzročnika različitih problema romskog društva (zapošljavanje žena, mladih, invalida, udruživanje i sl.)

Inovativnost u pristupu zapošljavanju Roma se pokušava postići kroz zadrugarstvo, udruživanje Roma, otvaranje romskih zanatskih centara kako bi se očuvali, ali i komercijalizirali (i povezali s turističkom ponudom) stari zanati, institucionalizirano (zadrugarsko) prikupljanje sekundarnih sirovina, podstakla poljoprivredna proizvodnja i pojačalo medijsko prisustvo romske zajednice u cjelokupnom, interkulturalnom okruženju i pristupu problemima zapošljavanja svih marginaliziranih i ugroženih skupina, ali i svih ostalih sa evidencije nezaposlenih lica u BiH.

Stoga su neki dijelovi iz postojećeg plana u cijelosti izmješteni iz ciljeva (briga o bazama podataka i medijsko predstavljanje i prepoznatljivost), te su zajedno s monitoringom usmjereni na zajednička polja, od interesa za sva tri akcijska plana za Rome u BiH.

3.1.2. Obrazloženja cilja, programa i mjera

Polazeći od prethodno prezentiranih informacija, u okviru dokumenta utvrđujemo strateški cilj koji se odnosi na zapošljavanje Roma u BiH.

Strateški cilj : Unaprjeđenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma

Ovaj strateški cilj realizira se sprovedbama sljedećih programa:

1. *Programi za poticanje zapošljavanja Roma*
2. *Program za naobrazbu, do (pre) kvalifikovanja Rome sa evidencije ZZ-e*
3. *Priprema inicijativa za izmjene i dopune zakonske regulative koja se tiče zapošljavanja Roma*
4. *Kreiranje i sprovedba javnih kampanja u suradnji sa Romskim NVO-ima uz sudjelovanje zavoda za zapošljavanje*

Program 1 - Programi za poticanje zapošljavanja Roma

Broj od početnih 17 mjera sveden je na 10. Neke od ranije zacrtanih mjera više nemaju svoju vremensku validnost, druge su se ponavljale pa su objedinjene, a treću grupu čine nove mjere kojima se upravo nastoji pratiti smjer gore navedenih dokumenata.

Novopredloženi način ispunjenja navedenog cilja pokušava "razgovarati" s vremenom u kojem živimo, nastojeći racionalizirati troškove, ali i inovirati pristupe, kako bismo jednim potezom postigli više. Posebna pažnja se posvećuje koordinaciji aktivnosti i traženju načina da se sve niže razine vlasti konkretno uključe u realizaciju izmijenjenog akcijskog plana zapošljavanja Roma.

Na tom tragu pokušava se povezati mjesto kolektivnog stanovanja Roma sa mjestom gdje će i raditi, a ostvarenjem ta dva uvjeta sigurno bi se postigao i vidan efekat na zdravlje svih generacija Roma - obitelji u cjelini.

Poticanjem evidentiranja obrazovanih Roma u evidencijama za nezaposlena lica stvaraju se uvjeti za poboljšanje i krajnji rezultati zapošljavanja Roma, posebice u polju samozapošljavanja.

Najvažniji segment iz ovog dijela akcijskog plana je definiranje broja Roma koje treba zaposliti i dinamika njihovog zapošljavanja u periodu od 2013. do 2020. godine, s fokusom na vrijeme 2013-2015.godine (vidjeti tabelu, 1.1.2.). U procesu obezbjeđenja izvora sredstava za zapošljavanje planiranog broja Roma mnogo veća uloga se dodjeljuje nižim razinama vlasti i projektnom pristupu traženja novih izvora sredstava.

U izrađenim godišnjim izvješćima potrebno je navesti koliko programa je kreirano i realizirano, koliki broj Roma je zaposlen i na kojim radnim mjestima (1.1.4. - 1.1.6.).

Mogućnost povlačenja donatorskih sredstva moguća je od strane vladinih i nevladinih institucija i organizacija.

Program 2 - Program za naobrazbu, do (pre)kvalifikovanja Roma sa evidencije ZZ-a

U okviru ovog cilja ranije je bilo ukupno 5 mjera, ali sa sadašnje 4 se nije suštinski ukinula ni jedna dosadašnja. Radi se o objedinjavanju i fokusiranju na bitne programe.

Kako je ovo najvažniji aspekt budućeg zapošljavanja Roma, bilo je nužno revidirati inidkatore, te na taj način ojačati očekivane rezultate edukacije Roma u funkciji njihove pripreme za tržište rada. Same mjere su manje-više iste, ali je način njihovog sprovođenja osnažen kroz mjerenje rezultata.

Edukacija Roma za ciljanog poslodavca, koji ima neposredni interes za određene profile kadrova, dobiva na značaju i kao takva se uvodi u prioritetne programe zavoda/službe zapošljavanja. Jako važan dio edukacije je uvođenje obvezujuće obuke za poduzetništvo za sve koji traže sredstva za samozapošljavanje, čime bi se preveniralo ponavljanje grešaka iz prvog poziva za aplikacije koji je potencijalno zainteresirane Rome zatekao nespremnim.

Za ostvarenje ovog cilja bit će neophodno odgovarajuće proračunavanje pripadajućih troškova, jer se za potrebe edukacije do sada namjenski izdvajalo zanemarivo malo sredstava. Prijedlog je da se uz postojeće programe edukacije prijavljenih Roma sa evidencije nezaposlenih u svakom novom programu inzistira na definiranju pripadajućeg iznosa za edukaciju o uspješnom vođenju vlastitog posla i podizanju zapošljivosti zainteresovanih kandidata za korišćenje sredstava za zapošljavanje.

Program 3 - Priprema inicijativa za izmjene i dopune zakonske regulative koja se tiče zapošljavanja Roma

Ovo je bio najlošije ostvaren cilj u dosadašnjem periodu realizacije AP zapošljavanja Roma, ali je zbog svog značaja zadržan i u izmijenjenom akcijskom planu.

Pokazalo se, zapravo, da niko nije bio direktno fokusiran na ovaj aspekt, nedostajalo je jasnih nadležnosti o tome tko što treba da radi i kako. Stoga je sada fokus na jačem angažmanu romskih organizacija i Odbora za Rome, kako bi se strateški pristupilo procesu i postigao stvarni utjecaj na zakonodavce i izvršnu vlast, posebice na razini lokalnih zajednica. Neophodno je racionalno pristupiti procesu lobiranja, zasnovanom na kvalitetnim pripremama i sustavskom radu samih Roma.

Program 4 - Kreiranje i sprovedba javnih kampanja u suradnji sa Romskim NVO-ima uz sudjelovanje zavoda za zapošljavanje

Ostvarivanjem ovog cilja planirana je animacija Roma na prijavljivanje za Zavode za zapošljavanje sprovedbama javnih kampanja u cilju podizanja svijesti romske populacije o značaju prijave u Zavode za zapošljavanje nakon završene škole, povratka u zemlju, ili gubitka posla.

Financijske potrebe i realne mogućnosti zapošljivosti i zapošljavanja Roma

Revizija akcijskog plana za zapošljavanje Roma pravljena je uzimajući u obzir prioritete i realne potrebe za zapošljavanjem Roma s jedne strane, te postojeća financijska ograničenja s druge strane. Tako su sredstva potrebna za implementaciju pojedinačnih aktivnosti planirana krajnje restriktivno, vodeći računa o oskudnosti raspoloživih sredstava. Istovremeno je fokus stavljen na iznalaženje novih mehanizama financiranja, koji će uključivati više različitih izvora i inovativnije pristupe financiranju. Također, vođen je račun i o sinergiji sa akcijskim planovima iz polja stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi.

Procjenjuje se da će za implementaciju izmijenjenog Akcijskog plana za zapošljavanje Roma tijekom naredne tri godine biti potrebno ukupno **oko 11,4 milijuna KM**, od čega 2,1 milijun KM u 2013. godini, 3,7 milijuna KM u 2014. godini i 5,5 milijuna KM u 2015. godini, što u prosjeku iznosi oko 3,8 milijuna godišnje, a to je oko šest puta manje od ranije planiranog iznosa, ali i šest puta više od prosjeka stvarnih izdvajanja u protekle četiri godine. Nastavak implementacije aktivnosti prema revidiranom planu, bi u periodu od 2016. do 2020. godine zahtijevao oko 6,9 milijuna KM godišnje, što je ukupno oko 35 milijuna KM za ovih pet godina.

Oko 97% potrebnih sredstava odnosi se na implementaciju **poticajnih programa zapošljavanja** Roma. Realne potrebe ukazuju na nužnost zapošljavanja oko 5 tisuća Roma sa evidencije nezaposlenih, odnosno po jednog člana iz svake od 5 tisuća najugroženijih romskih obitelji. Imajući u vidu da je trošak obezbjeđenja jednog radnog mjesta minimalno 5 tisuća KM, a prosječno 8 tisuća KM, ukupna sredstva potrebna za zapošljavanje 5 tisuća Roma iznosila bi oko 40 milijuna KM. S obzirom da je nerealno očekivati da će se ovaj iznos sredstava moći obezbijediti iz svih potencijalnih izvora u naredne tri godine, planirana je sporija dinamika zapošljavanja, prema kojoj bi se u tijeku naredne tri godine zaposlilo 1,5 tisuća Roma s evidencije nezaposlenih, a u periodu 2016-2020. godine preostalih 3,5 tisuća Roma. Istovremeno je planiran postupni rast prosječnog troška jednog radnog mjesta, i to sa 5 tisuća u 2013. na 8 tisuća KM u 2016. godini i nadalje. Tako bi prema ovoj dinamici, za zapošljavanje 400 Roma u 2013. godini bilo potrebno oko 2 milijuna KM, za zapošljavanje 500 Roma u 2014. godini oko 3 milijuna KM, a za zapošljavanje 600 Roma u 2015. godini oko 4,2 milijuna KM, što je ukupno 9,2 milijuna KM za prve tri godine. Ove potrebe bi se financirale kako iz domaćih, tako i iz donatorskih izvora. S obzirom da očekivani raspoloživi iznos od 850 tisuća KM godišnje predstavlja tek 28% od godišnjeg prosjeka potreba, neophodno je osigurati dodatna sredstva prvenstveno sufinanciranjem iz budžeta županija i lokalnih zajednica, kao i iz donatorskih izvora. Ova sredstva će se pribavljati na osnovu prijedloga projekata koje će izrađivati NVO koje se bave pitanjima Roma.

U okviru aktivnosti zapošljavanja Roma u javnom sektoru, također, predviđeno je zapošljavanje 62 romska posrednika u općinama, odnosno zdravstvenim ustanovama, i to u 2014. (50%) i 2015. godini. Procijenjeni ukupni troškovi financiranja plata i naknada za ova radna mjesta iznosili bi oko 1,2 milijuna KM godišnje. S obzirom da je u Akcijskom planu za zdravstvenu skrb predviđena prethodna sprovedba relevantne obuke za ovu ciljnu grupu, na ovaj način bi se ostvarila sinergija između aktivnosti u dva različita polja. Također, kroz aktivnost zapošljavanja Roma na lokaciji gdje im je već obezbijeđen smještaj (romski profitni centri), ostvaruje se i veza sa Akcijskim planom za stambeno zbrinjavanje.

Pored ovih izdvajanja, u okviru implementacije poticajnih programa zapošljavanja Roma, također, planirani su troškovi sprovođenja animacionih kampanja u cilju poticanja prijave na evidenciju nezaposlenih lica (oko 23 tisuće KM u 2013/2014), troškovi izrade analize mogućih olakšica za zapošljavanje Roma (5 tisuća KM u 2013. godini), koji će se financirati iz donatorskih sredstava, te troškovi osnivanja tri romske zadruge (15 tisuća KM u 2013. godini) za koje će se pokušati obezbijediti financiranje iz općinskih budžeta, kao i uspostavljanja inicijalnog Fonda za sufinanciranje otvaranja Zanatskih centara romskih tradicijskih zanata (po 20 tisuća KM u 2013. i 2014. godini).

U okviru **programa naobrazbe i do(pre)kvalifikacije** Roma sa evidencije Zavoda za zapošljavanje planirana je sprovedba edukacije iz poduzetništva u prosječnom iznosu od 76 tisuća KM godišnje, za procijenjeni broj Roma kojima će ova obuka biti potrebna, a neće im biti obezbijedena preko granta MLJPI. Ova sredstva će se pokušati osigurati iz donatorskih izvora. Također, planiran je i program obuke za poslodavce, koji se financira iz budžeta službi za zapošljavanje, a za koji nedostajuća sredstva iznosi oko 45 tisuća KM godišnje.

Iako u ovom momentu nije moguće precizno predvidjeti izvore financiranja, ako se pretpostavi da će se dvije trećine troškova samih programa zapošljavanja Roma financirati iz domaćih, a jedna trećina iz donatorskih izvora, onda bi se 70% ukupnih troškova Akcijskog plana zapošljavanja Roma (oko 8 milijuna KM) financiralo iz domaćih, a 30% (oko 3.4 milijuna KM) iz donatorskih izvora.

Izmijenjeni akcijski plan zapošljavanja Roma

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma					Izvršajne jedinice		
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije		Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja
Program 1	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
1.1. Programi za poticanje zapošljavanja Roma	1.1.1. Donijeti godišnje planove za zapošljavanje Roma na osnovu urađenih analiza ZZZ	X	X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa općinama u kojima žive Romi	1. Formiran tim za izradu plana 2. Donesen godišnji plan zapošljavanja do 31.1. tekuće godine	Budžeti zavoda i donatorska sredstva	Agencija za rad i zapošljavanje BiH
	1.1.2. Nastaviti sa izdvajanjem sredstava za zapošljavanje i samozapošljavanje Roma na razini BiH i na razini entiteta i BD.	X	X	X	X	Vijeće ministara; Vlada FBiH, Vlada RS, Kantonalna Vlada, Vlada BD.	1. Predviđeni grantovi u budžetima 2. Iznos izdvojenih sredstava	Domaći budžeti i donatorska sredstva (raspoloživo oko 6.000,000) nedostaje 29.000,000 KM	Zavodi za zapošljavanje FBiH, RS i BD
	1.1.3. Uspostava zajedničkog tima za izradu projekata za zapošljavanje Roma u cilju prikupljanja donatorskih sredstava	X	X	X	X	MLJPI u suradnji sa Zavodima za zapošljavanje FBH, RS i Brčko	1. Uspostavljen tim 2. Broj pripremljenih projekata 3. Izvješće sa donatorske konferencije	Budžet BiH, donatori	MLJPI
	1.1.4. Izrada godišnjeg izvješća o realizaciji programa za poticanje zapošljavanja Roma na osnovu izvješća Zavoda za zapošljavanje FBiH, RS i Brčko Distrikt	X	X	X	X	Federalno ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo rada i boračko-invalidske skrbi RS u suradnji sa Zavodima za zapošljavanje FBH, RS i Brčko	1. Broj izrađenih izvješća 2. Broj realizovanih programa za poticanje zapošljavanja Roma	Budžet BiH i donatorska sredstva	MLJPI

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma							
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajne jedinice
Program 1	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
		1.1. Programi za poticanje zapošljavanja Roma	1.1.5. Kreirati afirmativnu mjeru za zapošljavanje obrazovanih Roma, te povezati sa programom za osiguranje stažiranja pripravnika	X	X	X	X	Federalno ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo rada i boračko-invalidske skrbi RS u suradnji sa Zavodima za zapošljavanje FBH, RS i Brčko	1. Broj kreiranih posebnih programa za zapošljavanje
1.1.6. Pružiti pomoć i osigurati resurse općinama u svrhu izrade programa na razini lokalnih zajednica za veće zapošljavanje Roma	X		X			Federalno ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo rada i boračko-invalidske skrbi RS u suradnji sa Zavodima za zapošljavanje FBH, RS i Brčko	1. Broj iniciranih i implementiranih lokalnih programa	Budžeti BiH i donatorska sredstva	MLJPI
1.1.7. Dati prioritet programima zapošljavanja Roma u javnom sektoru i sredstava na razini BiH u lokalnim zajednicama u kojima živi veći broj pripadnika Romske nacionalnosti	X		X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa institucijama uključenim u implementaciju RAP-a	1. Mapirane institucije u kojima bi trebali biti predstavnici Roma 2. Zaposlen po jedan Rom u svakoj od mapiranih institucija u periodu 2013-2015. 3. Uspostavljena mreža zdravstvenih medijatora u lokalnim zajednicama	Domaći budžeti i donatorska sredstva	MLJPI

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma						Izvršajne jedinice
		Vremenski okvir	Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Program 1	Aktivnost	
2013	2014							2015
1.1 Programi za poticanje zapošljavanja Roma	1.1.8. Uključiti Rome u programe javnih radova u lokalnim zajednicama	X	X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa općinama	1. Lokalne zajednice utvrdile Plan realizacije lokalnih radova za svaku godinu 2. Plan usklađen programom zapošljavanja Roma u zajednicama za zapošljavanje	Budžeti i donatorska sredstva Entitetska ministarstva rada i služba u BD za rad
	1.1.9. Financijski podržati uspostavu zadruža i drugih oblika udruživanja Roma u poduzetništvu	X	X	X		Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa općinama u suradnji sa nadležnim općinskim službama za privredu u suradnji sa romskim organizacija-ma i poslodavcima	1. Broj uspostavljenih zadruža i drugih oblika poslovnog udruživanja	Budžeti i donatorska sredstva Entitetska ministarstva rada i služba u BD za rad
	1.1.10. Povezati program za zapošljavanje Roma sa programom za stambeno zbrinjavanje u svrhu socijalnog uključivanja	X	X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa općinama	1. Izrađena analiza zaposlenih i stambeno zbrinutih Roma; 2. Uključiti podatke u Izvešće o implementaciji AP za Rome	Budžeti i donatorska sredstva Entitetska ministarstva rada i služba u BD za rad

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma							
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajne jedinice
Program 1	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
		1.2. Program za naobrazbu, do(pre) kvalifikovanje Roma sa evidencije ZZ-a	1.2.1. Kreirati programe i operativne planove o obrazovnim potrebama nezaposlenih Roma	X	X	X	X	Federalni zavod za zapošljavanje Zavod za naobrazbu odraslih RS, romske org.	1. Operativni programi utvrđeni s romskim organizacijama i usvojeni do kraja januara tekuće godine, svake godine 2. 10 % Roma sa evidencije godišnje učestvuje u nekom programu edukacije
1.2.2. Donijeti plan do(pre)kvalifikacije prema potrebama tržišta rada, a u funkciji povećanja zapošljivosti Roma	X		X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta, Asocijacija poslodavaca, romske organizacije, obrazovne institucije	1. Usvojeni operativni planovi u svakom Zavodu za zapošljavanje 2. Uspostavljen sustav realizacije 3. Realizovan prvi turnus do(pre) kvalifikacije u 2013, pri svakom od Zavoda za zapošljavanje, 4. 5% Roma sa evidencije, uspješno završilo program do(pre) kvalifikacije i steklo diplomu/certifikat (godišnje)	Budžeti i donatorska sredstva	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma							
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajne jedinice
Program 1	Aktivnost	2013	2014	2015	2016				
		1.2. Program za naobrazbu, do(pre)kvalifikovanje Roma sa evidencije ZZ-a	1.2.3. Osposobljavati Rome za aktivno traženje posla, pokretanje vlastitog posla i samozapošljavanje	X	X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta, romske organizacije,	1. Uspostavljena metodologija i sustav realizacije obuka u svakom od Zavoda za zapošljavanje 2. Svaki Rom koji aplicira za sredstva potpore samozapošljavanju mora prethodno proći višednevnu edukaciju iz poduzetništva
1.2.4. Kreirati program za poslodavce, kojim bi se unaprijedilo zapošljavanje Rome	X		X	X	X	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta u suradnji sa romskim organizacije i poslodavcima	1. Kreiran program i javni poziv 2. Obučeni poslodavci 3. Efekat zapošljavanja Roma broj	Budžeti i donatorska sredstva	Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma							
		Program 1	Aktivnost	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti
2013	2014			2015	2016				
	1.3.1. Inicirati uvođenje poreskih olakšica firmama u vlasništvu Roma - 2 godine	X	X	X	X	MLJPI; Romske organizacije, Odbor za Rome	1. Pripremljen radni dokument za razgovore i angažovan konzultant 2. Organizovani sastanci s relevantnim insitucijama na pripadajućim razinama	Budžeti i donatorska sredstva	MLJPI
	1.3.2. Analizirati postojeća zakonska rješenja u svrhu uvođenja posebnih mjera u funkciji pojačanog zapošljavanja Roma	X				MLJPI u suradnji sa Federalnim ministarstvom rada i socijalne skrbi, Ministarstvo rada i boračko-invalidske skrbi RS, predstavnicima Roma i Odbora Roma	1. Uspostavljen operativni tim, 2. Izrađena analiza 3. Pripremljena inicijativa za izmjenu zakona 4. Usvojen zakon	Budžeti i donatorska sredstva	MLJPI
	1.3.3. Pokretanje inicijative za oslobađanje placanja naknada firmi u vlasništvu Roma i poslodavaca koji zapošljavaju Rome - kod dodjele lokacija i zemljišta na lokalnoj razini	X	X			Odbor za Rome u suradnji sa udruženjem poslodavaca	Pokrenuta inicijativa	Domaći budžeti i donatorska sredstva	MLJPI

Strateški cilj:		Unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja Roma					
		Vremenski okvir	Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajne jedinice	
2013	2014						2015
Program 1	Aktivnost						
	1.4.1. Iniciranje i sprovedba programa suradnje sa donatorima i romskim NVO u cilju smanjenja jaza prilikom zapošljavanja Roma u odnosu na ostatak stanovništva	X	X	X	X		MLJPI
1.4. Kreiranje i sprovedba javnih kampanja u suradnji sa Romskim NVO-ima uz sudjelovanje zavoda za zapošljavanje	4.2. Iniciranje i sprovedba programa suradnje sa donatorima i romskim NVO u cilju smanjenja jaza u zapošljavanja u odnosu na ostatak stanovništva	X	X	X	X		Zavodi za zapošljavanje FBH, RS i Brčko Distrikta

3.2. STAMBENO ZBRINJAVANJA ROMA

3.2.1. Potrebe za stambeno zbrinjavanje Roma

Nakon trogodišnje implementacije došlo se do zaključka da je Akcijski plan za stambeno zbrinjavanje Roma postavljen nerealno, kako u smislu očekivanih rezultata, tako i u smislu finansijskih sredstava potrebnih za njihovu realizaciju. Nerealno postavljeni očekivani rezultati posljedica su nedostatka podataka o broju romskih kućanstava koja trebaju neku od stambenih intervencija. Tako je na osnovu raspoloživih podataka bilo planirano da će se tijekom osmogodišnjeg perioda za stambeno zbrinjavanje Roma izdvojiti ukupno 440 milijuna KM, odnosno u prosjeku oko 55 milijuna godišnje. U stvarnosti je u periodu od 2009. do 2012. godine iz svih izvora izdvojeno ukupno oko 12,5 milijuna KM, što je u prosjeku oko 3,1 milijun godišnje, odnosno tek 6% od planiranog.

Uspostavljanjem evidencije romskih potreba 2010. godine stvoreni su uvjeti za planiranje aktivnosti u polju stambenog zbrinjavanja, zasnovano na realnijim osnovicama. Iako podaci iz evidencije nisu potpuni, evidentirano je oko 4.5 tisuća romskih kućanstava koja trebaju neku od intervencija koja će omogućiti adekvatno stanovanje. Stambene jedinice po vlasničkom statusu

Stambene jedinice po vlasničkom statusu

	Nepoznato	Vlasnik/ Suvlasnik	Podstanar	Stanuje u nelegalno izgrađenom objektu	Stanuje u objektu koji je u procesu legalizacije	Stanuje u socijalnom smještaju	Drugo	Ukupno
Federacija BiH	52	1531	915	247	94	226	274	3.339
Republika Srpska	9	517	231	18	9	8	95	887
Brčko Distrikt	1	113	8	1	2	44	5	174
n/p	0	2	2	0	0	1	1	6
UKUPNO	62	2.163	1.156	266	105	279	375	4.406

Izvor podataka: MLJPI podaci za evidentiranje potreba Roma

3.2.2. Obrazloženja cilja, programa i mjera

Uspostava evidencije potreba Roma prvi je korak ka ispunjavanju prvog principa inkluzije Roma koji se fokusira na “konstruktivne i pragmatične politike”, a to su politike koje odgovaraju situaciji na terenu. Iako je Akcijski plan fokusiran na Rome kao ciljnu grupu, neke aktivnosti usmjerene na rješavanje stambenih problema Roma mogu se sprovesti samo unutar općih ciljeva koji se tiču i drugih marginaliziranih skupina. Osiguranje socijalnog stanovanja i izgradnja objekata komunalne infrastrukture neke su od takvih aktivnosti. Uključivanjem pitanja Roma u politike/strategije lokalnih zajednica smanjuje se segregacija Roma i otklanja otpor drugih marginaliziranih skupina. Uzimajući u obzir obim stambenih intervencija koje je potrebno sprovesti da bi se smanjila razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu, od izuzetne je važnosti za BiH da koristi instrumente EU, naročito finansijske.

Redovna izdvajanja iz budžeta BiH i donacije omogućili su da se mjere koje se odnose na izgradnju novih stambenih jedinica, rekonstrukciju neuvjetnih stambenih jedinica i donekle izgradnju infrastrukturnih objekata redovito implementiraju. Preduvjet za realizaciju ovih mjera su riješeni imovinsko-pravni odnosi i postojanje vlasničkog statusa nad stambenom jedinicom. Nažalost, mjere koje se odnose na rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu, legalizaciju i dodjelu zemljišta za gradnju nisu realizirane u očekivanom obimu. Kako su ovo mjere čija je realizacija u isključivoj nadležnosti lokalnih zajednica, potpora općinama u izradi programa za realizaciju ovih mjera je neophodna. Urbano planiranje i legalizacija su preduvjeti za realizaciju stambenih projekata za najugroženija romska kućanstva.

Definirani strateški programi redefiniiraju i konkretiziraju mjere iz postojećeg Akcijskog plana uz poštivanje principa inkluzije Roma i preporuka EU Okvira za strategije uključivanja Roma do 2020. Također, uzimaju u obzir dosadašnje dobre prakse u implementaciji Akcijskog plana, kao i preporuke institucija i romskih udruženja koja su učestvovala u istraživanju.

U svrhu poboljšanja stambenih uvjeta u kojima žive Romi utvrđen je sljedeći strateški cilj:

Strateški cilj: Poboljšanje uvjeta stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini.

Ovaj strateški cilj realizira se sprovedbom sljedećih programa:

- Program 1.** Donijeti regulacione planove u svrhu legalizacije neformalnih naselja tj. u svrhu legalizacije bespravno izgrađenih stambenih objekata
- Program 2.** Uključiti romske obitelji u socijalne programe stambenog zbrinjavanja
- Program 3.** Poboljšati stambene uvjete kroz osiguranje primjene propisa o minimumu stambenih uvjeta
- Program 4.** Inicirati izgradnju stambenih jedinica za obitelji koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose na zemljištu
- Program 5.** Stvaranje pretpostavki za korišćenje i realizaciju sredstava iz budžeta i donatorskih sredstava u svrhu realizacije Akcijskog plana
- Program 6.** Podići svijest o značaju adekvatnog stanovanja i osigurati potporu lokalnih zajednica za sprovedbu stambenih programa

Program 1:

Donijeti regulacione planove u svrhu legalizacije neformalnih naselja tj. u svrhu legalizacije bespravno izgrađenih stambenih objekata

Osigurati prostorno uređenje i opremanje lokacija naseljenih Romima

Ovaj program je usmjeren na romske zajednice koje žive u neformalnim/nelegalnim naseljima koja su neuređena i često bez osnovne infrastrukture. Pod prostornim uređenjem i opremanjem lokacija naseljenih Romima podrazumijeva se nekoliko aktivnosti: mapiranje naselja i utvrđivanje stvarnog stanja kao preduvjeta svih daljnjih aktivnosti; izrada programa mjera za legalizaciju ili relokaciju ako je legalizacija nemoguća; izradu programa opremljenosti koji podrazumijevaju pristup komunalnoj infrastrukturi (voda, struja, kanalizacija) i socijalnoj infrastrukturi (put, javni prijevoz, škola, dom zdravlja); uspostavu lokalnih timova za sprovedbu navedenih aktivnosti. Kako su ove aktivnosti u direktnoj nadležnosti lokalnih zajednica i iziskuju znatna financijska sredstva, neophodno ih je podržati putem potpore timovima za legalizaciju i uređenje/opremanje prostora. U implementaciji aktivnosti koje služe za realizaciju ovog strateškog programa potrebno je uključiti predstavnike romskog nevladinog sektora kako bi se došlo do preciznijeg mapiranja i predloženih mjera.

Program 2:

Uključiti romske obitelji u socijalne programe stambenog zbrinjavanja

Cilj ovog programa je uključivanje Roma u politike/strategije lokalnih zajednica koje se odnose na socijalno stanovanje i sprječavanje segregacije. Iako je Akcijski plan fokusiran na Rome kao ciljnu grupu, neke aktivnosti usmjerene na rješavanje stambenih problema Roma mogu se sprovesti samo unutar općih ciljeva koji se tiču i drugih marginaliziranih skupina. Osiguranje socijalnog stanovanja jedna je od takvih aktivnosti. Više je načina da se omogući socijalno stambeno zbrinjavanje romskih obitelji: dodjelom zemljišta za novu gradnju, kao i dodjelom stanova u postojećim objektima socijalnog stanovanja. Socijalno stambeno zbrinjavanje koje bi moglo dati dobre efekte uz minimalna ulaganja je prenamjena neiskorišćenih ili napuštenih objekata koji su bili korišćeni kao alternativni ili kolektivni smještaj za raseljene i druge kategorije stanovništva.

Ovaj program pruža mogućnosti da se napravi poveznica sa druga dva akcijska plana. Na primjer, prilikom izgradnje objekata socijalnog stanovanja moguće je dio zgrade predvidjeti kao poslovni prostor za izdavanje pod povoljnim uvjetima uz obvezu poslodavca da zaposli određeni broj Roma, čime bi se omogućio pristup zdravstvenoj zaštiti.

Program 3:

Poboljšati stambene uvjete kroz osiguranje primjene propisa o minimumu stambenih uvjeta

Neophodno je izvršiti procjenu prioriteta za sanaciju i/ili rekonstrukciju stambenih jedinica i provjeriti vlasnički status kao i izraditi i implementirati projektne prijedloge za sanaciju/rekonstrukciju neuvjetnih stambenih jedinica.

Podići razinu stambenih uvjeta kroz osiguranje primjene propisa o minimumu stambenih standarda.

Program 4:

Podržati i inicirati izgradnju stambenih jedinica za obitelji koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose na zemljištu

Ova dva strateška programa se odnose na izgradnju novih stambenih jedinica i sanaciju/rekonstrukciju neuvjetnih stambenih jedinica. To su programi za koje postoji najveći interes među pripadnicima romske populacije. Također, uspostavljeni sustav realizacije ovih programa putem javnog poziva Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice široko je prihvaćen od strane lokalnih zajednica. Ono čime ovaj sustav treba upotpuniti je redovito ažuriranje evidencija ovih kategorija romskih kućanstava i uspostava liste prioriteta neovisno od objave javnog natječaja. S obzirom da ova dva programa zahtijevaju najveći iznos financijskih sredstava i da budžetska sredstva koja se izdvajaju za ovu namjenu nisu dostatna, potrebno je više koristiti financijske instrumente EU. Pripremljeni projektni prijedlozi za rekonstrukciju i novogradnju zasnovani na prethodno usvojenim lokalnim akcijskim planovima mogu tome doprinijeti. Efekti ovakvog pristupa bi trebali biti: skraćeno vrijeme za implementaciju projekata, utvrđene stvarne potrebe, usmjeravanje sredstava gdje su najpotrebnija, povećanje povjerenja romske zajednice, te smanjen prostor za neregularnosti.

Program 5:

Stvaranje pretpostavki za korišćenje i realizaciju sredstava iz budžeta i donatorskih sredstava u svrhu realizacije - **Stvoriti pretpostavke za korišćenje sredstava za realizaciju Akcijskog plana.**

Prevažni cilj ovog programa je da se napravi poveznica između Akcijskog plana za stambeno zbrinjavanje kao strateškog dokumenta države i realizatora aktivnosti predviđenih Akcijskim planom, tj. lokalnih zajednica. Naime, lokalne zajednice nisu obvezne implementirati aktivnosti iz Akcijskog plana, međutim sve mogu aplicirati za dodjelu sredstava iz državnog budžeta. Sada bi se uvela obveza općina da usvoje lokalne akcijske planove (LAP) i donesu godišnje operativne programe za njihovu realizaciju. U tom smislu potrebno je promovirati usvajanje lokalnih akcijskih planova putem posjeta općinskim načelnicima, kao i kroz organiziranje edukativnih i informativnih programa za lokalnu administraciju o značaju stambene inkluzije Roma za gospodarski razvoj lokalne zajednice. Ključnu ulogu u realizaciji ovog strateškog programa ima MLJPI koje dopunom kriterija za odobravanje projekata i dodjelom sredstava može direktno utjecati na donošenje lokalnih akcijskih planova.

Program 6:

Podići svijest o značaju adekvatnog stanovanja i osigurati potporu lokalnih zajednica za sprovedbu stambenih programa

Ovaj strateški program zadržava većinu mjera iz postojećeg Akcijskog plana koje se odnose na edukaciju i podizanje javne svijesti o problemima Roma. Aktivnosti pod ovim programom fokusirane su na edukaciju ciljnih skupina u koje ulaze žene i djevojčice, kao ciljna skupina koja treba biti educirana o vlasničkim/stambenim pravima i drugim temama značajnim za ravnopravnost polova. Drugi važan cilj koji se treba postići putem ovog programa je dobijanje potpore za sprovedbu stambenih projekata od strane lokalnih zajednica. Uzimajući u obzir da su odluke lokalnih zajednica presudne za stambenu integraciju Roma, njihovo uključivanje u tematske programe ima za cilj povećanje interesa lokalnih zajednica za rješavanje stambenih problema Roma.

Posebni edukativni programi na temu ekologije, skrbi za okolinu i komunalnih djelatnosti nakon kojih bi polaznici dobili odgovarajuće certifikate. Time bi bila pružena mogućnost zapošljavanja Roma pri odgovarajućim općinskim službama.

Financijske potrebe i realne mogućnosti

Financijski okvir poboljšanja uvjeta stanovanja romske populacije

Procjenjuje se da je u periodu od 2009. do 2012. godine za realizaciju aktivnosti iz Akcijskog plana za stambeno zbrinjavanje Roma izdvojeno ukupno oko **12,5 milijuna KM**. Od toga je oko 6,9 milijuna (55%) investirano iz budžeta države i entiteta, što uključuje grant MLJPI (5,9 milijuna KM) i sredstva Federalnog Ministarstva prostornog uređenja (1 milijun KM). Švedska organizacija SIDA investirala je ukupno 1,9 milijuna KM (15% ukupnog iznosa), dok preostalih 3,7 milijuna KM (30% ukupnog iznosa) predstavlja sufinansiranje općina, Vlade Brčko Distrikta i implementing organizacija. Iako je iznos ulaganja samo 6% od planiranog, on predstavlja čak 76% od ukupnih izdvajanja za rješavanje pitanja Roma u proteklom trogodišnjem periodu.

Izmijenjeni akcijski plan pravljen je vodeći računa o realnim potrebama i mogućnostima za implementaciju s jedne strane, i financijskim ograničenjima s druge strane. Procjenjuje se da će za njegovu implementaciju u narednom trogodišnjem periodu biti potrebno ukupno oko **33,3 milijuna KM**, odnosno oko 11,1 milijun KM godišnje. Ovo je oko pet puta manje od ranije planiranog godišnjeg prosjeka, ali i jedanaest puta više od prosjeka stvarnih izdvajanja u protekle četiri godine. Za nastavak implementacije aktivnosti prema revidiranom planu u periodu od 2016. do 2020. godine, također, bilo bi potrebno oko 11,1 milijun KM godišnje, što je ukupno oko 55,4 milijuna KM za ovih pet godina.

Najveći dio potrebnih sredstava odnosi se na izgradnju novih stambenih jedinica sukladno sa građevinskim standardima i obezbijedenom, zakonom propisanom projektnom dokumentacijom. Na osnovu dosadašnjih iskustava, stvarnih potreba i očekivanih raspoloživih sredstava, planirana je izgradnja 150 stambenih jedinica godišnje. Ovom dinamikom bi se do kraja 2015. godine izgradilo 450, a do kraja 2020. godine 1,2 tisuća novih stambenih jedinica. Uz prosječan trošak od 34 tisuće KM po stambenoj jedinici (uključuje troškove izgradnje od oko 29 tisuća KM i troškove pribavljanja potrebne građevinske dokumentacije od oko 5 tisuća KM) ukupni troškovi bi iznosili oko **5,1 milijun KM godišnje**.

Sanacija/rekonstrukcija stambenih jedinica, također, planirana je u realnim okvirima. Tako bi se do kraja 2015. godine saniralo/rekonstruisalo ukupno 300 stambenih jedinica (po 100 godišnje), a do kraja 2020. godine ukupno 800 stambenih jedinica. Također, planirano je da se saniranjem i prenamjenom neiskorišćenih/napuštenih stambenih objekata obezbijedi dodatnih 30 stambenih jedinica godišnje. Uz prosječan trošak od 10 tisuća KM po stambenoj jedinici, ukupni troškovi svih aktivnosti sanacije/rekonstrukcije iznosili bi oko **1,3 milijuna KM godišnje**.

Potrebe za izgradnjom neophodne infrastrukture za romska naselja u velikoj mjeri variraju između pojedinih općina. Okvirno je procijenjeno da će za infratraktorne projekte u prosjeku godišnje biti potrebno izdvojiti oko 75 tisuća KM po općini, što je ukupno oko **4,5 milijuna godišnje**.

Tako bi ukupne procijenjene potrebe za kapitalnim ulaganjima u narednom trogodišnjem periodu iznosile oko **10,9 milijuna KM** godišnje. Ova ulaganja će se financirati kako iz domaćih, tako i iz donatorskih izvora. Očekuje se da će iz budžeta države i entiteta/Brčko Distrikta na raspolaganju biti oko 2,18 milijuna KM godišnje. Iz IPA sredstava će u narednom trogodišnjem periodu za rješavanje pitanja Roma biti na raspolaganju ukupno 2,5 milijuna EUR, od čega se oko 90% odnosi na polje stambenog zbrinjavanja, što u prosjeku iznosi oko 1,5 milijun KM godišnje. Iznos sufinansiranja općina i doprinos organizacija u ovom momentu nije poznat, ali se očekuje da će biti dostatan za financiranje planiranih aktivnosti.

Pored ovih kapitalnih investicija, implementacija izmijenjenog plana zahtijevat će i dodatna sredstva za financiranje operativnih troškova. Ovo uključuje financiranje rada timova koji će sprovesti mapiranje nelegalnih romskih naselja u iznosu od 60 tisuća KM u 2014. godini, sprovedba programa obuke za izradu lokalnih akcijskih planova u iznosu od 60 tisuća KM u 2013. godini, te niz aktivnosti vezan za jačanje svijesti o značaju adekvatnog stanovanja i potporu lokalnim zajednicama za sprovedbu stambenih programa (regionalna savjetovanja, medijske kampanje, programi obuke), čiji su troškovi procijenjeni na ukupno 172 tisuće KM godišnje. Ova sredstva će se osigurati prvenstveno iz donatorskih izvora.

Izmijenjeni akcijski plan za stambeno zbrinjavanje Roma

Program	Strateški cilj	Mjere	Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu				Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica	
			Vremenski okvir							
			2013	2014	2015	2016				
1. Donijeti regulacione planove u svrhu legalizacije neformalnih naselja (legalizacije bespravno izrađenih stambenih objekata) Osigurati prostorno uređenje i opremanje lokacija naseljenih Romima	1.1. Izvršiti mapiranje nelegalnih romskih naselja i nelegalno izgrađenih individualnih stambenih jedinica i utvrditi stanje prostora	1.1. Izvršiti mapiranje nelegalnih romskih naselja i nelegalno izgrađenih individualnih stambenih jedinica i utvrditi stanje prostora	X	X			RS: Općine FBiH: općine BD: nadležno odjeljenje Vlade u suradnji sa romskim NVO-ima	1. Uspostavljeni timovi za mapiranje do kraja 2013. godine 2. Uspostavljena evidencija nelegalnih romskih naselja i individualnih stambenih jedinica bez građevinske dokumentacije do prve polovine 2014. godine	Grant MLJPI; Općinski budžeti i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja
				X	X		RS: Općine FBiH: općine BD: nadležno odjeljenje Vlade u suradnji sa romskim NVO-ima	1. Broj izrađenih programa i mjera za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu u općinama 2. Broj izrađenih programi za relokaciju naselja		MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja. Potrebno je da općine osiguraju sredstva za rad stručnog tima

Strateški cilj		Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu					Izvištajna jedinica	
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije		Indikatori sprovođenja aktivnosti
Program	Mjere	2013	2014	2015	2016			
1. Donijeti regulacione planove u svrhu legalizacije neformalnih naselja (legalizacije bespravno izrađenih stambenih objekata) Osigurati prostorno uređenje i opremanje lokacija naseljenih Romima	1.3. Izraditi programe mjera za unapređenje stanja prostora i uvjeta stanovanja u romskim naseljima			X	X	RS: Općine FBiH: općine BD: nadležno odjeljenje Vlade u suradnji sa romskim NVO-ima	1. Broj izrađenih projektnih prijedlozi za izgradnju infrastrukturnih objekata 2. Povećan broj kućanstava sa pristupom na komunalnoj infrastrukturi	Domaći izvori: Grant MLJPI Sufinanciranje lokalnih zajednica i doprinos organizacija: IPA fondovi MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja
	1.4. Financijski podržati lokalne zajednice u legalizaciji bespravno izgrađenih individualnih stambenih objekata	X	X	X	X	Vlade entiteta, kantona i BD u suradnji sa MLJPI	1. Broj donesenih odluka o subvenciji legalizacije po povoljnijim uvjetima 2. Povećan broj legaliziranih stambenih jedinica	Domaći izvori donatorska sredstva MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja
	1.5. Osigurati besplatnu pravnu pomoć	X	X	X	X	Općinske kancelarije za pružanje pravne pomoći Centri za pružanje besplatne pravne pomoći (Vaša prava)	Broj obitelji kojima je pružena besplatna pravna pomoć	MLJPI u suradnji sa općinama

Program	Strateški cilj	Mjere	Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu							
			Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
2013	2014	2015	2016							
2. Uključiti romske obitelji u socijalne programe stambenog zbrinjavanja		2.1. Kontinuirano nastaviti sa evidentiranjem stambeno nezbrinutih romskih kućanstva i izvršiti procjenu prioriteta za programe socijalnog stanovanja	X	X	X	X	MPUGE RS: općina/ MPUGE FBiH: općina/ kanton BD: nadležno odjeljenje Vlade, u suradnji sa CZSR i lokalne romske NVO	1. Ustanovljena evidencija Roma beskućnika 2. Izrađena lista potencijalnih korisnika programa socijalnog stanovanja	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
				X	X	X	Načelnici općina u suradnji sa općinskim Vijećima	1. Broj odluka općinskih vijeća o dodjeli lokacija za socijalnu stanogradnju	Općinski budžeti/ besplatna dodjela	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
				X	X	X	Nadležne općinske službe i odjel BD	1. Broj postojećih stambenih jedinica za moguću prenamjenu 2. Broj izrađenih projekata za njihovu prenamjenu 3. Izraditi projekte za njihovu prenamjenu sredstava 4. Osigurati sredstva za njihovu rekonstrukciju	Budžet i donatorska sredstva	Sukladno sa pripremljenim projektima općina izdvajati će se sredstva iz granta MLJPI

Strateški cilj		Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu							
		Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršavajuća jedinica
Program	Mjere	2013	2014	2015	2016				
2. Uključiti romske obitelji u socijalne programe stambenog zbrinjavanja	2.4. U okviru postojećih socijalnih programa za stambeno zbrinjavanje uključiti i romsku populaciju	X	X	X	X	Kantoni, općine i nadležno odjeljenje BD	Broj dodijeljenih stambenih jedinica iz programa socijalnog stanovanja	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
	3-1. Ažurirati evidenciju o neuvjetnim stambenim jedinicama	X	X			RS: općina FBiH: općina BD: nadležno odjeljenje Vlade	Uspostavljene ažurirane evidencije neuvjetnih stambenih jedinica	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
	3-2. Izvršiti procjenu prioriteta za sanaciju i/ili rekonstrukciju stambenih jedinica i provjeriti vlasnički status	X				RS: općina FBiH: općina BD: nadležno odjeljenje Vlade	Izrađena lista potencijalnih korisnika programa sanacije/rekonstrukcije neuvjetnih stambenih jedinica	Budžeti općine i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
3. Poboljšati stambene uvjete kroz osiguranje primjene propisa o minimumu stambenih uvjeta	3-3. Izraditi i implementirati projektne prijedloge za sanaciju/rekonstrukciju neuvjetnih stambenih jedinica	X	X	X	X	RS: općina FBiH: općina BD: nadležno odjeljenje Vlade	1. Broj izrađenih projektnih prijedloga sanacije/rekonstrukcije neuvjetnih stambenih jedinica 2. Broj implementiranih projektnih prijedloga sanacije/rekonstrukcije neuvjetnih stambenih jedinica	Budžeti i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD

Program	Strateški cilj	Mjere	Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu				Izvori financiranja	Izvršajna jedinica		
			Vremenski okvir							
			2013	2014	2015	2016				
4. Podržati izgradnju stambenih jedinica za obitelji koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose na zemljištu	4-2. Sačiniti rang listu potencijalnih korisnika za dodjelu pomoći za stambeno zbrinjavanje		X	X	X	X		1. Sačinjena rang lista 2. Broj izrađenih projektnih prijedloga 3. Broj implementiranih projektnih prijedloga	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
									Općine, CZSR u suradnji sa lokalnim NVO i MLJPI	
	4-3. Obezbijeđenom zakonom propisanom projektom dokumentacijom		X	X	X	X		Izrađeni projektni prijedlozi sa zakonom propisanom projektom dokumentacijom	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
									Aplikanti za dodjelu budžetskih sredstava	
5. Stvaranje pretpostavki za korišćenje i realizaciju sredstava iz budžeta i donatorskih sredstava u svrhu za realizaciju AP-a	5-1. Donijeti akcijske planove na razini lokalnih zajednica (LAP) sukladno sa specifičnim potrebama tih zajednica		X	X				1. Broj općina koje su donijele lokalne akcijske planove 2. Donesen plan u BD	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI u suradnji sa ministarstvima prostornog uređenja i odjeljenjem BD
									Načelnici u suradnji sa općinskim Vijećima i nadležno odjeljenje BD u suradnji sa lokalnim romskim NVO-ima	

Strateški cilj		Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu								
		Mjere	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
			2013	2014	2015	2016				
5. Stvaranje pretpostavki za korišćenje i realizaciju sredstava iz budžeta i donatorskih sredstava u svrhu za realizaciju AP-a	5.2. Usvojiti godišnje operativne planove realizacije LAP-a	X	X	X	X	Načelnici u suradnji sa općinskim Vijećem i nadležnim odjeljenjem BD	1. Broj donešenih operativnih planova za realizaciju LAP-a 2. Broj implementiranih LAP-a	Budžet i donatorska sredstva	Načelnici u suradnji sa općinskim Vijećima i nadležno odjeljenje BD u suradnji sa lokalnim romskim NVO-ima	
	5.3. Plan realizacije LAP-a	X	X	X	X	RS: općina/ FBIH: općina/ kanton BD: nadležno odjeljenje Vlade u koordinaciji sa MLJPI	1. Sačinjen plan realizacije LAP-a za RS, FBIH i BD 2. Kompiliran plan od strane MLJPI 3. Izvješće o realizaciji LAP-a	Budžet i donatorska sredstva	Načelnici u suradnji sa općinskim Vijećima i nadležno odjeljenje BD u suradnji sa lokalnim romskim NVO-ima	
	5.4. Organiziranje donatorske konferencije u cilju prikupljanja dodatnih sredstava za implementaciju LAP-ova		X	X		Načelnici općina, predstavnici vlada kantona entiteta, BD i MLJPI	1. Izvješće o realizaciji konferencije 2. Izvješće o prikupljenim sredstvima 3. Broj implementiranih projekata	Budžet i donatorska sredstva	MLJPI	

Program	Strateški cilj	Mjere	Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu				Odgovorne i uključene institucije	Indikatori sprovođenja aktivnosti	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
			2013	2014	2015	2016				
6. Podići svijest o značaju adekvatnog stanovanja i osigurati potporu lokalnih zajednica za sprovedbu stambenih programa	6.1. Organizirati sastanke, konferencije, savjetovanja na temu inkluzije Roma u stambenom smislu i sa potencijalnim korisnicima	6.1. Organizirati sastanke, konferencije, savjetovanja na temu inkluzije Roma u stambenom smislu i sa potencijalnim korisnicima	X	X	X	X	MLJPI u suradnji sa predstavnicima vlada entiteta, odjeljenja BD i općinama i romskim NVO i Odbor za Rome	1. Broj osoba potencijalnih korisnika obuhvaćenih predavanjima 2. Broj općina koje podržavaju stambene programe za Rome	Donatorska sredstva	Organizacija 4 regionalna dvodnevna savjetovanja godišnje za predstavnike općinske administracije i Roma, uz prosječan trošak od 6 tisuća po savjetovanju
							MLJPI u suradnji sa predstavnicima vlada entiteta, odjeljenja BD i općinama i romskim NVO i Odbor za Rome	1. Broj Roma obuhvaćenih edukativnim programima 2. Broj žena/djevojčica obuhvaćenih edukativnim programima 3. Broj ne-romskih ciljnih skupina obuhvaćenih edukativnim programima	Donatorska sredstva	MLJPI
			X	X	X	X	MLJPI u suradnji sa domaćim i međunarodnim NVO-ima i Odborom za	1. Broj i vrsta publikovanih materijala 2. Broj promotivnih kampanja	Donatorska sredstva	MLJPI
		6.3. Kreirati, tiskati i distribuirati promotivne materijale	X	X	X	X	MLJPI u suradnji sa domaćim i međunarodnim NVO-ima i Odborom za	1. Broj i vrsta publikovanih materijala 2. Broj promotivnih kampanja	Donatorska sredstva	MLJPI

Strateški cilj		Poboljšati uvjete stanovanja romske populacije u Bosni i Hercegovini s ciljem njihove društvene i ekonomske integracije i smanjenja razlika između romske i ne-romske populacije u stambenom smislu						
Program	Mjere	Vremenski okvir				Izvori financiranja	Izvršna jedinica	
		2013	2014	2015	2016			
6. Podići svijest o značaju adekvatnog stanovanja i osigurati potporu lokalnih zajednica za provedbu stambenih programa	6.4. Jačati kapacitete romskog sektora kroz edukaciju o pripremi stambenih projektnih prijedloga					MLJPI u suradnji sa domaćim i međunarodnim NVO-ima i Odborom za Rome/ Nevladin sektor Nadležne institucije	1. Povećan broj aplikacija za stambene projekte od strane romskih udruženja Donatorska sredstva MLJPI	

3.3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA ROMA

3.3.1. Potrebe za zdravstvenom zaštitom Roma i ocjena stanja

Prema podacima iz evidencije romskih potreba (u daljem tekstu: ERP), te informacija koje su u procesu istraživanja prikupljene od samih romskih udruženja, ali i institucija nadležnih za implementaciju Akcijskog plana, prevashodno Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, može se zaključiti sljedeće:

- Roma u Bosni i Hercegovini, prema realnim pokazateljima, ima oko 35 tisuća
- Evidencijom romskih potreba (ERP) obuhvaćeno je 16.771 lica, cca 47,9%
- Oko 30% populacije obuhvaćene ERP-om, pripadnika romske nacionalne manjine nema zdravstveno osiguranje
- Prema ERP-u od ovih 30%, odnosno 5200 lica odnosno 34,7% su djeca do 15 godina što indikuje pomanjkanje znanja roditelja o načinu ostvarivanja zdravstvene skrbi
- U okviru ERP-a evidentirana je i visoka stupanj invaliditeta i to u starosnoj grupi do 14 godina gdje je procenat visokih 34,7% i nije poznato koliki broj ove djece je kategorisan

Evidentirani broj osoba koje nemaju zdravstveno osiguranje

		0-14	15-18	19-29	30-64	64+	Ukupno
Federacija BiH	222	992	189	1159	1075	30	3.667
Republika Srpska	21	54	17	188	253	26	559
Brčko Distrikt	2	17	3	21	19	2	64
n/p	98	141	186	269	267	17	978
UKUPNO	343	1.204	395	1.637	1.614	75	5.268

Izvor podataka: MLJPI- evidentiranje potreba Roma

Ciljevi, programi i mjere za unaprjeđenje zdravstvene skrbi pripadnika Romske nacionalne manjine

Strateški cilj: Unaprjeđenje zdravstvene skrbi pripadnika Romske nacionalne manjine

Imajući u vidu da su Romi najbrojnija, a najugroženija manjina u BiH, te da je Bosna i Hercegovina članica Ujedinjenih nacija od maja 1992. godine i Vijeća Europe od aprila 2002. godine i u proteklom periodu je pristupila i /ili ratifikovala brojne međunarodne dokumente kao što su: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948), Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. i fakultativni protokol, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine, Konvencija o pravima djeteta i fakultativni protokol o prodaji djece, prostituciji i dječijoj pornografiji, Europska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama sa protokolima, Europska povelja o socijalnim pravima sa protokolima, UN Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim ili jezičkim manjinama Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne

diskriminacije, Okvirna konvencija vijeća Europe za skrb nacionalnih manjina, Europska povelja za regionalne jezike i jezike manjina, Preporuke Vijeća Europe važne za skrb prava Roma, Europska platforma za Rome 2020, Europska deklaracija o pravima pacijenata, UN Standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom, UN Rezolucija o “Zdravlju za sve u 21. vijeku”, Deklaracija Dekade uključenja Roma 2005-2015. godine, te da je donijela Strategiju integrisanja BiH u EU i Strategiju BiH za rješavanje problema Roma i samim time preuzela obveze u pogledu skrbi o nacionalnim manjinama u svim poljima, pa i u polju zdravstvene skrbi, kao i uzimajući u obzir da su Romi najbrojnija, a najugroženija nacionalna manjina, na granici potpune socijalne isključenosti sa problemima u polju pravnog subjektiviteta, pristupa zdravstvenoj skrbi, te neuvjetnim životnim prilikama, lošim standardom života i lošim zdravstvenim stanjem, donosi se revidiran Akcijski plan za rješavanje problema Roma u polju zdravstvene skrbi, koji će na prvo mjesto staviti izjednačenje u pravima i obvezama Roma sa pravima i obvezama ostalih građana BiH, osiguranje pristupa zdravstvenoj skrbi, kontinuiran rad na zdravstvenoj skrbi, prevenciji i prosvječivanju sa posebnim akcentom na žene Romkinje i djecu, kao najugroženije kategorije.

Revidiran akcijski plan uzima u obzir potrebe, pozitivna iskustva drugih zemalja Dekade i teži da bude realan, sprovodiv i sadrži prioritete sukladno sa potrebama iskazanim od strane predstavnika Roma, ali i svih ostalih učesnika u procesu revizije koji su dali svoj doprinos. Pristup i pokrivenost zdravstvenom skrbi kao apsolutni prioritet, uz edukaciju i prevenciju su okosnica novog revidiranog dijela Akcijskog plana, koji se odnosi na zdravstvenu skrb. Njegovom implementacijom omogućiti će se jednakopravnost, poboljšati ukupno zdravstveno stanje romske populacije kroz dostupnost zdravstvene skrbi, ali i dobiti važni bazni podaci o specifičnim oboljenjima, te postići veći stupanj prosvijećenosti skrbi za zdravlje, te ostvarivanja prava na zdravstvenu skrb.

Program: 1. Osiguranje pristupa zdravstvenoj zaštiti

Cilj ovog programa je osigurati dostupnost tačnih i ažuriranih podataka o broju lica, pripadnika romske nacionalne manjine koji nisu pokriveni zdravstvenim osiguranjem, omogućiti centrima za socijalni rad da prilikom ažuriranja izvrše trijažu odnosno informiraju one koji po bilo kom osnovu mogu ostvariti to pravo, kako bi sa potpunim listama, nadležnim institucijama i ustanovama omogućile blagovremeno i adekvatno planiranje potrebnih finansijskih sredstava za osiguranje pristupa zdravstvenoj skrbi, odnosno financiranje paketa zdravstvenih prava za neosigurana lica i/ili osiguranje lica bez zdravstvenog osiguranja direktno iz budžeta nadležnih kantonalnih ministarstava FBiH po osnovu odluka kantonalnih Skupština.

Mjera 1.1. Izrada analize o problemu i broju neosiguranih Roma u FBiH

Pojašnjenje: Cilj ove mjere je dizajniranje upitnika za prikupljanje podataka o broju neosiguranih pripadnika romske nacionalnosti u FBiH. Nakon prikupljenih podataka formirati će se tim koji će biti zadužen za izradu analize sa inicijativom.

Mjera 1.2. Priprema inicijative za izdvajanje sredstava za financiranje zdravstvenih prava za neosigurana lica – pripadnike Romske nacionalne manjine u FBiH

Pojašnjenje: Republika Srpska i Brčko distrikt BiH financiraju minimalni paket zdravstvenih prava za neosigurana lica dok je u Federaciji BiH situacija komplikovana zbog administrativnog uređenja i odbijanja, ili nemogućnosti kantona da implementiraju javne politike, pa i zakone i odluke donesene na entitetskoj razini, kao što je slučaj sa Odlukom o minimalnom paketu zdravstvenih prava u dijelu koji se tiče zdravstvenih prava za neosigurana lica. Također, problem predstavlja i neujednačenost u zakonodavstvu, gdje zakonodavstvo koje regulira rok za prijavu na biro za zapošljavanje u FBiH sadrži restriktivne odrednice i rokove, za razliku od zakona koji su u primjeni u RS i Brčko distriktu BiH, koji, pak, ne sadrže rokove, kreirajući veliki broj nezaposlenih lica koji se uslijed propuštenih rokova ne mogu prijaviti na zavode za zapošljavanje i time ostvariti pravo na zdravstveno osiguranje

kao nezaposlena lica. Romi su mahom nezaposleni, ali pošto većina nije imala posao u formalnom sektoru, niti pohađala školu, kao takvi ostaju bez mogućnosti da se osiguraju i time dobiju pristup zdravstvenoj skrbi. Izdvajanjem sredstava za financiranje zdravstvenih prava u FBiH napraviti će se značajan pomak barem kada su u pitanju hitni slučajevi i porodilje.

Mjera 1.3. Harmonizacija FBiH legislative u polju zdravstvene skrbi i zdravstvenog osiguranja, te popratnih sprovedbenih akata sa RS i distriktom Brčko BiH

Imajući u vidu da je u FBiH problem Zakon o zdravstvenom osiguranju FBiH koji sadrži rokove za prijavu na biro/zavode za zapošljavanje, kao rezultat većina Roma, nema zdravstveno osiguranje za razliku od propisa i prakse u RS i distriktu Brčko. Ove odredbe treba da se promijene u procesu donošenja nacrta zakona o izmjenama i dopunama predmetnog zakona, koje su u tijeku i zahtijevaju snažno lobiranje od strane romskih organizacija, ali i Odbora za Rome.

Mjera 1.4. Donošenje sprovedbenih planova od strane entiteta i Distrikta Brčko

Imajući u vidu važnost punog angažmana na implementaciji, te važnost političke potpore koja će se preslikati i u volji i namjeri da se isfinanciraju program i mjere iz izmijenjenog AP-a, posebno mjere koje će omogućiti pristup zdravstvenoj zaštiti, donošenje odnosno usvajanje sprovedbenih programa je od izuzetne važnosti jer će osigurati osjećaj "vlasništva" nad dokumentom i prijedlozima koje sadrži, a samim tim potporu i aktivan angažman na realizaciji predloženog.

Program: 2. Prevencija i edukacija

Cilj ovog programa je omogućiti prikupljanje informacija o zdravstvenom stanju određenih kategorija, omogućiti prevenciju i ranu detekciju oboljenja, pomoći posebice ženama da steknu znanja i vještine kako bi uspješnije pružale brigu, njegu i skrb djeci, te kako bi bile u stanju očuvati svoje zdravlje, imajući u vidu da su unutar romske zajednice, upravo žene najranjivije. Također, cilj ovog programa je podići opću razinu znanja o zaštiti i načinima skrbi zdravlja i načinu ostvarivanja prava, te kreirati sponu između romskih zajednica i javnih institucija kroz uvođenje romskih posrednika.

Sve mjere se mogu implementirati i toplo se preporučuje realizacija u uskoj suradnji sa romskim organizacijama koje, iako su neformalni akteri, mogu dati značajan doprinos u cilju uspješne primjene predloženih mjera.

Mjera 2.1. Angažiranje posrednika romske nacionalnosti u polju zdravstva

Pojašnjenje: Zemlje poput Bugarske, Makedonije, Rumunije i Srbije imaju odlična iskustva kada su u pitanju romski posrednici. Naravno, i tamo izazove predstavljaju ograničeni resursi, nedostatak političke volje, ali ovaj pristup se pokazao kao dobar način za podizanje razine svijesti i znanja među romskom populacijom, kao i mogućnosti da se na taj način zaposli određen broj lica. Posrednici su važna spona između romskih zajednica i javnog zdravstvenog sektora i, uzevši u obzir činjenicu da su žene Romkinje iznimno ranjiva i ugrožena kategorija, to govori u prilog nastojanju da većina posrednika trebaju biti žene i mladi. Ovu aktivnost potrebno je povezati sa implementacijom Akcijskog plana zapošljavanja.

Mjera 2.2. Sprovedba edukacijskih i preventivnih programa za žene Romkinje iz polja reproduktivnog zdravlja

Pojašnjenje: Žene Romkinje su naugroženija kategorija, jer najviše vremena provode doma i neuvjetnim objektima i ne posjeduju potrebna znanja o čimbenicima koji utječu na njihovo reproduktivno zdravlje, te planiranje roditeljstva. Dodatno, većina ovih žena nema pristup zdravstvenim ustanovama, niti pedijatrima, te nema znanja o neonatalnoj brizi. S obzirom da nema

zvaničnih podataka o istraživanjima koja se tiču žena Romkinja u BiH, teško je imati sliku situacije na terenu, ali imajući u vidu gore spomenute čimbenike, van svake sumnje je da bi ovakav program morao biti sproveden u bliskoj suradnji sa romskim posrednicima. Ova mjera podrazumijeva i jačanje pedijatrijskih službi unutar zdravstvenih ustanova i apelira na organizaciju patronaže, što bi, posebice u slučaju žena Romkinja imalo veliki značaj za praćenje rasta i razvoja djece.

Mjera 2.3. Sprovedba edukacijskih programa na temu općeg zdravlja, TBC i drugih zaraznih bolesti i masovnih nezaraznih bolesti, dijabetesa, seksualno prijenosivih bolesti i bolesti ovisnosti

Pojašnjenje: Zbog ekstremnog siromaštva, visokog stupnja nezaposlenosti, loših uvjeta života i ograničenog pristupa zdravstvenoj zaštiti, pripadnici romske nacionalne manjine su u povećanom riziku od obolijevanja. Također, siromaštvo utječe i na visok stupanj bolesti ovisnosti među muškarcima i omladinom, koje dodatno ugrožavaju ionako loše zdravstveno stanje ove populacije. Kontinuirana edukacija je neophodna kako bi se podizanjem razine znanja doprinijelo poboljšanju općeg zdravstvenog stanja populacije.

Mjera 2.4. Sprovedba preventivnog programa “screening”, specifičnih oboljenja (rak grlića materice, rak dojke i rak debelog crijeva) u romskim zajednicama

Pojašnjenje: Nema zvaničnih podataka od strane nadležnih organa u BiH, koji se odnose na incidenciju specifičnih oboljenja, od kojih obolijeva stanovništvo BiH, a koji se odnose na romsku nacionalnu manjinu. Ovakvi programi bi pomogli pri prikupljanju važnih informacija o generalnom zdravstvenom stanju romske nacionalne manjine, a uz ranu detekciju bi dugoročno i snizili troškove liječenja od specifičnih vrsta raka, kojima je podložna cjelokupna populacija BiH određene starosne dobi. Programi se sprovode kontinuirano sa ciljem uključenja ciljne skupine u preglede do kraja implementacije ovog AP-a.

Mjera 2.5. Sprovedba programa na poboljšanju higijensko-sanitarnih uvjeta u stanovima i romskim naseljima

Pojašnjenje: S obzirom na loše stanje u romskim naseljima, te da sanitarno-higijenski uvjeti imaju ogroman učinak na zdravlje, ova mjera je zamišljena s ciljem jačanja kontrole, a time i prevencije oboljenja, kao i omogućavanje uklanjanja čvrstog otpada, kontrolu kvalitete izvorišta, te obveznu deratizaciju.

Mjera 2.6. Edukacija romske populacije o načinu ostvarivanja prava na zdravstvenu skrb

Pojašnjenje: Veliki broj Roma i dalje nema osnovne informacije o načinu ostvarivanja određenih prava, posebice u ovako kompleksnom i fragmentiranom sustavu zdravstvene skrbi. Pored obveze zavoda za zdravstveno osiguranje da informira stanovništvo, velika pomoć može doći i od centara za socijalni rad koji mogu svojim “klijentima”, posebice tijekom rada na terenu, pružiti informacije pripremljene od strane zavoda i ostalih koji budu učestvovali u implementaciji ove mjere.

Financijske potrebe i realne mogućnosti unaprjeđenja zdravstvene skrbi pripadnika Romske nacionalne manjine

Akcijskim planom bilo je predviđeno da će se tijekom osmogodišnjeg perioda za zdravstvenu skrb Roma izdvojiti ukupno **35 milijuna KM**, što je u prosjeku oko 4,4 milijuna KM godišnje. Prema podacima prikupljenim u procesu revizije Akcijskog plana, tijekom protekle četiri godine iz domaćih izvora izdvojeno je ukupno **655 tisuća KM**, što je u prosjeku oko 164 tisuće KM godišnje, ili tek **4%** od planiranog. Nadalje, izdvajanja za zdravstvenu skrb su daleko ispod razine izdvajanja za polje stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja Roma, i predstavljaju samo 4% od ukupnih izdvajanja za rješavanje problema Roma.

Od ukupno izdvojenog iznosa od 655 tisuća KM u periodu od 2009-2012. godine, 545 tisuća KM (83%) obezbijedeno je iz sredstava granta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, 100 tisuća KM (15%) iz budžeta Federalnog Ministarstva zdravstva, i 10 tisuća KM (2%) iz budžeta Ministarstva zdravstva i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. Ova sredstva su najvećim dijelom utrošena na imunizaciju romske djece (u 2009. godini) i poboljšanje reproduktivnog zdravlja i materinstva (u 2010. godini). Što se tiče donatorskih sredstava, značajan je doprinos organizacije World Vision u iznosu od 17.400 \$ kroz projekat "Ishrana i zdravlje djece, trudnica i majke".

Iako se pokazuje tendencija blagog rasta izdvajanja za polje zdravstvene skrbi iz sredstava granta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, prema postojećim budžetskim projekcijama u predstojećem periodu se ne očekuju bitne promjene u smislu razina raspoloživih sredstava. U ovom momentu, ukupna planirana izdvajanja za period 2013-2015. godine iznose **260 tisuća KM godišnje**, što uključuje sredstva granta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u iznosu od 210 tisuća KM i sredstva Federalnog ministarstva zdravstva u iznosu od 50 tisuća KM.

Procjenjuje se da će implementacija izmijenjenog akcijskog plana u polju zdravstvene skrbi zahtijevati oko 1.7 milijuna KM u 2013. godini, 2.4 milijuna KM u 2014. godini i 1.2 milijuna KM u 2015. godini, što je ukupno oko **5.3 milijuna KM za tri godine**, odnosno **1.8 milijuna u prosjeku godišnje**. Ovaj iznos je za 60% smanjen u odnosu na ranije planirani godišnji prosjek, ali je i dalje čak 11 puta veći od dosadašnjeg godišnjeg prosjeka stvarnih izdvajanja. Međutim, nastavak implementacije aktivnosti bi u periodu od 2016-2020. godine zahtijevao znatno manja ulaganja, u prosjeku od samo 817 tisuća godišnje, što je ukupno oko 4,1 milijun KM za ovih pet godina.

Naime, najveći dio sredstava potrebnih u naredne tri godine odnosi se na jednokratna izdvajanja za financiranje zdravstvene skrbi za neosigurana lica, kao privremena mjera u 2014. godini. Ovo uključuje financiranje osiguranja i subvencioniranja za oko 10 tisuća Roma u Federaciji BiH u ukupnom iznosu od oko 1.2 milijuna KM. Pored ovih jednokratnih izdvajanja, za troškove zdravstvenih usluga za neosigurana lica potrebno je godišnje izdvojiti oko 75 tisuća KM iz domaćih budžeta. U okviru programa osiguranja pristupa zdravstvenoj zaštiti, također, biti će potrebno osigurati oko 210 tisuća KM iz donatorskih izvora za anketiranje u cilju evidentiranja neosiguranih lica.

Program "Prevenција i edukacija" će zahtijevati značajna ulaganja za sprovedbu prevencije specifičnih oboljenja prema ciljnim skupinama u svim romskim zajednicama u iznosu oko 508 tisuća KM godišnje, od čega bi se jedna trećina obezbijedila iz domaćih, a dvije trećine iz donatorskih izvora. Za unaprjeđenje higijensko-sanitarnih uvjeta u romskim naseljima potrebno je obezbijediti oko 498 tisuća KM godišnje, prvenstveno iz domaćih izvora. U okviru ovog programa, također, planirane su i oko 142 tisuće KM godišnje za sprovedbu različitih edukacijskih programa, te oko 226 tisuća KM u 2013. godini za sprovedbu programa edukacije za romske posrednike, za koje će se potom planirati zapošljavanje u domaćim institucijama, što je predviđeno u Akcijskom planu za zapošljavanje Roma. Ova sredstva će se nastojati osigurati prvenstveno iz donatorskih izvora.

Ovakvim modelom financiranja bi se u periodu 2013-2015. godine oko 70% potrebnih sredstava (ukupno 3,6 milijuna KM) osiguralo iz domaćih, a oko 30% (ukupno 1,7 milijuna KM) iz donatorskih izvora.

TABELARNI PRIKAZ:

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 1 Osiguranje pristupa zdravstvenoj zaštiti	1.1. Izrada analize o problemu i broju neosiguranih Roma u FBiH	X	X			MLJPI u suradnji sa federalnim ministarstvom zdravlja i federalnim zavodom za javno zdravstvo-financijer	1. Dizajniranje upitnika za prikupljanje podataka 2. Uspostavljen tim za izradu analize 3. Izrađena analiza sa inicijativom za prevazilaženje problema	Budžet MLJPI i donatorska sredstva	Zavod za javno zdravstvo FBiH u suradnji sa federalnim ministarstvom zdravlja
	1.2. Priprema inicijative za izdvajanje interventnih sredstava za financiranje zdravstvenih prava za neosigurana lica za pripadnike Romske nacionalne manjine u kantonima FBiH		X	X	X	Vlade kantona	1. Iznos izdvojenih sredstva po kantonima sukladno sa evidentiranim potrebama neosiguranih lica (Roma) 2. Broj potpisanih sporazuma sa Federalnim ministarstvom i kantonima ministarstvom o "twinning" sustavu financiranja zdravstvene skrbi	Budžeti (FBiH) 50.000 KM i 25.000 KM u 5 kantonima	Zavod za javno zdravstvo FBiH u suradnji sa federalnim ministarstvom zdravlja

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 1 Osiguranje pristupa zdravstvenoj zaštiti	1.3. Harmonizacija FBiH legislative iz polja zdravstvene skrbi i zdravstvenog osiguranja	X	X	X	X	Vlada FBiH i Ministarstvo za zdravstvo FBiH Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH ZZO Kantonalni ZZO	1. Usvojene izmjene i dopune zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH koje ne sadrže restriktivne rokove Zakon objavljen u Službenom glasniku 2. Jednakopravnost osigurana na teritoriji BiH po pitanju pristupa zdravstvenoj zaštiti 3. Urađena godišnja analiza primjene propisa iz polja zdravstvenog osiguranja od strane kantona u 2014.	Budžet	Zavod za javno zdravstvo FBiH u suradnji sa federalnim ministarstvom zdravlja
		X	X	X	X	Vlada FBiH na prijedlog Ministarstva za zdravstvo, Vlada RS na prijedlog Min. za zdravstvo, Vlada Brčko distrikta BiH na prijedlog Odjeljenja za zdravstvo	1. Sprovedbeni planovi usvojeni i objavljeni u službenim glasicima u 2014. g. 2. Aktivnosti iz plana uvrštene u godišnje planove rada i budžetske zahtjeve za 2014. g.	Budžet i donatorska sredstva	Zavodi za javno zdravstvo FBiH, RS i BD

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.1. Angažiranje posrednika romske nacionalnosti u polju zdravstva					Vijeće ministara BiH, Vlade entiteta i BD, u suradnji sa zdravstvenim ustanovama i romskim nevladinim organizacijama	1. Osigurana grant sredstva za edukaciju i angažiranje posrednika Roma u suradnji sa entitetima i BD 2. Razvijeni i odobreni programi obuke za Rome posrednike koji se mogu uključiti u sustav zdravstvene skrbi 4. Broj obučanih zdravstvenih medijatora 5. Broj angažovanih (zaposlenih) zdravstvenih medijatora	Donatorska sredstva (program obuke) Domaći budžeti i donatorska sredstva iz sredstava AP za zapošljavanje	Zavodi za zdravstvenu skrb FBiH, RS i BD
			X	X	X				

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.2. Sprovedba edukacijskih i preventivnih programa za žene Romkinje iz polja reproduktivnog zdravlja	X	X	X	X	Institut za skrb zdravlja RS, Zavod za javno zdravlje FBiH, Kantonalni zavodi za javno zdravlje, Odjel za zdravlje BD BiH, Domovi zdravlja, patronažne službe i ambulante porodične/obiteljske medicine, Romski NVO	1. Razvijeni programi obuke za žene Romkinje i edukacije koje se odnose na zdravlje djece (neonatalna njega, njege i zdravlja djece, planiranja roditeljstva i dr.) 2. Broj realiziranih edukacija razvrstan prema temama 3. Podaci o sprovedenim informativnim kampanjama izrađenim promotivnim materijalima, partnerskim promotivnim programima sa romskim NVO	Domaći budžeti, donatorska sredstva	Zavodi za javno zdravlje FBiH, RS i BD

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.3. Sprovedba edukacijskih programa na temu općeg zdravlja, TBC-a i drugih zaraznih bolesti i masovnih nezaraznih bolesti, dijabetesa, seksualno prijenosivih bolesti i bolesti ovisnosti	X	X	X	X	<p>Institut za skrb zdravlja RS, Zavod za javno zdravlje FBiH, Kantonalni zavodi za javno zdravlje, Odjel za zdravlje BD BiH, Domovi zdravlja – polivalentne patронаžne službe, Romski NVO (TB centri i HIV centri)</p>	<p>1. Razvijeni programi obuke na temu općeg zdravlja i drugih zaraznih bolesti i masovnih nezaraznih bolesti, dijabetesa, seksualno prijenosivih bolesti i bolesti ovisnosti; 2. Podaci o obuhvatu obukama romskih naselja, (broj obuka, obuhvaćenih osoba prema spolu i dobi); 3. Podaci o broju izrađenih informativno-promotivnih materijala, partnerskih programima sa romskim NVO; 4. Izrađena uporedna analiza dostupnih pokazatelja o incidenciji oboljenja od TBC-a, zaraznih bolesti i masovnih nezaraznih bolesti, seksualno prijenosivih bolesti i bolesti ovisnosti</p>	<p>Domaći budžeti, donatorska sredstva</p>	<p>Zavodi za javno zdravlje FBiH, RS i BD</p>

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.4. Sprovedba preventivnog programa - "screeninga", specifičnih oboljenja (rak grlića materice, rak dojke i rak debelog crijeva) u romskim zajednicama	X	X	X	X	Ministarstvo za zdravstvo i socijalnu skrb Republike Srpske, Ministarstvo za zdravstvo FBiH ZZO RS, ZZO, Institut za skrb zdravlja RS, Zavod za javno zdravstvo FBiH, Kantonalni zavodi za javno zdravstvo, Kantonalna ministarstva za zdravstvo, Kantonalni zavodi ZZO, Odjel za zdravstvo BD BiH Pododjeljenje za javno zdravstvo, Domovi zdravlja – ambulante obiteljske medicine	1. Izrada plana za prikupljanje sredstava za realizaciju preventivnog programa- "screening" specifičnih oboljenja u romskim zajednicama; 2. Realizacija plana za provođenje preventivnog programa- "screening specifičnih oboljenja u romskim zajednicama; 3. Podaci o obuhvaćenosti romskih zajednica ovim programom i pokazatelji o broju obuhvaćenih osoba prema dobi, spolu	Domaći budžeti (oko jedna trećina), donatorska sredstva (oko dvije trećine)	Zavodi za javno zdravstvo FBiH, RS i BD

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.5. Sprovođenje programa u cilju poboljšanja higijensko-sanitarnih uvjeta u stanovima i romskim naseljima					Zavod za javno zdravstvo FBiH, Institut za skrb zdravlja RS, Kantonalni zavodi za javno zdravlje, Domovi zdravlja, Javna komunalna preduzeća, općine u suradnji sa romskim NVO	1. Snimljene potrebe i izrađen Plan za poboljšanje higijensko-sanitarnih uvjeta u stanovima i romskim naseljima	Budžeti i donatorska sredstva	Zavodi za javno zdravstvo FBiH, RS i BD
							2. Izrađena izvješća o realiziranim planovima na poboljšanju higijensko-sanitarnih uvjeta u stanovima i romskim naseljima		
							3. Urađena kampanja o utjecaju higijensko-sanitarnih uvjeta na zdravlje		
							4. Izrađene i podijeljene informativne brošure po svim romskim naseljima i dostavljene svim romskim NVO, domovima zdravlja, porodičnim ambulancama		

Program	Mjera	Vremenski okvir				Odgovorne i uključene institucije	Indikator sprovođenja	Izvori financiranja	Izvršajna jedinica
		2013	2014	2015	2016				
Program 2 Prevenција i edukacija	2.6. Edukacija romske populacije o načinu ostvarivanja prava na zdravstvenu skrb	X	X	X	X	FZO RS ZZO FBiH ZZO kantona ZZO BD BiH Domovi zdravlja, Centri za socijalni rad	1. Izrađena info brošure o načinu ostvarivanja zdravstvene skrbi od strane ZZO FBiH i kantona odnosno FZO RS i BD BiH 2. Broj distribuiranih brošura po svim romskim naseljima i dostavljenih romskim NVO 3. Kreirane radionice za edukaciju romske populacije 4. Broj održanih radionica	Budžeti, donatorska sredstva	Zavodi za javno zdravstvo FBiH, RS i BD

IV. FINANCIRANJE

Uvod

U ovom poglavlju sagledan je financijski aspekt implementacije Akcijskih planova. Najprije je dat osvrt na postojeće stanje u polju financiranja, uključujući pregled dosadašnjih i očekivanih budućih izdvajanja po poljima, kao i općih problema u sustavu financiranja. Potom je data projekcija potrebnih sredstava za implementaciju izmijenjenih Akcijskih planova, uključujući izvore financiranja, kao i preporuke za unaprjeđenje sustava financiranja implementacije uopće.

Pregled dosadašnjih izdvajanja i očekivanja za buduća izdvajanja

Sukladno s obvezama koje je preuzela 2008. godine kao učesnica Dekade, BiH se obvezala da će osiguravati financijska sredstva za sprovedbu nacionalnih akcijskih planova. Tako se u budžetu institucija BiH kroz budžet MLJPI od 2009. godine redovito izdvajaju sredstva tekućeg granta za rješavanje pitanja Roma u poljima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene skrbi. Ova sredstva se, sukladno sa odlukama Vijeća Ministara BiH, raspoređuju između tri polja i pojedinih razina vlasti prema okvirnim odnosima utvrđenim akcijskim planom (FBiH 62,66%, RS 31,33%, Brčko Distrikt 6%). Iznos granta je 2009. i 2010. godine bio 3 milijuna KM, a 2012. godine 2,95 milijuna KM, dok 2011. godine sredstva nisu bila alocirana, s obzirom na neusvajanje budžeta institucija BiH u zakonom predviđenom roku. Sredstva su se raspoređivala u približno istom omjeru tijekom godina, sa daleko najvećim izdvajanjima za stambeno zbrinjavanje (u prosjeku 2 milijuna KM godišnje, 66% granta), znatno manjim za zapošljavanje (u prosjeku 704 tisuće KM godišnje, 24% granta), i tek neznatnim za zdravstvenu skrb (oko 182 tisuće KM godišnje, 6% granta) i evidentiranje romskih potreba (u prosjeku oko 143 tisuće KM godišnje ili 5% granta).

Ova sredstva se u procesu implementacije mogu udruživati sa sredstvima iste namjene osiguranim od strane općina, gradova, županija, entiteta, domaćih i stranih vladinih i nevladinih organizacija i institucija, i drugih domaćih i stranih donatora, što se uređuje ugovorom o sufinanciranju između MLJPI i udružioca sredstava. Sredstva namijenjena stambenom zbrinjavanju realiziraju se putem javnog poziva MLJPI, dok se sredstva za zapošljavanje i zdravstvenu skrb realiziraju preko zavoda za zapošljavanje/zdravstvenu skrb entiteta/Brčko Distrikta, na osnovu memoranduma o razumijevanju koje ove institucije potpisuju sa MLJPI. Svi korisnici sredstava granta obvezni su da putem MLJPI dostavljaju izvješće o namjenskom utrošku sredstava Ministarstvu financija i trezora BiH, u zakonom propisanim rokovima.

Na osnovu prikupljenih podataka, procjenjuje se da je za stambeno zbrinjavanje Roma u periodu 2009-2011. godine ukupno izdvojeno oko 9,98 milijuna KM, od čega je 4,8 milijuna KM (48%) obezbijedeno iz domaćih budžeta, a 5,2 milijuna KM (52%) iz SIDA sredstava i sredstava sufinanciranja (općine i implementing organizacije). U 2012. godini izdvojeno je oko 2,57 milijuna KM, od čega su 2 milijuna KM sredstva granta MLJPI, 150 tisuća KM sredstva Federalnog Ministarstva prostornog uređenja, 84,977 KM doprinos Vlade Brčko Distrikta⁸, dok 336,700 KM predstavlja samo dio doprinosa općina, procijenjen na osnovu ograničenih podataka dobijenih iz primljenih upitnika. Tako se procjenjuje da je za stambeno zbrinjavanje u periodu 2009-2012. godine izdvojeno ukupno oko **12,55 milijuna KM**. Prema postojećim projekcijama, očekuje se da će iz domaćih budžeta u 2013-2015. na raspolaganju biti isti iznos kao i u

⁸ Uključuje 54,977 KM prenesenih neutrošenih sredstava iz 2011. godine.

2012. godini, odnosno oko **2,180,000 KM** godišnje. Ovo ne uključuje planove općina, jer o njima nema podataka. Pregled izdvajanja za stambeno zbrinjavanje Roma po godinama dat je u Tabeli 1.

Tabela 1: Pregled izdvajanja za stambeno zbrinjavanje Roma u periodu 2009-2012. godine

	2009	2010	2011	2012	Ukupno 2009-2012
I Domaći izvori	2.175.800 KM	2.315.300 KM	287.000 KM	2.234.977 KM	7.013.077 KM
Grant MUPI	1.863.000 KM	2.000.000 KM	0 KM	2.000.000 KM	5.863.000 KM
Federalno Ministarstvo prostornog uređenja	312.800 KM	312.800 KM	250.000 KM	150.000 KM	1.025.600 KM
Vlada BD (Odjeljenje za raselj. lica, izbjeg. i stamb. pitanja)	0 KM	2.500 KM	37.000 KM	84.977 KM	124.477 KM
II Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA)	1.885.715 KM				1.885.715 KM
III Sredstva sufinansiranja (općine)	1.822.200 KM	1.141.570 KM	348.121 KM	336.700 KM	3.648.591 KM
UKUPNO za stambeno zbrinjavanje Roma (I+II+III)	5.883.715 KM	3.456.870 KM	635.121 KM	2.571.677 KM	12.547.383 KM

Za zapošljavanje Roma je u periodu 2009-2011. godine ukupno izdvojeno 1.863.536 KM, od čega je 1.402.000 KM (75%) obezbijeđeno iz granta MLJPI, a 461.536 KM (25%) iz ostalih domaćih budžeta (uključujući sufinansiranje World Visiona u iznosu 26.500 KM). Prema raspoloživim podacima, u 2012. godini izdvojeno je 860 tisuća KM, od čega su sredstva granta MLJPI 710 tisuća KM, grant Federalnog Ministarstva rada i socijalne politike 90 tisuća KM, grant Kantona Tuzla 50 tisuća KM, te doprinos iz budžeta općine Kalesija 10 tisuća KM. Tako se procjenjuje da je za zapošljavanje Roma u periodu 2009-2012. godine izdvojeno ukupno oko **2,7 milijuna KM**. Prema postojećim budžetskim projekcijama, očekuje se da će se u periodu 2013-2015. godine iz domaćih izvora izdvajati isti iznos kao i u 2012. godini, odnosno oko **860 tisuća KM** godišnje. Pregled izdvajanja za zapošljavanje Roma po godinama dat je u Tabeli 2.

Tabela 2: Pregled izdvajanja za zapošljavanje Roma u periodu 2009-2012. godine

	2009	2010	2011	2012	Ukupno 2009-2012
Grant MUPI	702.000 KM	700.000 KM	0 KM	710.000 KM	2.112.000 KM
Federalno Ministarstvo rada i socijalne politike	0 KM	100.000 KM	90.000 KM	90.000 KM	280.000 KM
Min. za rad, soc. pol. i povratak TK	50.000 KM	50.000 KM	50.000 KM	50.000 KM	200.000 KM
Općina Kalesija	0 KM	0 KM	0 KM	10.000 KM	10.000 KM
Općina Kakanj (uklj. sufinansiranje)	0 KM	4.500 KM	91.036 KM	0 KM	95.536 KM
Zavod za zapošljavanje BD	14.000 KM	12.000 KM	0 KM	0 KM	26.000 KM
UKUPNO za zapošljavanje Roma	766.000 KM	866.500 KM	231.036 KM	860.000 KM	2.723.536 KM

Za zdravstvenu skrb Roma je u periodu 2009-2011. godine izdvojeno ukupno 395 tisuća KM, od čega je 335 tisuća KM (85%) obezbijeđeno iz granta MLJPI, 50 tisuća KM (13%) iz budžeta Federalnog Ministarstva zdravstva, a 10 tisuća KM (2%) iz budžeta Ministarstva zdravstva i socijalne politike Unsko-sanskog kantona. Planirana izdvajanja za 2012. godinu iznose 260 tisuća KM, od čega su sredstva granta MLJPI 210 tisuća KM, a sredstva Federalnog Ministarstva zdravstva 50 tisuća KM. Tako se procjenjuje da je za zdravstvenu skrb Roma u periodu 2009-2012. godine izdvojeno ukupno oko **665 tisuća KM**. Očekuje se da će se u narednom trogodišnjem periodu iz domaćih izvora izdvajati isti iznos kao i u 2012. godini, odnosno **260 tisuća KM** godišnje. Pregled izdvajanja za zdravstvenu skrb Roma po godinama dat je u Tabeli 3.

Tabela 3: Pregled izdvajanja za zdravstvenu skrb Roma u periodu 2009-2012. godine

	2009	2010	2011	2012	Ukupno 2009-2012
Grant MUPI	135.000 KM	200.000 KM	0 KM	210.000 KM	545.000 KM
Federalno Ministarstvo zdravstva	0 KM	0 KM	50.000 KM	50.000 KM	100.000 KM
Ministarstvo zdravstva i soc. pol. USK	0 KM	10.000 KM	0 KM	0 KM	10.000 KM
UKUPNO za zdravstvenu skrb Roma	135.000 KM	210.000 KM	50.000 KM	260.000 KM	655.000 KM

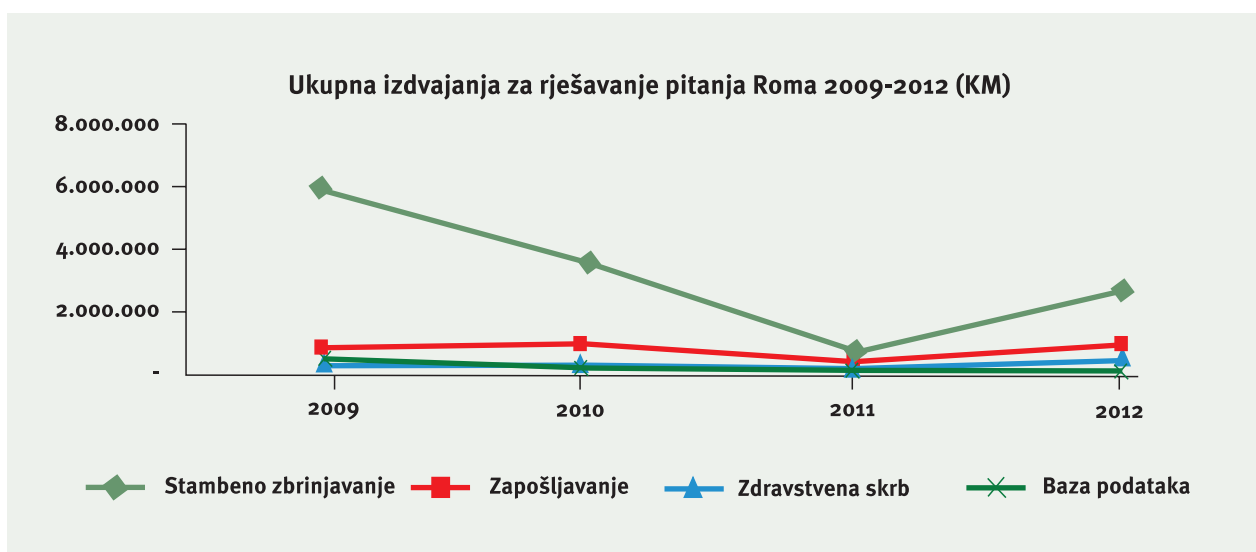
Dodatno je za **uspostavu baze podataka** romskih potreba u periodu 2009-2012. godine izdvojeno **537.078 KM**.

Ukupno je za rješavanje pitanja Roma u svim poljima u periodu 2009-2011. godine izdvojeno 12.741.320 KM, što uključuje donatorska i sredstva sufinanciranja, dok se u 2012. godini planira izdvojiti 3.721.677 KM. Tako su ukupna izdvajanja po svim poljima u periodu 2009-2012. godine procijenjena na **16.462.997 KM**. Pregled ukupnih izdvajanja po godinama dat je u Tabeli 4 i na Dijagramima 1 i 2.

Tabela 4: Pregled ukupnih izdvajanja za rješavanje pitanja Roma u periodu 2009-2012. godine

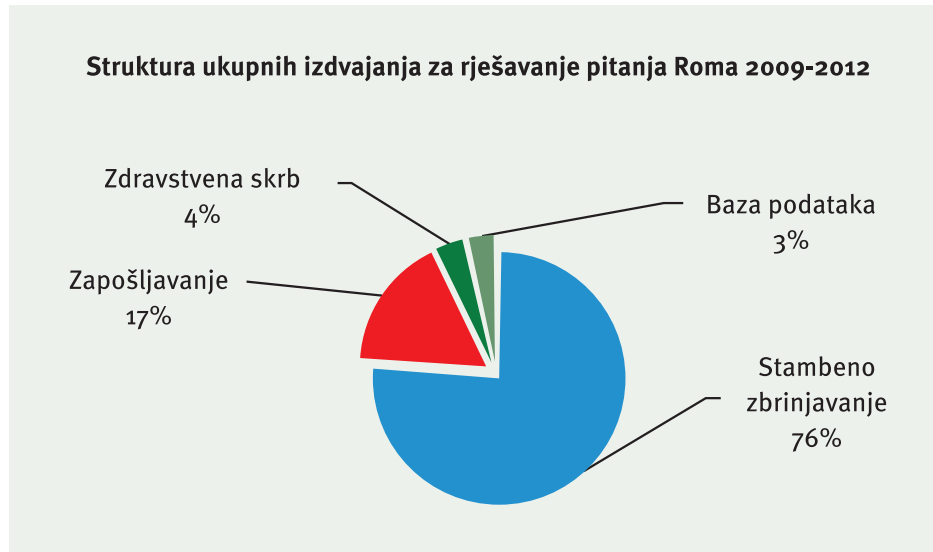
	2009	2010	2011	2012	Ukupno 2009-2012 (KM)
Stambeno zbrinjavanje	5.883.715	3.456.870	635.121	2.571.677	12.547.383
Zapošljavanje	766.000	866.500	231.036	860.000	2.723.536
Zdravstvena skrb	135.000	210.000	50.000	260.000	655.000
Baza podataka	387.250	119.828	-	30.000	537.078
Sveukupno (KM)	7.171.965	4.653.198	916.157	3.721.677	16.462.997

Dijagram 1: Pregled ukupnih izdvajanja za rješavanje pitanja Roma u periodu 2009-2012. godine

Dijagram 2: Struktura ukupnih izdvajanja za rješavanje pitanja Roma u periodu 2009-2012. godine

Akcijskim planovima bilo je predviđeno da će tijekom osmogodišnjeg perioda za rješavanje pitanja Roma biti potrebno ukupno oko **644 milijuna KM**, odnosno u prosjeku oko 80 milijuna KM godišnje. Ukupna stvarna izdvajanja u periodu 2009-2012. godine procijenjena su na oko **16,5 milijuna KM**, ili u prosjeku oko 4,1 milijun KM godišnje, i predstavljaju tek 5% od planiranog. Ovo ukazuje na činjenicu da je planirana financijska konstrukcija bila suštinski nerealna i neodrživa.

Očekuje se da će 2013-2015. godine iz domaćih izvora za rješavanje pitanja Roma biti na raspolaganju okvirno isti iznos kao i u 2012. godini, od oko **3,29 milijuna KM godišnje**. Ovo ne uključuje sredstva sufinanciranja općina, koja još nisu poznata. Iz IPA sredstava će za rješavanje pitanja Roma do kraja Dekade na raspolaganju biti oko 6,8 milijuna EUR, od čega 2,5 milijuna EUR u narednom trogodišnjem periodu, što u prosjeku iznosi oko **1,7 milijuna KM** godišnje. Oko 90% IPA sredstava namijenjeno je stambenom zbrinjavanju Roma.

Problemi u sustavu financiranja implementacije akcijskih planova

Pored činjenice da je planirani financijski okvir za implementaciju Akcijskih planova bio postavljen nerealno, evidentni su i sljedeći problemi u postojećem sustavu financiranja implementacije akcijskih planova:

- *Postojeći financijski okvir akcijskih planova je tehnički nepotpun.* Potrebna sredstva su okvirno procijenjena i nisu precizirana po pojedinačnim mjerama, nisu jasno utvrđeni izvori financiranja i vremenski okvir implementacije/financiranja, tako da nije moguće usporediti planirana sa stvarnim izdvajanjima po pojedinačnim mjerama.
- *Odgovornosti za pojedinačne mjere nisu jasno utvrđene.* S obzirom da su nosioci odgovornosti utvrđeni grupno za više mjera, otežano je kvalitetno budžetsko planiranje i praćenje utroška sredstava. Ovo, također, rezultira nepravovremenim i neadekvatnim izvješćivanjem, čime se direktno krše odredbe Odluka o rasporedu sredstava granta, kao i memorandumu o razumijevanju.
- *Ne postoji sveobuhvatan sustav praćenja i procjene rezultata i efekata aktivnosti.* Predviđeni modaliteti za praćenje i procjenu ne funkcioniraju na zadovoljavajući način zbog nejasno definiranih odgovornosti. Rezultat su poteškoće u pribavljanju i konzolidovanju podataka o postignutim rezultatima i financijskim izdvajanjima.

- *Izvori financiranja su fragmentirani i ne postoji dovoljna koordinacija u financijskom planiranju.* Sredstva se obezbjeđuju iz više različitih izvora, dok su budžetske alokacije bazirane na raspoloživim sredstvima, i nisu utemeljene na dugoročnim budžetskim i planskim dokumentima. Niska je razina međuinstitucionalne koordinacije u procesu budžetskog planiranja, što umanjuje efikasnost i efektivnost potrošnje.
- *Dinamika realizacije sredstava u svim poljima je usporena i otežana.* Zbog relativno kompleksnih administrativnih procedura ili često zbog lošeg planiranja, sredstva se obično realizuju na kraju godine, ili se ne realizuju uopće, što dovodi do njihovog “gubljenja”, ili prenošenja u narednu godinu. Tako se rezultati potrošnje mogu sagledati tek u narednoj godini/godinama.

Financijski okvir za izmijenjene Akcijske planove

Imajući u vidu iznos dosadašnjih, kao i očekivanih budućih izdvajanja u narednom trogodišnjem periodu, izmijenjeni Akcijski plan sačinjen je vodeći računa o realnim potrebama i kapacitetima za implementaciju s jedne strane, kao i financijskim ograničenjima s druge strane. Tako su obim i dinamika aktivnosti planirani imajući u vidu realne mogućnosti pribavljanja financijskih sredstava, kako iz domaćih, tako i iz međunarodnih izvora.

Rukovodeći se ovim principom, predviđeno je da će za implementaciju izmijenjenih akcijskih planova u periodu 2013-2015. godine biti potrebno ukupno **50.057.511 KM**, od čega 14.939.682 KM u 2013. godini, 17.297.242 KM u 2014. godini i 17.820.587 KM u 2015. godini, što u prosjeku iznosi oko **16,7 milijuna KM godišnje**. Imajući u vidu financijsku realnost, ovaj iznos je čak pet puta manji od ranije planiranog godišnjeg prosjeka, i predstavlja minimum potreba za implementacijom isključivo prioritarnih mjera. Međutim, iako su planirane znatno realnije, potrebe su i dalje znatno iznad očekivanih raspoloživih sredstava. Tako je iznos potrebnih sredstava u prosjeku godišnje za oko četiri puta veći u odnosu na dosadašnja izdvajanja, kao i očekivana buduća izdvajanja. Zato je neophodno pristupiti aktivnom iznalaženju novih mehanizama financiranja, kao i unaprjeđenju sustava financiranja uopće, kako bi se osigurala uspješna implementacija izmijenjenih planova. Tabela 5 daje pregled ukupno potrebnih sredstava.

Tabela 5: Pregled sredstava potrebnih za implementaciju izmijenjenih Akcijskih planova

	2012	2013	2014	2015	Ukupno 2013-2015 (KM)	Udio (%)
Stambeno zbrinjavanje	2.571.677	11.132.000	11.132.000	11.072.000	33.336.000	67%
Zapošljavanje	860.000	2.148.100	3.742.100	5.525.445	11.415.645	23%
Zdravstvena skrb	260.000	1.659.582	2.423.142	1.223.142	5.305.866	11%
Ukupno(KM)	3.691.677	14.939.682	17.297.242	17.820.587	50.057.511	100%
Udio (%)		30%	35%	36%	100%	

Sukladno sa dosadašnjim trendovima, daleko najveći iznos sredstava (67%, odnosno oko 11,1 milijuna KM godišnje) bit će potreban za financiranje stambenog zbrinjavanja Roma. Od toga se 10,9 milijuna KM odnosi na financiranje kapitalnih projekata izgradnje novih stambenih jedinica (po 150 godišnje) i rekonstrukcije/sanacije postojećih stambenih jedinica (po 130 godišnje), te izgradnje infrastrukture za romska naselja. Očekuje se da će se ova ulaganja financirati iz domaćih izvora (2,18 milijuna KM godišnje iz budžeta države i entiteta/Brčko Distrikta), IPA fondova (oko 1,5 milijuna KM godišnje), te sufinansiranjem općina i implementing organizacija. Također, predviđena

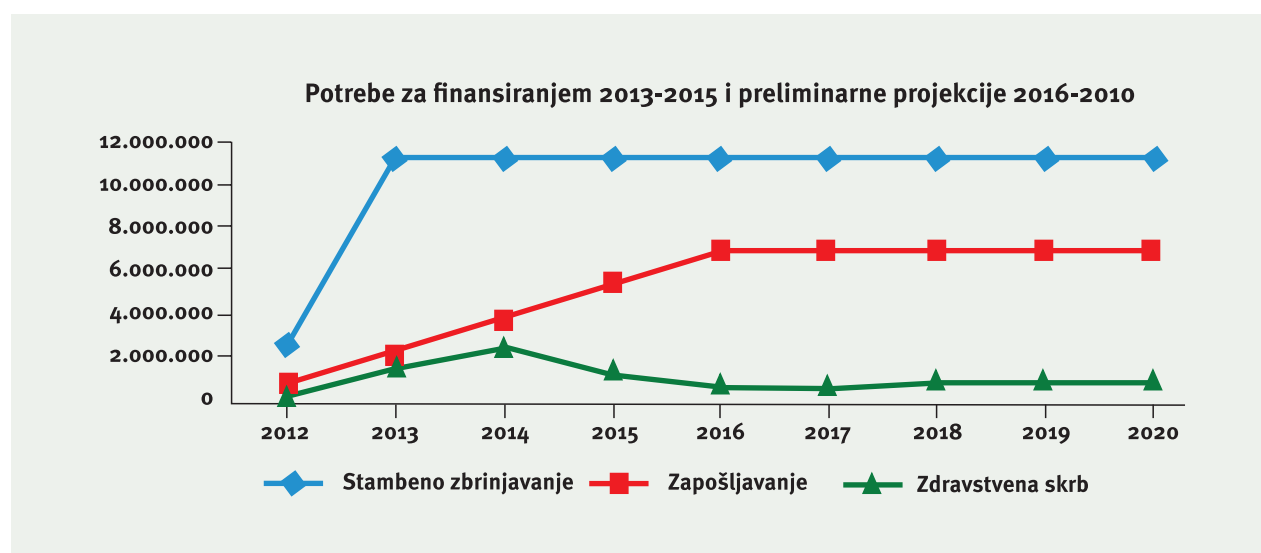
je i implementacija programa obuke koji će se financirati iz donatorskih izvora (do 200 tisuća KM godišnje).

Za zapošljavanje Roma bit će potrebno oko 3,8 milijuna KM godišnje. Oko 97% ovog iznosa odnosi se na implementaciju poticajnih programa kojima je predviđeno zapošljavanje 1,5 tisuća od ukupno 5 tisuća Roma sa evidencije nezaposlenih u naredne tri godine. S obzirom da očekivani raspoloživi iznos financiranja iz domaćih izvora od 850 tisuća KM godišnje predstavlja tek 28% od potreba, planirano je osiguranje nedostajućih sredstava iz budžeta kantona i lokalnih zajednica, kao i iz donatorskih izvora. Ova sredstva će se pribavljati na osnovu prijedloga projekata koje će izrađivati NVO koje se bave pitanjima Roma.

Za financiranje zdravstvene skrbi Roma u prosjeku će biti potrebno oko 1,8 milijuna KM godišnje. Od toga se oko 1,2 milijuna KM odnosi na jednokratna izdvajanja u 2014. godini za financiranje zdravstvene skrbi za oko 10 tisuća neosiguranih lica. Ova sredstva će biti potrebno obezbijediti iz kantonalnih budžeta. Oko 1 milijun KM godišnje će, također, biti potrebno obezbijediti prvenstveno iz domaćih budžeta za sprovedbu prevencije oboljenja i poboljšanje higijenskih uvjeta u romskim naseljima. Troškovi programa obuke u ukupnom iznosu od oko 650 tisuća KM za tri godine financirat će se iz donatorskih izvora.

Iako su izmijenjeni Akcijski planovi sačinjen za period 2013-2015. godine, prilikom izrade financijskog okvira uzete su u obzir i implikacije za period 2016-2020. godine. Tako će prema preliminarnim projekcijama, u ovom periodu biti potrebno ukupno oko **18,8 milijuna KM godišnje**, od čega 11,1 milijuna KM za stambeno zbrinjavanje, 7 milijuna KM za zapošljavanje i 817 tisuća KM za zdravstvenu skrb Roma. Prema tome, u polju stambenog zbrinjavanja očekuje se približno ista dinamika financiranja, u polju zapošljavanja povećanje potrošnje zbog potrebe za zapošljavanjem većeg broja Roma, a u polju zdravstvene skrbi znatno smanjenje potrošnje, usljed prestanka financiranja privremenih mjera. Dijagram 4 pokazuje očekivani trend kretanja financiranja u narednom osmogodišnjem periodu.

Dijagram 4: Pregled potrebnih sredstava 2013-2015. i preliminarne projekcije 2016-2010. godine

Ukupno potrebnom iznosu financiranja za sve akcijske planove potrebno je, također, dodati i iznos potreban za financiranje evidentiranja romskih potreba i implementaciju sustava praćenja i procjene. S obzirom da nisu poznati detalji ovih aktivnosti, nije sačinjena odgovarajuća projekcija troškova. Detaljan pregled potrebnih sredstava po pojedinačnim ciljevima/mjerama i po godinama, uključujući pregled izvora financiranja, dat je u tabelama izmijenjenih Akcijskih planova.

Preporuke za unaprjeđenje sustava financiranja

U cilju unaprjeđenja sustava financiranja za implementaciju izmijenjenih Akcijskih planova preporučuje se:

- *Operacionalizacija akcijskih planova kroz njihovo povezivanje sa budžetskim zahtjevima.* Trogodišnje akcijske planove potrebno je povezati sa trogodišnjim budžetskim zahtjevima institucija. Budžeti za 2013. godinu već su određeni, a potrebe za 2014. i 2015. godinu trebaju se uključiti u budžetske zahtjeve narednih godina. Kako bi se budžeti bolje povezali sa akcijskim planovima u smislu učinka i ciljeva potrošnje, a time povećala i mogućnost obezbjeđenja dodatnih sredstava, preporučuje se adekvatna primjena metodologije programskog budžetiranja.
- *Operacionalizacija planova na lokalnoj razini,* kroz izradu odgovarajućih lokalnih akcijskih planova i njihovo povezivanje sa lokalnim budžetima.
- *Povećana koordinacija u finansijskom planiranju,* kroz organiziranje redovnih sastanaka predstavnika svih institucija koje učestvuju u financiranju i implementaciji, kako bi se razmijenile informacije i kvalitetnije planirale buduće mjere.
- *Razmatranje mogućnosti uspostavljanja donatorskog fonda* u koji bi bila udružena donatorska sredstva (ili njihov dio), i koja bi se trošila sukladno sa zajednički utvrđenim prioritetima. Ovo bi umnogome povećalo efektivnost i efikasnost donatorskih ulaganja.

Unaprjeđenje sustava praćenja i procjene. Pored potrebe za jasnim utvrđivanjem odgovornosti za pojedinačne mjere, potrebno je i unaprjeđenje postojećih procedura i obrazaca izvješćivanja na način da se u njih uključe detaljnije informacije o strukturi potrošnje i postignutim rezultatima. Ovim će se olakšati buduće finansijsko planiranje, kao i buduće revizije akcijskih planova.

Realno je očekivati da je moguće do kraja 2015. godine obezbijediti između 65-75 % sredstava potrebnih za realizaciju utvrđenih ciljeva i mjera u okviru ovog RAP-a iz čega proizilazi da je potrebno iz CCA osigurati 20 milijuna iz donatorskih izvora.

V. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Monitoring RAP-a realizuje Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH. Godišnje izvješće o sprovedbi RAP-a sačinjava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH. S ciljem da se sagledaju rezultati implementacije RAP-a dvije godine nakon njegovog usvajanja analizirati će se učinak sprovedbe RAP-a i predložiti će se izmjene i dopune putem Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.

5.1. Monitoring RAP-a od strane Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH

Sukladno sa svojim nadležnostima Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine će donijeti plan monitoringa po kome će postupati.

Plan monitoringa može obuhvatiti:

- analizu nacionalnog pravnog okvira za skrb nacionalnih manjina,
- analizu nacionalnih strateških dokumenata koji tretiraju problematiku Roma u Bosni i Hercegovini,
- analizu institucionalnih kapaciteta institucija odgovornih za sprovedbu Akcijskog plana i RAP-a,
- analizu ostvarenih rezultata i učinka implementacije Akcijskih planova RAP-a,
- praćenje utroška donatorskih i budžetskih sredstava namijenjenih realizaciji Akcijskih planova i RAP-a,
- kao i sve druge aspekte koji proizilaze iz nadležnosti Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

Plan monitoringa Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine će definirati vremenski okvir za kreiranje izvješća o učinjenom monitoringu, te potrebna finansijska sredstva za efikasnu sprovedbu monitoringa.

Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine može u cilju sprovedbe efikasnog monitoringa kreirati dokumente i druge materijale koje će koristiti, te upotrebu istih dokumenata i materijala preporučiti i drugim institucijama odgovornim za implementaciju akcijskih planova i RAP-a.

Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine će u okviru svojih nadležnosti uspostaviti tematske grupe za sve tri polja, koje će činiti izvješće monitoringa. Izvješća tematskih skupina su sastavni dio Izvješća o sprovedbi RAP-a.

Izvješćivanje o realizaciji RAP-a

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će formirati stručni tim za sačinjavanje Izvješća o sprovedbi RAP-a. Stručni tim uspostaviti će ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH. Sukladno sa utvrđenim indikatorima u okviru RAP-a stručni tim će sačiniti plan prikupljanja podataka. Na osnovu prikupljenih podataka stručni tim će sačiniti Izvješće o sprovedbi RAP-a koji se dostavlja Odboru za Rome pri Vijeću ministara BiH na razmatranje, te zatim sukladno sa Poslovníkom Vijeća ministara BiH dostavlja Vijeću ministara BiH na usvajanje.

BOSNAKO THAJ
HERCEGOVINAKO
REVIDIRANO AKCIONO
PLANO PALA ČHINAVIPE E
ROMENGE PROBLEMURA
ANDE PAŠIPEDE PALA
BUĆI, ČHERESKO AŽUTIPE
THAJ SASTIPESKO
ARAKHIPE 2013. - 2016.

I. ANGLOALAV

Roma si majbaro nacionalno minoriteto ande Bosna thaj Hercegovina thaj koring dende informacije ande ramo pala proceso e evidencijako pala romane trubujipa¹ thaj koring aver rodimatenge² Roma si majdarado nacionalno minoriteto pe sako amalipesko parametro savo len pes pala socijalno statutesko dikhipe pala varešo amalipe jal pala vareki amalipeski grupa. E peravnendar pala sako nacionalno minoriteto ande Bosna thaj Hercegovina, nane ni jekh savi si pherdo thaj problematično ande socijalni situacija thaj ni jekh savo si čhutino sar romano minoriteto savendar peravnendar dživinen pe sasto than ande Bosna thaj Hercegovina, čačo vačardo pe than e 71 kanalenge/opštinenge. (Azbipe/prilogo 1: E Romengi trubujipaski evidencija pe kanalendar koring entiteti thaj kantoni), informacijaki xajing ERP.

E Romengo socijalno ačhavipe, amen dikhas angla sa koring so si pojekhto/jekh dženo thaj saste familije thovde pe amalipeski margina thaj odolese so naj len šajipe te čeren bući uzo piro čučo kapaciteto ande ekonomsko, amalipesko thaj kulturako džuvdipe a majanglal andar čororipe thaj/jal andar fundesko bidžanglape thaj bišajipe pala edukacija thaj bući.

E peravneski situacija jal situacija pala gova nacionalno minoriteto čerel lungo drom e Romendar koring edukacija, bući thaj čeren lengo bišajipe jal cikno šajipe pala bućako počinipe jal bućako therdipe, thaj pe gova drom but katara lendar si ačhavne thaj na den participacija ande amalipeske inzardende jal ande aver aktivitetura ande amalipeste.

Čačipe si kaj palune bršenge gova situacija si lačheder thaj romane amalipa si lačheder organizirime numaj e lencar peravnencar. Maškare len si cira perutnija e averendar amalipendar jal etnikendar grupendar save čeren participacija thaj pe gova drom romane amalipa čeren bući sar korkorutne/izolovane grupe.

Krisako ramo thaj čhinauipa pala e čačipengo arakhipe pala e nacionalna minoriteta ande Bosna thaj Hercegovina, uzo Bosnako thaj Hercegovinako Ustavo si o kris katara arakhipe e čačipenge perutnija e nacionalnikane minoritetura savo si dino pe themesko nivo, entitetsko nivo thaj ande vareše kantona ande FbiH, thaj Bosnako thaj Hercegovinako Kris katara diskriminacijako opripe.

Pala o than thaj čačipa e Romenge but barikane si aver kriza save si ande pašipe pala bući, thanesko-bešipesko pučipe, sastipesko thaj socijalno arakhipe thaj save si ločharde koring ustavna udžilipa pe Republika Srpska pe entitetsko nivo, pe nivo andi Federacija Bosna thaj Hercegovina thaj ande kantoni thaj ande Brčko Distrikt ande BiH.

Te gindinena pe situacija ande nakhlo vakto šaj te dikhen kaj si aktivitetura pala lačhipe e nacionalne minoritetura intenzivirime thaj pala pe pala e Romen ande Bosna thaj Hercegovina. Majbaro djindo aktivitetura si pala lenipe thaj harmonizacija e čačipesko rames e maškarthemenca standardenca e UN-a thaj Vijeća Evrope, a palpale e ratifikacijasa pala Okvirna konvencija pala arakhipe e nacionalnikane minoritetura ande Vijeće Evrope 2002. brš e savensa o them lija udžilipe pala aktivna politika, kris thaj aver akti pala aktivno načelesko čeripe savo si dino ande gova

¹ [Ministarstvo pala manušenge čačipa thaj našade \(ande teksto pala lačheder hačaripe MLJPI\) ando novembro 2009. džiko marto 2010. brš čerda sasto thaj pherdo rodipe katara Romengo trubujipe thaj čerde jekh kontinuirano sistema pala Evidencija pala romane trubujipa \(ERP BiH\).](#)

² [rodipa OSCE, Save the children Norway, UNICEF, UNHCR](#)

konvencija thaj pala pe kana si Roma ando pučipe.

But aktivna politika pe arakhipesko federipe majdaravne romane minoriteta astarda turvinjikano thaj koordinirnikano trupesko mujdipe 2002. brš e rigatar kataro Vijeće ministara BiH- Odboro/ Komiteto pala Romen uzo Vijeće ministara Bosne thaj Hercegovine (ando durder teksto :Odboro pala Romen) savo sasa akhardino 2012. brš thaj ando trinto mandato pe vaktu kataro 4 bršengo džiko juno 2016 brš.³

Odboro pala Rome si les udžilipe te vačarel thaj mothodel e pučipenge save si istarde ande Bosnaki thaj Hercegovinaki Strategija pala činavipe e Romenge problemura andi BiH⁴ (ando durder teksto: Strategija) te si udžilo te traden implementacija, te čeren avrečhende aktivitetura pala efikasna realizacija e Dekada pala e Romengi inkluzija 2005-2015. brš. Odboro pala Romen si udžilo pala sistematsko tradipe pala Akciono plano pala činavipe e Romenge problemura ande pašipende pala bući, thanesko-bešipesko trubujipe thaj sastimesko arakhipe implementacija thaj pala Bosnako thaj Hercegovinako revidirano akciono plano kataro Romengo edukativno trubujipe; anel operativne plana thaj del turvinjipe pala mjere pala implementacijsko zuralipe pala Akciono plano; e dromenca uzo pire manušen čerel aktivitetura pala love ande institucijake budžeturenge pe nivo ande Bosna thaj Hercegovina thaj entitetura pala Akciako planesko realizacijsko trubujipe; tradel dipe pala astarde love ande institucijake budžeturenge pe nivo ande Bosna thaj Hercegovina thaj entiteske institucije pala Akciono plano realizacija ande trin pašipenge thaj lengi realizacijaki dinamika; andrel ande kontakte e potencijalnenca donatorenca thaj aver rigenca pala trubujipe savo čerel love pala Akciaki planeski realizacija; ando reslipe pala validne gindipa, phangle alava thaj turvinjipa. Odboro šaj, te si kate finansijsko šajipe, te čerel formalne sajekheske jal vareneske komisije thaj tematsko-petalosarde grupe, a palpale ande Akciaki planeski implementacija te čerel monitoreski sistem pala realizacija e planeske aktivitetura pala Romen ande Bosna thaj Hercegovina thaj traden metodologija pala donatorske thaj budžetske love save si pala Akcijaki planeski realizacija.

Parlamentarna skupština BiH čerda lipe ande 2003. brš pala o Kris pala arakhipe e čačipen e nacionalno minoriteske peravnen andi Bosna thaj Hercegovina save si len o minoritetesko statuso: Albancura, Crnogorcura, Česura, Italijanura, Xalura/Džugura, Mađarura, Makedoncura, Njemcura, Poljakura, **Roma**, Rumunura, Rusura, Rusinura, Slovakura, Slovencura, Xoraxura thaj Ukrajincura. E gova krisasa si romasardo te minorenge peravnura, uzo čačipa save si len sar savore bosnake thaj hercegovinake forenge-themenge, si len aver arakhipe thaj čačipe save si udžile ande vačardi konvencija thaj e govensa krisasa, pale pe ande historija/nakhipe, kultura, siklipe, tradicija, čhib, alfabeto/lil, edukacija thaj pačapesko tromanipe thaj aver.

Ande Bosna thaj Hercegovina ande kontinuiteto si lundjarde aktivnostura pala krisipesko thaj institucionalno ramo, thaj pala gova Ministarstvo pala manušenge čačipa thaj našade (ando durder teksto:MLJPI), Vijeće ministara BiH ando 2004. brš adaptisarda/istarda Bosnako thaj Hercegovinako Akciono plano kataro Romengo edukativno trubujipe savo sasa istardo ando 2010. brš sar Bosnako thaj Hercegovinako Revidirano plano kataro Romengo edukativno trubujipe.

Tradena o than pala romano nacionalno minoriteto ande kontinuiteto, angla sa krzo udžilipeski informativna realizacija savi trubuj te del Bosna thaj Hercegovina kataro implementacija maškarthemeske konvencijen thaj protokolura majanglal koring Komiteto VE pala nacionalna minoritetura MLJPI dija gindipe pala Vijeće ministara BIH (ando durder teksto:VMBIH) 2005. brš thaj VMBIH istarda Bosnaki thaj Hercegovinaki Strategija pala činavipe pala Romenge problemura savi na del vaktesko ramo pala laki realizacija thaj savi na del indikatura pala tradipe thaj implementacija. Pe gova drom šaj te džal ande realizacija pala lungu vaktu thaj sar gova istarda fundeske načela pala thanesko ločharipe e minoritetura ande Bosna thaj Hercegovina savi si fundisarda pe maškarthemeske

3 Kris kataro fundope pala Odboro pala Romen uzo Vijeće ministara BiH thaj Kris pala Odboresko dženengo akharipe (“ Službeni glasnik BiH”, djindo: 85/12)

4 “Službeni glasnik BiH”, djindo 67/05,

standarde savi lija Bosna thaj Hercegovina.

Ande vaktoro kataro 2006-2007. brš ċeren pes aktivitetura krzo jekhethani bući/ kooperacija maškaro BiH Odboro pala Romen thaj MLJPI savi si fundisardi pe regionalno kooperacijsko zuralipe, jekhethani bući e organizacijenca OSCE, UNHCR, UNICEF pe relevantno sikadimasko ċidipe thaj pe djindo thaj trubujipe pala Romen thaj lengi socijalna situacija, foresko statuso (rodipa kataro andripe ande bijandesko lil) thaj aver bešipaske krisura.

Ando ramo evropake thaj regionalne inicijativura 2005 brš avili džiko gindipesko jekhipe pala jekhethano dokumento/lil **“Dekada inkluzije Roma 2005. – 2015. godina/Dekada inkluzije Romen 2005. – 2015. brš”** (ando durder teksto: Dekada Romen) maškare varegaći phuvja/themura save si Evropake unijake džene thaj istarda anglal-andralutno statuso savi Bosna thaj Hercegovina lija thaj romasarda ando maškaripeste kataro 2008. brš.

Andripe ande Dekada Romen anel pala Bosna thaj Hercegovina bućako zuralipe thaj Bosna thaj Hercegovina lija udžilipe pala sako brš te ka ċerel sigurno love pala Akciono plano pala Romen thaj leski implementacija savi si ċerdi thaj kreirime koring ċhinavipe pala romane džuvdipeske trubujipa sar si bešipe-than-ċher, bući, sastipesko arakhipe thaj edukacija. Dekada pala Romen dija udžilipe pale phuvja/themura lake dženuura te *istaren/adaptiren nacionalne akcione planura pala Dekada Romen, te ċeren sigurno thaj efikasno andripe pala romano amalipe, te dikhen šajipe pala bući pala romane konsultanten, te ċeren sigurno thaj transparentno informacijsko paruvipe, te ċeren mehanizmo pala monitoring, te zuralen kapaciteto pala romane ogranizacije, te ċeren sigurno thaj sajekhesko vaćaripe thaj mothodipe kataro reslipe savo si ando phandipeste e Dekadesa pala Romen, thaj aver.*

Bosna thaj Hercegovina istarda Dekada pala Romen sar praktiċno modelo pala ċeripe pala varese standardura, metodologija thaj jekhaveski themutni kooperacija thaj maškarthemeski organizacija thaj institucija ande maripe opro romano ċororipe, opro lengo aċhavipe thaj diskriminacija ando regionalno ramo.

Te džan e istardipestar e vaćardine Strategije thaj Dekada pala Romen reslipen thaj e ċaċipestar kaj si Roma ande Bosna thaj Hercegovina pe sako amalipesko-ekonomsko parametro maćorori thaj majdaravni nacionalno minoriteto, VM BiH istarda ande 2008. brš Akciono plano pala ċhinavipe Romenge problemura ande pašipenge pala bući, bešipesko-thanesko-ċheresko ažitipe thaj sastipesko arakhipe (Ando durder teksto: Akcioni plano pala Romen) savo si anglal sa jekh opertativno dokumento/lil savo istarde thaj ċerde peravnura andare ministarstvura andari Bosna thaj Hercegovina sar peravnura Roma. Pe gova drom si kate sasto pherdipe pala participativno andripe/ pristupo pala sa relevantne aktura ande implementacija e gova planeske.

E analizijasa e saste rezultatura e Akcijako plano pala Romen BiH katari leski realizacija džiko adjive kana dikhen e Dekadake pala Romen reslipa, Bosna thaj Hercegovina si la ocjena e phuvjatar andari Dekada pala Romen sar but resli phuv ande laċhe rezultatura thaj palpale ande ċheresko-bešipesko-thanesko Romengo ažitipe thaj ande proceso pala lengi evidencija thaj trubujipa. Laċhi praksa thaj resle rezultatura si istarde e averendar dženenendar e Dekade pala Romen thaj varese phuvja mothoden intereso pala pozitivno praksako paruvipe ande pašipe pala ċheresko-bešipesko-thanesko Romengo ažitipe thaj ande proceso pala evidencija. Ando aver avindo vaktoro trubuj te lundjarel realizacija pala gova aktivnost sar thaj Bosnako thaj Hercegovinako baro mothodipe sar predsjedniko ande agorsko Dekadako brš kataro juno 2014 džiko juno 2015 brš.

E Kriesesko kataro diskriminacijsko opripe e Bosnako thaj Hercegovinako lenipe thaj istardipe andaro 2009. godine, si vadžaj jekh sistemo ande BiH pala diskriminacijsko ciknjaripe odolese so si gova kris fundome thaj koncipirime pe evropako standardo. Gova kris istarel odredbura e savenca arakhen pes Bosnake thaj Hercegovinake forutne e diskriminijatar ande sako bućako thaj džuvdipesko pašipe, sar: bući, socijalno thaj sastipesko arakhipe, pravosuđe/krisipe thaj uprava/ kanalipe, bešipe, informacija, edukacija, sporto, kultura, siċipe/džanglipe, privreda thaj aver.

Pe dikhipe pala revizija pala sajekhesko Akciono plano pala Romen uzo štarbršengo implementacijsko zumadipe sar astardino fundo pala leski revizija pale si istardipe thaj reslipe e Deklaracijako dekade pala andripe pala Romen 2005.- 2015. thaj Ramo e Evropake unije pala nacionalne strategija pala Romengi integracija džiko 2020 (ando durder teksto: EU strategija 2020) thaj akanutno Bosnako thaj Hercegovinako krisano ramo kaj si istarde sa specifičnosti pala laki andralutni organizacija.

EU Strategija 2020 čerda jekh politikako sajekhesko dikhipe thaj mothovipe e phuvjendar dženendar EU pala Romengi integracija. Pala avindo Bosnako thaj Hercegovinako statuso ande ramo RAP-esko trubuj te andren standardura andaro gova EU dokumentarendar save mothoven udžilipe e phuvjendar dženendar thaj potecijalnendar dženendar te: čeren nacionalna reslipura pala Romengi integracija ando reslipeste kaj trubuj te džan prdal pe čingaripeste maškare Romen thaj aver forutnen e andripesa ande edukacijate, bućate, sastipeske akrakhipeste thaj bešipeske ažutipeste pala Romen; čeren mapa pala socijalno-čorore mikro-regione jal segregirana thana/mahale;

- *Rindomes thaj sajekhes den love ande budžetura save ka aven pherde e maškarthemeske lovenca thaj e EU lovenca;*
- *Čeren resle metode pala monitoringo;*
- *Čeren thaj den jekh pašuno, jekhethano čeripe thaj bući e romane perutnenca pe lokalno thaj regionalno nivo;*
- *Čeren akcijaki planurengi revizija andi harmonija e vaćarde principurenca sar te den sigurnipe pala koordinacijska rola e rigatar e romane perutnen.*

Dikhena thaj sikavena sasti situacija ande savi dživinel romano minoriteto thaj o čačipe kaj Bosnako thaj Hercegovinako krisipesko ramo thaj maškarthemsko ramo den šajipe pala Bosna thaj Hercegovina te lundjarel e realizacijasa e aktivnostinenge pala čhina vipe majpherde amalipaske tema ande Evropa: avralutnipe e Romengo ačhavipesko thaj ande fundesko reslipe gova revidirano dokumento amen astaras e lundjaripesa thaj jekhethane gindesa pala adjivesutne krisura thaj politikura thaj e Evropake unijatar krisipencar thaj politikencar ande pašipende pala diskriminacijsko opripe, fundesko čačipe pala tromanipe pala tromalo manušengo phiravipe thaj e čhavorenge čačipa⁵ thaj ande pašipe pala socijalna politika ande molipeski harmonija savi si ande ramo ande Revidirana evropaki socijalna povelja thaj ande aver evropake čačipeske thaj krisipeske xajingura (acquire).⁶

Pe gova drom Bosna thaj Hercegovina lundjarel bući pala Romengi integracija andi Bosna thaj Hercegovina sar pe regionalno gadija pe lokalno nivo e reslipesa kaj ka čeren jekhethani bući pala sa nivoi vlasti/barideripenge a palpale pala lokalne barideripe thaj pala forutne amalipeske organizacije thaj romane ogranzacije.

Sar gova aktivitetura trubuj te čeren bući sar konkretne akcija kote si nevo dokumento - Bosnako thaj Hercegovinako revidirano akciono plano pala čhina vipe e Romenge problemura ande pašipende pala bući, čheresko ažutipe thaj sastipesko arakhipe 2013. – 2016 (ando durder teksto:RAP).

Dikhena thaj sikavena sasti situacija pala adjivesutno Akciono plano pala Romen thaj leski implementacija amen šaj te mothovas sevepura pala revizija save si istarde ande mothovipe thaj ande gindura. But aktivitetura si birealno dine thaj odolese na avilo šajipe pala leski realizacija; love savi sasa trubujipe pala plano na sasa ande ramo pala relevantna trubujipa e Romenge; nane adekvatno monitoresko sistemo; nane čače indjarde dženuma pala aktivnosti save trubuj te aven andi

5 COM (2011) 60, Agenda EU pala čhavoreske čačipa.

6 Acquire-Evropske krisipeske/pravne stečevine

harmonija uzo krisipe thaj uzo administrativno ločaripe; formalne thaj biformalne aktura si hamime thaj kote si ažućaripe kaj sako aktero trubuj te del pale gasavo angažmano thaj ćeripe; nane realni thaj pe mjera indikatorura pala reslipe sar gova šaj te del šajipe pala efikasno monitoring, evaluacija thaj mothovipe/informacija thaj čačo than pala Odboro pala Romen uzo Vijeće ministara BiH; sa institucije thaj organizacije save si andre na avile pale gasavo udžile thaj na avile pe pale gasavo drom andre andi realizacija pala planirime buća/aktivnosti.

Andi harmonija e informacijenca ando ramo pe gova Bosnako thaj Hercegovinako revidirano akciono plano pala ćhina vipe e Romenge problemura ande pašipende pala bući, ćheresko ažitipe thaj sastipesko arakhipe 2013. – 2016 sasa gindipesko jekhipe uzo gova angluno kotor- angloalavesko istardipe savo si mothodino ando ramo katara pandž (5) kotorengo:

- Angluno kotor - Angloalav
- Dujto kotor – istarel istardipe savo mothodel katara institucionalno kapacitetsko zuralipe;
- Trinto kotor – istarel gindipe e aktivitetengo koring e pašipenge;
- *Štarto kotor – istarel romasaripe kaj si mothodino e sistemenge thaj problemurenge save si phande pala planirime finansijske aktivitetura;*
- *Pandžto kotor – istarel romasaripe kaj si mothodino e sistemiske pala monitoringo, katari evaluacija thaj katari informacija pala RAP-eski realizacija.*

II. INSTITUCIONALNO KAPACITETSKO ZURALIPE

E reslipesa te ka ċeren majbaro nivo pala sigurnipe e manuŝende ċaċipende Bosna thaj Hercegovina ċerda buteder institucionalne mehanizmura jal trupura save si udŝile pala nacionalne minoriturenge puċipa. Gova trupura ċeren bući pe krisipesko/zakonodavno thaj gadija pe gatisardo/izvrŝno barideripe ande Bosna thaj Hercegovina.

Uzo krisipesko/zakonodavno barideripe andi BiH thaj uzo Entitetura fundosarde:

- **Vijeće pala nacionalna minoriteta e BiH Parlamentarake skupŝtinake** sar turvinjipesko trupo savo del godjaveripa, turvinjipa thaj gindura e Parlamentarake skupŝtinake e sa puċipenge save si pala nacionalne minoriteta andi Bosnate thaj Hercegovinate.
- **Turvinjipe/Savjeto pala nacionalna minoriteta e Republikake Srpske** sar pala pe/ posebno turvinjipesko trupo e Themeske/Narodne Skupŝtine RS savi del godjaveripa thaj gindura e sa puċipenge save si pala nacionalne minoriteta.
- **Vijeće pala nacionalna minoriteta FBiH** sar turvinjipesko trupo e Parlamentarako Federacijako BiH.

Bosna thaj Hercegovina uzo parlamentarne thaj koordinirajuće trupura pe nivo Vijeća ministara BiH ċerda sigurnipe thaj bući pala aver gatisarde nivoura e barideripenge save si andi harmonija koring lenge udŝilipenge thaj save si udŝile pala RAP-eski realizacija. Ŝore thaj bare akterura identificirisarda Strategija pala ċhinavipe e Romenge problemura ande Bosna thaj Hercegovina, istardi 2005. brŝ, thaj savi uzo Dekada thaj EU Strategijaki platforma ċerda gova RAP.

Sar si romasardo ande ramo pala Strategija pala ċhinavipe e Romenge problemura andi Bosna thaj Hercegovina majbare akterura pala RAP-ski implementacija si: Vijeće e ministrengo, Ministarstvo pala manuŝenge ċaċipa thaj naŝade BiH, Ministarstvo pala civilne buća BiH, Ministarstvo pala sigurnipe BiH, Ministarstvo pala ċaċipe BiH, Agencija pala polenge palogasavipe/ravnopravnost BiH, Ministarstvo pala finansije thaj trezor, Direkcija pala evropake integracije BiH, Agencija pala bući thaj bućako rodipe BiH, Vlada FBiH thaj Vlada RS, Vlada Brċko Distrikata BiH save si mothodipeske dŝenura ande Odboro pla Romen uzo Vijeće e ministrengo BiH.

Vijeće e ministrengo BiH athoska krisipe katara andripe andi Dekada dija koordiniripeski rola ande RAPR-eski implementacija pala Ministarstvo pala manuŝenge ċaċipa thaj naŝade BiH.

MLJPI andi harmonija pe thaneste kaj si les piri rola ċerda inicijativa thaj phiravda bući pala akciako planurengo ċeripe, thaj ando kontinuiteto dikhla thaj ċerda thaj dija informacije katara aktivnosti andi Dekada thaj katara aver aktivnosti save avile ande koordinacija pala promocija, manuŝengo ċaċipengo arakhipe pala nacionalne minoriteta andi Bosna thaj Hercegovina. Ando ramo e MLJPI ċerda funkcija pala *Sektoro pala ċaċipesko arakhipe thaj koordinacija e nacionalnesa thaj aver minoriteta* savo si udŝilo pala sigurnipe pala siċipesko, administrativno thaj operativno dumesko dipe/istardi, thaj palpale pala realizacija e aktivnostinengo save si pala tradipe, promocija thaj ċaċipesko Romengo arakhipe sar majdaravno thaj majbaro nacionalno minoriteto.

Jekh e barestar aktivnosti pala save čerel realizacija gova Sektoro si informisipe pala RAP-eski implementacija. Gova aktivnost istarel saste podatkura e čidipestar, analitika thaj informisipe, jekhethani bući e averenca novoi e barikanipen ande BiH e themeske thaj maškarmenge NVO, thaj gova si but barikano ando RAP-esko čeripe thaj gatisaripe.

MLJPI pale gasavo pala avrečhende sićimaske aktivnosti thaj koring trubujipe thaj šajipenge čerel sićimaske interresorne grupura save si len bući te čiden podatkura, čeren sićimaske thaj analitičke materijalura, čeren jekhethane ando akciono planesko gatisaripe, thaj pala sa aver programske, projektne thaj analitičko-informativnikane dokumentura/lila koring trubujipe thaj reslipe savo si la Akciono plano pala Romen ande Bosnate thaj Hercegovinate. MLJPI čerda thaj fundisarda: Bućarni grupa pala bešimaski-thaneski-čhereski Romengi problematika, Bućarni grupa pala Romengo bućako rodipe, Bućarni grupa pala sastipesko arakhipe thaj Bućarni grupa pala evidentiripe e Romenge trubujipenge.

Andi harmonija e udžilipenge ande RAP-esko gatisaripe avile aver themeske, entitetske, kantonalne ministarstva thaj institucije save si udžile pala pašipen sar si bući, bešipesko-thanesko-čheresko ažitipe thaj sastimasko arakhipe.

Majbari rola kana si ando pućipe direktni RAP-eski implementacija si len gova ministarstva thaj institucije:

- a) Pala pašipe bući: Federalno zavodo pala bućako rodipe, Zavodo pala bućako rodipe RS thaj Zavodo pala bućako rodipe BD
- b) Pala pašipe sastipesko arakhipe: Zavodo pala putardo/javno sastipe FBiH, Instituto pala putardo/javno sastipe RS, Sektoro pala sastipe thaj aver ažitipe katar Vlada BD
- c) Pala pašipe bešipe-than-čher ažitipe: kanala, CSR thaj ando dikhipe pala koordinacija thaj/jal implementacija si Ministarstvo pala thanesko ločharipe e Federacijako BiH thaj Ministarstvo pala thanesko ločharipe, gradjevinstvo thaj ekologija RS thaj Sektoro/odjeljenje e Vladake BD.

Kana si pućipe pala **procedura save si sar kotor ande institucionalno mehanizmo**, MLJPI čerel kreacija, del gindipe thaj anel avrečhende krisipenge e VMBiH jal numaj anel krisa, turvinjipa, instrukcije thaj aver aktura e reslipensa te čerel sigurnipe pala realizacija aktivnosti save si planirime ande Akciono plano sar si:

- a) O kris e Vijeća ministrengo kataro plano pala budžetska sredstva pala činavipe e Romenge problemura ande pala bući, čheresko ažitipe, sastipesko arakhipe thaj programo pala evidencija thaj pala čeripe pala baza/fundo e Romende;
- b) Metodologija thaj plano pala loveski realizacija pala Akciono planeski implementacija savi djinavel but krisa save čeren polohki implementacija pala varese segmente ande Akciono plano (kris e kriterijenge pala lovesko mištipe, romasaripe pala Memorandumo kataro haćaripe maškare MLJPI thaj aver udžilipeske entitetske institucije koring pašipenge, istardipe thaj o drom pala programeski tradimata pala evidencija thaj pala e bazako podatkura čeripe);
- c) O kris e MLJPI-esko kataro fundisaripe e bućarne grupen pala tradipe e implementacijako pala Akciono plano koring pašipenge;
- d) Romasaripe e dromesko thaj alope e dženenge pala bešipesko-thanesko-čheresko Romengo ažitipe;
- e) Čhinadino jekhipe e CSR-esa pala kontinuirano proceso pala evidencija e Romenge familijenge trubujipa.

MLJPI romasarda o Ćhinadino jekhipe/Ćhinavipe pala jekhethani bući e 57 centruenca pala socijalni bući kaj majbaro djindo ande evidencija si Roma. Pe gova podatkura kana sasa evidencija ćerda pes dizajno thaj baza podatkura savi djeli ande muklipe thaj andi bući (ERP – Evidencija e Romenge trubujipenge). Sa podatkura save avile kote koring Romengi evidencija thaj Romane ćeren avile andre ande nevi baza e podatkura thaj ande centrura pala socijalni bući (ando durder teksto: CSR). Primarna mištipeske džena istarde mištipeske anava thaj lozinke pala andripe andi baza e podatkura. MLJPI ćerda organizacija, pala sa CSR-eske manuša/peravne e savenca sasa romasardino Ćhinavipe, pala edukacija e dromeske pe savo trubuj te avel mištipe thaj ažuriranje podatkura andari evidencija e Romenge trubujipenge (ando durder teksto: (u daljem tekstu: ERP).

Uzo udžilipeske institucije save si ande bući pala RAP barikani rola si len e Roma perutne thaj e Romenge mothodipeske džena save avile direktno andi koordinacija, sar Roma koordinatorura jal avile andre andi implementacija koring aver bući e romane organizacijenca andi Bosna thaj Hercegovina.

Romane koordinatura si aktura savi trubuj te ćeren sigurnipe pala laćhi komunikacija maškare Roma thaj vlasti thaj gova si but barikano pala revizijsko proceso thaj pala durder implementacija thaj mjere, thaj palpale pala bajrovipe e sistemsko pala biumblavdo monitoringo savi si les realizacija e manušenca e registrime romane organizacijendar andi Bosna thaj Hercegovina. Ando Evropako komisijesko istardipesko ramo, projekto pala savo ćerel realizacija CARE international, ćeren bući o Rom koordinatoro uzo MLJPI thaj 4 Roma- regionalne koordinatura uzo regionalne MLJPI-eske ofisi. Fundisarde regionalne operative timura thaj von ćeren bući koring adjivesutne kapaciteta ande regionalne MLJPI-eske centrura. Von ćiden, uzo koordinacija e romane organizacijenca majcira duj dromengo e bršeste thaj pala trubujipe, bare manušen andari kanala, SCR thaj udžile entitetske manuša thaj ande FBiH kantonalna ministarstva uzo reslipe pala jekh koordinacija pala implementacijko loćharipe thaj pala Akciono plano pala Romen kaj trubuj te ćeren identifikacija e prioriteta koring trubujipenge ando lokalno amalipe. Gova koordinacijsko sistemsko trubuj ando avindipe te zuraven thaj ćeren sigurnipe pala leski bući thaj ćeripe.

Romane organizacija džiko adjivesutno vakto avile pe avrećhende dromesa andi implementacija pala Akciono plano pala Romen andi BiH thaj gova sasa e sevepenca e thanestar thaj e kapacitestar ande organizacijende. E reslipesa pala but romane sektorura lesko andripe thaj ćeripe ande saki implementacijski faza thaj pala proceso e revizijako si jekh konsultativa rola, thaj rola pala romane organizacije e MLJPI ćerel sigurnipe gadija so sako brš grant sredstva save trubuj te džan pala Odboro pala Romen uzo VMBiH thaj uzo prioriteto pala romane organizacijenge aktivnosti, von den pala majlaće projektura save si alosarde athoska javno/putardo akharipe. Kriterija pala projekte alope ćerel thaj del Odboro pala Romen.

Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako thovdo si e Krisesa e Vijeća ministarengo BiH⁷ sar turvinjipesko truppo thaj lesko udžilipe si:

- a) Sistematsko ćeripesko tradipe pala Akciono plano pala ćhinavipe e Romenge problemura ande pašipende pala bući, ćheresko ažutipe thaj sastipesko arakhipe thaj pala Bosnako thaj Hercegovinako revidirano akciono plano kataro Romengo edukativno trubujipe;
- b) Anipe e operative planura thaj gindipe pala mjere pala Akciono planesko loćharipe;
- c) Inicijativa, prdal pe pire mothovipeske manuša, aktivnosti save ćeren sigurnipe ande budžeti e institucijende pe Bosnako thaj Hercegovinako nivo thaj entiteta pala trubujipe e realizacijako pala Akciono plano;
- d) Tradipe love save si dini krzo institucijende budžeta andi Bosna thaj Hercegovina thaj institucija entiteta pala realizacija pala Akciono plano ande sa trin pašipe thaj dinamika lenge realizacije;

⁷ Službeni glasnik BiH br 80/12

- e) Andripe kontaktura uzo potencijalne donatore thaj aver riga save si len intereso te čeren sigurnipe pala love pala Akciono planeski implementacija;
- f) Komisijake thaj tematsko-sićipeske grupe thaj lengo formirinipe jal sar sajekheske jal sar ciravakteske, palpale ande Akciono planesko implementacijsko ramo, e resipesa te anel lačhe thaj kvalitetna gindipa, phangle alava thaj turvinjipa;
- g) E sistemsko zuralipe pala monitoringo thaj realizacija aktivitetura save si planirime pala Romen andi Bosnate thaj Hercegovinate thaj tradipe e metodologijake pala love savi si dini andaro donatorske thaj budžetske finansije save si pala e Akciono planeski realizacija.

E krisipesa kataro fundipe pala Odboro pala Romen, Ministarstvo pala manušenge čačipa thaj našade BiH del sigurnipe pala tehnikako thaj sićipesko ažutipe e Odborske; Odboro del ramosardo raporto e pire bućake pala Vijeće ministrenge. E gova ministarstvensa kaj čerel jekh institucionalno mehanizmo čerel sigurnipe pala lačheder horizontalna thaj vertikalna komunikacija thaj koordinacija thaj pe gova drom anel bareder thaj lačheder implementacija pala revidirano Akciono plano athoska leski adaptacija.

Dikhena džiko adjivesutni implementacija e Akciono planurengo, uredo **Ombudsmeno pala manušenge čačipa BiH** na avilo ande gova proceso. Sektoro pala tradipe e čačipen pala nacionalne, pačapeske thaj aver minoritetura save čeren andre uredo e Ombudsmenensa baro arakhipe del, maškare aver, pala analiza krisipeske regulative savi dikhel e čačipa e minoriteturengo ando resipe pala iniciranje thaj krisesko paruvipe sar bi avena ande harmonija e maškarthemenca standardenca pala manušenge čačipa. Sektoro trubuj te avel andre revizija thaj implementacija pala Akciono plano krzo informacijsko paruvipe kataro aktivitetura save si planirime. Udžile institucije thaj trupa trubuj te čeren kontinuirano ande harmonija e krisipesa ramesa pala čhinvipe e Romengo problemura, trubuj te čeren sigurnipe pala kooperacija maškaro Sektoro thaj MLJPI palpale pala tradipe ande individualne situacije save si diskriminacija.

Krzo mothodine thaj prezentirime informacije ando ramo e gova dokumenta/lila čeras strateško resipe savo si čerdo pala akanako ločharipe ande institucionalne kapacitetura.

Strateško resipe 1. Lačhavipe pala akanutno institucionalnengo kapaciteturengo

Strateško resipe 1. Implementiril/čerel pes uzo realizacija e programeske aktivitetura:

Programo 1 - *E kapacitetsko lačhavipe pe BiH nivo thaj e koordinacija e vlastenca pe lokalno nivo,*

Programo 2 - *Lačhavipe e kooperacijako e romane organizacijenca*

Programo 3 - *Zuravel regionalna kooperacija thaj kooperacija e maškarthemeske organizacijenca*

Programo 4 - *Lačhavipe pala čidipe e podatkura (evidentiripe e Romenge trubujipa)*

Strateško resipe 1:		Lačhavipe pala akanutno institucionalnengo kapaciteturengo						Raporto	
		Aktiviteti	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre		Indikatora pala realizacija e aktiviteturengo
Programo 1.	2013		2014	2015	2016				
1. E kapacitetsko lačhavipe pe BiH nivo thaj e koordinacija e vlastenca pe lokalno nivo	1.1. Zuraven kapacitetura MLJPI	X	X			Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH	-zurate kapacitetura ande sektoro pala minoritetura	budžeto BiH	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH
	1.2. Čeren sigurnipe pala lačheder dumo pala Odboro pala Romen	X	X			Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH	-si len dovoljna budžetska sredstva pala bući	budžeto BiH	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH
	1.3. Čeren sigurnipe pala bućako astaripe pala Rom koordinatore		X	X	X	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH	- si len bući majcira jekh Roma andi MLJPI thaj koring šajipe ande regionalne uredura (4)	budžeto BiH	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH
	1.4. Zuraven koordinacija maškare institucijen save si andre	X	X	X	X	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH	-formirime interesorne thaj sičipeske grupe; - sigurnipe pala sredstva pala bući	budžeto BiH	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH
	1.5. Lundjaren proceso pala evidentiranje pala Romenge trubujipa	X	X	X	X	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH	-sigurnipe pala sredstva pala edukacija thaj procesesko e CSR-esa	budžeto BiH	Ministarstvo pala manušenje čačipa thaj našade BiH

Strateško resipe 1:		Lačhavipe pala akanutno institucionalnengo kapaciteturengo					Raporto	
		Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturengo		Xajing pala finansiripe
Programo 1.	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016		Udžile thaj institucije save si andre	
		1. E kapacitetsko lačhavipe pe BiH nivo thaj e koordinacija e vlastenca pe lokalno nivo	1.6. Ćerdipe e analizsko katar e Romengo djindo bizo dokumentura save sajekh jal varekan dživinen andi BiH	X	X	X		
1.7. Situacijako tradipe thaj edukacija e Romenge katar e andripeske ande matična ila	X		X	X	X	Centrura pala socijalni bući, kanala, matični uredi	1. ERP-ažurirano e CSR rigatar 2. Podatkura katar e djindura biromasarde manuša ande ML savo si andi centralna baza andi MLJPI thaj dino ande matične uredura 3. Informacije pala andripe thaj athoska andripe ande ML si pe kanaleske oglasne table, ande romane NVO thaj ande romane mahale 4. Kanala si len o kris pala bilovesko andripesko romasaripe ande ML pala Romen	Budžetura, finansije e donatorengo

Strateško resipe 1:		Lačhavipe pala akanutno instiucionalnengo kapaciteturengo						
		Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe
Programo 2	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016			
		2. Lačhavipe e kooperacijako e romane organizacijenca	2.1. Sajekhesko istardipe – referalni bešimata (2 ando brš)	X	X	X		MLJPI
2.2. Bešimatesko istardipe e maškarthemeske organizacijenca thaj e potencijalne donatorenga	X		X	X	X	MLJPI	1. Bršeski istarde majcira duj bešimata	MLJPI
2.3. Protokolesko ćerdipe katari kooperacija e romane organizacijenca pe sako nivo			X			MLJPI andi kooperacija e entitetske vlastenca thaj vl. e BD thaj e BIH	1. Djindo pala kreirane thaj jekh gindeske thaj romasarde protokolenge e romane organizacijenca 2. Definiripe principura thaj načela kooperacije e romane NVO-enca thaj e VM BIH	Budžeto BIH thaj finansije e donatorengo MLJPI

Strateško resipe 1:		Lačhavipe pala akanutno institucionalnengo kapaciteturengo							
		Vaktesko ramo				Udžile institucije	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
Programo 3	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016				
		3. Zuravel regionalna kooperacija thaj kooperacija e maškarthemeske organizacijenca	3-1. Istardipe operativni bešimata e maškarthemeske organizacijenca save si andre andi RAP-eski realizac. UNHCR, UNICEF, UNDP ...	X	X	X		MLJPI	Budžeto BIH thaj finansije e donatorengo
3-2. Participacija pe regionalni bešimata thaj pe bešimata e Dekadake pala e Romengi inkluzija	X		X	X	X	MLJPI	Budžeto BIH thaj finansije e donatorengo	MLJPI	
3-3. Iniciranje thaj tradipe pala amalimasko rodipe	X		X	X		MLJPI	Budžeto BIH thaj finansije e donatorengo	MLJPI	

Strateško resipe 1:		Lačhavipe pala akanutno institucionalnengo kapaciteturengo							
		Vaktesko ramo				Udžile institucije	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
Programo 4	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016				
			4-1. Istartipe pala edukacijske bešimata e CSR-ensa	X	X	X		MLJPI	Budžeto BiH thaj finansije e donatorengo
4. Lačhavipe pala Ćidipe e podatkura (evidentiripe e Romenge trubujipa)	4-2. Istartipe e referalne bešimata 4x ando brš	X	X	X	X	MLJPI	Budžeto BiH thaj finansije e donatorengo	MLJPI	
	4-3. Tradipe pala rodipe jekhethane rodipa	X	X	X		MLJPI	Budžeto BiH thaj Donatorska sredstva	MLJPI	

III. GINDIPE E AKTIVITETENGO KORING E PAŠIPEGE

Pala RAP-esko ćerdipe ćerdini si situacijska analiza pojekhes pala sa pašipen, bućako rodipe, ćheresko ažitipe thaj sastipesko arakhipe thaj gova analiza si si ande prilogo e gova dokumenteste.

Djindo evidentirane dženenge ande Zavodo pala bućako rodipe e Entitetesko	Bipindžardo		Bievidentirimo		Evidentirimo		Sa an sa
	M	DŽ	M	DŽ	M	DŽ	
Federacija BiH	2009	1875	1852	1935	1756	1596	11.023
Republika Srpska	447	418	409	413	535	538	2760
Brčko Distrikt	156	146	38	46	131	134	651
n/p	553	490	520	543	283	319	2708
Sa an sa	3165	2929	2819	2937	2705	2587	17.142

E podatkurengo xajing:MLJPI- podatkura andari evidencija pala e Romenge trubujipa

E reslipesa te mothovena aktivitetura pe pašipenge ande ramo e gova dokumentesko pe racionalno thaj operativno drom, ando nakhlo romasaripe savo mothovel sevepura pala RAPR-eski revizija si dino xarno romasaripe pala fundeske problemura pala leski revizija. E kotereste savo ka avel si mothodino e gindipeske reslipenge, e programurenge thaj mjere.

3.1. Bućako rodipe

3.1.1. Trubujipa pala e Romengo bućako than thaj situacijsko dikhipe

Trinbršeski implementacija e Akciono planesko pala Romengo bućako rodipe na del džiko agoreste dozaćarne rezultatura. But reslipa thaj definirime mjere na sile o dumo thaj o vast e resursenca. Pe jekh rigate bare paruvipa save avile ando globalno pašipe (ekonomska kriza, bibućako bajrovipe, šajipesko ciknjaripe pala bućako rodipe.... pala sa munuša, aćhavipe pala bućako than ande putarde institucije) thaj problemura ande romani populacija e aver rigate (xarni kvalifikacioni struktura, akharipe pe Zavodi pala bućako rodipe, palpale pala edukativne thaj kvalifikovane Roma, džanglipesko thaj bižajipesko nanipe savo rodel bućako tržište...) ćerde kaj avile but ambiciozno thovde ande reslipende save avile bizo realizacija.

E Akcionesa planesa sasa planirimo te ka avel ando okto-bršesko vakto pala e Romengo bućako than sa pe sa 170 milionura KM, so si ando prosjeko paša 21 milionura KM ando jekh brš. Koring podatkura save si ćidime ando proceso pala revizija e Akcioneske planeske, ando nakhle štar bršenge sasa sa pe sa paša 2,7 milionura KM, so si ando prosjeko paša 681,000 KM ando jekh brš, jal numaj

3% e planestar. Odolese so na avilo finansiripe e rigatar e xarneder nivoi vlasti, majbaro kotor e gova sredstava (paša 80%, jal 2,1 mil KM) si lovesko andripe e Vijeća ministrendar BiH krzo grantu MLJPI. Aver love si e Federalno ministarstvesko pala bući thaj socijalna politika (280,000 KM), e Ministarstvesko pala bući, socijalna politika thaj iripe e Tuzlansko Kantonesko (200,000 KM), džiko xarno kotor avilo andari lokalne amalipa, sufinansirajući themeski thaj maškarthemeski organizacija, thaj Zavodesko pala bućako rodipe Brčko Distrikt. Koring akanutne budžeteske projekcije, ando trinbršengo vakto na dozačaren pes but paruvipa ande planirime sredstva. Šaj te dikhen numaj pala love sa pa sa 850,000 KM ando jekh brš, savi istarel sredstva granta kataro MLJPI (710,000 KM) thaj love andaro budžeta e resornendar ministarstvendar FBiH (90,000 KM) thaj e Tuzlansko Kantonestar (50,000 KM).

Sa pe sa djindo kataro 212 Roma save nakhle krzo e Romengo bućako rodipe programura kataro 2009.brš, bizo dikhipe pala buteder trubujipa, del pozitivno andripe pala e Romengo bućako rodipesko problemu, odolese so si istardo jekh drom pala e Romengo bućako rodipe pe sasto BiH nivu.

Problemura andi realizacija džiko adjivesutne bućako rodipesko programura, kaj maladile zavodi/služba pala bućako rodipe, den varegaći kritičke momentura pa save programura trubuj te den buteder arakhipe. Gova si angla sa:

- xarni kvalifikacioni struktura pala evidentirime, bibučake Roma (maškar aver pala biakharipe thaj bievidencija e edukativne Roma rigatar)
- bikadiripe thaj bipherdo bidžanglipe thaj bižajipe savi si trubujipe pala korkoro bućako rodipe maškare aplikantura pala sredstva pala korkoro-bućako than.
- Cira interesu e poslodavcurendar te den bućako than pala Romen
- Koordinacijako nanipe e lokalne organi vlastenca, sar bi e Romenge ločharen andripe andi korkorutni bući krozo istardipe andi registracija thaj ando dipe e mukhipenge.
- Komunikacijako thaj koordinacijako nanipe ando gindipe pala phiravipe pala e Romengo programengo tradipe save si pe gova drom andi bući (e Romengo djindo save ačhile pe bući athoska programesko agor, komunikacija e poslodavcurenca, bućako turvinjipe pala astaripe ande bisniso)

Odolese ando revidirano akciono plano pala bućako rodipe si trubujipe pala nevo andripe pala čhinašipe e problemura e savenca Roma maladilen. Nevo andripe pala čhinašipe e Romenge trubujipenge andi Europa bešel pe 10 amalimaske fundeske principura pala e Romengo andripe (Europa 2020), adaptisarde thaj džipherde ando 2009.brš:

1. E politikencar save si konsturuktivne, praktikane thaj bizodiskriminacijake
2. Čačutnensa, numaj na ekskluzivnensa respensa pala romane problemura
3. Inter-kulturalnesa andripesa
4. E andripeste ande šorutne amalipeske desisajvipa
5. Prdal pe senzibilizacija koring spolako pučipengo
6. Lačhe politikura tradipe
7. EU instrumenatura mištipe

8. Andripe pala regionalne thaj lokalne vlastura
9. Andripe pala civilno amalipe
10. Aktivni Romengi participacija

Sikade lekcija e nakhlipestar phiraven pe čačipa kaj promocija pala e Romengi integracija trubuj te bešel pe: politikaki vodji thaj majbaro pačape pala e Romengo problemengo ćhinavipe, pe dipe pala sredstva andare udžile nacionalne budžetura pe sako nivo vlastenge, lačheder gatisaripe thaj koordinacija e donatorenca, e sistematično andripese e evaluacijake thaj kvalitetno monitoringeske.

Andejekh, baro tubujipe si pala zurali participacija thaj pro-aktivno andripe pala romane bivladake organizacije save trubuj te aven kvalitetno phurd maškari baza thaj kanalo pala romano problemengo ćhinavipe. Gova trubuj pala bareder sredstva andare avrečhende xainga thaj e govesa trubuj te zuralen tradipe thaj ćhinavipe e problemengo pala avrečhende segmente ande romano amalipeste (bućako Romnjengo rodipe, e ternipesko, bangesko, organizacijako phandipe thaj aver).

Nevice ande andripe pala bućako Romengo rodipe zumaven te asteren ande zadrugarstvo, e Romengo jekhipe e amalipende, putardipe e Romenge zanatske centrura sar te istaren thaj ćeren komercijalizacija (thaj te panden e turistikensa dipe) purane zanatura, institucionalizirano (zadrugarstvo) sekundarno sirovinako ćidipe, poljoprivredno ćerdipe thaj te bi zuraven medijako andripe pala romane amalipa, inter-kulturalni pašimata thaj andripe ande problemo pala bućako rodipe pala sa marginalizovane thaj čorore grupura, thaj pala sa save si evidentirime sar bibućake dženura ande Bosna thaj Hercegovina.

Odolese varese kotorura ande akanutno plano si saste hamime andare resipe (pharipe katara baze podataka thaj medijako pindžardipe thaj džanipe), thaj sa jekhetano e monitorenca phiraven pe jekhetane pašimata, katara interesu pala trin akcijake planura pala Bosnake thaj Hercegovinake Romen.

3.1.2. E resipeske, programenge thaj mjerenge mothovipa

Te ka džan katara angle informacije ando dokumentesko ramo si o resipe savo panden pe Romengo bućako rodine andi Bosna thaj Hercegovina.

Strateško resipe E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko lačharipe

Gova strateško resipe si realizimo e gova programenca:

1. *Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe*
2. *Programo pala edukacija, džiko e Romengo (angla) kvalifikovanje e evidencijatar e Zavodesko pala bućako rodipe (ZZ-a)*
3. *Gatisaripe e inicijativako pala paruvipa thaj džipherdipa krisane regulative savi si pala e Romengo bućako rodipe*
4. *Kreiranje thaj phiravipe e putarde kampanjura pala bući e Romenca ande NVO uzo Zavodo pala bućako rodipe*

Programo 1 - Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe

Uzo akanutne 17 mjerura akana aĉhen 10. Varese nakhle naj len vaktosko validiteto, aver avile but droma sar gova thaj akana si phande, thaj trinti grupa si neve mjerura e savenca trubuj te traden pe gova drom upre mothodine dokumentura.

Nevo-gindipesko drom pala gova resipe zumaven te “vaćaren” e vaktesa e savesa amen dživinas, dikhena te ćeren racionalizacija pala troškovura, jal te ćeren neve andripa, thaj pe gova drom te ćeren buteder. Baro arakhipe džan pe koordinacija e aktivnosturengo thaj e dromenge tradipenge kaj trubuj sa telune nivoi vlasti te andren andi revidirani akcijaki planureski realizacija pala e Romengo bućako rodipe.

Pe gova drom zumaven te phanden o kolektivno than bešipesko e thanesa kaj ka džan te ćeren bući, thaj ako si kate gova duj uslovura phandine sigurno bi avel laĉho efekto pala o sastipe e savore Romenge generacijen – familijen.

Te den o dumo pala evidincija pala edukative Roma pala bibućake si kate uslovura te loĉharen agoreske rezultatura ande Romengo bućako rodipe, palpale ande pašipeste korkorobućakothanipe.

Majbarikano segmetno e gova akcijako planesko kotorestar si definicija pala e Romengo djindo save trubuj te den o bućako than thaj dinamika pala lengo bućako rodipe ande vakto kataro 2013 džiko 2020, e arakhipensa pe vakto 2013-2015. brš. (Dikhen tabela, 1.1.2.) Ando proceso pala sigurnipe e finansijko xajingesko pala bućako rodipe pala planirime Romengo djindo, bareder uloga džal pe telune nivoi vlasti thaj pe andripe ande nevo finansijko xajingesko rodipe.

Ande ćerdine neve bršeske raporturende trubuj te mothoden gaći programura si kreirimo thaj relizimo thaj savo djindo e Romen/e Romnjen si len bući thaj pe save bućake thanende. (1.1.4-1.1.6.)

Šajipe pala palal džajipe e donatorska sredstva šaj te avel numaj e rigatar e vladate thaj e bivladinestar institucijendar thaj organizacijendar.

Programo 2 - Programo pala edukacija, džiko e Romengo (angla) kvalifikovanje e evidencijatar e Zavodesko pala bućako rodipe (ZZ-a)

Ando ramo e gova resipesko anglal sasa 5 mjerura, numaj akana si 4 so na ćerda ni jekh ande haćaripeste. Kate sasa jekh phandipe thaj dikhipe pe šeja save si but barikane.

Sar si gova majbaro aspekto pala avindo e Romengo bućako rodipe, but baro sasa te ćeren revizija pala indikatore, thaj pe gova drom zuraven dozaćarne rezultatura ande Romengi edukacija andi funkcija pala lengo gatisaripe thaj pala bućako tržište. Mjerura si pale gasave, numaj o drom pala lengi realizacija si akana but zuralo thaj avilo krzo rezultaturesko mjerenje.

E Romengi edukacija pala resipesko poslodavco, savo si les interesu pala varese kadreske/bućake profilura, si o barikanipe thaj sar gova šaj te thovel andre prioritete programura e zavodeske/službe pala bućako rodipe. But barikano edukacijsko kotor si andripe pala siklovipe pala poduzetništvo pala sa save roden sredstva pala korkoro-bućako rodipe, thaj e govensa bi aĉhaven bandjipe e anglunestar akharipestar pala aplikacije pala potencijalno zainteresirane Romen.

Pala realizacija e gova resipesko trubuj te avel proraćunavanje pala troškovi, odolese so pala edukacijako trubujipe džiko adjive naj sasa but love. Gindipe si te, uzo akanutne edukacijske programura pala Romen save si ande evidencija pala bibućake, ćeren insistiranje pala lovengi definicija pala edukacija kataro reslo phiravipe pala korkorutni bući thaj bajrovipe ekanditatura pala gova sredstva pala bućako than pe gova drom.

Programo 3 - Gatisaripe e inicijativako pala paruvipa thaj džIPHERDIPA krisane regulative savi si pala e Romengo bućako rodipe

Gova si majdošalo resipe andi Akcijaki planeski realizacija ande Romengo bućako rodipe džiko adjivesutno vaktu, numaj pala piro barikanipe aćhilo sar istardipe ando revidirano akciono planeste.

Kate si o rezultato kaj nisavo dženo sasa fokusirimo pe gova problemu, na avile direktne udžilipa so trubuj te ćeren thaj pe savo drom trubuj te ćeren realizacija. Odolese si akana dikhipe pe zuralo angažmano e rigatar e romane organizacijendar thaj e Odbora pala Romen, sar te ćeren strateško procesa thaj te reslen kontaktura e zakonodipavnenca thaj e izvršene vlastenca, pala pe nivo ande lokalno amalipe. But barikano si te astaren o procesa pala lobiranje, savo trubuj te avel istardino pe kvalitetno gatisardipe thaj pe sistematski bući e Romenge.

Programo 4 - Kreiranje thaj phiravipe e putarde kampanjura pala bući e Romenca ande NVO uzo Zavodo pala bućako rodipe

E realizacijasa e gova resipesa si planirimo e Romengi animacija pala registracija ande Zavodi pala bućako rodipe e putarde kampanjenca sar o drom pala godjipesko zuralipe pala romani populacija katari registracija pe Zavodi pala bućako rodipe athoska gatisardi škola, iripe andi phuv thaj školako xasaripe.

Finansijska trubujipa thaj realne bućake rodipenge šajipa thaj bućako than e Romenge

E akciono planeski revizija pala bućako rodipe e Romenge si ćerdi uzo sa prioriteta thaj realna trubujipa pala e Romengo bućako rodipe e jekh rigatar, thaj akanutni finansijska aćhavipa e aver rigatar. Pe gova dromeste e love savi si trubujipe pala implementacija pala individualne akviteta si planirimo restriktivno, odolese so sasto vaktu gindipe sasa pe lovenge problemura. Ando pale vaktu fokusu/arakhipe sasa pe rodipese pale neve finansijske mehanizmura save trubuj te anen but avrećhende xajinga thaj inovativne lovenge andripa. Ando dikhipe sasa sinergija e akcijesa planesa andar e pašipestar pala ćheresko/bešipesko/thanesko arakhipe thaj e sastipeske arakhipestar.

Kate si gindipe kaj pala implementacija pala revidirano akcijako plano pala bućako rodipe e Romengo ande avinde trin bršen ka aven trubujipe sa pa sa **paša 11,4 milionura KM**, e savestar 2,1 milionura KM ando 2013. brš, 3,7 milionura KM ando 2014. Brš thaj 5,5 milionura KM ando 2015. brš. Gova ando prosjeko istarel paša 3,8 milionura ando jekh brš, so si paša šov dromengo xarneder katara nakhlo planirimo iznoso, jal šov dromengo buteder ikataro prosjeko ando nakhle štar bršengo. Pala Implementacijako lundjaripe e aktivitetura koring revidirano plano, durder trubuj paša 6,9 milionura KM ando jekh brš, thaj ando vaktu katara 2016-2020. brš, so si sa pa sa paša 35 milionura KM pala gova pandž bršengo.

Paša 97% sredstava save si trubujipe si andi gindipe pala implementacija pala **zuralipe e bućake rodipeske programura pala Romen**. Realna trubujipa mothoven pe bućako rodipesko trubujipe pala paša 5,000 Romen save si pe bibućaki evidencija, jal pe sako dženo andari sako, e 5,000 majćorore thaj majdarade romane famlijendar. Gindinen kaj si o love pala jekh bućako than minimalno 5,000 KM, thaj prosječno 8,000 KM, sa pa sa sredstva save si trubujipe pala bućako rodipe pala 5,000 Romen ka aven paša 40 milionura KM. Birealno si dozaćaripe kaj gova love šaj te den sredstva andare sa potencijalna xajinga ande avinde trin bršengo. Kate si o plano pala bisigarni dinamika pala bućako rodipe koring savi, šaj te avel, ande avinde trin bršengo 1,500 Romen save si ande bibućaki evidencija šaj te roden bućako than, thaj ande vaktu katara 2016-2020. brš aver 3,500 Romen. Ando pale gasavo vaktu kote si o plano pala polohko bajravipe e lovengo pala jekh bućako than, katara 5,000 KM ando 2013. brš džiko 8,000 KM ando 2016. brš thaj durder. Gadija, koring gova dimanika, pala bućako rodipe pala 400 Romen ando 2013. brš sasa trubujipe paša 2 milionura KM, pala bućako rodipe pala 500 Romen ando 2014. brš paša 3 milionura KM thaj pala bućako rodipe pala 600 Romen ando 2015.

brš paša 4,2 milionura KM, so si sa pa sa 9,2 milionura KM pala anglune trin bršengo. Gova trubujipa bi aven andare Ćherutna/domaća thaj gadija andare donatorska xajinga. Odolese, dozaćarni love kataro 850,000 KM ando jekh brš si numaj 28% kataro bršesko trubujipesko prosjeko, thaj odolese trubuj te Ćeren sigurnipe pala aver sredstva save si ssufinansiranje andaro kantonesko budžeto thaj andaro budžeto e lokalne amalipendar. Gova love ka aven pe gindipese e projektoren save ka Ćeren NVO save Ćeren bući e Romenge problemurenge.

Ando ramo e aktivitetura pala e Romengo bućako rodipe ando putardo/javno sektoro si predvidime bućako than pala 62 romane medijatorura ande kanala/ ande opštine, ande sastipenge ustanove, thaj gova ando 2014. (50%) thaj ando 2015. brš. Sa pe sa love pala savi si trubujipe pala gova bućake thana ka aven paša 1,2 milionura KM ando brš. Odolese so si ando Akciono plano pala sastipesko arakhipe angla sa mothodino tradipe pala relevantno siklipe pala gova resipeski grupa, pe gova drom šaj te reslen sinergija maškaro aktitetura ando duj avrećhende pašipen. Pale gasavo, krzo aktivitetura pala bućako rodipe e Romengo pe thanendar kaj si len o smještaj/bešipe (romane profitne centrura) aven šajipa thaj trubujipa e Akcijesa planesa pala Ćheresko/bešipesko ažitipe.

Uzo gova, ando ramo e implementacijako pala programura pala bućako rodipe e Romenge kate si planirime troškovi pala tradipe pala animacione kampanje ando resipe pala zuralipe pala registracija pe bibućaki evidencija (paša 23,000 KM ando 2013/2014), troškovi pala Ćerdipe e analizako šajipe pala bućako rodipe e Romenge (5,000 KM ando 2013. brš), savi ka financiren andare donatorska sredstva, thaj troškovi pala fundisaripe trin romane zadruge (15,000 KM ando 2013. brš) pala save ka zumaven te roden finansiripe andare kanalake/opštinate budžetura, sar thaj fundisaripe inicijalnog Fonda pala sufinasiranje putardipe pala Zanatske centrura pala romane tradicijake zanatura (po 20.000 KM ando 2013. thaj 2014. brš).

Ando ramo e **programesko pala edukacija thaj dži(anglal)kvalifikacija** e Romengo e evidencijatar ande Zavodura pala bućako rodipe, planirimo si tradipe e edukacijako andaro poduzetništva andi prosječna suma kataro 76,000 KM ando brš, pala djindo e Romengo save trubuj gova siklipe, a naj len o love prdal pe granto e MLJPI-esko. Gova sredstva trubuj te zumaven te Ćeren sigurnipe andari donatorska sredstva. Pale gasavo si planirimo e siklipesko programo pala poslodavce, savi si finisasirimo andare budžetura e službura pala bućako rodipe, thaj trubuj aver sredstva savi naj len thaj savi si paša 45,000 KM ando brš.

Ando gova vako thaj momento naj si šajipe te džanen Ćaće finansirime xajinga, te gindinen kaj ka finansirinen duj trinto troškovi e programurengo pala bućako rodipe e Romengo aven andari domaći/Ćheresko, thaj jekh trinto andari donatorski xajingatar, gadija bi aven 70% sa pe sa troškovi pala Akciono plano pala bućako rodipe e Romengo (paša 8 milionura KM) andari domaći/phuvjaki, thaj 30% (paša 3.4 milionura KM) andari donatorski xajingatar.

Revidirano Akciono Plano pala e Romengo bućako rodipe

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe							
		Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
Programo 1	Aktivitete	2013	2014	2015	2016				
		1.1 Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	1.1.1. Anen bršeske planura pala bućako rodipe e Romengo pe fundo e gatisarde analize ZZZ	X	X	X	X	Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt-esko andi kooperacija e kanalensa ande save dživinen e Roma	1. Formirino timo pala planesko ćerdipe 2. Ando bršesko plano pala bućako rodipe džiko 31.1. akanutno brš
1.1.2. Lundjaren te den e love / sredstva pala bućako rodipe thaj korkoro bućako rodipe e Romenge pe nivo BiH thaj pe nivo entiteta thaj BD.	X		X	X	X	Vijeće ministara; Vlada FBiH, Vlada RS, Kantonalna Vlada, Vlada BD.	1. Anglat planirime grantura ande budžetura 2. Iznoso pala izdvojena sredstava	Phuvjake / ćhereske budžetura thaj donatorska sredstva (6.000,000) nane 29.000,000 KM	Zavodura pala bućako rodipe FBiH, RS i BD
1.1.3. Fundisaren jekh timo pala projektorengo gatisaripe pala bućako rodipe e Romengo e resipeste pala ćidipe donatorskih sredstava	X		X	X	X	MLJPI andi kooperacija e Zavodena pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko	1. Gatisardino timo 2. Džindo pala angla gatisarde projektura 3. Raporto e donatorske konferencijatar	Budžeto BiH, donatura	MLJPI

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe						Raporto	
		Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe		
Programo 1	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016			Uđište thaj institucije save si andre	
	1.1.4. Ćerdipe e brěsko raportesko pala programesk i realizacija pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe pe fundo e raportesko e Zavodesko pala bućako rodipe FBiH, RS thaj Brćko Distrikt	X	X	X	X	Federalno ministarstvo pala bući thaj pala socijalno arkahipe, Ministarstvo pala bući thaj boraćko-invalidsko arakhipe RS andi kooperacija e Zavodena pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko	1. Djindo pala gatisarde raportura 2. Djindo pala realizovane programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	Budžeto BiH thaj donatorska sredstva	MLJPI
	1.1.5. Ćeren kreacija pala afirmativna mjera pala bućako rodipe edukativnenge Romenge, thaj phanden e programenca pala sigurnipe stažiranj a pripravnika		X	X	X	Federalno ministarstvo pala bući thaj pala socijalno arkahipe, Ministarstvo pala bući thaj boraćko-invalidsko arakhipe RS andi kooperacija e Zavodena pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko	1. Djindo kreiranih posebnih programura pala bućako rodipe	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI
	1.1 Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe								

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe							
		Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
Programo 1	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016				
		1.1 Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	1.1.6. Den ažitipe thaj ćeren sigurne resursura andi općinate e resipeste pala programengo ćerdipe pe lokalne amalimatenge novi pala bareder bući e Romenge.	X	X			Federalno ministarstvo pala bući thaj pala socijalno arkahipe, Ministarstvo pala bući thaj boraćko-invalidsko arakhipe RS andi kooperacija e Zavodena pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko	1. Djindo pala inicirane thaj implementirane lokalne programura
1.1.7 Den prioriteto e programenge pala bućako rodipe e Romengo ando putardo sektoreste thaj sredstava pe nivo BiH thaj lokalno amalimata kaj dživinen but Roma			X	X	X	X	Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt andi kooperacija e institucijena save si andre andi RAP-eski implementacija	1. Mapirana institucija ande savi trubuj te aven mothodipeske manuša Roma 2. Bućako than pala jekh Rom andi saki institucija savi si mapirimi ando vaktu 2013-2015 3. Fundirimi mreža pala sastipeske medijatorura andi lokalna amalimata	Phuvjake/ ćherutne budžetura thaj donatorska sredstva

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe						Raporto	
		Aktiviteto	Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge		Xajing pala finansiripe
Programo 1	2013		2014	2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre		Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	
1.1 Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	1.1.8. Den andripe pala Romen ande programura pala putarde buća ande lokalni amalimata	X	X	X	X	Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt andi kooperacija e kanalenca	1. Lokalni amalimata si la o Plano pala realizacija e lokalne bućenge pala sako brš 2. Plano ande harmonija e programensa pala bućako rodipe e Romengo ande amalipenge pala bućako rodipe	Budžetura thaj donatorska sredstva	Entitetska ministarstvu-ra pala bući thaj služba ande BD pala bući
	1.1.9. Finansijski istaren zadrugarsko fundisaripe thaj aver Romenge amalimata ande poduzetništvo	X	X	X		Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt andi kooperacija e kanalenca, andi kooperacija e udžile kanalenge službenca pala privreda andi kooperacija e romane organizacijen-ca thaj poslodavcijenca	1. Djindo pala fundisarde zadrugen thaj aver bućake organizacijen	Budžetura thaj donatorska sredstva	Entitetska ministarstvu-ra pala bući thaj služba ande BD pala bući

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe							
		Aktiviteto				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
Programo 1	2013	2014	2015	2016	2013				
						1.1 Programura pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	1.1.10. Phanden programo pala bućako rodipe e Romengo e programensa pala ćheresko/bešipesko ažitipe pala trubujipe pala socialno andripe	X	X
1.2. Programo pala edukacija, džiko e Romengo (angla) kvalifikacija e evidencijatar e Zavodesko pala bućako rodipe(ZZ-a)	1.2.1. Ćeren kreacija pala programura thaj operativne planura kataro edukativna trubujipa pala bibućeke Romen	X	X	X	X		Federalne zavodura pala bućako rodipe, Zavod pala edukacija pala pherdebršenge RS, romane org.	1. Operativne programura e romane organizacijenca thaj save si adaptirime džiko Januaresko agor ando akanutno brš, sako brš 2. 10 % Romen savi si pe evidencija si ando vareso edukativno programo	Budžetura thaj donatorska sredstva

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe							
		Vaktesko ramo	Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajng pala finansiripe	Raporto	Programo 1		
2013	2014							2015	2016
1.2. Programo pala edukacija, džiko e Romengo (angla) kvalifikacija e evidencijatar e Zavodesko pala bućako rodipe(ZZ-a)	1.2.2. Anen o plano džiko(angla) kvalifikacija koring bućako trubujipe, andi funkcija pala bućako thanesko bajrovipen e Romenge	X	X	X		Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt, Asocijacija poslodavaca, romane organizacija, edukativne institucija	1. Adaptirime operative planura ando sako Zavodo pala bućako rodipe 2. Ćao fundisardo realizacijsko sistemo 3. Realizovano angluno turnus džiko(angla) kvalifikacija ando 2013, uzo sako Zavodo pala bućako rodipe – 4. 5% Romen savi si pe evidencija, resle programo džiko(angla) kvalifikacija thaj resle diploma/certifikato (brćeski)	Budžetura thaj donatorska sredstva	Zavodura pala bućako rodipe pala FBH, RS thaj Brćko Distrikt
	1.2.3. Ćeren kadire Roma pala aktivno bućako rodipe, miškope pala piri bući thaj korkoro bućako rodipe/than	X	X	X	X	Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt, romane organizacija	1. Ćaći gatisardi metodologija thaj sistemo pala siklipeski realizacija ando sako Zavodo pala bućako rodipe 2. Sako Rom savo ćerel aplikacija pala istardipeske sredstva pala korkoro bućako rodipe mora anglal sa te phiravel butdživengi edukacija andaro poduzetništvo	Budžetura thaj donatorska sredstva	Zavodura pala bućako rodipe pala FBH, RS thaj Brćko Distrikt

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe							
		Vaktesko ramo	Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto	Programo 1		
2013	2014							2015	2016
1.2. Programo pala edukacija, džiko e Romengo (angla) kvalifikacija e evidencijatar e Zavodesko pala bućako rodipe(ZZ-a)	1.2.4. Ćerel programeski kreacija pala poslodavce, sar te zuraven bućako rodipe e Romenge	X	X	X	X	Zavodura pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt andi kooperacija e romane organizacija thaj poslodavcija	1. Kreirano programo thaj putardo akharipe 2. Sićivne poslodavcuro 3. Efekto e Romengo bućako rodipe-djindo	Budžetura thaj donatorska sredstva	Zavodura pala bućako rodipe pala FBH, RS thaj Brćko Distrikt
	1.3. Gatisaripe e inicijativako pala paruvipa thaj džipherdipa krisane regulative savi si pala e Romengo bućako rodipe	1.3.1. Ćeren inicijativa pala andripe pala poresko ažitipe pala firmura save si ande Romengo barvalipe/ vlasništvo – 2 bršengo	X	X	X	X	MLJPI; Romane organizacija, Odboro pala Romen	1. Gatisardo bućarno dokumento pala vaćaripa thaj pala konsultanto 2. Ćerde organizime bešimata e relevantnenca institucijenca save si pe diferente nivoi	Budžetura thaj donatorska sredstva

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe					Raporto	
		Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge		Xajing pala finansiripe
Programo 1	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016		Udžile thaj institucije save si andre	
		1.3. Gatisaripe e inicijativako pala paruvipa thaj džIPHERDİPA krisane regulative savi si pala e Romengo bućako rodipe	1.3.2. Čeren analiza pala akanutne krisane čhina vipa pala trubujipe e andripeske mjerura andi funkcija pala e Romengo bućako rodipesko zuralipe	X				
1.3.3. Čeren aktivni inicijativa pala bilovenge firmura save si e Romenge barvalipa thaj e poslodavcura save den e Romenge bućako than – kana si thanesko dipe thaj phuvjako dipe pe lokalno nivo -	X					Odboro pala Romen andi kooperacija e udruženuenca poslodavaca	1. Gatisardi thaj aktivni inicijativa	Phuvjake/ čherutne budžetura thaj donatorska sredstva MLJPI

Strateško resipe :		E Romengo bućako rodipesko thaj bućako thanesko laćharipe						Raporto	
		Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge		Xajing pala finansiripe
Programo 1	Aktiviteti	2013	2014	2015	2016				
1.4. Kreiranje thaj phiravipe e putarde kampanjura pala bući e Romenca ande NVO uzo Zavodo pala bućako rodipe	1.4.1. Ćeren inicijativa thaj tradipe e programura pala kooperacija e donatorenca thaj romane NVO-enca pala trubujipe kaj šaj te loćharen te pocikniven ćingaripe ando bućako rodipe maškare Romen thaj aver forutnen	X	X	X	X	MLJPI andi kooperacija e Federalnesa ministarstvesa pala bući thaj socijalno arakhipe, Ministarstvo pala bući thaj boraćko-invalidsko arkahipe RS andi kooperacija e Zavodenca pala bućako rodipe FBH, RS thaj Brćko	1. Kontinuirana animacija e Romenge pala registripe pe evidencija bibućeke dženura -gatiardi kampanja majcira duj dromengo ando brš	Budžetura thaj donatorska sredstva	MLJPI
	4-2. Ćeren inicijativa thaj tradipe e kooperacijake programura e donatorenca thaj e romane NVO-enca e resipeste pala pociknipe ande ćingaripeste ande bućako rodipe e Romen thaj aver forutnen.	X	X	X	X	Zavodura pala bućao rodipe FBH, RS thaj Brćko Distrikt	1.Kontinuirani e Romengi animacija pala registracija pe bibućeke dženegj evidencija -nakhadi kampanja majcira duj dromengo ando brš	Budžetura thaj donatorska sredstva	Zavodura pala bućako rodipe pala FBH, RS thaj Brćko Distrikt

3.2. ĆHERESKO AŽUTIPE E ROMENGE

3.2.1. Trubujipa pala Ćheresko/bešipesko/thanesko ažutipe e Romenge

Athoska trinbršengi implementacija si amen agoresko alav kaj Akciono plano pala Ćheresko ažutipe e Romenge sasa birealno, sar ando gindo pala dožačarne rezultatura gadija ando gindo pala finansijska sredstva save si trubujipe pala lengi realizacija. Birealne dožačarne rezultatura aven odolese si kate cira podatkura kataro romano Ćheresko djindo save trubuj vareki Ćhereski intervencija. Gadija si, pe fundeste e gova podatkura planirime sako oktobršengo vakto pala Ćheresko/bešipesko/thanesko ažutipe e Romenge, trubujipe sa pe sa 440 milionura KM, so si ando prosjeko paša 55 milionura ando brš. Ande čačimata ando vakto kataro 2009-2012. brš andare sa xajinga si dino sa pe sa paša 12,5 milionura KM, so si ando prosjeko paša 3,1 milionura ando brš, so si numaj 6% e planestar.

Ćerdini thaj gatisardi evidencija pala romane trubujipa ando 2010. brš del uslovura pala aktiviterurengo planirime ande Ćheresko pašipeste pe realno fundo. Podatkura andari evidencija si bipherde thaj kate sasa evidentirano paša 4.500 romane Ćherutne save trubuj varesi intervencija savi šaj te del lengo adekvatno thaj mišto bešipe.

Stambene jedinice pe vlasničko statuso

	Bipindžardo	Vlasniko/ Suvlasniko	Podstanaro	Bešel ando bile- galno ćerdino objekto	Bešel ando objekto savo si ando lega- lizacijsko procesu	Bešel ando socijalno/ than bešipe	Aver	Sa pe sa
Federacija BiH	52	1531	915	247	94	226	274	3339
Republika Srpska	9	517	231	18	9	8	95	887
Brčko Distrikt	1	113	8	1	2	44	5	174
n/p	0	2	2	0	0	1	1	6
SA PE SA	62	2163	1156	266	105	279	375	4406

Xajing e podatkura: MLJPI-podatkura evidentiripe e romane trubujipa

3.2.2. E resipesko, programesko thaj mjerako mothodipe/dendo gindipe

Ćeren evidencija e Romenge trubujipenge si angluno porado savo džal koring pherdipe pala angluno principo e inkluzijake e Romenge savi ćerel o fokuso pe “konstruktivne thaj pragmatične politikura” thaj gova si politikura save si lače pala terenski/thaneski situacija. Akciono plano si les o fokuso e Romen sar resipeski grupa, varese aktivitetura džan pala Ćhinavipe e Ćherutnenge problemura e Romenge thaj šaj te realizime numaj andre opšte resipende save si thaj pala aver marginaliziranim grupura. Sigurnipe pala socijalno bešipe thaj ćerdipe e objektorengo pala komunalna infrastruktura si varese aktivitetura. E Romengo andripe ande politikura/strategija e lokalne amalimatenge ćeren ciknipe pala segregacija e Romengo thaj ćerel Ćingaripe thaj opripe e averendar marginalizendar

grupendar. Te gindinen kataro obimo e stambenih intervencija pala save si trubujipe te ċeren mora te pociknipen uladipe maškari romani populacija ando bešipesko gindipese, but barikano si pala Bosna thaj Hercegovina te len EU instrumentura, palpale finansijke instrumentura.

Rindosko dipe andaro Bosnako thaj Hercegovinako budžeto thaj donacije den šajipe pala mjeruras save si pala bešipesko/ċheresko ċerdipe pala neve stambene/bešipeske jedinice, rekonstrukcija pala bešipeske jedinice save naj len uslovura pala laċho džuvdipe thaj cira pala ċerdipe pala infrastrukturne objektura džan sar rindoski implementacija. Angla sa pala gova realizacija trubuj te aven ċaċe thaj ċhinavde imovinsko-pravni odnosi thaj vlasniċko statuso pala stambeno objekto. Pe bibaxtalipe, mjerura save si pala ċhinavipe pala imovinsko-pravno odnosi pe phuv, legalizacija thaj phuvjako dipe pala ċerdipe na aven realizirime ando dozaċarno vakto thaj obim. Gova mjerurenge realizacija si ando lokalno amalipesko udžilipe, kooperacija e opštinenge ando ċerdipe programura save si pala gova realizacija but barikani. Urbano planiripe thaj legalizacija si angla šajipe pala realizacija pala ċherutne projektoren pala majdaravne thaj majċorore romane ċherutnipen.

Definirime strateške programura redefiniren thaj ċeren konkretne mjerura andaro akanutneste Akcijako planeste uzo paċavipe e principesko pala inkluzija/andripe e Romengo thaj turvinjipa EU Okviresko/Ramesko pala strategije pala andripe e Romengo džiko 2020. Pale gasavo, trubuj te dikhen laċhe prakse andi implementacija pala Akciono plano thaj institucijenge turvinjipa thaj romane amalipenge save avile e rodipeste.

Pala trubujipe e loċharipeske pala bešipesko/ċheresko šajipe ande savi dživinen e Roma dino si strateško resipe:

Strateško resipe: Loċharipe pala bešipesko/ċheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina.

Gova strateško resipe si les realizacija uzo tradipe mothodine programura:

Programo 1. Anen regulacione planura pala legalizacija pala biformalne mahalen/romane thana, ando trubujipeste pala legalizacija pala bikrisipeske/bezpravne ċerdine stambene objektura.

Programo 2. Ćeren andre romane familije ande socijalne programura pala ċheresko ažitipe

Programo 3. Loċharen ċhereske/bešipeske trubujipa thaj šajipa krzo sigurnipe kaj si o propiso pala minimalno stambeno trubujipe thaj šajipe

Programo 4. Ćeren inicijativa pala ċerdipe pala bešipeske/ċhereske jedinicie pala familijen save si len ċhinade imovinsko-krisipeske odnose/relacije pe phuv

Programo 5. Ćeren anglal situacija pala mištipe thaj realizaicija e love andaro budžeto thaj donatoske love pala Akcijaki planeski realizacija.

Programo 6. Zuraven godji e barikanipeske pala adekvatno bešipe thaj ċeren sigurnipe pala istardipe e lokalne amalipenge pala phiravipe programura pala bešipe.

Programo 1:

Anen regulacione planura pala legalizacija pala biformalne mahalen/romane thana, ando trubujipeste pala legalizacija pala bikrisipeske/bezpravne ćerdine stambene objektura.

Ćeren sigurnipe pala thanesko loćharipe thaj lokacijesko pherdipe pala bešavne Romen

Gova programo si les o drom koring romane amalimatenge save dživinen ande biformalen/ bilegalne mahale save si bilaćhardine thaj but droma bizo fundeski infrastruktura. Talo thanesko laćhardipe thaj pherdipe e lokacijengo kaj dživinen e Roma si la varegaći aktivitetura: mahalako mapiranje thaj dikhipe pala čači situacija thaj angal situacija pala durder aktivitetura; ćeripe programura e mjerengo pala legalizacija jal relokacija te naj la šajipe pala legalizacija; ćeripe e programura save si len andripe pala komunalna infrastruktura (paj, struja, kanalizacija) thaj socijalno infrastruktura (drom, putardo dromaripe, škola, sastipesko ćer); lokalne timura pala phiravipe aktivitetura. Sar si gova aktivitetura ande udžilipe e lokalne amalipenge thaj pala len trubuj but finansijska sredstva/love, trubuj te istaren len e dromesa kaj trubuj te den istardipe e timurenge pala legalizacija thaj laćhardipe/pherdipe e thanesko. Andi implementacija aktivitetura save si kanden pala realizacija pala gova strateško programo trubuj te ćeren andre mothovipeske manušen e romano bivladako sektorendar sar bi aven džiko čačo mapiranje thaj mjera.

Programo 2:

Ćeren andre romane familije ande socijalne programura pala ćheresko ažutipe

Resipe e gova programesko si andripe e Romengo ande politikura/strategije lokalnih amalimatengo save si len relacija pe socijalno bešipe thaj opripe e segregacijako. Akcijako plano si les o fokuso pe Romen sar resipeski grupa, vareke aktivitetura save džan pe ćhina vipe pala bešipeske problemura e Romenge thaj lenge šajipa pala realizacija džal numaj andre opšte resipa save si pala aver marginalizovane grupe. Sigurnipe pala socijalno bešipe si jekh e govestar aktivitetura. But si dromengo pala šajipe pala socijalno bešipesko ažutipe e romane familijenge: phuvjako dipe pala nevo ćerdipe, dipe e stanurengo ande akanutne objektura pala socijalno bešipe. Socijalno bešipesko/ ćheresko ažutipe savo šaj te del laće efektura uzo minimalno lovengo andripe si aver trubujipe e čučen objekturen save avile mište sar alternativno jal kolektivno bešipe pala raseljene/forutne e bešipensa pe aver than thaj aver kategorija e forutnen.

Gova programo del šajipe te ka ćeren phurd e aver duj akcijake planura. Pe primjero, kana si ćerdipe e objektesko pala socijalno bešipe kate si šajipe pala ćeripe pala zgradako/ćheresko kotor te ćeren bućako than/prostoro pala kirija uzo realne uslovura kaj si o udžilipe e poslodavesko te del bućako than pala vareso djindo e Romengo te ćerel šajipe pala lenge andripe ando sastipesko arakhipe.

Programo 3:

Loćharen ćhereske/bešipeske trubujipa thaj šajipa krzo sigurnipe kaj si o propiso pala minimalno stambeno trubujipe thaj šajipe

But barikano si te ćeren procjena e prioriteturengo pala sanacija thaj/jal rekonstrukcija e stambene jedinice thaj dikhen vlasničko statuso thaj gatisaren thaj ćeren implementacija pala projektna gindipa pala sanacija/rekonstrukcija bilaćhenge stambene jedinice.

Programo 4:

Ćeren inicijativa pala ćerdipe pala bešipeske/ćhereske jedinicie pala familijen save si len Ćhinade imovinsko-krisipeske odnose/relacije pe phuv

Gova duj strateška programura si ande gindipe pe ćerdipe pala neve stambene jedinice thaj pala sanacija/rekonstrukcija pala bilaĉhe thaj bizo uslovura stambene jedinice thaj gova si programura pala save si kate majbaro intereso andi romani populacija. Pale gasavo, gatisardo realizacijako sistemo e gova programura prdal pe putarde akhardipen e Ministarstvesko pala manušenge ĉaĉipa thaj našade si istardo e rigatar e lokalne amalimatengo. Godova so gova sistemo trubuj te ćerel pherdo si sajekhesko evidencijako ažuriranje e gova kategorijengo e romane ćherutnipenge thaj te ćerel lista e prioritetoski bizo dikhipe e putardo akharipestar. Odolese so gova duj programura trubuj majbaro finansijko iznoso thaj te budžetska sredstva save si len pala gova naj si dosta, trubuj te dikhen laĉhipe e finansijske instrumentendar e EU-estar. Gatisarde projektne gindipa pala rekonstrukcija thaj nevoćerdipe fundisarde pe nakhle lokalne akcione planurende šaj te den gova šajipa. Efektura pala gova andripe bi avel; xarno vaktu pala projekteski implementacija; definirime ĉaĉe trubujipa; thovipe e sredstava kaj si majbaro trubujipe; zuralipe e paĉapesko e romane amalipesko; xarno than pala biregularne buća.

Programo 5:

Ćeren anglal situacija pala mištipe thaj realizaicija e love andaro budžeto thaj donatoske love pala Akcijaki planeski realizacija.

Baro resipe e gova programesko si te ćeren pes jekh phurd maškaro Akciono plano pala bešipasko/ćheresko ažutipe sar strateško dokumento e themesko thaj e realizatoresko aktivitetura save si mothodine ande Akcijako plano, gova si (gs.) lokalne amalipen. Lokalne amalipa naj len udžilipe te ćeren implementacija e aktivitetura e Akcijakestar planestar, numaj sa šaj te ćeren aplikacija pala love e themestar budžetestar. Akana trubuj te andrel udžilipe e opština/kanalako te adaptiril lokalne akcione planura (LAP) thaj te anen bršeske operative programura pala lengi realizacija. Ando gova gindipe trubuj te ćeren promocija pala adaptirime lokalne akcione planura e dikhibensa e opštinske načelnikenca, thaj krzo edukativne thaj informativne programura pala lokalna administracija kataro barikanipe e bešipeske inkluzije e Romengo pala ekonomsko bajrovipe ando lokalno amalipe. Bari rola andi realizacija pala gova strateško programo si les Ministarstvo pala manušenge ĉaĉipa thaj našade savo e kriterijenca pala projektura save ćeren pherde pala andripe thaj dipe e sredstava šaj direktno te anen e lokalne akcione planurengo.

Programo 6:

Zuraven godji e barikanipeske pala adekvatno bešipe thaj ćeren sigurnipe pala istardipe e lokalne amalipenge pala phiravipe programura pala bešipe

Gova strateško programo aĉhavel but mjerura andaro akanutno Akciono plano save si len relacija pe edukacija thaj zuralipe e putarde godjako e Romengo problemengo. Aktivitetura e gova programesko si len fokusu pe edukacija e resipeske grupe kaj andren e romnja thaj ĉhajora sar resipeski grupa savi trubuj te avel educirana kataro vlasniĉke/bešipeske krisura thaj aver temura save si but barikane pala polako palogasavipe. Dujto baro resipe savo trubuj te reslen e gova programensa si istardipe pala ćeripe stambenih projektura e rigatar e lokalne amalipengo. Odolese so si kriza e lokalne amalipeske but bare pala stambena /bešipeska integracija e Romengo, lengo andripe ande tematske programura si la pala resipe zuralipe thaj bajrovipe e arakhipesko e lokalne amalipengo pala ĉhinavipe e bešipeske/stambene problemura e Romenge.

Aver edukativne programura pe tema ekologija, arakhipe e pašipesko thaj komunalna buća athoska len bi polaznici istaren certifikatura save den šajipe pala bućako than e Romenge uzo općinake/kanalake službe.

Finansijska trubujipa thaj realna šajipa

Finansijsko ramo pala lačhipe e trubujipengo pala bešipe e romane populacijake

Kate si procjena kaj si ando vakto kataro 2009-2012. brš pala realizacija e aktivitetura andaro Akciono plano pala bešipesko/čheresko ažutipe e Romengo dino sa pe sa paša **12,5 milionura KM**. E govostar si paša 6,9 milionura (55%) investirimo e themestar budžetestar thaj entitetestar, so andrel granto MLJPI (5,9 milionura KM) thaj sredstva kataro Federalno Ministarstvo pala thanesko lačhipe (1 milono KM). Švedska organizacija SIDA čerda invensticija sa pe sa 1,9 milionura KM (15% kataro sasto iznosu), džiko aver 3,7 milionura KM (30% kataro sasto iznosu) mothovel sufinansiranje e opština/kanalake, Vlade Brčko Distrikta thaj implementing organizacija. Iznoso pala love savi si andre si numaj 6% kataro planirime, von mothovel 76% kataro sasto dipe pala činavipe e pučipengo e Romengo ando nakhlo trinbršengo vakto.

Revidirano akciono plano si čerdo kataro realne trubujipa thaj šajipa pala implementacija e jekh rigatar, thaj finansijesa ačhavipenca e dujte rigatar. Šaj te avel kaj pala leski implementacija ande avindo trinbršengo vakto trubuj sa pe sa paša **33,3 milionura KM**, so si paša 11,1 milionura KM ando jekh brš. Gova si paša pandž dromengo cikneder deso majanglal planirimo bršesko prosjeko, thaj dešujekh dromengo buteder deso prosjeko pala čačo dipe ande nakhle štar bršengo. Pala implementacijako lundjaripe aktivitetura koring revidirano plano ando vakto kataro 2016-2020. brš trubuj paša 11,1 milionura KM ando jekh brš, so si sa pe sa paša 55,4 milionura KM pala gova pandž bršengo vakto.

Majbaro kotor e love savi si trubujipe pala čerdipe pala neve stambene/bešipeske jedinice džal pe čeripe pala neve stambene jedinice andi harmonija uzo građevinski standardi thaj uzo krisipeski projektna dokumentacija. Pe fundo e akanutne zumavipengo, čače trubujipa thaj dozačarne akanutne love, planirimo si čerdipe pala 150 stambene jedinice ando jekh brš. E gova dinamikasa ka čeren džiko agor 2015. brš, čerdo 450, thaj džiko agor 2020. brš 1,200 neve stambene jedinice. Uzo prosječno troško kataro 34,000 KM pala saki stambena jedinica (andren troškovi pala čerdipe kataro paša 29,000 KM thaj troškovi pala trubujipe pala građevinska dokumentacija kataro paša 5,000 KM) sa pe sa troškovi bi avel paša **5,1 milionura KM ando jekh brš**.

Sanacija/rekonstrukcija pala stambeni jedinica si planirime ande realne ramura. Gadija trubuj džiko agor 2015. brš te sanirin/rekonstruisinin sa pe sa 300 stambene jedinice (100 ando jekh brš), thaj džiko agor 2020. brš sa pe sa 800 stambene jedinice. Pale gasavo si planirimo te čeren sigurnipe uzo saniranje thaj paruvipe/prenamjena pala čuče stambene objektura vadžaj 30 stambene jedinice ando jekh brš. Uzo prosječno troško kataro 10,000 KM pe stambena jedinica, sa pe sa troškovi pala sa aktivitetura e sanacijako/rekonstrukcijako bi aven paša **1,3 milionura KM ando jekh brš**.

Trubujipe pala čerdipe savi si barikani pala infrastruktura pala romane mahale ande bari mjera si avrečhende maškare kanalen/općinen. Ando ramo si procjena pala infrastrukturake projektura save trubuj ando prosjeko ando jekh brš paša 75,000 KM pala saki kanali/općina, so si sa pe sa paša **4,5 milionura** ando jekh brš.

Gadija bi sa pe sa trubujipa pala kapitalna ulaganja/andrija ando avindo trinbršengo vakto avilo paša **10,9 milionura KM** ando jekh brš. Gova andrija ka finasiril andare phuvjake/čerutne thaj andare donatorske xajinga. Dozačaren te ka aven ando themesko budžeto thaj entiteta/Brčko Distrikta paša 2,18 milionura KM ando jekh brš. Andari IPA sredstava ando avindo trinbršengo vakto

ka aven pala Ćhinavipe e Romenge problemura sa pe sa 2,5 milionura EUR, e govestar paša 90% pe pašipe pala stambeno/Ćheresko ažitipe, so si ando prosjeko paša 1,5 milionu KM ando jekh brš. Iznoso sufinansiranja e opštinenge thaj implementing organizacijenge ando gova momento naj si pindžardo, numaj dozaćaren te aven andre pala finansiripe pala planirane aktivitetura.

Uzo gova kapitalne investicijen, implementacija pala revidirano plano trubuj aver sredstva pala finansiripe pala operative troškura. Gova andrel finansiripe pala bući pala timura save trubuj te ćeren mapiranje pala bilegalne romane thana/mahale ando iznoso kataro 60,000 KM ando 2014. brš, phiravipe e programesko pala sićipe pala ćeripe e lokalne akcione planura ando iznoso kataro 60,000 KM ando 2013. brš, thaj but aktivitetura save si pala zuralipe e godjako kataro barikanipe pala adekvatno bešipe thaj istardipe e lokalnese amalipenge pala implementacija pala stambene programura (regionalna turvinjipa, mediake kampanje, programura pala sićipe), save troškura džan pe sa pe sa 172,000 KM ando jekh brš. Gova sredstva trubuj te aven e donatorske xajingendar.

Revidirano Akciono Plano pala čheresko/bešipesko ažutipe e Romengo

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/čheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarmiipe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto	
Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge		Xajing pala finansiripe
		2013	2014	2015	2016			
1. Anen regulacione planura pala legalizacija pala biformalne mahalen/romane thana (ando trubujipeste pala legalizacija pala bikrisipeske/ bezpravne čerdine stambene objektura). Čeren thanesko lačharipe thaj pherdipe e lokacijengo kaj dživinen Roma	1.1 Čeren mapiranje pala blegalne romane mahale thaj blegalno čerde individualne objektura thaj dikhen situacija pala o than/ prostoro		X			RS: Kanala FBIH: kanala BD: udžilo odjeljenje e Vladako andi kooperacija e romane NVO-nca	1. Fundisarde timura pala mapiranje džiko agor 2013 brš 2. Gatisardi evidencija pala blegalne romane mahale thaj pala individualne stambene jedinice bizo građevinska dokumentacija džiko angluno opaš 2014 brš	Granto MLJPI; Kanalake budžetura thaj donatorska sredstva MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe
	1.2 Čeren programura e mjerenge pala legalizacija jal relokacija e mahalenge/ thanenge			X	X		RS: Kanala FBIH: kanala BD: udžilo odjeljenje e Vladako andi kooperacija e romane NVO-nca	1. Djindo pala gatisarde programura thaj mjera pala čhinauipe e imovinsko-krisane relacija pe phuvjate/ thaneste ande kanalende 2. Djindo pala čerde programura pala mahalake relokacijen

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarimpe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto	
		Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Xajng pala finansiripe
2013	2014			2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre		
1. Anen regulacione planura pala legalizacija pala biformalne mahalen/romane thana (ando trubujipeste pala legalizacija pala bikrisipeske/ bezpravne ćerdine stambene objektura). Ćeren thanesko lačharipe thaj pherdipe e lokacijengo kaj dživinen Roma	1.3 Ćeren programura e mjerenge pala ločharipe e situacijako thaj thanesko thaj uslovura pala bešipe ande romane mahalende			X	X	RS: Kanala FBIH: kanala BD: udžilo odjeljenje e Vladako andi kooperacija e romane NVO-nca	Phuvjake/ ćherutne xajinga: - Grant MLJPI Sufinansiripe e lokalne amalipen-thaj imple-menting organizacija - IPA fondura	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe
	1.4 Finansijako istaren lokalne amalipenge andi legalizacija pala bikrisane/ b ipravne ćerde individualne objektura				X	Vlade entitutura, kantonura thaj BD andi kooperacija e MLJPI-nsa	Phuvjake/ ćherutne xajinga Donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe
	1.5 Den sigurnipe pala bilovengo krisesko ažutipe				X	Kanalake kancelarije pala krisano ažutipe Centrura pala bilovengo krisano ažutipe (Vaša prava/Tumare kriza)	1.-Djido pala ande krisura katari subvencija pala legalizacija pe lače thaj mište uslovura. 2.-Pobaro djindo pala legarizirine stambene jedinice	MLJPI andi kooperacija e kanalenca

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/čheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarimpe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto		
		Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Xajing pala finansiripe	
2013	2014			2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge		
2. Čeren andre romane familije ande socijalne programura pala čheresko ažūtipe	2.1. Kontinuirano lundjaren evidencija pala romane čherutnipen save si bizo čherengo thaj den procjena e prioritetengo e programengo pala socijalno bešipe	X	X	X	X	MPUGE RS: kanali/ MPUGE FBiH: kanali/ kantono BD: udžilo odjeljenje e Vladako, andi kooperacija e CZSR-ensa thaj lokalne romane NVO-nsa	1. Gatisardi evidencija e Romengo-bičherenge 2. Gatisardi lista pala potencijalnenge korisnikurenge e programesko pala socijalno bešipe	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD
	2.2. Den šajipe pala phuvjako/thanesko dipe pala socijalno čheresko čerdipe		X	X	X	Načelnikura e kanalengo andi kooperacija e kanalenca Viječenca	1. Djindo e krisengo e kanalendar viječendar kataro dipe e lokacijengo pala socijalno čheresko čerdipe	Kanalake budžetura/ Bilovengo dipe	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD
	2.3. Den šajipe pala dipe e akanutne thaj aver namjenske socijalne stambene jedinice	X	X	X	X	Udžile kanalake služben thaj odjelo BD	1. Djindo e akanutne stambene jedinice pala šajipe pala prenamjena/aver trubujipe 2. Djindo pala čerde objektura pala lengi prenamjena/aver trubujipe 3.- Gatisaren projektura pala lengo finansijsko aver trubujipe 4.- Den sigumipe pala lenge rekonstrukcija	Budžeto thaj donatorska sredstva	Andi harmonija uzo gatisarde projektura e kanalenge ka den sredstva andaro MLJPI granto

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarnipe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto		
		Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajng pala finansiripe
2013	2014			2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre			
2. Ćeren andre romane familije ande socijalne programura pala ćheresko ažitipe	2-4. Ando ramo pala akanutne socijalne programura pala bešipesko/ćheresko ažitipe den andripe pala romani populacija	X	X	X	X	Kantonura, kanala thaj udžilo odjeljenje BD	1. Djindo pala dine stambene jedinice e programestar pala socijalno bešipe	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenje BD
3. Ločharen ćheresko/bešipeske trubujipa thaj šajipa krzo sigurnipe kaj si o propiso pala minimalno stambeno trubujipe thaj šajipe	3-1. Ćeren evidencijako ažitiranje kataro bilače thaj bišajipenge stambene jedinice	X	X			RS: kanali FBiH: kanali BD: udžilo odjeljenje e Vladako	1. Gatisarde ažitirime evidencijen kataro bilače thaj bišajipenge stambene jedinice	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenje BD
	3-2. Ćeren procjena e prioritatura pala sanacija thaj/jal rekonstrukcija pala stambene jedinice thaj dikhen vlasničko statuso		X			RS: kanali FBiH: kanali BD: udžilo odjeljenje e Vladako	1. Gatisardi lista e potencijalnengo korisnikengo e programesko pala sanacija/rekonstrukcija pala bilače thaj bišajipeske stambene jedinice	Budžetura e kanalenge thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenje BD

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/čheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarimpe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe	Raporto
		Vaktesko ramo								
Programo	Aktiviteto	2013	2014	2015	2016					
<p>3. Ločharen čhereske/bešipeske trubujipa thaj šajipa krzo sigurnipe kaj si o propiso pala minimalno stambeno trubujipe thaj šajipe</p>	<p>3-3. Čeren thaj implementiren projekne gindipa pala sanacija/rekonstrukcija pala bilače thaj bišajipeske stambene jedinice</p>	X	X	X	X	<p>RS: kanali FBiH: kanali BD: udžilo odjeljenje e Vladako</p>	<p>1. Djindo pala čerde projekturunge gindipa pala sanacija/rekonstrukcija pala bilače thaj bišajipeske stambene jedinice</p> <p>2. Djindo pala implementirane projektne gindipa pala sanacija/rekonstrukcija pala bilače thaj bišajipeske stambene jedinice</p>	<p>Budžetura thaj donatorska sredstva</p>	<p>MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD</p>	
<p>4. Čeren inicijativa pala čerdipe pala bešipeske/čhereske jedinicie pala familijen save si len čhinade imovinsko-krisipeske odnose/relacije pe phuv</p>	<p>4-2 Čeren rang lista e potencijalnenge korisnikenge pala dipe e ažitipesko pala bešipesko/čheresko ažitipe</p>	X	X	X	X	<p>Kanala, CZSR andi kooperacija e lokalne NVO-nca thaj MLJPI-nsa</p>	<p>1. Gatisardi rang lista</p> <p>2. Djindo pala čerde projekturunge gindipa</p> <p>3. Djindo pala implementirane projektne gindura</p>	<p>Budžeto thaj donatorska sredstva</p>	<p>MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD</p>	

Strateško resipe		Ločharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarnipe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe							
		Aktiviteto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	Xajing pala finansiripe
Programo	2013		2014	2015	2016				
4. Ćeren inicijativa pala ćerdipe pala bešipeske/ćhereske jedinicie pala familijen save si ten ćhinade imovinsko-krisipeske odnose/relacije pe phuv	4-3. Uzo sigurnipe pala e krisesa romasardine projektne dokumentacijensa	X	X	X	X	Aplikantura pala dipe e budžetesko sredstava	1. Gatisarde projektne gindura e krisesa romasardine dokumentacijensa	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD
5. Ćeren anglal situacija pala mištipe thaj realizacija e love andaro budžeto thaj donatoske love pala Akcijaki planeski realizacija	5-1. Anen akcione planura pe nivo ande lokalne amalipa (LAP) andi harmonija e specifičnensa ande trubujipensa ande gova amalipende 5-2. Ćeren adaptacija pala bršeske operative planura thaj realizacija e LAP-esko	X	X			Načelnikura andi kooperacija e e kanalenca Vijećenca thaj udžilo odjeljenje BD andi kooperacija e lokalne romane NVO-nca	1. Djindo pala kanala save gatisarde lokalne akcione planura 2. Ando plano ando BD	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI andi kooperacija e ministarstvenca pala thanesko ločharipe thaj odjeljenjensa BD
		X	X	X	X	Načelnikura andi kooperacija e e kanalenca Vijećenca thaj udžilo odjeljenje BD	1. Djindo pala gatisarde operative planura pala realizacija e LAP-esko 2. Djindo pala implementirime LAP-en	Budžeto thaj donatorska sredstva	Načelnikura andi kooperacija e kanale Vijećima thaj udžilo odjeljenje BD andi kooperacija e lokalne romane NVO-nca

Strateško resipe		Loćharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarnipe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto		
		Programo	Aktiviteti	Vaktesko ramo				Xajing pala finansiripe	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge
2013	2014			2015	2016				
5. Ćeren anglal situacija pala mištipe thaj realizacija e love andaro budžeto thaj donatoske love pala Akcijaki planeski realizacija.	5-3. Plano e realizacijako e LAP-esko	X	X	X	X	RS: kanali FBIH:kanali BD:udžilo odjeljenje e Vladako andi koordinacija e MLJPI-nsa	1.Gatisardo plano e realizacijako e LAP-esko pala RS, FBIH thaj BD 2. Kompilirano plano e rigatar MLJPI 3. Raporto katari realizacija e LAP-eski	Budžeto thaj donatorska sredstva	Naćelnikura andi kooperacija e kanale Vijećima thaj udžilo odjeljenje BD andi kooperacija e lokalne romane NVO-nca
	5-4. Ćeren organizacija pala donatorska konferencija ando resipe pala buteder/dodatna sredstva pala LAP-eski implementacija	X	X			Naćelnikura andi kooperacija e e kanalenca Vijećenca thaj udžilo odjeljenje BD thaj MLJPI	1.Raporto katari konferencijaki realizacija 2. Raporto kataro ćidime sredstva/love 3. Djindo pala implementirane projektura	Budžeto thaj donatorska sredstva	MLJPI

Strateško resipe		Loćharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarimpe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno gindipe					Raporto		
		Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Xajing pala finansiripe	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge
2013	2014			2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre			
6. Zuraven godji e barikanipeske pala adekvatno bešipe thaj ćeren sigurnipe pala istardipe e lokalne amalipenge pala phiravipe programura pala bešipe.	6.1. Ćeren organizacija pala bešimata, konferencija, turvinjipa pe tema inkluzija e Romengo ande bešavno/stambeno gindipeste thaj e potencijalnenca korisniknenca	X	X	X	X	MLJPI andi kooperacija e mothovipeske manuša e vladake entitetenge, odjeljenja BD thaj kanala thaj romane NVO thaj Odboro pala Romen	1. Djindo pala džena save si potencijalne korisnici thaj save si istarde ande sićipenge 2. Djindo pala kanala save istaren stambene/ćherenge programura pala Romen	Donatorska sredstva	Organizacija pala 4 regionalna dujdjivenge turvinjipa ando jekh brš pala kanalake/općinake administracijake mothovipeske manušen thaj e Romen, uzo prosječno troško kataro 6,000 pala sako turvinjipe.
	6.2. Phiraven/ćeren edukativne programura pe tema e ćherutnenge krisipa thaj bešipeski/stambena kultura pala resipeske grupura	X	X	X	X	MLJPI andi kooperacija e mothovipeske manuša e vladake entitetenge, odjeljenja BD thaj kanala thaj romane NVO thaj Odboro pala Romen	1. Djindo e Romen save si ande edukativne programende 2. Djindo e romnjengo/ćhejengo savi si ande edukativne programende 3. Djindo bi-romane resipeske grupura save si ande edukativne programende	Donatorska sredstva	MLJPI

Strateško resipe		Loćharipe pala bešipesko/ćheresko šajipe e romane populacijako andi Bosna thaj Hercegovina uzo resipe pala laki amalipeski thaj ekonomikaki integracija thaj xarimpe e uladipesko maškare romane thaj bi-romane populacije ande bešipesko/stambeno ġindipe					Raporto	
		Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Xajing pala finansiripe
2013	2014			2015	2016	Udžile thaj institucije save si andre	Indikatora pala realizacija e aktiviteturenge	
	6.3. Ćeren kreacija, štampa thaj distribucija pala promotivne materijalura	X	X	X	X	MLJPI andi kooperacija e mothovipeske manuša e vladake entitetenge, odjeljenja BD thaj kanala thaj romane NVO thaj Odboro pala Romen	1. Djindo thaj džuto pala ikljovde materijalura 2. Djindo pala promotivne kampanje	Donatorska sredstva MLJPI
6. Zuraven godji e barikanipeske pala adekvatno bešipe thaj ćeren sigurnipe pala istardipe e lokalne amalipenge pala phiravipe programura pala bešipe.	6.4. Zuraven e kapaciteta pala romano sektoro krzo edukacija ande romasaripe se pala ćherenge projektne ġindura					MLJPI andi kooperacija e phuvjasa thaj themensa NVO- enca thaj e Odborensa pala Romen/ Bivladako sektoro thaj Udžile institucije	1. Bareder djindo e aplikacijengo pala ćherenge projektura e rigatar e romane organizacijengo	Donatorska sredstva MLJPI

3.3. SASTIPESKO ARAKHIPE E ROMENGO

3.3.1. Trubujipa pala sastipesko arakhipe e Romengo thaj situacijaki ocjena

Koring podatkura e evidencijetar pala romane trubujipa (ando durderteksto: ERP), thaj informacija save si ando rodipesko proceso thaj ćidine e romane organizacijendar jal e institucijendar save si udžile pala Akcijaki planeski implementacija, thaj majanglal e Ministarstestar pala manušenje čačipa thaj našade šaj te den pe phangle alava:

- Roma andi Bosna thaj Hercegovina, koring realne mothovipa, si len paša 35,000
- E evidencijasa pala romane trubujipa (ERP) si len 16.771 dženengo, cca 47,9%
- Paša 30% populacijako istardo e ERP-ensa, peravnen e romane nacionalne minoriteta naj len sastipesko sigurnipe/arakhipe
- Koring ERP-esko e govestar 30%, jal 5200 dženengo jal 34,7% si čhavore džiko 15 brš so si indikacija pala xarnipe e džanglipesko jal e bidžanglipesko e dadengo thaj dajengo kataro o drom pala sigurnipe pala sastipesko arakhipe
- Ando ramo e ERP-esko evidentirimo si baro invaliditetsko/bangesko porado ande phurani grupa kaj si vučo procento kataro 34,7% thaj naj si pindžardo savo djindo thaj gaći čhavoren si ande gova kategorija.

Evidentirano djindo e dženen savi naj len sastipesko arakhipe /sigurnipe

		0-14	15-18	19-29	30-64	64+	Sa pe sa
Federacija BiH	222	992	189	1159	1075	30	3667
Republika Srpska	21	54	17	188	253	26	559
Brčko Distrikt	2	17	3	21	19	2	64
n/p	98	141	186	269	267	17	978
SA PE SA	343	1204	395	1637	1614	75	5268

Xajing e podatkurengo: MLJPI - evidencija pala romane trubujipa

Resipa, programura thaj mjerura pala e sastipesko arakhipesko ločharipe e peravnen save si len o romano nacionalno minoriteto

Strateško resipe: Ločharipe e sastipesko arakhipesko e peravnen save si len o romano nacionalno minoriteto

Dikhena kaj si e Roma majbari thaj majčorori thaj madaravni minoriteto andi Bosna thaj Hercegovina, thaj te si Bosna thaj Hercegovina dženi ande Ujedinjene nacije kataro majo 1992. brš thaj Vijeća Evropako kataro aprilo 2002. brš thaj ando nakhlo vakto ćerda andripe thaj/jal ćerda ratifikacija pala but maškarthemutne dokumentura sar si: Univerzalna deklaracija e manušenje čačipenge (1948), Maškarthemsko pakto e forutneske thaj polikikake čačipenge andaro 1966. thaj fakultativno protokolo, Maškarthemsko pakto kataro ekonomikake, socijalne thaj kulturake čačipenge andaro 1966., Konvencija e čhavoreng e čačipenge thaj fakultativno protokolo e čhavoreng bićinipe, e prostitutijako thaj čhavoreng pornografija, Evropska konvencija e manušenje čačipenge thaj e

fundeske tromanipenge e protokolenca, Evropska povelja e socijalnenge čačipenge, UN Deklaracija e čačipenge dženenge save si peravne ande nacionalne, etičke, pačapeske jal čhibenge minoritetengo, Konvencija katari eliminacija pala sa oblici rasne diskriminacije, Okvirna/Rameski konvencija e vijeća Evropako pala nacionalne minoriteta arakhipe, Evropaki povelja pala regionalna čhiben thaj čhiben e minoritetengo, Turvinjipa e Vijeća Evropako barikane pala arakhipe e Romengo čačipengo, Evropaki platforma pala Romen 2020, Evropaki deklaracija e čačipenge pala nasvalen, UN Standardna krisipa/pravila pala palagasavipe e šajipengo pala dženenge e invaliditenga/bangenca, UN Rezolucija kataro 'Sastipe pala savore e 21.šelbršeste', Deklaracija Dekadako pala e Romengo andripe 2005.-2015 te andi Strategija pala Bosnako thaj Hercegovinako integrisanje andi EU thaj Bosnaki thaj Hercegovinaki Strategija pala čhinašipe e Romengo problemengo kaj lenca lija udžilipa pala arakhipe e nacionalne minoriteta e sa pašipende thaj e pašipeste pala sastipesko arakhipe. Odolese, so si e Roma majbari thaj majčorori thaj majdaradi nacionalno minoriteto, pe granica kaj si čačo socijalno avralipe e problemenca e pašipeste sar krisano subjektiviteto, andrel e sastipeske arakhipeske kaj si bilače džuvdipeske uslovura, bilače džuvdipesko standardo thaj bilačo sastipesko stanje/situacija, anel pe revidirano Akciono plano pala čhinašipe e Romengo problemengo e pašipeste pala sastipesko arakhipe savo ka thoven pe angluno thaneste palegasavipe ande čačipende thaj udžilipende e Romengo e aver forutnengo andi Bosna thaj Hercegovina, sigurnipe pala andripe ando sastipesko arakhipe, kontinuirani bući pe sastipesko arakhipeste, arakhipeste thaj siklipeste pe baro akcento pe Romnjen thaj čhavoren, sar majdaradi kategorija.

Revidirano akciono plano lel ando dikhipe e trubujipen, pozitivne zumadipen aver phuvjendar savi si ande Dekada thaj džal pe dromeste kaj šaj te avel realno, lohko pala implementacija thaj istarel prioritetura andi harmonija e trubujipenca save mothode e mothodipenge manušenje e Romen thaj savorendar averendar save si ando revizijako procese thaj save dije piri bući thaj turvinjipa. Andripe thaj učardipe e sastipensa arakhipensa sar apsolutno prioritet thaj edukacija thaj prevencija si baro udžilipe pala nevo revidirano kotor ande Akciono plano pala sastipesko arakhipe. E gova planesa thaj implementesa ka avel šajipe pala palogasavipe, ka avel lačheder sastipesko stanje pala romani populacija krzo andripe ando sastipesko arakhipe, thaj ka den barikane fundeske podatkura e specifične nasvalipenge thaj reslen bareder stepeno e prosviječenosti pala arakhipe e sastipesko thaj sigurnipe pala čačipe pe sastipesko arakhipe.

Programo: 1. Andripesko sigurnipe pala sastipesko arakhipe

Resipe e gova programesko si te del sigurnipe pala dikhipe e čačenge thaj ažurirenge podatkura e djindenge dženenge, peravnenge e romane nacionalne minoritetesko save naj len sastipesko arakhipe, te del šajipe e centrurenge pala socijalni bući te čerel ažuririmata thaj te den informacija pala gasave save trubuj gova arakhipe, sar bi e gova listensa džal ande udžile institucije thaj ustanove del šajipe pala čačovaktesko thaj adekvatno planiripe pala lovenge trubujipa pala andripesko sigurnipe pala sastipesko arakhipe, jal paketura pala sastipenge krisipen pala bizo- sigurnipe e dženenge thaj/ jal bizo sastipesko sigurnipe direktno e budžestar andare udžile kantonalne ministarstva FBiH pe fundesko e krisipengo andaro kantonalne Skupštine.

Mjera/Aktiviteto 1.1. Analizako čeripe e problemesko thaj e djindesko e Romenge bizo sigurnipe andi F BiH

Mothovipe: Resipe e gova aktiviteto si te čerel dizajnirimata pala upitnikura/pučipenge pala čidipe e podatkura pala informacijako čidipe e djindenge bizo sigurnipe peravnenge e romane nacionalne minoriteta andi F BiH. Athoska čidine podatkura trubuj ka formirinel o timo savo trubuj te avel udžilo pala analizako čeripe e inicijativesa.

Aktivitetu 1.2. Inicijativako anglagatisaripe pala dipe e lovengo pala finansiripe e sastipengo ĉaĉipengo pala bizo-sigurnipe/arakhipe dženen – perutnen e romane nacionalno minoritetu andi FBiH

Mothovipe: Republika Srpska thaj Brĉko distrikt BiH den finansiripe pala minimalno paketo pala sastipeske ĉaĉipa pala bizo-sigurnipe/arakhipe dženen dŹiko si andi Federacija BiH situacija but hamimi pala administrativnesko uređenje thaj pala našavipe jal bišajipe e kantonesko te ĉerel implementacija pala putardi politika thaj e krisipa thaj odluke save avile ande pe entitetsko nivo sar si e Odlukesa kataro minimaln paketo pala sastipenge krisipa pala bizo sigurnipe/arakhipe dženengo. Baro problemu mothovel bipalagasavipe ando krisipeste kaj krisipe/zakonodavstvo savo ĉerel regulacija pala o djive/roko pala andripe pe biro pala buĉako rodipe andi FBiH istarel odredbe thaj rokovura pala uladipe e krisipendar save si ando sakodjivesko trubujipe andi RS thaj Brĉko distrikt BiH, save na istaren e rokura, ĉerena kreacija pala baro djindo e bizobuĉake dženen save pala bipaĉavipe e rokurenge na šaj te andren ande zavode pala buĉako rodipe thaj pe gova drom ĉeren o ĉaĉipe pe sastipesko arakhipe thaj sigurnipe sar bibuĉake dženen kaj si Roma majbut bibuĉake numaj odolese so but e lendar naj le buĉi ando formalno sektoro thaj na dŹele andi škola, sar gadija aĉhile bizo šajipe te andren ando sastipesko arakhipe/sigurnipe. E gova lovenca pala sastipesko arakhipesko/sigurnipesko finansiripe andi FBiH ka ĉeren pe but barikano reslipe kana si ando puĉipe sigarne sluĉajevi thaj khamne dŹuvlja.

Aktivitetu 1.3. Harmonizacija FBiH legislativako e pašipestar pala sastipesko arakhipe thaj sastipesko sigurnipe thaj aver provedbene akturengo e RS-nsa thaj distriktensa Brĉko BiH

Dikhena o ĉaĉipe kaj si andi FBiH problemu o Zakonu e sastipesko sigurnipesk FbiH savo istarel rokura pala andripe pe birura/zavodura pala buĉako rodipe, sar rezulatato but Roma, naj len sastipesko sigurnipe pala uladipe e propisestar thaj praksatar andi RS thaj ando distriktu Brĉko. Gova odredbura trubuj te paroven ando proceso pala andipe e krisesko nacrtesko kataro paruvipe thaj dŹipherdipe e krisesko, savo trubuj baro lobiranje e rigatar e romane organizacijengo thaj e Odboresko pala e Romen.

Aktivitetu 1.4. Anipe e provedbene planurengo e rigatar entitetengo thaj Distrikta Brĉko

Dikhena pe barikanipe e ĉuĉe angaŹmanura pe implementacijate thaj barikanipe e politikako istardipesko savi ka ĉerel slika ande vodji thaj ande gindipe te den finansiripe pala programo thaj mjerura/aktivitetura andaro revidirano AP, aktivitetura ka ĉeren šajipe pala andripe ando sastipesko arakhipe/sigurnipe, thaj lenipe pala provedbene programura save si ando barikanipeste odolese so šaj te ĉeren sigurnipe pala haĉaripe “i piresko barvalipesko”/”vlasništvo” prdal pe dokumentura thaj gindura save istarel thaj uzo gova istaripe thaj aktivno angaŹmano pe gindeski realizacija.

Programo: 2. Prevencija/arakhipe thaj edukacija

Resipe e gova programesko si te del o šajipe pala ĉidipe e informacijako e sastipeski situacija pala varese katogorije, te del šajipe pala arakhipe thaj anglal nasvalipeski detekcija, te aŹutinel e dŹuvljenge te istaren e dŹanglipa pala lengo reslipesko arakhipe, thaj e ĉhavorengo arakhipe thaj te arakhen piro sastipe, dikhena kaj si andi romani amalimata e Romnja/dŹuvlja majdukhade thaj majĉorore. Pale gasavo, resipe e gova programesko si te bajrovel opŹto nivo e dŹanglipesko e arakhipesko thaj e dromengo e sastipesko arakhipesko, thaj e dromesko pala lenipe e krisipengo savo šaj te ĉeren kreacija pala o phurd maškare romane amalipengo thaj putarde institucijengo krzo e romane medijatorura/medijatorkura andripe.

Sa aktivitetura si turvinjipe andi realizacija andi kooperacija e romane organizacijenca, save sar neformalne aktura, šaj te den baro ĉeripe thaj reslipe pala gova aktivitetura.

Aktivitetu 2.1. Angažovanje e romane medijatorura e pašipeste pala sastipe

Mothovipe: Phuvja sar Bugarska, Makedonija, Rumunija thaj Srbija si len laĉhe zumadipa kana si ando puĉipe romane medijatorura. But baro izazov si ograniĉene resursura, nanipe e politikake vodjako numaj gova andripe/pristupo mothovel pes sar laĉho drom pe savo šaj te reslen nivo e godjako thaj e džanglipesko maškari romani populacija thaj pe gova drom but Roma šaj te len buĉako than. Medijatorura si but barikano phurd maškare romane amalipengo thaj putarde sastipeske sektorura, thaj dikhena kaj si Romnja but dukhadi thaj majĉorori kategorija, gova vaĉarel te si but medijatorura džuvlja thaj terne džuvlja thaj murša. Pala gova aktivitetu si o trubujipe te phanglen e implementacijensa e Akciako planesko buĉako rodipe.

Aktivitetu 2.2. Realizacija e edukativnenge thaj arakhipenge programengo pala Romnjen e pašipestar pala reproduktivno sastipe

Mothovipe: Džuvlja Romnja si majdukhadi kategorija odolese so majbut e vaktesko si e ĉhereste e biuslovne objekte thaj naj len džanglipa e faktorenge save šaj te loĉaren lengo reproduktivno sastipe thaj ĉhavorengo planiripe. But e goja Romnja nane andripe ande sastipeske ustanovura thaj pedijatura thaj naj len o džanglipa e pharimatake. Odoleso so kate naj len ĉaĉe putarde jal oficijalne podatkura e rodipenge save si phangle e Romnjenca andi BiH, pharo si te anen situacijaki slika pe thaneste. Dikhena upre vaĉarde faktura jal ĉaĉipa, ĉaĉipe si kaj o programo sar gova si trubujipe thaj pala leski realizacija trubuj kooperacija e romane medijatorencu. Gova aktivitetu mothodel zuralipe e pedijatorengo službengo andre sastipeske ustanovura thaj del apelo/akharipe pe patronažne organizacijura so trubuj te si len but barikanipe pala Romnja pala dikhipa e bajrovipesko thaj e ĉhavorengo bajrovipe.

Aktivitetu 2.3. Realizacija e edukativnengo programengo pe tema opšto sastipe, TBC thaj aver zarazne nasvalipa thaj masovne bizarazne nasvalipa, dijabetiso, seksualno tradipeske nasvalipa thaj nasvalipa e drogengo, alkoholengo thaj aver.

Mothovipe: Pala ekstremnog ĉororipesko, vuĉo porado e buĉarnipesko, bilaĉhe džuvdipeske uslovura/šajipa thaj e granicensa andripe ando sastipesko arakhipa, peravutne romane nacinalne minoriteta si len baro šajipe e nasvalimatar. Pale gasavo ĉororipe džal pe vuĉo nasvalipesko porado e nasvalipa e drogengo, alkoholengo thaj aver maškare murša thaj terne save ĉeren majphari situacija savi si pe sako vast phari. Kontinuirana edukacija si trubujipe pala vazdipe e nivoesko e džanglipengo sar bi bajrovel loĉaripe pala opšte sastipesko stanje e Romengo.

Aktivitetu 2.4. Ralizacija pala preventivno programo "screening", specifiĉna nasvalipa (rako grliĉa materice, rako e ĉuĉako thaj rako e thulo poresko) e romane amalipeste

Mothovipe: Nane putarde podatkura e rigatar e udžilengo andi BiH savi si len relacija pe indidencija pala specifiĉna nasvalipa e savendar nasvalena forutne andi BiH thaj savi si len relacija pe romano nacinalno minoriteto. Gova programura bi ažitinen e ĉidipeske e barikane informacije e generalneski sastipeski situacija pala romano nacinalno minoriteto uzo anglalni detekcija savi trubuj te ciknjarel e love pala nasvalipeski šulavimata a palpale e nasvalipendar sar rako savo si problemu pala sa populacija ande BiH. Programura džan kontinuirano e resipesa kaj resipeski grupa si la doktorako dikhipa/kontrola džiko agoreste e gova implementacijako e AP-esko.

Aktivitetu 2.5. Tradipe e programengo e ločharipesko pala higijensko-sanitarne uslovura e stanurende thaj e romane mahalende

Mothovipe: Odolese so si došali situacija e romane mahalende, thaj odolese so sanitarno-higijenske uslovura si len baro dar pe sastipe, gova aktivitetu trubuj te zuraven kontrola thaj e govensa i prevencija/arakhipe e nasvalipendar thaj te del šajipe pala gunujesko šulavipe, kontrola e xajingsko kvalitetesko thaj deratizacija.

Aktivitetu 2.6. Edukacija e Romengo e dromesko pala lengo čačipe pe sastipesko arakhipe

Mothovipe: But Roma naj len fundeske informacije e dromengo pala lenge čačipen palpale ando gova kompleksno thaj fragmentirano sistemo pala sastipesko arakhipe. Uzo udžilipe e zavodesko pala sastipesko sigurnipe te del informacija e forutnenge, but baro ažutipe šaj te avel e centrurendar pala socijalni bući save šaj e pirenge “klijentura” pala bući pe tereno te den informacije save si gatisarde e rigatar zavodura thaj averendar save den ažutipe pala implementacija e gova aktivitetesko.

Finansijska trubujipa thaj realna šajipa pala sastipesko arakhipesko ločharipe e Romengo (romano nacinalno minoriteto)

E akcijesa planesa ando oktobršengo vakto pala sastipesko arakhipe e Romengo trubuj te den pala e Romengo arakhipe sa pe sa **35 milionura KM**, so si ando prosjeko paša 4,4 milionura KM ando jekh brš. Koring podatkura save si čidine ando proceso e revizijako e Akcionako planesko, ande nakhle štar bršengo e čerutnipendar si dino sa pe sa **655.000 KM**, so si ando prosjeko paša 164,000 KM ando jekh brš, jal numaj **4%** e planirimestar. Durder, dipe pala sastipesko arakhipe si dur talo nivoi e dipesko pala pašipa pala čheresko/bešipesko ažutipe thaj pala bućako rodipe e Romengo, thaj von si numaj 4% e sastestar dipestar pala ćhinavipe e Romengo problemengo.

E sastestar dipestar kataro 655.000 KM ando vakto kataro 2009-2012. brš, 545.000 KM (83%) si andaro sredstva e grantosko e Ministarstvestar pala manušenge čačipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako, 100,000 KM (15%) e budžetestar Federalnestar Ministarstvestar pala sastipe, thaj 10,000 KM (2%) e budžetestar e Ministarstvesko pala sastipe thaj socijalne politike e Unsko-sansko Kantonesko. Gova love si dino pala imunizacija e romane čhavorengo (ando 2009. brš) thaj pala ločharipe pala reproduktivno sastipe thaj materinstva/dejanipe (ando 2010. brš). Kana si donatorska sredstava ando pučipe, barikano si dipe e organizacijako World Vision savo si andi suma kataro 17.400 \$ krzo projekto “Xape thaj sastipe e čhavorengo, khamnijengo thaj dajengo”.

Kote si mothodini tendencija pala kovlo bajrovipe e dipesko pala pašipe pala sastipesko arakhipe andaro lovesko grantu e Ministarstvesko pala manušenge čačipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako, koring akanutne budžetke projekcije ando avindo vakto tna trubuj te dozačaren paruvipa pala e lovengo dipe. Ando gova momento, sa pe sa planirime love pala vakto 2013-2015. Brš si **260.000 KM ando jekh brš**, so istarel e lovesko grantu e Ministarstvesko pala manušenge čačipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako ando iznoso kataro 210,000 KM thaj sredstva e Federalnesko ministarstvesko pala sastipe ando iznoso kataro 50,000 KM.

Kate si procjena/dikhipe kaj implementacija e revidirano akciono planesko ando pašipe pala sastipesko arakhipe rodona paša 1.7 milionura KM ando 2013. brš, 2.4 milionura KM ando 2014. brš thaj i 1.2 milionura KM ando 2015. brš, so si sa pe sa paša **5.3 milionura KM paa trin bršengo**, jal **1.8 milionura ando prosjeko e jekh bršeste**. Gova iznoso pala 60% ciknjarel kana dikhen nakhlo bršesko prosjeko, numaj durder si 11 dromengo bareder kataro adjivesutno bršesko prosjeko pala e čače dipestar. Implementacijako lundjaripe e aktivitetura ando vakto kataro 2016. -2020. Brš rodela but xarno dipe, so si ando prosjeko kataro numaj 817.000 e bršeste, so si sa pe sa paša 4,1 milionura KM pala gova pandž bršengo.

Majbaro kotor e gova lovestar save si trubujipe pala avinde trin bršengo si jekhvakteske dipa pala finansiripe e sastipesko arkhipesko pala bizo sastipesko sugurnipe/bizo sastipesko arakhipe dženen, sar jekhvaktesko aktivitetu ando 2014. brš. Gova istarel finansiripe e sigurnipesko thaj subvencioniresko pala paša 10.000 Romen andi Federacija BiH ando sasto iznoso kataro paša 1.2 milionura KM. Uzo gova jekhvakteske dipa, pala troškove pala sastipeske usluge plaa bizo sastipesko arakhipeske džena trubuj ando jekh brš paša 75.000 KM e phuvjatar budžetendar. Ando ramo e programesko pala sigurnipe pala andripe ando sastipesko arakhipe ka avel trubujipe paša 210.000 KM e donatorske xajingendar pala anketiranje ando resipe pala evidencija pala bizo sigurnipe dženen.

Programo “Prevenција/arakhipe thaj edukacija” ka rodel but love pala implementacija pala arakhipe pala specifična nasvalipa koring resipeske grupe ando sa romane amalipe ando iznoso paša 508.000 KM ando brš, e govestar bi jekh trinto avel e phuvjatar, thaj duj trinto e donatorenge xajingendar. Pala ločharipe pala higijensko-sanitarne uslovura ande romane mahale trubuj sigurnipe paša 498.000 KM ando brš, thaj angal sa e phuvjake xajingende. Ando ramo e gova programesko si planirimo paša 142,000 KM ando jekh brš pala realizacija pala avrečhende edukacijske programura, thaj paša 226,000 KM ando 2013.brš pala realicija pala edukativno programo pala romane medijatorura/medijatorke, pala save trubuj athoska te planiren bućako than ande phuvjake institucije, so si dikhipa ando Akciono plano pala bućako rodipe e Romengo. Gova love trubuj te avel e donatorenge xajingendar.

E gova modelensa pala finansiripe ando vakto kataro 2013. -2015. brš paša 70% trubujipe e lovengo (sa pe sa 3,6 milionura KM) bi avel e phuvjatar, thaj paša 30% (sa pe sa 1,7 milionura KM) e donatorenge xajingendar.

TABELARNO DIKH IPE:

Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
	1.1. Analizako Ćeripe e problemesko thaj e djindesko e Romenge bizo sigurnipe andi F BiH	X	X			MLJPI andi kooperacija e federalnensa ministarstvena e sastipesko thaj federalnesa zavodensa pala putardo sastipe- finansije	1. Ćeripe pala dizajno e pućipengo pala padatkurengo ćdipe 2. Gatisardo timo pala analizako ćerdipe 3. Gatisardi analiza e inicijativnensa pala e problengo nakhavipe	Budžeto MLJPI- esko thaj donatorska sredstva	Zavodo pala putardo sastipe FBIH andi kooperacija e federalnensa ministarstvena e sastipesko
Programo 1 Andripesko sigurnipe pala sastipesko arakhipe	1.2. Inicijativako anglagatisaripe pala dipe e lovengo pala finansiripe e sastipengo ćaćipengo pala bizo-sigurnipe/ arakhipe džen en – perutnen e romane nacionalno minoriteteto andi FBIH					Vlade e kantonengo	1. Suma pala dine sredstva pe kantonende andi harmonija e evidentiranenge trubujipenge pala bizo-sigurnipe/arakhipe džen en (Romen) 2. Djindo pala romasarde sporazumi e Federalnensa ministarstvena thaj kantonenca ministarstvenge kataro “twinning” sistemo pala sastipesko arakhipesko finansiripe	Budžetura (FBIH 50.000 KM thaj 25.000 KM ande 5 kantonura)	Zavodo pala putardo sastipe FBIH andi kooperacija e federalnensa ministarstvena e sastipesko

Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Uđžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 1 Andripesko sigurnipe pala sastipesko arakhipe	1.3. Harmonizacija FBiH legislativako e pašipestar pala sastipesko arakhipe thaj sastipesko sigurnipe thaj aver provedbene akturengo e RS-nsa thaj distriktensa Brĉko BiH	X	X	X	X	Vlada FBiH thaj Ministarstvo pala sastipe FBiH Ministarstvo pala bući thaj socijalna politika FBiH ZZO Kantonalna ZZO	1. Adaptirime paruvipa thaj džipherdipa e krisipesko pala sastipesko sigurnipe FBiH save na istaren restriktivne rokura Zakon/Kris si putardo ando Službeno glasniko 2. Sigurnipe pala palogasavipe pe sasti phuv e BiH-ko pe pućipesko pala andripe ando sastipesko arakhipe 3. Gatisardi bršeski analiza pala mištipe e propisengo e pašipestar pala sastipesko sigurnipe e kantonendar ando 2014	Budžeto thaj donatorska sredstva	Zavodo pala putardo sastipe FBiH andi kooperacija e federalnensa ministarstvena e sastipesko
	1.4. Anipe e provedbene planurengo e rigatar entitetengo thaj Distrikta Brĉko	X	X	X	X	Vlada FBiH pe gidhipesko e Ministarstvesko pala sastipe, Vlada RS pe gindipe e Ministarstvesko pala sastipe, Vlada Brĉko distrikt BiH pe gindipe e Odjeljenja pala sastipe	1. Sprovedbene planura adaptirime thaj putarde ande službene glasnikura ando 2014. brš2. Aktiviteta e planestar save si ando bršeske planurengo pala bući thaj budžeteske trubujpa pala 2014 . brš	Budžeto thaj donatorska sredstva	Zavodura pala putardo sastipe FBiH, RS thaj BD

Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 2 Prevenција/ arakhipe thaj edukacija	2.1. Angažovanje e romane medijatorura e pašipeste pala sastipe					Vijeće ministarengo BiH, Vlade entiteteengo thaj BD, andi koordinacija e sastipenge ustanovurencia thaj e romane bivladake organizacijencar	1. Ćerdo sigurnipe pala grant sredstva pala edukacija thaj angažiripe e medijatorengo e Romengo andi koordinacija e entiteteurencia thaj BD 2. Bajrovne thaj mukline programura e sićipenge pala e Romenge pala medijatorura savi šaj te andren ando sistemo pala sastipesko arakhipe 4. Djindo e sikljivne sastipeske medijatoren 5. Djindo e angažirime (e bućasa) e sastipeske medijatoren	Donatorska sredstva (sićipesko programo) Phuvjake budžetura thaj donatorska sredstva andare sredstava AP pala bućako rodipe	Zavodura pala putardo sastipe FBIH, RS thaj BD
			X	X	X				

Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajng pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 2 Prevensija/ arakhipe thaj edukacija	2.2. Realizacija e edukativnenge thaj arakhipe thaj programengo pala Romnjen e pašipestar pala reproduktivno sastepe	X	X	X	X	Instituto pala arakhipe e sastesko RS, Zavodo pala putardo sastepe FBiH, Kantonalna zavodura pala putardo sastepe, Odjelo pala sastepe BD BiH, Domura pala sastepe – patronažne službura thaj ambulantura efamilijake medicine, romane NVO	1. Bajrade e sićimasko programura pala Romnja thaj edukacije save si pala Ćhavorengo sastepe (neonatalna arakhipe, arakhipe e Ćhavorengo sastesko, e bijandipesko Ćhavorengo planirime thaj aver), 2. Djindo pala realizirani edukacija koring temura 3. Podatkura kataro provedeni informativni kampanjura save si Ćerde uzo promotivni materijali, uzo partnerske promotivne programura e romane NVO-enca	Phuvjake budžetura, donatorska sredstva	Zavodura pala putardo sastepe FBiH, RS thaj BD

Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 2 Prevenција/ arakhipe thaj edukacija	2.3. Realizacija e edukativnengo programengo pe tema opšto sastipe, TBC thaj aver zarazne nasvalipa thaj masovne bizarazne nasvalipa, dijabetiso, seksualno tradipeske nasvalipa thaj aver drogengo, alkoholengo thaj aver.	X	X	X	X	Instituto pala sastipesko arakhipe RS, Zavodo pala putardo sastipe FBiH, Kantonalna zavodura pala putardo sastipe, Odjelo pala sastipe BD BiH, Domura e sastipengo – polivalentna patronažna službura, romano NVO (TB centru thaj HIV centru)	1. Bajrovde programura e sićipeske pe tema opšto sastipe thaj aver masovne zarazne nasvalipa, thaj masovne bizarazne nasvalipa, dijabetiso, seksualno tradipeske nasvalipa thaj nasvalipa e drogengo, alkoholengo thaj aver. 2. Podatkura save istaren sićipe pala romene mahale (djindo e sićipengo, thaj džena save si andre koring polo thaj phuripe); 3. Podatkura e djindesko pala ćerde informativno-promotivne materijalura, partnerske programura e romane NVO-enca; 4. Ćerdi uporedna analiza pala dini pokazatelji kataro incidenciji e nasvalipeso kataro TBC, zarazne nasvalipa thaj masovne bizarazne nasvalipa, seksualno tradine nasvalipa thaj nasvalipa e drogengo, alkoholengo thaj aver	Phuvjake budžetura, donatorska sredstva	Zavodura pala putardo sastipe FBiH, RS thaj BD

Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Uđzile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
<p>Programo 2 Prevensija/ arakhipe thaj edukacija</p>	<p>2.4. Realizacija pala preventivno programo "screening", specifiĉna nasvalipa (rako grlića materice, rako e ĉuĉako thaj rako e thulo poresko) e romane amalipeste</p>	X	X	X	X	<p>Ministarstvo pala sastipe thaj socijalno arakhipe e Republikake Srpske, Ministarstvo pala sastipe FBiH ZZO RS, ZZO, Instituto pala arakhipe e sastipesko RS, Zavodo pala putardo sastipe FBiH, Kantonalna zavodura pala putardo sastipe, Kantonalna ministarstvara pala sastipe, Kantonalna zavodura ZZ O, Odjelo pala sastipe BD BiH Taloodjeljenje pala putardo sastipe, Domura e sastipenge – ambulantura familijake medicine</p>	<p>1. Ćeripe e planesko pala ĉidipe e sredstavura pala realizacija pala preventivne programura- "screening" pala specifiĉna nasvalipa ande romane amalipende;</p> <p>2. Realizacija e planesko pala tradipe pala preventivno programo - "screening" pala specifiĉne nasvalimata ande romane amalipende;</p> <p>3. Podatkura e saste romane amalipende save si ando gova programo thaj pokazatelji e djindesko pala dženene save si andre koring polo thaj phuripe</p>	<p>Phuvjake budžura (paša jekh trinto) , donatorska sredstva (paša duj trinto)</p>	<p>Zavodura pala putardo sastipe FBiH, RS thaj BD</p>

Programo	Aktiviteto	Vaktesko ramo				Uđžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 2 Prevencija/ arakhipe thaj edukacija	2.5. Tradipe e programengo e loĉharipesko pala higijensko-sanitarne uslovura e stanurende thaj e romane mahalende	X	X	X	X	Zavodo pala putardo sastipe FBiH, Instituto pala sastipesko arakhipe RS, Kantonalna zavodura pala putardo sastipe, Domura e sastipengo, Putarde komunalna preduzeća, kanala andi kooperacija e romane NVO-enca	1. Snimisarde trubujipa thaj ĉerdo Plano pala loĉharipe pala higijensko-sanitarne uslovura ande stanura thaj ande romane mahale 2. Ćerde raportura e realizime planurengo pe loĉharipe pala higijensko-sanitarne uslovura ande stanura thaj ande romane mahale 3. Ćerdi kampanja kataro ĉeripe e higijensko-sanitarne uslovura pe sastipe 4. Ćerde thaj ulavde informativne brošurura ande romane mahale thaj ande sa ande romane NVO, domura e sastipengo, familijake ambulanta	Budžetura thaj donatorska sredstva	Zavodura pala putardo sastipe FBiH, RS thaj BD

Programo	Aktivifeto	Vaktesko ramo				Udžile thaj institucije save si andre	Indikatoro pala realizacija	Xajing pala finansiripe	Raporto
		2013	2014	2015	2016				
Programo 2 Prevensija/ arakhipe thaj edukacija	2.6. Edukacija e Romengo e dromesko pala lengo ĉaĉipe pe sastipesko arakhipe	X	X	X	X	FZO RS ZZO FBiH ZZO kantonengo ZZO BD BiH Domovura e sastipesko, Centrura pala socijalni bući	1. Ćerde info brošurunge kataro drom pe savo trubuj te andren ando sastipesko arakhipe e rigatar ZZO FBiH thaj e kantonendar jal FZO RS i BD BiH 2. Djindo pala distribuirane brošurunge ande sa romane mahale thaj ande sa romane NVO 3. Kreirime radionice pala edukacija e romane populacijako 4. Djindo pala e istardine radionice	Budžetura, donatorska sredstva	Zavodura pala putardo sastipe FBiH, RS thaj BD

IV. FINANSIRIPE

Angloalav

Ando gova romasaripe dikhlo si finansijko aspekto pala implementacija e Akicijako planesko. Majanglal si dino romasaripe pe akanutni situacija ando pašipeste pala finansiripe, uzo dikhipe pala akanutne thaj dozačarne avinde dipen koring pašipende, sar koring e opšte problemura ando sistemo e finansiripesko. Athoska si dini projekcija pala trubujipeski love pala implementacija e revidirano Akcijako planengo, uzo finansiripenge xajingen, sar turvinjipa pala ločharipe e sistemasko pala finansiripe e implementacijake uopšte.

Dikhipe pe akanutno dipe thaj dozačarno avindo dipe

Andi harmonija e udžilipenca save lija ando 2008. brš sar dženi e Dekadako/Dešbršengi, Bosna thaj Hercegovina udžilisardi pes te ka ćerel sigurnipe pala finansijska sredstva pala phiravipe thaj implementacija e nacionalne akcionenge planura. Gadija ando budžeto e institucijengo e Bosnako thaj Hercegovinako krozo budžeto MLJPI kataro 2009. Brš sajekh džan sredstva e grantesko pala ćhina vipe pala pućipen e Romengo ande pašipen pala bućako rodipe, ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe, thaj pala sastipesko arakhipe. Gova sredstva, andi harmonija e krisipenca e Vijeća ministrenge e Bosnako thaj Hercegovinako, den maškare trin pašipa thaj nivoi e vlastengo koring rameski relacija save si ćerde uzo akciono plano (FBiH 62,66%, RS 31,33%, Brčko Disktrikt 6%). Iznoso e grantesko si 2009. thaj 2010. Brš sasa 3 milionura KM, a 2012. brš 2,95 milionura KM, džiko 2011. brš sredstva na avile alocirana, odolese so biadaptacija e budžetesko e institucijengo BiH e krisipeste vaćardino roko/djive. Sredstva avile paše pala but bršengo, uzo dur majbaro dipe pala ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe (ando prosjeko 2 milionura KM ando jekh brš, 66% e grantesko), cikneder pala bućako rodipe (ando prosjeko 704,000 KM ando brš, 24% e grantesko), thaj majcikno pala sastipesko arakhipe (paša 182,000 KM ando brš, 6% e grantesko) thaj evidentiripe e romane trubujipengo (ando prosjeko paša 143,000 KM ando brš jal 5% e grantesko).

Gova sredstva ando implementacijako proceso šajte džanjekhethane e sredstvenca save si len pale gasavi namjena/trubujipe save si dine e rigatar e kanalengo, e forengo, e kantonengo, e entitenengo, phuvjengo thaj avralutnengo vladengo thaj bivladengo organizacijengo thaj institucijengo, thaj aver phuvjenge thaj avralutnenge donatorenge, so si ćerdo e ugovorensa/ćhina vipe nska e sufinansirenge maškare MLJPI thaj organizacijengo save den sredstava. Sredstva save si pala ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe si realizime prdal pe zavodura pala bužako rodipe/sastipesko arakhipe entitetesko/Brčko Distrikta, uzo memorandumo pala haćaripe save e institucije hramosaren e MLJPI-ensa. Sa korisnici sredstava e grantesko si udžile e dromesa krzo MLJPI te anen raportura kataro namjensko utroško e sredstavengo e Ministarstveske pala finansije thaj trezora Bosnako thaj Hercegovinako, ando krisano krisipesko roko/djive.

Pe gova ćidine podatkura, procjena si kaj pala ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe e Romengo ando vakto kataro 2009-2011. brš sa pe sa si dino paša 9,98 milionura KM, e savestar si 4,8 milionura KM (48%) save si andaro phuvjenge budžeturenge, thaj 5,2 milionura KM (52%) andari SIDA sredstavengo thaj e sredstavengo sufinansiranipengo (kanala thaj implementing organizacija). Ando 2012. Brš si dino paša 2,57 milionura KM, e savestar si 2 milionura KM sredstva e grantesko

MLJPI-esko, 150,000 KM sredstva e Federalnesko Ministarstvesko pala thanesko ločharipe, 84,977 KM doprinoso e Vladako Brčko Disktriktesko⁸, džiko 336,700 KM mothovel numaj o kotor e doprinetesko e kanalengo, savo si prdal pe fundo e podatkurengo e pučipendar. Gadija si procjena te pala Ćheresko/bepipesko ažutipe ando vaktokataro 2009-2012. Brš sasa dino sa pe sa paša **12,55 milionura KM**. Koring akanutne projekcijenge, dozačaren pe kaj e phuvjendar budžetendar ando 2013-2015 ka avel pale gasavo iznoso sar ando 2012. bršeste, so si paša **2,180,000 KM** ando jekh brš. Gova na istarel e planura e kanalengo, odolese so naj ma podatkura pala gova. Dikhipe pala o dipe pala Ćheresko/bešipesko/thanesko ažutipe e Romengo e bršencar si dino andi Tabela 1.

Tabela 1: Dikhipe pala o dipe pala Ćheresko/bešipesko/thanesko ažutipe e Romengo ando vaktokataro 2009-2012. brš

	2009	2010	2011	2012	Sa pe sa 2009-2012
Phuvjake xajinga	2.175.800 KM	2.315.300 KM	287.000 KM	2.234.977 KM	7.013.077 KM
Granto MLJPI	1.863.000 KM	2.000.000 KM	0 KM	2.000.000 KM	5.863.000 KM
Federalno Ministarstvo pala thansko ločharipe	312.800 KM	312.800 KM	250.000 KM	150.000 KM	1.025.600 KM
Vlada BD (Odjeljenje pala raselj.dže., našade thaj Ćhe. puč)	0 KM	2.500 KM	37.000 KM	84.977 KM	124.477 KM
II Švedska agencija pala maškarthemesko bajrovipe (SIDA)	1.885.715 KM				1.885.715 KM
III Sredstva e sufinansiranipengo (kanala)	1.822.200 KM	1.141.570 KM	348.121 KM	336.700 KM	3.648.591 KM
SA PE SA pala Ćheresko ažutipe e Romengo(I+II+III)	5.883.715 KM	3.456.870 KM	635.121 KM	2.571.677 KM	12.547.383 KM

Pala bućako rodipe e Romengo ando vaktokataro 2009-2011. brš sa pe sa si dino 1,863,536 KM, e savestar si 1,402,000 KM (75%) andaro granto e MLJPI, thaj 461,536 KM (25%) andare aver phuvjake budžendar (uzo sufinansiripe e World Vision-esko ando iznoso 26,500 KM). Koring dine podatkura, ando 2012.brš si dino 860,000 KM, e savestar si sredstva grantesko MLJPI 710,000 KM, granto e Federalnesko Ministarstvesko pala bući thaj socijalna politika 90,000 KM, grant e Kantonako Tuzla 50,000 KM, thaj dipe andaro budžeto andari kanali Kalesija 10,000 KM. Gadija si dikhipe kaj si pala bućako rodipe e Romengo dino ando vaktokataro 2009-2012. brš sa pe sa paša **2,7 milionura KM**. Koring akanutne budžetske projekcija, dozačaren pes ando vaktokataro 2013-2015. brš andare phuvjake xajinga dipe thaj iznoso paša **860,000 KM** ando jekh brš. Dikhipe e dipengo pala bućako rodipe e Romengo si dino andi Tabela 2.

Tabela 2: Dikhipe e dipengo pala bućako rodipe e Romengo ando vaktokataro 2009-2012. brš

	2009	2010	2011	2012	Sa pe sa 2009-2012
Granto MLJPI	702.000 KM	700.000 KM	0 KM	710.000 KM	2.112.000 KM
Federalno Ministarstvo pala bući thaj soc. politika	0 KM	100.000 KM	90.000 KM	90.000 KM	280.000 KM
Min. pala bući, soc. pol. thaj iripe TK	50.000 KM	50.000 KM	50.000 KM	50.000 KM	200.000 KM
Opština/kanali Kalesija	0 KM	0 KM	0 KM	10.000 KM	10.000 KM
Opština/kanali Kakanj (andr. sufinansiripe)	0 KM	4.500 KM	91.036 KM	0 KM	95.536 KM
Zavodo pala bućako rodipe BD	14.000 KM	12.000 KM	0 KM	0 KM	26.000 KM
SA PE SA pala bućako rodipe e Romengo	766.000 KM	866.500 KM	231.036 KM	860.000 KM	2.723.536 KM

⁸ Andrej 54,977 KM love savi si tradini e biutrošenendar sredstvendar andaro 2011. brš

Pala sastipesko arakhipe e Romengo ando vakto kataro 2009-2011. Brš si dino sa pe sa 395,000 KM, e savestar si 335,000 KM (85%) dino andaro granto MLJPI, 50,000 KM (13%) andaro budžeto e Federalnesko Ministarstvesko pala sastipe, thaj 10,000 KM (2%) andaro budžeto e Ministarstvesko pala sastipe thaj socijalna politika e Unsko-sansko Kantonestar. Planirime dipe pala 2012. brš si 260,000 KM, e savestar si sredstva e grantesko MLJPI 210,000 KM, thaj sredstva e Federalnesko Ministarstvesko pala sastipe 50,000 KM. Gadija si procjena kaj si pala sastipesko arakhipe e Romengo ando vakto kataro 2009-2012. Brš dino sa pe sa paša **665,000 KM**. Dozačaren pes ando avindo trinbršengo vakto dipe sar pale gasavo iznoso sar ando 2012. brš, jal **260,000 KM** ando jekh brš. Dikhipe e dipesko pala sastipesko arakhipe e Romengo pe bršenge si dino andi Tabela 3.

Tabela 3: Dikhipe e dipesko pala sastipesko arakhipe e Romengo ando vakto kataro 2009-2012. brš

	2009	2010	2011	2012	Sa pe sa 2009-2012
Granto MLJPI	135.000 KM	200.000 KM	0 KM	210.000 KM	545.000 KM
Federalno Ministarstvo pala sastipe	0 KM	0 KM	50.000 KM	50.000 KM	100.000 KM
Ministarstvo pala sastipe thaj soc. pol. USK	0 KM	10.000 KM	0 KM	0 KM	10.000 KM
SA PE SA pala sastipesko arakhipe e Romengo	135.000 KM	210.000 KM	50.000 KM	260.000 KM	655.000 KM

Pala uspostavu e bazako pala podatakura e romane trubujipengo ando vakto kataro 2009-2012. brš si dino **537,078 KM**.

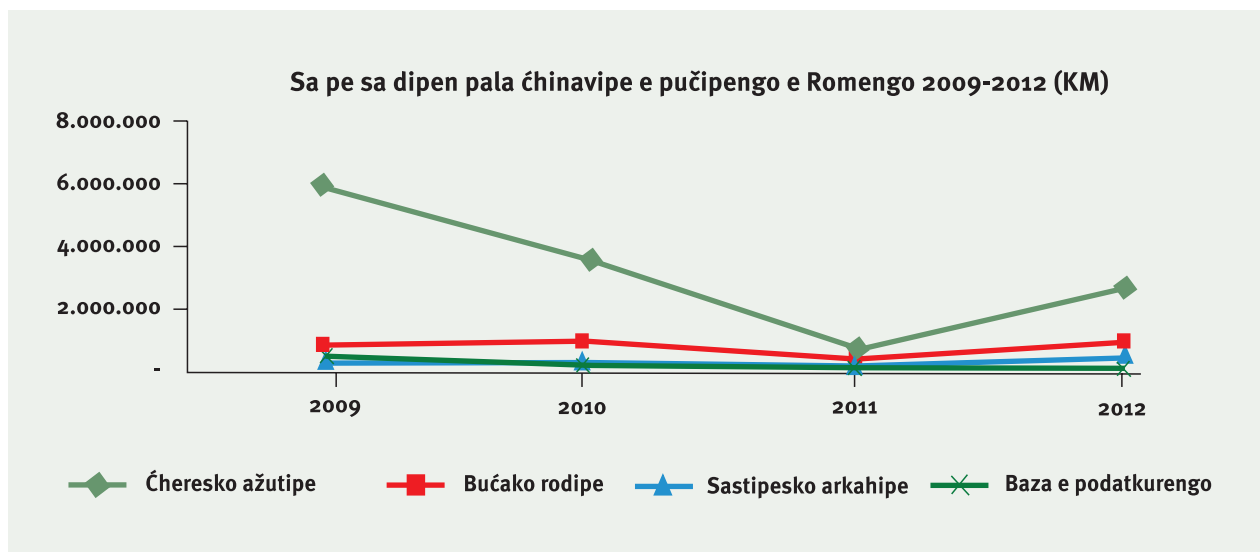
Sa pe sa pala Ćhinaupe e pućipengo e Romengo ande sa pašipende ando vakto kataro 2009-2011. brš si dino 12,741,320 KM, so si les donatorska thaj sredstva sufinansiranja, džiko ando 2012. brš ka Ćeren plano pala dipe kataro 3,721,677 KM. Gadija sa pe sa dipe ande sa pašipende ando vakto kataro 2009-2012. brš si **16,462,997 KM**. Dikhipe pe sa pe sa dipe e bršenca si dino andi Tabela 4 thaj pe Dijagramurende 1 thaj 2.

Tabela 4: Dikhipe pe sa pe sa dipe pala Ćhinaupe e pućipengo e Romengo ando vakto kataro 2009-2012. brš

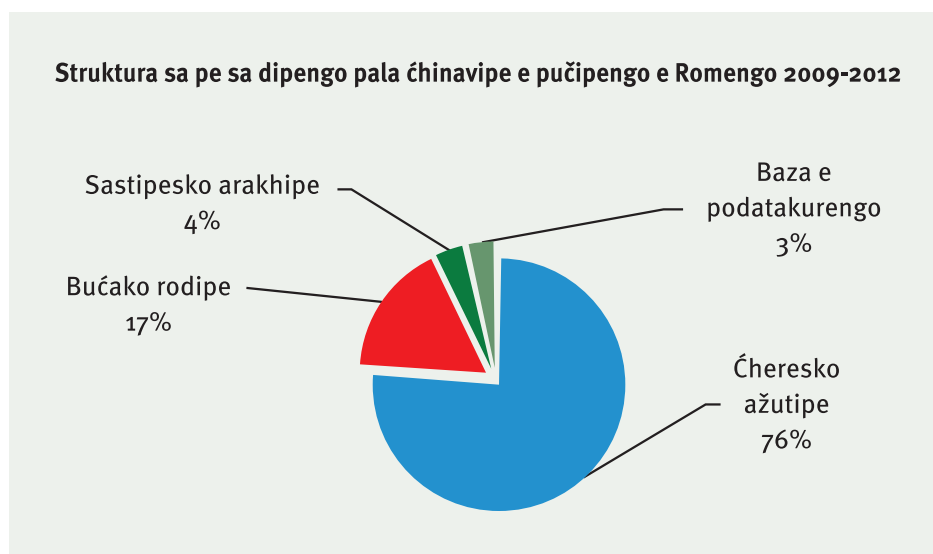
	2009	2010	2011	2012	Sa pe sa 2009-2012 (KM)
Ćheresko ažitipe	5.883.715	3.456.870	635.121	2.571.677	12.547.383
Bućako rodipe	766.000	866.500	231.036	860.000	2.723.536
Sastipesko arakhipe	135.000	210.000	50.000	260.000	655.000
Baza e podatakurengo	387.250	119.828	-	30.000	537.078
Sa pe sa (KM)	7.171.965	4.653.198	916.157	3.721.677	16.462.997

Dijagramo 1: Dikhipe e saste dipengo pala Ćhinavipe e pućipengo e Romengo ando vaktaro 2009-2012. brš

Dijagramo 2: Struktura e saste dipengo pala Ćhinavipe e pućipengo e Romengo ando vaktaro 2009-2012. brš

E akcionensa planensa sasa dikhipe pala oktobršengo vaktaro pala Ćhinavipe e pućipengo e Romengo kaj trubujipe trubuj te avel sa pe sa paša **644 milionura KM**, so si ando prosjeko paša 80 milionura KM ando jekh brš. Sa pe sa Ćaĉo dipe ando vaktaro 2009-2012. brš si paša **16,5 milionura KM**, jal ando prosjeko paša 4,1 milionura KM ando jekh brš, thaj mothoven numaj 5% e planiripestar. Gova mothovel Ćaĉipe kaj si planirimi finansijka konstrukcija suštinski birealna thaj biistardi.

Ka dozaćaren pes ando 2013-2015. bršeste e phuvjatar xajingendar pala Ćhinavipe e pućipenge e Romenge te ka avel iznosno ando ramo sar ando 2012. brš, e savestar **3,29 milionura KM ando brš**. Gova na andrel sredstva sufinansiranja e kanalengo, save naj si pindžarde. Andari IPA sredstava pala e Ćhinavipe e pućipengo e Romengo džiko agoreste e Dekadako ka avel paša 6,8 milionura EUR, e savestar 2,5 milionura EUR ando avindo trinbršengo vaktaro, so si ando prosjeko paša **1,7 milionura KM** ando. Paša 90% IPA sredstava si pala Ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe e Romengo.

Problemura e sistemeste e finansiripesko e implementacijako pala akcionenge planurenge

Uzo faktura te plansko finansijko ramo pala implementacija e Akcijake planurenge sasa thovdo birealno, evidentne si problemura ando akanutno sistemo pala finansiripe e implemetacijako e akcijenge planurenge thaj problemura si:

- *Akanutno finansijko ramo e akcijenge planurenge si tehnikako bipherdo.* Trubujeske sredstva si ramesko procijenjena thaj naj si ĉaĉe precizna pe individualno aktivitetura, naj si ĉaĉe xajinga e finansiripesko thaj vaktesko ramo e impementacijako/finansiripesko, gadija naj ma šajipe te ĉeren komparacija pala planirime thaj ĉaĉe dipen pe individualne aktivitetura.
- *Udžilipa pala individualne aktivitetura naj si ĉaĉo vaĉardine.* Odolese so si tradipen e udžilipengo defirime pala but aktivitetura, but pharo si kvalitetno budžetesko planiripe thaj tradipe pala troškovi. Gova ĉerel rezultatura pala došalo informiripe thaj raportime, thaj e govensa direktno phagen krisipa e Odlukako/Krisako e grantesko rindesko, sar memorandumesko e sredstava e grantesko, sar memorandumesko e haĉaripeske.
- *Naj si kote pherdo sistemo pala tradipe thaj procjena e rezultatengo thaj aktiviturengo efektura.* Modalitetura pala tradipe thaj procjena najlen funkcija pe laĉho drom pala bihaĉarde definirime udžilipesko. Rezultato si pherdipa ando andipeste thaj konsolidovanje podatkura e resle rezultatura thaj e finansijke dipenge.
- *Xajinga e finansiripesko si fragmentirime thaj naj si kote laĉhi thaj dovoljna koordinacija ando finansijko planiripe.* Sredstva aven e buteder xajingendar, thaj naj si fundisarde pe lungovakteske budžeteske thaj planske dokumenturenge. Cikno si nivo e maškaroinstitucionalneske koordinacije ando proceso pala budžetsko planiripe, so ciknjarel efikasnost thaj efektivnost pala potrošnja.
- *Dinamika e realizacijjeski e sredstvura ande sa pašipende si andi komparacija thaj phari si.* Pala relativno kompleksne administrativne procedura jal but droma pala bilaĉho planiripe, sredstva realizirel pes pe bršesko agor, jal nikana, so avel džiko lengo “xasaripe”, jal nakhavimatesko ando avindo brš. Gadija rezultatura potrošnje šaj te dikhen numaj e avindo bršeste/bršende.

Finansijko ramo pala revidirane Akciake planura

Dikhena iznoso pala akanutne, sar dozaĉarne avinde trinbršenge vaktesko dipen, revidirani Akciono plano si ĉerdo gadija kaj dikhen pe realna trubujipa thaj kapaciteti pala implementacija e jekh rigatar, sar finansijške aĉhavimata e dujti rigatar. Gadija si obimo thaj dinamika e aktivitetura planirime thaj dikhen realna šajipa pala laĉhe finansijška sredstva, sr e phuvjatar, gadija e maškarthemendar xajingendar.

Traden pes e gova principensa, pala implementacija e revidirane akcione planurengo ando vaktokataro 2013-2015. brš trubuj te avel sa pe sa **50,057,511 KM**, e savestar 14,939,682 KM ando 2013. brš, 17,297,242 KM ando 2014. Brš thaj 17,820,587 KM ando 2015. brš, so si ando prosjeko paša **16,7 milionura KM ando jekh brš**. Dikhea finansijško realiteto, gova iznoso si pandž dromengo cikneder e nakhlestar planiripestar bršestar prosjekestar, thaj mothovel minimumo e trubujipengo pala implementacija numaj pala prioritetne aktivitetura/mjere. Te avel planirime uzo realiteto, trubujipa si opral dozaĉarne akanutne sredstvura. Gadija si iznoso pala trubujipeske sredstva ando bršesko prosjeko pala paša štar dromengo bareder kana dikhen pe džiko adjivesutne dipen, sar dozaĉarne avinde dipen. Odolese si trubujipe pala aktivno andripe pala neve mahanizmura pala finansiripe, sar pala loĉharipe e sistemsko pala finansiripe uopšte, sar bi ĉerel pes sigurnipe pala resli implementacija e revidiranenge planurenge. Tabela 5 del dikhipe sa pe sa e trubujipe e sredstvengo.

Tabela 5: Dikhipe e sredstveno save si trubujipe pala implementacija pala revidirano Akcijako plano

	2012	2013	2014	2015	Sa pe sa 2013-2015 (KM)	Kotor e andripesko (%)
Ćheresko ažitipe	2.571.677	11.132.000	11.132.000	11.072.000	33.336.000	67%
Bućako rodipe	860.000	2.148.100	3.742.100	5.525.445	11.415.645	23%
Sastipesko arakhipe	260.000	1.659.582	2.423.142	1.223.142	5.305.866	11%
Sa pe sa (KM)	3.691.677	14.939.682	17.297.242	17.820.587	50.057.511	100%
Kotor e andripesko (%)		30%	35%	36%	100%	

Andi harmonija e akanutne trendurenca, dur si majbaro iznoso e sredstveno (67%, jal paša 11,1 milionura KM ando jekh brš) te avel trubujipe pala finansiripe e ćheresko ažitipesko e Romengo. E govestar 10,9 milionura KM vaćarel pe finansiripe pala kapitalne projektura pala ćerdipe e neve stambene jedinice (pe 150 ando jekh brš) thaj rekonstrukcijijsko/sanacijako pala akanutne stambene jedinice (pe 130 ando jekh brš), thaj ćerdipe e infrastrukturesko pala romane mahaleni. Dozaćaren pes kaj gova andripa šaj te ćeren finansiripe e phuvjake xajingende (2,18 milionura KM ando jekh brš andaro budžeto e phuvjako thaj entitetesko/Brćko Distrikt), IPA fondura (paša 1,5 milionura KM ando jekh brš), thaj sufinsiripe e kanalengo thaj implementing organizacijengo. Pale gasavo si dikhipe pala implementacija e programesko savo ka finansiril pes e donatorske xajingendar (džiko 200,000 KM ando jekh brš).

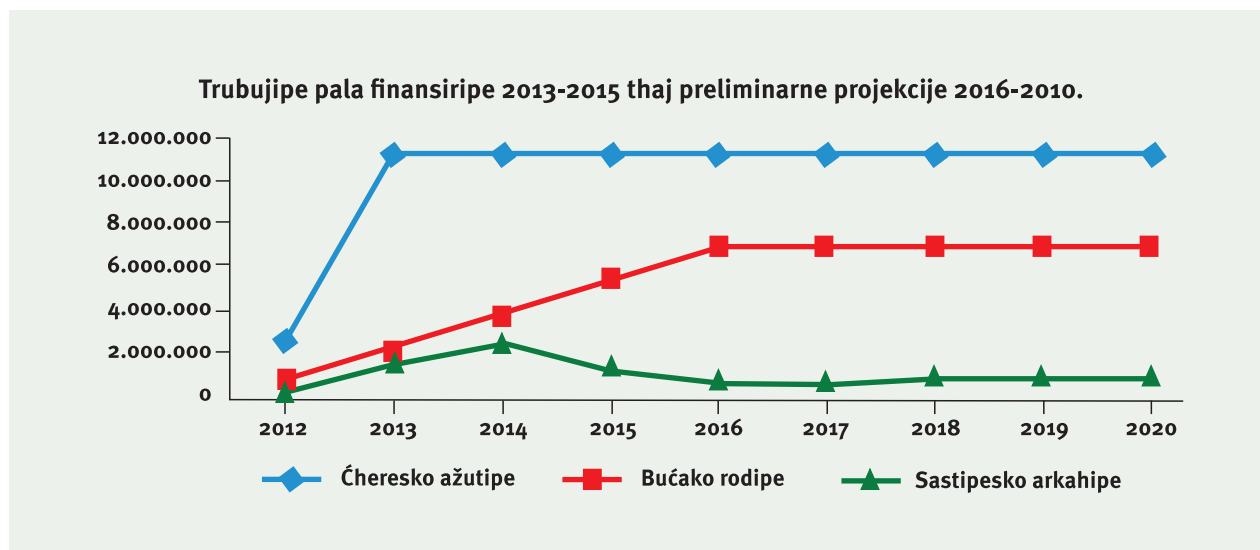
Pala bućako rodipe e Romengo trubuj paša 3,8 milionura KM ando jekh brš. Paša 97% e govestar iznoso si pala implementacija e poticajne programurenge e savenca trubuj te avel bućake thana pala 1,500 kataro sa pe sa 5,000 Romen save si pe evidencija pala bibućake dženeni ande avinde trin bršengo. Odolese so si dozaćarno iznoso pala finansiripe e phuvjatar xajingendar kataro 850,000 KM ando jekh brš mothovel numaj 28% e trubujipengo, planirano si sigurnipe pala aver sredstva savi naj ma andaro budžeti e kantonengo thaj lokalno amalipengo, sar andaro donatorske xajingengo. Gova sredstva ka trubuj te aneni pes uzo fundo e gindipe e projetura savi ka ćeren NVO save ćeren bući e Romengo.

Pala finansiripe e sastipesko arakhipesko e Romengo ando prosjeko ka avel trubujipe paša 1,8 milionura KM ando jekh brš. E govestar paša 1,2 milionura KM džal pe jekhvaktesko dipe ando 2014. brš pala finansiripe e sastipesko arakhipesko pala paša 10,000 bizo sigurnipe e dženeni. Gova sredstva trubuj te ćeren andaro kantonalni budžeti. Paša 1 milionura KM ando jekh brš ka trubuj angla sa andaro phuvjako budžeti pala tradipe thaj implementacija e prevencijako pala nasvalipe thaj laćhipe pala higijenske uslovura ande romane mahalende. Troškovi programura pala sićipe ando sa pe sa iznoso si paša 650,000 KM pala trin bršengo thaj ka avel finansiripe e donatorske xajingendar.

Revidirane Akcioni planura si ćerde pala vako kataro 2013-2015. brš, thaj pala finansijko ramo sasa dikhipe pala vako kataro 2016-2020. brš. Gadija koring preliminarne projekcije, ando gova vaktor ka avel trubujipe sa pe sa paša **18,8 milionura KM ando jekh brš**, e govestar 11,1 milionura KM pala ćheresko/bešipesko/thanesko ažitipe, 7 milionura KM pala bućako rodipe thaj 817,000 KM pala sastipesko arakhipe e Romengo. Koring gova, ando pašipeste pala ćheresko/bešipesko/thanesko arakhipe dozaćaren pes sar pale gasavi dinamika pala finansiripe, ando pašipeste pala bućako rodipe bajrovipe e potrošnje pala trubujipe pala bućako than pala bareder djindo e Romengo, ando pašipeste pala sastipesko arakhipe ciknjaripe potrošnje, pala aćhavipesko e finansiripesko pala privremene (ciknovakteske) aktivitetura. Dijagramo 4 mothovel dozaćarno trendo e phiravipesko e finansirijesko ando avindo oktobršengo vako.

Dijagramo 4: Dikhipe e sredstveno save si trubujipe 2013-2015 thaj preliminarne projekcije 2016-2010. brš

Sa pe sa iznoso pala finansiripe pala sa akcione planura trubuj andren iznoso savo si trubujipe pala finansiripe evidencijako e romane trubujipa thaj implementacija pala sistemsko tradipe thaj procjena. Odoleso so naj si pindžarde detaljura e gova aktivitetengo, naj si ćerdi projekcija pala troškovi. Detaljno dikhipe e sredstveno save si trubujipe pala individualne reslipen/aktivitetura thaj pe phuripeske, uzo dikhipe pe finansirime xajinga, dino si ande revidirane Akcione planura e tabele.

Turvinjipa pala laćharipe e sistemsko pala finansiripe

Ando resipe pala loćharipe e sistemsko pala finansiripe pala implementacija e revidirane Akcione planenge turvinjipa si:

- *Operacionalizacija e akcione planenge krzo lengo phanglipe e budžetensa trubujipenca.* Trinbršenge akcione planura trubuj te phanglen e trinbršengo budžetengo trubujipenca e institucijengo. Budžetura pala 2013. brš si defirime, thaj trubujipa pala 2014. thaj 2015. brš trubuj te andren ande budžetenge trubujipa pala avinde brša. Sar te phangen e akcijenca planenca pala laćheder implementacija thaj pala resipe potrošnje, thaj sar bi bajroven o šajipe pala sigurnipe pala aver sredstva, turvinjipe si pala adekvatna primjena e metodologijako pala programsko budžetiranje.
- *Operacionalizacija e planovenge pe lokano nivo,* krzo ćeripe e lokalne akcione planura thaj lengo phanglipe e lokalnensa budžetenca.
- *Vučeder koordinacija ando finansijsko planiripe,* krzo sigurno organizacija pala redovne bešimata pala mothodipeske manuša e savorengne institucijenge save si ando finansiripe thaj implementacija, sar bi paroven informacije thaj kvalitetno ćeren plano pala avinde aktivitetura.
- *Dikhipe e šajipengo pala fundisaripe pal donatorsko fondo* kaj šaj te aven jekhethane sa donatorska sredstva (jal lengo kotor), thaj savi šaj te troši andi harmonija e jekhethane vaćarde prioritetenca. Gova šaj te zuraven efektivnost thaj efikasnot pala donatorengne dipen.

Lačharipe e sistemsko pala tradipe thaj procjene. Uzo trubujipe pala čače udžilipa pala individualne aktivitetura, trubuj lačharipe pala akanutne procedurenge thaj obrazcenge e raportenge pe dromeste kaj von trubuj te andren detaljne informacije katari struktura potrošnje thaj katare resle rezultaturenge. Pe gova drom ka ločharen avinde finansijske planura, sar thaj avinde revizije pala akcione planura.

Realno si te dozaćaren kaj si kate o šajipe džiko agoreste 2015.bršesko te ćeren maškaro 65-75 % sredstava save trubuj pala realizacija pala vaćardine resipen thaj aktiviteten ando ramo e gova RAP-engu e savestar avel trubujipe andaro CCA savo si paša 20 milionura e donatorske xajingedar.

V. MONITORINGO, EVALUACIJA THAJ RAPORTIPE

Monitoringo RAP-engo realizirel Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako. Bršesko raporto e tradipenge RAP-engo ćerel Ministarstvo pala manušenge ćaćipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako.

E resipensa te dikhen e rezultatura e implementacijako RAP-engo duj bršengo athoska leski adaptacija, ka ćerel analiza pala tradipe e RAP-engo thaj ka del gindipe pala paravupa thaj džipherdipa e Odborensa pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako.

5.1. Monitoringo RAP-engo e rigatar e Odbora pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako

Andi harmonija e pire udžilipengo Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnake thaj Hercegovinake ka anel o plano monitoringesko savo trubuj te avel lengo bućako drom. Plano e monitoringesko šaj te ćidel:

- analiza e nacionalno krisipesko ramesko pala arakhipe e nacionalno minoritetura,
- analiza e nacionalno strategijske dokumentura save dikhen e Romengo problemu e Bosnate thaj Hercegovinate,
- analiza e institucionalne kapaciteta e institucijengo save si udžile pala implementacija thaj tradipe e Akcijako planesko thaj RAP-engo,
- analiza pala resle rezultatura thaj laćhipa e implementacijako e Akcione planurengo RAP-engo,
- tradipe e utroška e donatorengo thaj budžetenge sredstvura save si pala realizacija e Akcionengo planurengo thaj RAP-engo,
- sar aver aspektura save phiraven e udžilipestar Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako.

Plano e monitoringesko e Odboresko pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako ka defirime vaktesko ramo pala kreacija e raportesko e ćerdo monitoringo, thaj trubujime finansirime sredstva pala efikasno monitoresko phiravipe.

Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako šaj ando resipe pala tradipe pala efikasno monitoringo te ćeren kreacija e dokumentarengo thaj aver materijalenge save trubuj te loćharen pala monitoringo, thaj pala trubujipe pale gasave dokumenturengo thaj materijalengo sar turvinjipe pala aver institucije save si udžile pala implementacija pala akcione planura thaj RAP-nura.

Odboro pala Romen uzo Vijeće ministarengo e Bosnako thaj Hercegovinako ando ramo e pire udžilipengo trubuj te ćerel tematske grupura pala sa trin pašipen save ka ćeren monitoresko raporto. Raportura e temengo grupengo si kotor e Raportesko pala implementacija RAP-engu.

Raporto e realizajako RAP-esko

Ministarstvo pala manuškane čačipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako ka fundisarel phirnikano timo pala ćerdipe e Raportesko e tradipesko e RAP-esko. Phirnikano timo akharena o ministro pala manuškane čačipa thaj našade e Bosnako thaj Hercegovinako. Andi harmonija uzo ćerde indikaturenca ando ramo RAP-esko phirnikano timo ćerela o plano pala podatkurengo ćidipe. Pe gova ćidipe phirnikano timo gatisarela o Raporto e tradimatesko RAP-esko savo trubuj te del e Odborese pala Romen uzo Vijeće e ministrengo Bosnako thaj Hercegovinako pe dikhipe thaj athoska andi harmonija e Poslovnikensa e Vijeća ministrengo e Bosnako thaj Hercegovinako pe adaptacija.

REVISED ACTION PLAN OF
BOSNIA AND HERZEGOVINA
FOR ADDRESSING ROMA
ISSUES IN THE FIELD OF
EMPLOYMENT, HOUSING
AND HEALTHCARE
2013-2016

I. INTRODUCTION

Roma are the largest national minority in Bosnia and Herzegovina. Moreover, according to available data collected during the process of recording Roma needs¹ and other research,² Roma are the most endangered minority according to all social parameters that measure and determine the status of any community or social group. Out of all the national minorities in Bosnia and Herzegovina no national minority is in a social position which is by its weight and difficulty similar to the position of the Roma minority. Roma are present throughout almost the entire territory of Bosnia and Herzegovina, more specifically 71 municipalities (see *Appendix 1 'Record of the Needs of Roma Families in Municipalities as Classified by Entity and Canton'*, the data source is ERP).

The social exclusion of the Roma population is primarily reflected in the fact that both individuals and entire communities are socially marginalised and therefore prevented from participating according to their full capacity in economic, social and cultural trends; this is primarily the result of poverty and/or a lack of basic knowledge and education and employment opportunities.

This position of individual Roma and/or this minority group alienates Roma in terms of educational and employment opportunities and hence restricts their ability to generate revenue. It is for this reason that many members of the Roma national community are excluded and do not participate in social networks or other community activities.

Yet the situation of the Roma community has improved over recent years and they have become somewhat better organised. However, this only relates to the representatives of this minority, as there is a very low level of participation by representatives of other communities and ethnic groups, so that Roma now operate as an isolated group.

In addition to the Constitution of Bosnia and Herzegovina there is a legal framework and regulations that guarantee the protection of the rights of national minorities in Bosnia and Herzegovina, including laws, such as the Law on the Prohibition of Discrimination in Bosnia and Herzegovina, that are focused on protecting the rights of national minorities adopted at the state and entity level as well as in some cantons of the FBiH.

Other important sets of legislation that pertain to the sectors of employment, housing, healthcare and social protection are also important for the position and rights of Roma. Depending on the constitutional jurisdiction, these laws have been passed at the level of the Republika Srpska and the Federation of Bosnia and Herzegovina as well as at the cantonal level and in Brcko District.

If we consider the situation in the earlier period we can see the extent to which activities to improve the situation of the minorities have been intensified, especially in regard to the Roma community in Bosnia and Herzegovina. The largest number of implemented activities relates to the adaptation and harmonisation of the legal framework to UN and Council of Europe international standards, in particular the ratification of the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities in 2002. By ratifying this Convention the State has committed to work, through active

¹ During the period between November 2009 and March 2010 the MHRR (Ministry for Human Rights and Refugees of BiH) conducted comprehensive research into the needs of the Roma and established a continuous system for the registration of Roma needs (ERPBIH).
² Research conducted by the OSCE, Save the Children Norway, UNICEF and the UNHCR.

policies, laws and other legal acts, on the realisation of the principles set forth in the Convention, especially when it comes to Roma.

More active policy related to enhanced protection for Roma, as the most endangered minority, was initiated through the establishment by the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina of an advisory coordination body in 2002: the Roma Board to the BiH Council of Ministers (hereinafter referred to as the 'Roma Board'); the members were appointed in 2012 for a 4-year term that runs until June 2016.³

The Roma Board is authorised to discuss all important question contained in and relating to the *Strategy of Bosnia and Herzegovina for Addressing Roma Issues in Bosnia and Herzegovina*⁴ (hereinafter 'the Strategy'). The Board is responsible for monitoring Strategy implementation and initiating and proposing various activities for the purpose of the efficient implementation of the *Decade of Roma Social Inclusion 2005-2015*. The Roma Board is responsible for the systematic monitoring of implementation of the Action Plan for Roma aimed at meeting the employment, housing and healthcare needs. It also monitors implementation of the Revised Plan for the Educational Needs of Roma in Bosnia and Herzegovina and adopts operational plans and proposes measures to improve the implementation of the Action Plan.

Through its members the Board initiates activities aimed at ensuring funds for implementation of the Action Plan within the budgets of the authorities in BiH at the entity level. It also monitors the expenditure of the approved funds within the budgets of authorities at the BiH and entity level for all three of the aforementioned fields as well as the implementation dynamics for implementation of the Action plan. The Board is responsible for establishing contact with potential donors and other interested parties with the aim of ensuring funds for implementation of the Action Plan. The Roma Board is entitled to establish permanent or temporary commissions or thematic expert groups, in line with the financial capacity, in order to arrive at valid opinions, conclusions and recommendations, particularly within the implementation of the Action Plan. The Roma Board may also establish a system to monitor implementation of the planned activities for Roma in Bosnia and Herzegovina and monitor the methodology for the disbursement of donor and budgetary funds allocated for implementation of the Action Plan.

The Parliamentary Assembly of BiH adopted the Act on the Protection of the Right of Members of National Minorities of Bosnia and Herzegovina in 2003. This Act recognises the minority status of Albanians, Montenegrins, Czechs, Italians, Jews, Hungarians, Macedonians, Germans, Poles, **Roma**, Romanians, Russians, Ruthenians, Slovaks, Slovenians, Turkish and Ukrainians. This Law stipulates that members of these national minorities, apart from enjoying the same rights as other citizens of Bosnia and Herzegovina, are entitled to the additional protection and rights set forth in the above mentioned conventions. The Act pays particular attention to, amongst other things, the histories, cultures, customs, traditions, languages, alphabets, education and religious freedom of minorities.

Implementation of continuous activities is ongoing in Bosnia and Herzegovina in order to establish a legal and institutional framework. Thus, at the proposal of the Ministry of Human Rights and Refugees (hereinafter 'MHRR') in 2004 the BiH Council of Ministers adopted the BiH Action Plan for Meeting the Educational Needs of Roma. The Action Plan was adopted in 2010 as the Revised Action Plan of Bosnia and Herzegovina for Meeting the Educational Needs of Roma.

Through continuous monitoring of the status of the Roma national minority, primarily through the mandatory reports of Bosnia and Herzegovina on the implementation of international conventions and protocols, predominantly to the Council of Europe Committee for National Minorities, in 2005 the

³ Decision on the establishment of the Roma Board to the BiH Council of Ministers and the Decision on the nomination of the Board members (*Official Gazette of BiH* number 85/12)

⁴ *Official Gazette of BiH* number 67/05.

MHRR proposed the ‘*Strategy of Bosnia and Herzegovina for Addressing Roma Issues*’ to the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina (hereinafter ‘CoM’). As it is applicable in the long-term and contains the basic principles for advancement of the status of minorities in Bosnia and Herzegovina the Strategy establishes neither a time frame for implementation nor monitoring indicators; it is based on the international standards accepted by Bosnia and Herzegovina.

During the period 2006–2007 a number of activities were implemented through cooperation between the Roma Board and the MHHR; the objective was to strengthen regional cooperation and cooperation with international organisations such as the OSCE, UNHCR and UNICEF as well as to collect relevant indicators on the size and needs of Roma in terms of their social status, civil status (research into the registration of births into the register) and other residential rights.

Within European and regional initiatives several EU Member States and pre-accession countries agreed on a joint document: **Decade of Roma Inclusion 2005-2015** (hereinafter referred to as the ‘Decade of Roma’). Bosnia and Herzegovina accepted and signed the Decade of Roma in mid-2008.

By joining The Decade of Roma Bosnia and Herzegovina has intensified its activities, committing to provide funds on an annual basis during the period 2005 to 2015 for implementation of the Action Plan for Roma. The Action Plan provides for activities aimed at addressing the basic needs of Roma such as housing, employment, healthcare and education.

The Decade of Roma obliges Member States to adopt *national action plans for the Decade, ensuring effective participation of Roma society, consider the possibility of supporting the work of Roma consultants to ensure transparency and the exchange of information, establish a mechanism for monitoring, strengthen the capacities of Roma organisations, provide regular progress reports on The Decade of Roma targets, etc.*

Bosnia and Herzegovina has accepted The Decade of Roma as a practical model for the development of appropriate standards and methodologies, for establishing cooperation between states, international organisations and institutions in the fight against poverty faced by the Roma population and for addressing their exclusion and discrimination within the regional framework.

On the basis of the content of the above mentioned Strategy and the goals of the the Decade of Roma as well as taking into account the fact that Roma in BiH are the most endangered community, according to all socioeconomic parameters, in 2008 the Council of Ministers of BiH adopted the Action Plan of BiH for Addressing Roma Issues in the Field of Employment, Housing and Healthcare (hereinafter referred to as ‘The Roma Action Plan’). The Roma Action Plan primarily represents an operational document that establishes active participation in the drafting process by all of the relevant ministries of Bosnia and Herzegovina and representatives of Roma as a means to ensure a participatory approach involving all relevant stakeholders in the implementation of the plan.

Based on an analysis of all past results regarding the implementation of the Roma Action Plan of BiH in relation to the objectives of the Decade of Roma Bosnia and Herzegovina has been evaluated by the Decade Member States as a very successful country in terms of achieving good results, especially in the field of Roma housing and registering Roma needs. Good practice and the achieved results have also been accepted by the other members of the Decade of Roma. Some countries have even expressed an interest in the exchange of best practice in the field of Roma housing and the process of registering Roma needs. This activity will be implemented in the upcoming period. Moreover, Bosnia and Herzegovina shall assume the role of President to preside over the Decade of Roma Inclusion 2005 - 2015 for the period June 2014 until June 2015.

Through the adoption of the **Law on the Prohibition of Discrimination** in 2009 a system to combat discrimination was established in Bosnia and Herzegovina; this Law is based on and designed around the relevant European standards. The Law contains provisions that protect the citizens of Bosnia and Herzegovina, including the national minorities in the country, against discrimination in all areas of work and life, including, amongst other things, employment, social and health protection, justice and administration as well as housing, public information, education, sport, culture, science and economy.

In addition to four years experience of implementing the Action Plan, the basis for the revision of the existing Roma Action Plan was the content and objectives of The Decade of Roma Inclusion 2005-2015, the EU Framework for National Strategies for Roma Integration by 2020 (hereinafter 'The EU 2020 Strategy') and the existing legal framework of Bosnia and Herzegovina, which recognises the specifics of its internal organisation.

The EU 2020 Strategy defined the clear political commitment of EU the Member States towards Roma integration. Taking into consideration the future status of Bosnia and Herzegovina under the RAP it is of particular importance to incorporate standards from this strategic EU document. The latter concerns the obligations of the Member States and potential member states to:

- *establish national goals for Roma integration in order to bridge the gap between Roma and the general population, including access to education, employment, healthcare and housing primarily of Roma;*
- *map socially disadvantaged micro-regions or segregated settlements;*
- *regularly allocate funds from the budget that will be complemented by international funds and EU funds;*
- *establish effective monitoring mechanisms;*
- *ensure close cooperation with Roma representatives at the local and regional level; and*
- *revise action plans in accordance with the abovementioned principles and provide Roma representatives through a coordination role.*

The overall living conditions of the Roma minority as well as the fact that the legal framework of Bosnia and Herzegovina and the accepted international framework enables Bosnia and Herzegovina to continue with implementation of activities aimed at addressing one of the most serious social challenges in Europe, namely to stop the exclusion of Roma in society, thus the general objectives of this revised document have been developed. The revised plan commits us to continue with the practice of adjusting the laws and policies in force to the laws and policies of the European Union in the field of non-discrimination, the fundamental right to the free movement of persons and the rights of the child⁵ as well as in the field of social policy, in line with the values set out in the framework of the Revised European Social Charter and other European legal sources (*the Acquis*).⁶

Through this approach Bosnia and Herzegovina continues to invest efforts aimed at achieving Roma integration at the regional and local level alike and to combine the efforts of all levels of government, especially local government, and civil society organisations including the Roma associations.

⁵ COM (2011) 60, EU Agenda for the rights of the child

⁶ Acquis Communautaire – European legal heritage

In order to realise these activities in concrete terms a new document has been developed: The Revised Action Plan of Bosnia and Herzegovina for Addressing Roma Issues in the Field of Employment, Housing and Healthcare for the period 2013-2016 (hereinafter referred to as 'RAP').

When considering the overall situation regarding the current implementation of the Roma Action Plan a number of reasons for the revision can be cited that clearly illustrate the fact that many of the planned activities were unrealistic and as such could not be implemented. They include the following: the required budget was not estimated based on the actual needs of the Roma, the lack of an adequate monitoring system, activity implementers not clearly defined in accordance with the Law that is in force and the administrative set-up, the existing formal and informal actors are mixed together but are expected to deliver the same level of commitment and performance, the lack of realistic and measurable performance indicators to enable effective monitoring, evaluation and reporting as well as the role of the Roma Board to the Council of Ministers not being clearly defined and the fact that the institutions and organisations involved did not engage in a responsible or equal way in the implementation of the planned activities.

In line with the information presented in the Revised Action Plan of Bosnia and Herzegovina for Addressing Roma Issues in the Field of Employment, Housing and Healthcare over the period 2013-2016, apart from this first section of the document titled Introduction, we have agreed on the RAP content that is displayed within the five (5) sections shown below.

- Part I: Introduction.
- Part II: Strengthening Institutional Capacities.
- Part III: Activity Proposal by Field.
- Part IV: A section that explains the systems and issues related to financing the planned activities.
- Part V: A section that explains the system of monitoring, evaluation and reporting on the implementation of RAP.

II. STRENGTHENING INSTITUTIONAL CAPACITIES

In order to ensure the highest level of human rights Bosnia and Herzegovina has established several institutional mechanisms i.e., bodies responsible for matters pertaining to the national minorities.

The bodies listed below have been established within the legislative authority of Bosnia and Herzegovina and in the entities.

- **The Council of National Minorities of the Parliamentary Assembly of BiH** is an advisory body that gives opinion, advice and recommendations to the Parliamentary Assembly on all matters related to national minorities in Bosnia and Herzegovina.
- **The National Minority Council of Republika Srpska** is a special advisory body of the National Assembly of RS which gives opinion and makes proposals on all matters related to national minorities.
- **The Council of National Minorities of the FBiH** is an advisory body to the Parliament of the FBiH.

In addition to the parliamentary and coordination bodies at the level of the Council of Ministers, Bosnia and Herzegovina has also ensured the participation of other executive levels of government that, in line with their jurisdiction, are authorised for the implementation of RAP.

Key actors were also identified in 2005 through the Strategy for Addressing the Issues of Roma in Bosnia and Herzegovina. Besides the Decade of Roma and the EU 2020 Strategy, this strategic document represents a platform for the development of RAP.

As stated in the framework of the Strategy for Addressing the Issues of Roma in Bosnia and Herzegovina, the most important actors in the implementation of RAP are the following: the Council of Ministers of BiH, the Ministry for Human Rights and Refugees of BiH, the Ministry of Civil Affairs of BiH, the Ministry of Security of BiH, the Ministry of Justice of BiH, the Agency for Gender Equality of BiH, the Ministry of Finance and Treasury of BiH, the Directorate for European Integration of BiH, the Agency for Labour and Employment of BiH, the Government of the FBiH, the Government of RS and the Government of Brcko District of BiH, whose representatives are members of the Roma Board to the Council of Ministers of BiH.

After its Decision to join the Decade of Roma, the Council of Ministers of BiH entrusted the Ministry of Human Rights and Refugees of BiH with the coordinating role for the implementation of RAP.

In line with its assigned role, the **Ministry of Human Rights and Refugees of BiH (MHRR)** initiated and led activities on the development of action plans and continuously monitored and reported on activities related to the Decade of Roma as well as other activities concerning the promotion and protection of human rights of minorities in Bosnia and Herzegovina. The Department for Human Rights

Protection and Cooperation with National and Other Minorities was established within the MHRR. This department is responsible for ensuring professional, administrative and operational support, in particular for the implementation of activities related to the monitoring, promotion and protection of the rights of Roma as the most endangered and the largest national minority in Bosnia and Herzegovina.

One of the most important activities implemented by this department relates to reporting on RAP implementation. This activity involves gathering all necessary data and analysing and reporting on the data as well as collaborating with other levels of government and local and international NGOs, as envisaged when developing the RAP.

With the aim of implementing various professional activities, based on the needs and abilities, the MHRR established an inter-ministerial expert group that is tasked with the collection of data, the development of technical and analytical material, participation in the preparation of the action plan and any other programmatic project or analytical and informative documentation in line with the needs and objectives of the Roma Action Plan of BiH. The MHRR has established a working group on Roma housing issues, a working group on Roma employment, a Working Group on Roma healthcare and a working group on the registration of Roma needs.

Other state, entity and cantonal ministries and institutions responsible for employment, housing and healthcare participated in the development of RAP, within the scope of their jurisdiction.

The below ministries and institutions have played a particularly important role in the direct implementation of RAP.

- a) In the area of employment: the Employment Service of the FBiH, the Employment Service of RS and the Employment Service of Brcko District.
- b) In the area of healthcare: the Public Health Department of the FBiH, the Public Health Institute of RS and the Brcko District Department for Health and other services.
- c) In the area of housing: the municipalities, the centres for social work (CSW) and in relation to coordination and/or implementation the Ministry of Spatial Planning of the FBiH, the Ministry of Spatial Planning, Civil Engineering and Ecology of RS and the Department of Spatial Planning of the Government of Brcko District.

In regard to **procedures, as part of the institutional mechanisms**, the MHRR develops and proposes the adoption of various decisions to the Council of Ministers of BiH or alternatively makes decisions, instructions and other acts in order to ensure implementation of the activities set out in the Action Plan, such as those listed below.

- a) A Decision of the Council of Ministers on the allocation of budget to address Roma issues in the field of employment, housing, healthcare and the registration programme on Roma needs as well as the establishment of a Roma database.
- b) A methodology and plan for the utilisation of funds for the implementation of the Action Plan, which implies a series of decisions that allow for the implementation of certain segments (a Decision on the criteria for the utilisation of funds, the signing of the Memorandum of Understanding between the MHRR and the responsible entity institutions across areas, the content and manner of the implementation of the programme on the registration of Roma needs and the establishment of the database).
- c) MHRR Decision on the establishment of working groups to monitor the implementation of the Action Plan across all areas.

- d) Instruction on the methods and procedures for the selection of beneficiaries of the Roma housing programme.
- e) Harmonised agreement with the CSW for the purpose of continuing the process of registering Roma family needs.

The MHRR has signed a Memorandum on Cooperation with 57 centres for social work with the largest number of registered Roma. On the basis of the data collected during the registration, a database (RRN – Registration of Roma Needs) was established and put into operation. All information obtained during the registration of Roma and the needs of Roma households has been introduced into the new databases located within the centres for social work (hereinafter referred to as ‘CSW’). The primary users were given user names and passwords in order to access the database. The MHRR organised training for all CSW representatives who signed an agreement with the MHRR. The training covered the theme of the usage and updating of data from the Roma needs records (hereinafter RNR).

In addition to the authorised institutions involved in the development of RAP, Roma representatives directly involved in the coordination as well as Roma coordinators involved in the implementation, through cooperation with Roma associations in Bosnia and Herzegovina, played a very important role in the process of developing RAP.

Roma coordinators are the actors who need to ensure proper communication between the government and Roma representatives, which is essential for the review process and for the further implementation of adopted measures. Proper communication is particularly important for the development of an independent monitoring system, which is being implemented in collaboration with representatives of the registered Roma Associations in Bosnia and Herzegovina. Within the frame of support from the European Commission, a project implemented by CARE International has engaged one Roma coordinator at the MHRR and four regional Roma Coordinators in the Ministry’s regional offices. Regional operational teams that rely on the use of the existing capacities of the regional centres under the MHRR have also been established. In addition to coordination with the Roma Associations, at least on a biannual basis, if necessary these operational teams bring together representatives of the municipalities, CSW and responsible entity and, in the case of the FBiH, also cantonal ministries in order to establish local level coordination; this is aimed at enhancing implementation of the Roma Action Plan as well as identifying priorities in line with the needs of local communities. It is necessary to further strengthen this system of coordination and ensure its sustainability.

Roma associations thus far have been engaged in a different way during the implementation of the present Roma Action Plan of BiH, dependent on the area of responsibility and capacity of each association. In order to ensure the full involvement of Roma at all stages of implementation, including the review process, a consultative role for Roma associations has been secured. Each year the MHRR has provided grant funds intended to support the regular performance of the Roma Board to the Council of Ministers; priority has been given to funding the best Roma association projects through issuing public calls. The Roma Board establishes the criteria for the selection of projects.

The Roma Board to the Council of Ministers of BiH was established through a Decision of the Council of Ministers⁷ as an advisory body responsible for the following:

- a) systematic monitoring of the implementation of the Action Plan for Addressing Roma Issues in the area of Employment, Housing and Healthcare, and the Revised Plan on the Education Needs of Roma in Bosnia and Herzegovina;
- b) adoption of operational plans and the proposal of measures to improve the implementation of the Action Plan;

⁷ Official Gazette of BiH No. 80/12

- c) initiate activities through representatives that will ensure implementation of the Action Plan through funds provided by the budgets of institutions at the level of Bosnia and Herzegovina and the entities;
- d) monitor the disbursement of allocated funds from the budgets of the institutions of Bosnia and Herzegovina and entity institutions intended for the implementation of the Action Plan across all three areas as well as monitoring the implementation dynamics;
- e) engage in establishing contact with potential donors and other parties interested in providing funds for implementation of the Action Plan;
- f) establish permanent or temporary committees and thematic expert groups, especially in regard to the implementation of the Action Plan, in order to take valid decisions, draw conclusions and make recommendations; and
- g) establish a system for monitoring implementation of the planned activities for Roma in Bosnia and Herzegovina and the methodology to monitor and track the expenditure of donor and budgetary funds earmarked for the implementation of the Action Plan.

Through the Decision on the Establishment of the Roma Board the Ministry of Human Rights and Refugees of BiH provides technical and professional support to the Board. The Board, via the MHRR, submits a report to the Council of Ministers on the Board's performance and in this way a unique institutional mechanism is being established so as to ensure improved horizontal and vertical communication and coordination and contribute to an increased level of implementation of the Revised Action Plan after its adoption.

During implementation of the action plans the office of the **Human Rights Ombudsman of BiH** has not been involved in the process. The Department for the Protection of the Rights of National, Religious and Other Minorities, which operates within the Office of the Ombudsmen, pays special attention to, amongst other things, analysis of the legislation that regulates minority rights; the aim is to initiate changes to the legislation so that it complies with international human rights standards. The Department should be involved in the revision and implementation of the Action Plan through the exchange of information on the planned activities. Since the competent authorities are obliged to continue to work on a more favourable legal framework for Roma it is necessary to ensure cooperation between the Department and the MHRR, particularly in terms of monitoring individual cases that relate to incidents of discrimination and its forms.

Proceeding from the information presented above, we have established a strategic objective that concerns the improvement of the existing institutional capacities.

Strategic objective 1: Improving existing institutional capacities

Strategic objective 1 is being implemented by carrying out the below programmatic activities.

Programme 1: *Improvement of capacities at the BiH level and coordination with government at the local level.*

Programme 2: *Improve cooperation with Roma associations.*

Programme 3: *Improve cooperation with regional and international organisations.*

Programme 4: *Improve the data collection process (registering Roma needs).*

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities							
		Activity	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of finance
2013	2014		2015	2016					
Programme 1.	1.1. Strengthen the capacities of the MHRR.	X	X			Ministry for Human Rights and Refugees of BiH	Strengthened capacities of the department for minorities.	BiH budget	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH
	1.2. Provide better support to the Roma Board.	X	X			Ministry for Human Rights and Refugees of BiH	Sufficient funds provided from the budget for the functioning of the Board.	BiH budget	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH
	1.2. Ensure the employment of Roma Coordinators.		X	X	X	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH	At least one Roma person employed at the MHRR and, if possible, in the regional offices (4), depending on the capacities of the RO.	BiH budget	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities							
		Activity	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of finance
2013	2014		2015	2016					
Programme 1.	1.4. Improve cooperation between all involved institutions.	X	X	X	X	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH	- Established intergovernmental expert groups. - Financial means provided for their operation.	BiH budget	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH
	1.5. Continue with the process of registering Roma needs.	X	X	X	X	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH	- Funds provided for training and a continuation of the process of cooperation with CSW	BiH budget	Ministry for Human Rights and Refugees of BiH
	1.6. Make an analysis of the number of unregistered Roma that either permanently or occasionally reside in Bosnia and Herzegovina.	X	X	X		MHRR in cooperation with donor representatives	- Research conducted and analysis done.	BiH budget and donor funds	MHRR
1. Improving capacities at the BiH level and coordination with local levels of government.									

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities					Reporting Unit		
		Activity	Timeframe					Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation
Programme 1.	2013		2014	2015	2016				
1. Improving capacities at the BiH level and coordination with local levels of government.	1.7. Monitoring the situation and training the Roma population on births registration in the register.	X	X	X	X	Centres for social work, municipalities and register offices.	<p>1. RNR updated by the CSW.</p> <p>2. Data on the number of unregistered individuals in the birth register introduced into the central database in the MHRR and forwarded to the register offices.</p> <p>3. Information on registration and subsequent entry into the birth register accessible on municipal bulletin boards as well as distributed to Roma NGOs and in all Roma settlements.</p> <p>4. Municipalities have adopted a Decision on exemption from payment of fees for the registration of birth records as well as the subsequent registration in the births register for persons from the Roma national minority.</p>	budgets, donor funds	Ministry of Justice of the FBiH and the Federal Police Administration, the Ministry of Administration and Local Self-Government of RS and the authorised Department of Brcko District.

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities							
		Activity	Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing
2013	2014		2015	2016					
Programme 2.	2.1. Regular organisation of referral meetings (on a biannual basis).	X	X	X		MHRR	- A number of meetings held.	BiH budget and donor funds	MHRR
	2.2. Organisation of meetings with international organisations and potential donors.	X	X	X	X	MHRR	1. At least 2 meetings held on an annual basis.		MHRR
	2.3. Development of protocols on cooperation with the Roma associations at all levels.		X			MHRR in cooperation with the entity governments and government of BD.	1. The number of developed harmonised and signed protocols with the Roma associations. 2. Defined principles and norms for cooperation with Roma NGOs and CoM of BiH.	BiH budget and donor funds	MHRR

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities							
		Activity	Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing
2013	2014		2015	2016					
Programme 3	3.1. Organisation of operational meetings with international organisations involved in RAP implementation: UNHCR, UNICEF and UNDP ...	X	X	X		MHRR	- A number of operational meetings held.	BiH budget and donor funds	MHRR
	3.2. Attendance at regional meetings of The Decade of Roma Inclusion.	X	X	X	X	MHRR	- A report on the meeting attended.	BiH budget and donor funds	MHRR
	3.3. Initiation and implementation of joint research.	X	X	X		MHRR	- Amount of research conducted. - Reports on the conducted research.	BiH budget and donor funds	MHRR

Strategic objective 1:		Improving existing institutional capacities							
		Activity	Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing
2013	2014		2015	2016					
Programme 4.	4-1. Organisation of educational meetings with the CSW	X	X	X		MHRR	- The number of organised educational activities CSW	BiH budget and donor funds	MHRR
	4-2. Organisation of referral meetings 4 times a year.	X	X	X	X	MHRR	1. The number of referral meetings held.	BiH budget and donor funds	MHRR
	4-3. Conduct of joint research.	X	X	X		MHRR	- Amount of submitted research.	BiH budget and donor funds	MHRR

III. PROPOSAL FOR ACTIVITIES ACROSS RAP AREAS

For the purpose of developing RAP a situational analysis was performed separately in each RAP area: employment, housing and healthcare. Please find attached in Annex to this document.

Number of members registered at the entity employment service	Not known		Not registered		Registered		Total
	M	F	M	F	M	F	
Federation of BiH	2,009	1,875	1,852	1,935	1,756	1,596	11,023
Republika Srpska	447	418	409	413	535	538	2,760
Brcko District of BiH	156	146	38	46	131	134	651
N/P	553	490	520	543	283	319	2,708
TOTAL	3,165	2,929	2,819	2,937	2,705	2,587	17,142

Source of data: MHRR – Recording Roma Needs.

For the purpose of explaining in a rational and operational way the activities across the RAP areas the previous chapter of this document, which is a section that explains the reasons for the revision of RAP, provides a summary of the key issues for which the revision of the Action Plan was performed. The next section of this document explains the proposed goals, programmes and measures.

3.1. Employment

3.1.1. Roma Employment Needs and Situational Analysis

The three year long implementation of the Action Plan for Roma Employment has not fully met expectations. Numerous defined objectives and support measures were not supported by the necessary resources and clearly assigned tasks that would have led to the achievement of the set targets. On the one side there are a number of reasons that have contributed to the non-implementation of the ambitiously set objectives, such as significant changes in the global environment that have taken place in the meantime (economic crisis, a rise in unemployment, a reduction in supply and lack of employment opportunities for all, employment restrictions in public institutions etc.) and, on the other side, the problems of the Roma population (low qualification structure, non-registration with the employment services, especially of trained and qualified Roma, the lack of the skills and knowledge required by the labour market, and etc).

In this way the Action Plan anticipated that a total of 170 million BAM would be allocated over an eight year period for Roma employment, which is an average of about 21 million BAM per annum. According to the data collected during the process of revising the Action Plan during the past four years a total of

2.7 million BAM has been allocated, which is an average of about 681,000 BAM per year or 3 % of the planned amount. Due to the lack of the envisaged funding from lower levels of government the largest percentage of these funds (approximately 80 % or 2.1 million BAM) represents a contribution from the Council of Ministers of BiH through a MHRR grant. The remaining amount includes contributions from the Ministry of Labour and Social Policy of FBiH (280,000 BAM) and the Ministry of Labour, Social Policy and Return of Tuzla Canton (200,000 BAM), while a smaller percentage refers to sporadic allocations by local communities, co-financing by national and international organisations as well as an allocation by the Employment Service of Brcko District. According to current budget projections, no significant changes to the planned allocations are expected over the forthcoming three year period. One can only rely for certain on the total amount of 850,000 BAM per year. This amount includes MHRR grant funding (710,000 BAM) and contributions from the budgets of the relevant ministries of the Federation of Bosnia and Herzegovina (90,000 BAM) and Tuzla Canton (50,000 BAM).

Issues faced by institutes/employment services during the course of implementation of the former employment programmes suggest several critical factors that new programmes should pay more attention to. These elements primarily concern the following:

- low qualification structure of registered unemployed Roma (due to a lack of registered employed Roma, amongst other things);
- unwillingness and a lack of the knowledge and skills required to run an independent business amongst the applicants for self-employment funds;
- low level of interest amongst employers to employ Roma;
- lack of coordination with local government authorities concerning the facilitation of entry into self-employment for Roma in support of registration and the issuance of licenses; and
- lack of good communication and coordination in terms of monitoring the implementation of programmes for Roma who are employed in such way (number of Roma who remained in the job even after having completed the programme, communication with employers and business consultations for beginners).

For these reasons there was a need for a Revised Roma Employment Action Plan to offer innovative approaches to address the issues faced by Roma. An innovative approach towards addressing Roma needs in Europe rests on 10 common basic principles of inclusion (*Europa 2020*) that were adopted and amended in 2009.

1. Constructive, pragmatic and non-discriminatory policies.
2. Explicit but non-exclusive targeting of Roma issues.
3. Intercultural approach.
4. Aiming for the mainstream.
5. Awareness of the gender dimension.
6. Transfer of evidence-based policies.
7. Use of EU instruments.
8. Involvement of regional and local authorities.
9. Involvement of civil society.
10. Active participation of Roma.

Lessons learned from the past suggest that promoting Roma integration requires political will and commitment to address Roma issues, the allocation of appropriate resources under the national budget at all levels of government, better preparedness and coordination with the relevant donors and a systematic approach towards evaluation and reinforced monitoring.

At the same time there is a need for a stronger presence and proactive approach by the Roma NGOs, which need to act as a high quality link between direct grassroots and other actors and serve as a channel for addressing the problems of the Roma population. It is necessary to strengthen the project approach to problem solving in order to ensure more funds from different sources, thus achieving monitoring and problem solving in various segments of Roma society (employment of women, youth, disabled persons, associations etc).

An innovation based approach to Roma employment is to be realised through cooperative alliance, the association of Roma, opening Roma Crafts Centres in order to preserve but also to commercialise traditional crafts and link them to the tourist offer, institutionalisation of the collection of recyclables (through cooperative alliance) as well as through stimulating agricultural production, reinforcing media coverage in Roma communities in relation to the overall intercultural environment and resolving the employment related issues of all marginalised and vulnerable groups as well as all other groups registered as unemployed in Bosnia and Herzegovina.

Therefore, some parts of the existing plan are entirely displaced from the objectives section (such as the supervision of databases, media presentation and recognition). Alongside the topic of monitoring, these parts of the plan have been directed to areas of common interest for all three action plans for Roma in BiH.

3.1.2. Explanation of the Strategic Objective, Programmes and Measures

Proceeding from the information presented above, we have established a strategic objective that relates to the employment of Roma in Bosnia and Herzegovina.

Strategic objective: improve the employment and employability of Roma

This strategic objective is to be realised through the implementation of the programmes listed below.

1. *Programmes for stimulating Roma employment.*
2. *Programme for education, additional qualification/requalification of Roma registered with the employment services (ES).*
3. *Preparation of initiatives to amend legislation related to Roma employment.*
4. *Development and implementation of public campaigns run in cooperation with Roma NGOs and with the participation of the employment services.*

Programme 1: Programmes for stimulating Roma employment

Of the existing seventeen measures 10 were retained in the Revised Action Plan. Some of the former measures are no longer in use while others have been repeated so often that we have consolidated them. The third group consists of new measures introduced with the aim to follow the direction of the aforementioned documents.

Newly proposed method for reaching the above mentioned objective attempt to keep track of the times in which live and thus seek to rationalise costs and offer innovate approaches in order to achieve more at one stroke. Special attention has been paid to the coordination of activities and to searching for new ways to engage all levels of government in the implementation of the Revised Action Plan on Roma Employment.

Along these lines, efforts are being made to connect places of collective housing for Roma with the workplace. By meeting these two conditions tangible effects on the health of all Roma generations and the Roma family as a whole can be realised.

By promoting the registration of educated Roma in the records of the unemployment services conditions are being created for the improvement of the final results of Roma employment, particularly in the area of self-employment.

The most important segment of this part of the Action Plan is to determine the number of Roma that need to be hired and define the dynamics of their employment for the period 2013 - 2020, with a focus on the period 2013–2015 (see Table 1.1.2). Within the process of securing funding sources for the recruitment of the planned number of Roma a far greater role is assigned to the lower levels of government and the project approach towards seeking new sources of funding.

Developed annual reports need to specify the number of programmes that have been developed and implemented, how many Roma men and women have been employed and at which workplaces (see 1.1.4 - 1.1.6.).

The withdrawal of donor funding is possible for government and non-governmental institutions and organisations.

Programme 2: *Programme for education, additional qualification/requalification of Roma registered with the employment services (ES)*

Initially a total of five measures were listed under this target but currently this number has been cut to four. However, essentially none of the former measures have been set aside, but instead some measures have been integrated in order to focus our attention on crucial issues.

As this is the most important aspect for the future employment of Roma it was necessary to revise the indicators and thereby strengthen the expected results of the Roma education activities as a tool for the preparation of Roma for the labour market. The measures are principally the same, but their implementation modality has been strengthened through the introduction of results measurement.

The education of Roma for targeted employers with direct interest in specific cadre profiles is gaining importance and is being introduced as such into the priority programmes of institutes/employment services. One very important segment of Roma education is to introduce binding training for entrepreneurship for all those who seek funds for self-employment. This will prevent a repeat of the mistakes experienced during the first call for applications, which caught potentially interested Roma unprepared.

The corresponding cost will have to be calculated in order to achieve this goal, because so far only a negligible amount of funding has been allocated for this purpose. It is proposed that alongside the existing training programmes for Roma registered as unemployed a corresponding amount of funds should be defined for their education on how to successfully run a business and how to increase the employability of candidates interested in the utilisation of funds for employment.

Programme 3: *Preparation of initiatives to amend legislation related to Roma employment.*

Over the previous period of implementation of the Action Plan the least progress was made in reaching this target. However, the target, due to its importance, has been retained in the Revised Action Plan.

It turned out that no one in actual fact had directly focused on this target and there was no clear division of responsibilities or jurisdiction. Therefore, the focus has now shifted towards the greater involvement of Roma organisations and the Roma Board in order to approach the process strategically and have a real impact on legislators and executive power, especially at the local community level. It is essential to espouse a rational approach to the lobbying process, based on high quality preparatory work and the systematic engagement of the Roma themselves.

Programme 4: *Development and implementation of public campaigns run in cooperation with Roma NGOs and with the participation of the employment services.*

Accomplishment of this goal is intended to animate Roma to register with the employment services. This is to be achieved through public campaigns in order to increase awareness amongst the Roma population on the importance of registering with the employment services after completing school, returning to the country or becoming unemployed.

Financial Needs, Real Employability and Employment Opportunities for Roma

The revision of the Action Plan for Roma employment was made taking into account the priorities for Roma employment and the actual needs on the one hand and the existing financial constraints on the other. Consequently, when planning the required funds to implement individual activities utmost restraint was exercised taking into the account the scarce resources available. At the same time, focus was placed on identifying new funding mechanisms in order to include a greater variety of funding sources and innovative approaches to funding. Allowances were also made for synergy with action plans in the field of housing and healthcare.

It is estimated that a total of **around 11.4 million BAM** will be needed to implement the Revised Action Plan for Roma over the next three years. Out of this amount 2.1 million BAM will be needed in 2013, 3.7 million BAM in 2014 and 5.5 million BAM in 2015. The average is around 3.8 million BAM per year, which is around six times lower than the previously planned amount, but, at the same time, six times higher than the actual average allocation over the past four years. In order to continue implementation of activities in line with the Revised Action Plan will require around 6.9 million BAM annually for the period 2016–2020, making a total of around 35 million BAM for the five year period.

Approximately 97% of the required funds relate to the implementation of **incentive programmes for Roma employment**. The real needs point to the necessity to employ around 5,000 Roma from the register of unemployed persons, which equates to one member from each of the 5,000 most vulnerable Roma families. Bearing in mind that the cost of providing one workplace is at least 5,000 BAM and on average 8,000 BAM the total funds required for the employment of 5,000 Roma would amount to around 40 million BAM. Since it is unrealistic to expect that these financial resources can be provided from all potential funding sources during the next three years a slower pace of employment has been planned. Namely, according to the plan 1,500 Roma from the unemployment register are to be hired over the next three years with the remaining 3,500 Roma registered as unemployed to be hired over the period 2016–2020. At the same time, a gradual increase in the average cost of one workplace has been envisaged: from 5,000 BAM in 2013 to 8,000 BAM in 2016 and beyond. Therefore, on the basis of this dynamic, a total amount of around 2 million BAM will be required for the employment of 400 Roma in 2013, around 3 million BAM for the employment of 500 Roma in 2014 and around 4.2 million

BAM for the employment of 600 Roma in 2015. This totals 9.2 million BAM for the first three years. These financial resources should be funded from domestic and donor sources alike. However, given that the expected available annual amount of 850,000 BAM only represents 28 % of the average funds required annually it is necessary to secure additional funds. Primarily this should be done through co-financing from the budget of the cantons and local communities as well as from donor sources. These funds will be procured on the basis of project proposals to be developed by NGOs dealing with Roma issues.

Under activities related to Roma employment in the public sector, the hiring of 62 female and male Roma mediators in the municipalities, within healthcare institutions, is estimated at 50 % of the total number in 2014 and the remaining 50% in 2015. The total cost of salaries and reimbursements for these workplaces is estimated at around 1.2 million BAM. Considering that the Action Plan for Healthcare envisages prior implementation of a relevant training for this target group this would provide a way to ensure a synergy of activities in two different areas. Moreover, by employing Roma at the site where they are provided accommodation (Roma profit centres) a linkage can be established with the Housing Action Plan.

Apart from these allocations, the following costs have also been planned within the implementation framework of incentive programmes for Roma employment: the cost of conducting a campaign for the purpose of stimulating Roma to register as unemployed with the employment service (around 23,000 BAM for the period 2013/2014), the cost of conducting an analysis of possible incentives for Roma employment (5,000 BAM in 2013) to be covered through donor funds, the cost of establishing three Roma associations (15,000 BAM in 2013) through an attempt to secure funds from the municipal budgets and the establishment of an initial fund for co-financing the opening of Roma Traditional Craft Centres (20,000 BAM in 2013 and 20,000 BAM in 2014).

Within the **Programme for the education and additional qualification/requalification** of Roma registered with the employment services (ES) implementation of entrepreneurship is planned; the average amount of 76,000 BAM per year is planned for the estimated number of Roma who are in need of such training and who will not be provided such training through the MHRR grant. Efforts will be made to secure these resources from donor funds. Furthermore, a training programme for employers is planned. The programme will be financed from the budget of the employment services. The missing funds for this purpose amount to circa 45,000 BAM per year.

Although it is not possible to accurately predict funding sources at this moment, if we assume that two-thirds of the cost of the Roma employment programmes will be funded through domestic sources and one-third from donor funds then 70% of the total cost of the Roma Employment Action Plan (around 8 million BAM) would be covered by domestic sources and 30 % (around 3.4 million BAM) from donor sources.

Revised Action Plan for Roma Employment

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.1. Programmes for stimulating Roma employment.	1.1.1. Adopt annual plans for Roma employment based on analysis conducted by the employment services.	X	X	X	X	Republika Srpska, the FBiH and BD employment services in cooperation with those municipalities inhabited by Roma.	1. A team established for the development of the plan. 2. Adoption of the Annual Plan for Employment for the period up until 31 January of the current year.
1.1.2. Continued allocation of funds for Roma employment and self-employment at the BiH, entity and BD levels.	X		X	X	X	CoM of BiH, Government of the FBiH, Government of RS, the cantonal governments and the Government of Brcko District.	1. Grants allocated in budgets. 2. The amount of allocated funds.	Domestic budgets and donor funds (around 6,000,000 available and 29,000,000 BAM missing.	Republika Srpska, the FBiH and BD employment services.
1.1.3. Establishment of a joint team to develop projects for Roma employment in order to collect donor funds.	X		X	X	X	MHRR in cooperation with the FBiH, RS and BD employment services.	1. A joint team established. 2. The number of developed projects. 3. Report from the donor conference.	BiH budget and donors	MHRR

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.1. Programmes for stimulating Roma employment.	1.1.4. Development of an annual report on implementation of the programme to stimulate Roma employment; report developed on the basis of reports by the FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services.	X	X	X	X	The Ministry of Labour and Social Protection of the FBiH and the Ministry of Labour, War Veterans and Disabled Persons' Protection of RS in cooperation with the FBiH, RS and Brcko District employment services.	1. The number of developed reports. 2. The number of implemented programmes to stimulate Roma employment.
1.1.5. Develop affirmative measures for the employment of educated Roma and link it to a programme to ensure trainee internships.			X	X	X		The Ministry of Labour and Social Protection of the FBiH and the Ministry of Labour, War Veterans and Disabled Persons' Protection of RS in cooperation with the FBiH, RS and Brcko District employment services.	1. The number of special programmes for recruitment developed.	BiH budget and donor funds

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
1.1. Programmes for stimulating Roma employment.	1.1.6. Provide assistance and resources to municipalities in order for them to develop programmes at the local community level for increased employment of Roma	X	X			The Ministry of Labour and Social Protection of the FBiH and the Ministry of Labour, War Veterans and Disabled Persons' Protection of RS in cooperation with the FBiH, RS and Brcko District employment services.	1. The number of launched and implemented local level programmes.	BiH budgets and donor funds	MHRR
	1.1.7. Prioritise programmes for Roma employment within the public sector and funding at the state level in local communities with a greater number of members of the Roma community.	X	X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services in cooperation with the institutions involved in RAP implementation.	1. Institutions with Roma representatives mapped. 2. One Roma person employed in each of the mapped institutions during the period 2013-2015. 3. Established network of healthcare mediators in local communities.	Domestic budgets and donor funds	MHRR

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.1. Programmes for stimulating Roma employment.	1.1.8. Involve Roma in public work programmes in local communities.	X	X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services in cooperation with municipalities.	1. Local communities set out a plan for implementation of local works for each year. 2. The plan is harmonised with the Roma Employment Plan in the communities for employment.
1.1.9. Provide financial support for the establishment of cooperatives and other forms of association of Roma in entrepreneurship.	X		X	X		FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services in cooperation with municipalities, competent municipal services for economy, Roma organisations and employers.	1. The number of established cooperatives and other forms of business association.	Budgets and donor funds	Entity ministries of labour and the Labour Department of Brcko District.

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
1.1. Programmes for stimulating Roma employment.	1.1.10. Link the programme for Roma employment with the programme for housing with the aim of social inclusion.	X	X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services in cooperation with municipalities.	1. Analysis conducted of employed Roma and Roma for whom accommodation is provided. 2. Incorporate data into the Report on Action Plan implementation for Roma.	Budgets and donor funds	Entity ministries of labour and the Labour Department of Brcko District.
	1.2. Programme for education, additional qualification/ requalification of Roma registered with the employment services (ES).	1.2.1. Develop programmes and operational plans on the educational needs of unemployed Roma.	X	X	X	X	FBiH Employment Service, RS Adult Education Institute and Roma organisations.	1. Operational programmes defined together with Roma organisations and adopted by the end of January of the current year. 2. Each year 10% of Roma from the unemployment registry participate in a training programme.	Budgets and donor funds

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.2. Programme for education, additional qualification/ requalification of Roma registered with the employment services (ES).	1.2.2. Adopt a plan on qualification/ requalification that responds to the needs of the labour market and designed to increase the Roma employability rate.	X	X	X		FBIH, Republika Srpska and Brcko District employment services, the employers associations, Roma organisations and education institutions.	1. Adopted operational plans in each employment service. 2. System for implementation established. 3. First round of qualification/ requalification implemented at each employment service in 2013; 4. 5% of Roma from the registry of unemployed persons successfully completed a programme of qualification/ requalification and awarded a degree / certificate (annually).

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.2. Programme for education, additional qualification/ requalification of Roma registered with the employment services (ES).	1.2.3. Training Roma in active job hunting, starting up a business and self-employment.	X	X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services and Roma organisations.	1. The methodology and a system for implementation of trainings in each employment service established. 2. Each Roma person who applies for self-employment support funding needs to undergo entrepreneurship training.
1.2.4. Develop a programme for employers that will promote Roma employability.	X		X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services in cooperation with Roma organisations and employers.	1. The programme and a public call developed. 2. Employers trained. 3. Impact on Roma employment: the figures.	Budgets and donor funds	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services.
1.3. Preparation of initiatives to amend legislation related to Roma employment.	1.3.1. Initiate the introduction of tax relief for companies owned by Roma (2 years).	X	X	X	X	MHRR, Roma organisations and the Roma Board.	1. A working document prepared for discussion and a consultant hired. 2. Organised meetings with the relevant institutions at their respective levels.	Budgets and donor funds	MHRR

Strategic objective:		To improve the employability and employment of Roma							
		Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.	Activity	2013	2014	2015	2016				
		1.3. Preparation of initiatives to amend legislation related to Roma employment.	1.3.2. Analyse existing legislation in order to introduce special measures designed to strengthen Roma employment.	X				MHRR in cooperation with the Ministry of Labour and Social Protection of the FBiH and the Ministry of Labour and War Veterans and Disabled Persons' Protection of RS in cooperation with Roma representatives and the Roma Board.	1. Operational team established. 2. Analysis conducted. 3. Initiative for amendment to the legislation prepared. 4. The Law adopted.
1.3.3. The initiative to exempt companies owned by Roma and employers who employ Roma from paying fees launched: upon the allocation of locations and land for use at the local level.	X			X			Roma Board in cooperation with the Association of Employers	The initiative launched.	Domestic budgets and donor funds

Strategic objective:	To improve the employability and employment of Roma								
	Activity	Timeframe				Responsible institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme 1.		2013	2014	2015	2016				
1.4. Development and implementation of public campaigns run in cooperation with Roma NGOs and with the participation of the employment services.	1.4.1. The launch and implementation of programmes on cooperation with donors and Roma NGOs with the aim of reducing the gap between the employment of Roma and other population groups.	X	X	X	X	Ministry of Labour and Social Protection of the FBiH and the Ministry of Labour, War Veterans and Disabled Persons' Protection of RS in cooperation with the FBiH, RS and Brcko District employment services.	1. Continuous campaign among Roma to register with the employment services: a campaign led at least twice per year.	Budgets and donor funds	MHRR
	1.4.2. Initiated and implementing a programme of cooperation with donors and Roma NGOs with the aim of reducing the gap between the employment of Roma and other population groups.	X	X	X	X	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services.	1. Continuous campaign among Roma to register with the employment services: a campaign led at least twice per year.	Budgets and donor funds	FBiH, Republika Srpska and Brcko District employment services.

3.2. ROMA HOUSING

3.2.1. Roma Housing Need

After the three year long implementation of the Roma Housing Action Plan the conclusion was reached that the Plan was unrealistic, both in terms of the expected results and the financial resources necessary for their realisation. The expected results were set unrealistically due to a lack of data on the number of Roma households in need of housing intervention. Thus, based on the available data, a plan was set to allocate a total of 440 million BAM over an eight year period for Roma housing, which amounted to an average of around 55 million per year. Yet in reality the total amount allocated from all sources of funding during the period 2009–2012 was around 12.5 million BAM. This is an average of around 3.1 million per year i.e., only 6 % of the planned amount.

After establishing records on Roma needs in 2010 the conditions were set for planning activities in the field of housing on a more realistic basis. Even though the data from the records were incomplete around 4,500 Roma households were registered as being in need of certain interventions in order to provide them with adequate housing.

Housing units by ownership status

	Unknown	Owner/ Co-owner	Lives in a rented flat	Lives in an illegally erected object	Lives in an object that is in the process of being legalised	Lives in social housing	Other	Total
Federation of BiH	52	1,531	915	247	94	226	274	3,339
Republika Srpska	9	517	231	18	9	8	95	887
Brcko District	1	113	8	1	2	44	5	174
N/P	0	2	2	0	0	1	1	6
TOTAL	62	2,163	1,156	266	105	279	375	4,406

Source of data: MHRR – Recording Roma Needs.

3.2.2. Explaining the Strategic Objectives, Programmes and Measures

Establishing a record of Roma needs is the first step towards fulfilling the first principle of Roma Inclusion, which focuses on ‘constructive and pragmatic policies’ - policies that correspond to the situation in the field. Although the Action Plan is focused on Roma as a target group some activities directed to addressing the housing problems of Roma can be carried out only within general objectives that concern other marginalised groups. Some of these activities relate to ensuring social housing and the construction of the public utility infrastructure. Integrating Roma issues into policies/strategies at the local community level reduces the level of segregation of Roma and helps eliminate resistance by other marginalised groups. Taking into account the volume of housing interventions that should be implemented so as to minimise the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing it is of great importance for BiH to utilise EU instruments, particularly those of a financial nature.

Regular BiH budget allocations and donations have provided for the regular implementation of measures concerning the construction of new housing units, the reconstruction of inadequate housing units and a certain level of construction of infrastructure facilities. The preconditions to be solved for the implementation of these measures are the property/legal relations and owner status of the housing unit. Unfortunately, measures concerning the settlement of land property relations and legalisation and the allocation of land for construction have been realised below expectations. Since the realisation of these measures falls exclusively within the jurisdiction of local communities it is necessary to support municipalities in developing programmes for the implementation of these measures. Urban planning and legalisation are preconditions for the implementation of housing projects for the most vulnerable Roma households.

Articulated strategic programmes redefine and concretise measures from the existing Action Plan, while respecting the principles of Roma inclusion and the recommendations of the EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020. These strategic programmes also take into account existing good practice in the implementation of the Action Plan as well as the recommendations made by the institutions and Roma organisations that participated in the study.

In order to improve the housing conditions of Roma the strategic objective below has been established.

Strategic objective: Improvement of the living conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina.

This strategic objective is to be realised through the implementation of the programmes listed below.

Programme 1: Adopt regulatory plans for the purpose of the legalisation of informal settlements i.e., for the purpose of legalising illegally constructed buildings.

Programme 2: Involve Roma families in social housing programmes.

Programme 3: Improve housing conditions by ensuring the implementation of regulations on minimum housing standards.

Programme 4: Initiate the construction of housing units for families who have settled land property relations.

Programme 5: Create the conditions for the use and implementation of budget and donor funds with the purpose of implementing the Action Plan.

Programme 6: Raise awareness on the importance of adequate housing and provide support to local communities for the implementation of housing programmes.

Programme 1:

Adopt regulatory plans for the purpose of the legalisation of informal settlements i.e., for the purpose of legalising illegally constructed buildings.

Provide spatial planning and equip of Roma settlements.

This programme focuses on Roma communities living in informal/illegal settlements that are unregulated and often without basic infrastructure. Spatial planning and equipping of Roma

settlements involves several activities: mapping the settlements and establishing the current state as a precondition for any further activities, developing a programme of measures for legalisation or relocation (if legalisation is not possible), developing an equipment programme that includes access to municipal infrastructure (water, electricity and sewage) and social infrastructure (roads, public transport, schools and health centres) and the establishment of local teams for the implementation of these activities.

Since these activities come under the direct jurisdiction of the local community and require substantial financial resources it is necessary to support them through the provision of assistance to the teams for the legalisation and decoration/equipping of the space. It is necessary to include representatives of the Roma NGO sector in the implementation of activities that serve to carry out this strategic programme so that a more precise mapping of the proposed measures can be achieved.

Programme 2:

Involve Roma families in social housing programmes.

The goal of this programme is the inclusion of Roma in the policies/strategies of local communities that relate to social housing and the prevention of segregation. Although the Action Plan is focused on Roma, as the target group, some activities that are directed at addressing the housing problems of Roma may be carried out only within general objectives that also concern other marginalised groups: ensuring social housing is one such activity. There are several ways to provide social housing for Roma families: through the allocation of land for new construction or through the allocation of apartments in existing residential social housing/buildings. Social housing that could have a positive effect with minimal investment is a change in the use of unused or abandoned buildings that have been used as alternative collective accommodation for displaced persons and other population groups.

This programme provides opportunities to establish a link with the two other action plans. For instance, during the construction of a social housing building it is possible to plan one building section as an office space for rent, under favourable conditions, with an employer obligation to hire a certain number of Roma. In this way the hired Roma would be provided with access to healthcare.

Programme 3:

Improve housing conditions by ensuring the implementation of regulations on minimum housing standards.

There is a need to conduct an assessment of the priorities for rehabilitation and/or reconstruction of housing units and check the ownership status as well as develop and implement project proposals for the rehabilitation/reconstruction of housing units in poor condition.

Raise the level of housing conditions through ensuring the implementation of regulations on minimum housing standards.

Programme 4:

Initiate the construction of housing units for families who have settled land property relations.

These two strategic programmes relate to the construction of new housing units and the rehabilitation/reconstruction of housing units in poor condition. The Roma population has great

interest in these programmes. Furthermore, local communities have widely accepted the system that has been established for implementation of these programmes through a public call by the Ministry of Human Rights and Refugees of BiH. This system should be complemented by regular updates of the records on these categories of Roma households as well as through the establishment of a priority list, regardless of the public call announcement.

Given that these two programmes require the largest amount of funds and that budget allocations for this purpose are insufficient it is necessary to increase the utilisation of EU financial instruments. One factor that can contribute towards the greater utilisation of EU funds are project proposals developed for reconstruction and new construction, which are based on the previously adopted local action plans. The effects of this approach should be: a shortened timeframe allocated for project implementation, the identification of real needs, ensuring that limited resources are going where they are most needed, increased confidence within the Roma community and less room for irregularities.

Programme 5:

Create the conditions for the use and implementation of budget and donor funds with the purpose of implementing the Action Plan.

Create conditions for the utilisation of funds for implementation of the Action Plan

The primary objective of this programme is to establish a link between the Housing Action Plan, as a state level strategic document, and the implementers of the activities set out in the Action Plan, namely the local communities. The local communities are not obliged to implement the activities specified in the Action Plan; however, all of them are free to apply for funding allocations from the state budget. At this point an obligation is introduced for the municipalities, namely to adopt a local action plan (LAP) as well as annual operational programmes for LAP implementation. In this sense it is necessary to promote the adoption of local action plans by visiting municipal mayors and by organising educational and informative programmes for local administrations on the role of Roma housing inclusion in the overall economic development of local communities. The MHRR plays a key role in the implementation of this strategic programme. The Ministry may directly influence the adoption of LAPs by amending the criteria for project approval as well as through resource allocation.

Programme 6:

Raise awareness on the importance of adequate housing and provide support to local communities for the implementation of housing programmes.

This strategic programme retains the large majority of measures from the existing Action Plan, which relates to education and raising public awareness on the problems faced by Roma. The focus of the activities set out under this programme is placed on education of the target groups, with women and girls being introduced as a target group to be educated on ownership/housing rights and other topics relevant to gender equality. Another important goal to be achieved through this programme is to obtain the support of local communities for the implementation of housing projects. Taking into consideration the fact that decisions made at the local community level are crucial for Roma housing integration their inclusion in thematic programmes is aimed at increasing the level of interest within local communities to solve Roma housing problems.

Special educational programmes on ecology, environmental protection and public utilities, supported by the issuance of appropriate certificates for attendance, will provide employment opportunities for Roma with the relevant municipal services.

Financial Needs and Real Opportunities

Financial Framework for Improving the Living Conditions of the Roma Population

It is estimated that in the period 2009–2012 approximately **12.5 million BAM** were allocated for the implementation of the Action Plan for Roma Housing. Out of this amount approximately 6.9 million BAM (55 %) was invested from the state budget and the entity budgets; this amount includes the MHRR grant (5.9 million BAM) as well as funds from the Ministry of Spatial Planning of the FBiH (1 million BAM). The Swedish organisation SIDA invested a total of 1.9 million BAM (15% of the total amount), while the remaining 3.7 million BAM (30 % of the total amount) was co-financed by the municipalities, the Government of Brcko District and organisations involved in the implementation of the Action Plan. Even though the invested funds only comprised 6 % of the planned amount they still accounted for 76% of total allocations for addressing Roma issues over the previous three year period.

The Revised Action Plan was created in such a way as to take into account the real needs and opportunities for implementation on the one hand and the financial constraints on the other. It is estimated that approximately **33.3 million BAM** will be required in total for RAP implementation over the next three year period or 11.1 million BAM annually. This amount is around five times lower than the previously planned annual average, but eleven times higher than the average of actual allocations over the past four years. According to the Revised Action Plan around 11.1 million BAM is needed on an annual basis to continue with the implementation of RAP activities, which makes a total of around 55.4 million BAM for the five year period.

The largest share of the necessary funds concerns the construction of new housing units in accordance with construction standards and the prescribed project documentation provided for under the Law. Based on past experience as well as actual needs and the anticipated amount of available funds there is a plan to erect 150 housing units per year. At this pace 450 housing units would be erected by the end of 2015 and 1,200 new housing units by the end of 2020. With an average cost of 34,000 BAM per housing unit (including construction costs amounting to around 29,000 BAM, and procurement costs for the necessary construction documentation of about 5,000 BAM) the total cost would amount to around **5.1 million BAM annually**.

The rehabilitation/reconstruction of housing units is also planned in real terms. In this way a total of 300 housing units would be reconstructed by the end 2015 (100 per year) and a total of 800 residential units by the end of 2020. There is a plan to provide an additional 30 housing units per year by repairing and reusing unused/abandoned residential buildings. With an average cost of 10,000 BAM per a housing unit the total cost of the restoration/reconstruction activities would amount to circa **1.3 million BAM annually**.

The requirements for the construction of the necessary infrastructure for Roma settlements vary greatly between different municipalities. A rough approximation of the cost that needs to be allocated for infrastructure projects on an annual basis is around 75,000 BAM per municipality, which amounts to approximately **4.5 million per year**.

In this way the total estimated requirement for capital investment for the next three year period is approximately **10.9 million BAM** per annum. These investments will be secured by domestic and donor sources alike. It is expected that a total of 2.18 million BAM will be made available through budgets at the state, entity and Brcko District level on an annual basis. A total of 2.5 million BAM will be made available through IPA funds during the next three year period in order to address Roma issues. Around 90% of this amount relates to the field of housing: 1.5 million BAM on an annual basis. The amount of funds co-financed by municipalities and organisations involved in RAP implementation is not known at this time, but it is expected that this amount should suffice to cover the cost of the planned activities.

In addition to these capital investments, RAP implementation will require additional funds to cover operational costs. This funding requirement includes funds to the amount of 60,000 BAM for 2014 for the work of the teams that will carry out the mapping of illegal Roma settlements, 60,000 BAM in 2013 for the implementation of training programmes for the development of local action plans and an estimated total cost of 172,000 BAM per year for a series of activities related to raising awareness on the importance of adequate housing and supporting local communities in the implementation of housing programmes (regional counselling, media campaigns and training programmes). These activities will be funded primarily by donors.

Revised Action Plan for Roma Housing

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit		
		Timeframe				Indicators to measure activity implementation		Sources of financing	
Programme	Measures	2013	2014	2015	2016		Responsible and involved institutions		
1. Adopt regulatory plans for the purpose of legalising informal settlements (legalisation of illegally constructed dwellings). Provide spatial planning and equip Roma settlements.	1.1 Mapping of illegal Roma settlements and illegally constructed individual housing constructions and to determine the conditions of such units.	X	X			RS: municipalities. FBiH: municipalities. BD: authorised department of the Government in cooperation with Roma NGOs.	1. Teams for mapping established by the end of 2013. 2. Established record of illegal Roma settlements and individual housing constructions without construction documentation by the first half of 2014.	MHRR grant. Municipal budgets and donor funds.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning.
	1.2 Develop programmes of measures for the legalisation or relocation of settlements.			X	X		RS: municipalities. FBiH: municipalities. BD: authorised department of the Government in cooperation with Roma NGOs.	1. Number of developed programmes and measures for resolving property/legal relations in regard to the land in municipalities. 2. The number of developed programmes for the relocation of settlements.	

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.							
		Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation	Sources of financing	Reporting Unit
Programme	Measures	2013	2014	2015	2016				
1. Adopt regulatory plans for the purpose of legalising informal settlements (legalisation of illegally constructed dwellings). Provide spatial planning and equip Roma settlements.	1.3. Develop programmes of measures for advancing the space and living conditions in Roma settlements.			X	X	RS: municipalities. FBjH: municipalities. BD: authorised department of the Government in cooperation with Roma NGOs.	1. The number of developed project proposals for the development of infrastructural facilities. 2. Increased number of households with access to public utilities.	Domestic sources: MHRR co-financing of local communities and organisations for RAP implementation. - IPA funds.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning.
	1.4. Financially support local communities in the legalisation of illegally constructed individual residential buildings.	X	X	X	X	Governments of the entities, cantons and BD in cooperation with the MHRR.	1. The number of decisions made on the subsidy for legalisation under favourable conditions. 2. Increased number of legalised housing units.	Domestic resources and donor funds	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning.
	1.5. Provide free legal aid.	X	X	X	X	Municipal offices for the provision of free legal aid; free legal aid centres (“Vaša prava”)	1. The number of families provided with free legal aid.		MHRR in cooperation with municipalities.

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit		
		Programme	Measures	Timeframe				Sources of financing	Indicators to measure activity implementation
2013	2014			2015	2016				
2. Involve Roma families in social housing programmes.	2.1. Continuously record Roma households without housing and conduct an assessment of the priorities for social housing programmes.	X	X	X	X	Ministry of Spatial Planning, Civil Engineering and Ecology of RS: municipalities. Ministry of Spatial Planning, Civil Engineering and Ecology of the FBiH: municipalities/cantons BD: competent department of the Government in cooperation with CSW and local Roma NGOs.	Budget and donor funds	1. Record of homeless Roma established. 2. Developed list of potential users of the housing programme.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and the BD Department
	2.2. Allow for the allocation of land for social construction of housing facilities.	X	X	X	X	Municipal heads in cooperation with the municipal councils.	Municipal budget / Free allocation	1. The number of decisions by municipal councils to allocate sites for the construction of social housing facilities.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit		
		Timeframe				Responsible and involved institutions		Indicators to measure activity implementation	Sources of financing
Programme	Measures	2013	2014	2015	2016				
2. Involve Roma families in social housing programmes.	2.3. Provide for the allocation of existing social units and social housing units through change of use.	X	X	X	X	Competent municipal services and BD departments.	1. The number of existing housing units for possible change of use. 2. The number of developed projects for their change of use. 3. Develop projects for their change of use. 4. Provide funds for their reconstruction.	Budgets and donor funds	Funds from the MHRR funds shall be allocated in line with the prepared municipal projects.
	2.4. Include the Roma population within the framework of existing social housing programmes.	X	X	X	X	Cantons, municipalities and the competent BD departments.	1. The number of allocated housing units from the social housing programme.	Budgets and donor funds	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.
3. Improve housing conditions by ensuring implementation of the regulations on minimum housing conditions.	3-1. Update records on housing units in poor condition.	X	X			RS: municipality. FBiH: municipality. BD: competent department of the Government.	1. Established up-to-date records of housing units in poor condition.	Budgets and donor funds	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit
		Measures	Timeframe				
Programme	2013		2014	2015	2016	Indicators to measure activity implementation	Reporting Unit
	3-2. Conduct an assessment of the priorities for the rehabilitation / reconstruction of the housing units and check the ownership status.		X			RS: municipalities. FBiH: municipalities BD: competent department of the Government.	Municipal budget and donor funds MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.
3. Improve housing conditions by ensuring implementation of the regulations on minimum housing conditions.	3-3. Develop and implement project proposals for the rehabilitation / reconstruction of the housing units in poor condition.	X	X	X	X	RS: municipalities. FBiH: municipalities BD: competent department of the Government.	Budgets and donor funds MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.
						1. List of potential users of the programmes for the rehabilitation / reconstruction of the housing units in poor condition developed. 1. The number of developed project proposals for the rehabilitation / reconstruction of housing units in poor condition. 2. The number of implemented project proposals for the rehabilitation / reconstruction of housing units in poor condition.	

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.						Reporting Unit
		Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation	
Programme	Measures	2013	2014	2015	2016			
4. Support construction of housing units for families who have settled/solved property/legal land relations.	4-2. Developing a ranking list of potential beneficiaries of the allocation of funds for housing.	X	X	X	X	Municipalities, CSW in cooperation with local NGOs and the MHRR.	1. Ranking developed. 2. The number of developed project proposals. 3. The number of implemented project proposals.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.
	4-3. Develop a project proposal and provide project documentation as prescribed by law.	X	X	X	X	Applicants for the allocation of budget funds.	1. Developed project proposal accompanied by project documentation as prescribed by law.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.
5. Create the preconditions for the use and implementation of budget and donor funds in order to implement the Action Plan.	5-1. Adopt action plans at the local community level (LAP) in accordance with the specific needs of the communities.	X				Mayors in cooperation with the municipal councils and the relevant department in BD in cooperation with local Roma NGOs.	1. The number of municipalities that have adopted local action plans. 2. Adopted action plan in Brcko District.	MHRR in cooperation with the ministries of spatial planning and BD Department.

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit	
		Measures	Timeframe					Sources of financing
Programme	Responsible and involved institutions		Indicators to measure activity implementation	2013	2014	2015	2016	
		5. Create the preconditions for the use and implementation of budget and donor funds in order to implement the Action Plan.		5-2. Adopt annual operational plans for LAP implementation.	Mayors in cooperation with a municipal council and a relevant department in BD.	1. The number of adopted annual operational plans for LAP implementation. 2. The number of implemented LAPs.	X	X
5-3. LAP Implementation Plan.	RS: municipalities. FBiH: municipalities/cantons. BD: competent departments of the Government in coordination with the MHRR.		1. Developed LAP Implementation Plan for RS, the FBiH and BD.2. Plan compiled by the MHRR. 3. Report on LAP implementation.	X	X	X		Mayors in cooperation with municipal councils and the relevant Department in BD in cooperation with the local Roma NGOs.
5-4. Organisation of a donors' conference in order to collect additional funds for implementation of the LAPs.	Mayors of municipalities, representatives of the governments of the cantons, entities, BD and the MHRR.		1. Report on the implementation of the conference. 2. Report on the funds collected. 3. The number of implemented projects.		X	X		MHRR Budget and donor funds

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.						Reporting Unit	
		Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure activity implementation		Sources of financing
Programme	Measures	2013	2014	2015	2016				
<p>6. Raise awareness on the importance of adequate housing and provide support to the local communities in the implementation of the housing programmes.</p>	<p>6.1. Organise meetings, conferences and a symposium on the subject of Roma inclusion in terms of housing and potential users.</p>	X	X	X	X	<p>MHRR in cooperation with representatives of the entity governments, BD Department and municipalities, Roma NGOs and the Roma Board.</p>	<p>1. Number of potential users that attend lectures. 2. Number of municipalities that support housing programmes for Roma.</p>	<p>Donor funds</p>	<p>4 regional-two-day consultations per year organised for representatives of the municipal administration and Roma, with an average cost of 6,000 per consultation.</p>
	<p>6.2. Implement education programmes on the subject of housing rights and the culture of living for target groups.</p>	X	X	X	X	<p>MHRR in cooperation with representatives of the entity governments, BD departments, the municipalities, Roma NGOs and the Roma Board.</p>	<p>1. The number of Roma included in education programmes. 2. The number of women/girls included in education programmes. 3. The number of non-Roma target groups included in education programmes.</p>	<p>Donor funds</p>	<p>MHRR</p>

Strategic objective		Improving housing conditions of the Roma population in Bosnia and Herzegovina with a view to their social and economic integration and a reduction in the difference between the Roma and non-Roma population in terms of housing.					Reporting Unit		
		Measures	Timeframe					Indicators to measure activity implementation	Sources of financing
Programme			2013	2014	2015	2016	Responsible and involved institutions		
6. Raise awareness on the importance of adequate housing and provide support to the local communities in the implementation of the housing programmes.	6.3. Develop, print and distribute promotional material.	X	X	X	X		MHRR in cooperation with local and international NGOs and the Roma Board.	1. The number and type of publicity material. 2. The number of promotional campaigns.	Donor funds MHRR
	6.4. Strengthen the capacities of the Roma sector through training on the development of housing project proposals.						MHRR in cooperation with domestic and international NGOs and the Roma Board / Non-governmental sector / Competent institutions.	1. Increased number of applications for housing projects by Roma associations.	Donor funds MHRR

3.3. ROMA HEALTH PROTECTION

3.3.1. Roma Health Protection Needs and Situational Analysis

According to data from the *Roma Needs' Records* (hereinafter referred to as 'RNR') and the information collected in the process of research conducted by the Roma associations as well as the institutions responsible for implementation of the Action Plan, primarily the Ministry of Human Rights and Refugees of Bosnia and Herzegovina, the below conclusions may be drawn.

- There are around 35,000 Roma in Bosnia and Herzegovina, based on real indicators.
- 16,771 persons were included in the RNR i.e., 47.9%.
- Approximately 30 % of the Roma national minority included in the RNR have no health insurance.
- According to the RNR, out of this 30% a total of 5,200 persons or 34.7% are children up to 15 years of age which indicates a lack of familiarity amongst parents concerning the means of accessing healthcare.
- Within the frame of the RNR a high rate of disability was registered for the age group up to 14 years, with a high percentage of disability (34.7%). The exact number of the children who were categorised is not known.

Registered number of people without health insurance

		0-14	15-18	19-29	30-64	64+	Total
Federation of BiH	222	992	189	1,159	1,075	30	3,667
Republika Srpska	21	54	17	188	253	26	559
Brcko District	2	17	3	21	19	2	64
N/P	98	141	186	269	267	17	978
TOTAL	343	1,204	395	1,637	1,614	75	5,268

Source of data: MHRR – Recording Roma Needs.

Objectives, Programmes and Measures for Improving the Healthcare of Roma

Strategic objective: Improve the healthcare of Roma.

Bosnia and Herzegovina joined the United Nations in May 1992 and the Council of Europe in April 2002. More recently the country has acceded to or ratified a number of international documents such as the Universal Declaration of Human Rights (1948), the International Covenant on Civil and Political Rights from 1966, along with one Optional Protocol to the Covenant; the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights from 1966, the Convention on the Rights of the Child, the Optional Protocol to the Convention on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, together with the protocols; the European Social Charter with protocols, the UN Declaration on the Rights of Persons

Belonging to National or Ethnic, Religious or Linguistic minorities, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities, the European Charter for Regional or Minority Languages, the Council of Europe Recommendations relevant to the Protection of the Rights of Roma, the European Platform for Roma Inclusion in 2020, the European Declaration on Patients' Rights, the UN Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities, the UN Resolution Health for All for the Twenty-first Century, and the Declaration of the *Decade of Roma Inclusion 2005-2015*. It has also adopted the EU Integration Strategy for Bosnia and Herzegovina and the Roma Strategy in Bosnia and Herzegovina.

Therefore, Bosnia and Herzegovina has assumed the obligations in terms of protection of national minorities in all areas, including healthcare. Considering that Roma are the largest and the most endangered national minority in the country, living on the verge of complete social exclusion, facing problems in the field of legal personality, access to healthcare, experiencing poor living conditions, a poor standard of living and poor health the Revised Action Plan for Addressing the Issues of Roma in the field of Healthcare is being adopted.

The RAP will deal primarily with equalising the status of Roma people to that of other citizens both in relation to their rights as well as their responsibilities and provide access to healthcare and continuous work on healthcare through prevention and enlightenment, with special focus on Roma women and children as the most vulnerable categories.

RAP takes into account the needs and positive experiences of the Member States to the Decade of Roma. RAP tends to be realistic enforceable and to include priorities in line with the needs expressed by the Roma representatives as well as all other participants that contribute to the revision process. The absolute priority lies in the issues of access to healthcare and healthcare coverage, alongside education and prevention. These topics are the backbone of the new revised part of the Action Plan that relates to healthcare. Implementation of this part of the Action Plan will provide for equality and an improvement in the overall health status of the Roma population through access to healthcare. Moreover, important general data will be collected on specific diseases as well as a higher level of cultivation in terms of reaching and realising the right to healthcare.

Programme 1: Ensuring access to healthcare

The goal of this programme is to ensure available accurate and updated data on the number of Roma not covered by health insurance, so as to allow the CSW to perform triage whilst updating the entries, namely to inform those persons who are entitled to exercise the right to healthcare on any basis. In this way, via completed lists of those Roma entitled to healthcare, the centres for social work would be able to support the relevant institutions and organisations in achieving timely and adequate planning of the necessary financial resources in order to ensure access to healthcare. This means funding packages of healthcare rights for uninsured persons and/or the provision of insurance for persons without health insurance directly from the budget of the relevant FBiH cantonal ministry on the basis of the decisions of the cantonal parliament.

Measure 1.1: Making an analysis of the number of uninsured Roma in the Federation of Bosnia and Herzegovina

Explanation: The aim of this measure is to draw up a questionnaire in order to gather data on the number of uninsured persons belonging to the Roma national minority in the FBiH. After the data has been collected a team will be established and tasked with conducting an analysis with concrete recommendations.

Measure 1.2: Preparation of the initiative to allocate funds for financing the health rights of uninsured persons belonging to the Roma national minority in the Federation of Bosnia and Herzegovina

Explanation: Republika Srpska and Brcko District fund a minimum package of healthcare rights for uninsured persons, while in the Federation of BiH the situation is more complicated due to administrative system and refusal by cantons to implement public policies. This includes laws and decisions made at the entity level and or their inability to implement them, which was the case with the Decision on the minimum healthcare package concerning the part that dealt with health rights for uninsured persons. Another issue is the lack of uniformity in respect to legislation: the laws that govern the deadline for registration with the FBiH employment service contain restrictive provisions and deadlines (as opposed to the laws in force in RS and Brcko District, which do not set out such deadlines). Such law in the FBiH generate a large number of unemployed persons who are unable to register with the employment service due to missed deadlines and as such are not entitled to health insurance as unemployed persons. The majority of Roma are unemployed but since most of them have not been employed in the formal sector or have not attended school they remain unemployed without the possibility to obtain health insurance and gain access to healthcare. Significant progress will be achieved through the allocation of funds for health rights in the FBiH, at least in terms of emergencies and childbearing women.

Measure 1.3: Harmonisation of legislation in the Federation of Bosnia and Herzegovina in the field of healthcare and health insurance, and corresponding by-laws, with the RS and Brcko District level.

The Federation of Bosnia and Herzegovina has a problem concerning the FBiH Law on Health Insurance as it sets deadlines for registration with the employment bureaus/services and as a result of this Law the majority of Roma have no health insurance. This is not the case with the regulations and practices in RS and Brcko District. These provisions in the FBiH need to be changed during the process of adopting a draft law on amendments to the Law currently in force. This procedure is ongoing and it requires vigorous lobbying by the Roma organisations as well as by the Roma Board.

Measure 1.4: Adoption of the implementation plans by the entities and Brcko District

Taking into consideration the importance of full engagement in RAP implementation and the importance of political support, which can be traced to the will and intention to fund programmes and measures from the Revised Action Plan, in particular measures to provide access to healthcare, adoption of the implementing documentation is of great importance. This is because it will provide a sense of 'ownership' over the document and proposals contained therein and thus secure support and active involvement in the implementation of the proposed measures.

Programme 2: Prevention and education

The goal of this programme is to enable the collection of information on the health status of certain categories, enable the prevention and early detection of diseases, support women in gaining knowledge and skills to successfully provide healthcare and protection for their children as well as be able to protect their own health. Hence, we should be cognisant of the fact that women are the most vulnerable category within the Roma community. Furthermore, the goal of this programme is to raise the general level of knowledge about health protection, the methods of health protection, the ways to implement these rights and to establish a bond between Roma communities and public institutions through the introduction of male and female Roma mediators.

All of the proposed measures can be implemented and it is strongly recommended that this be done in cooperation with Roma organisations. Roma organisations, even though they are informal actors, can contribute significantly to the successful implementation of such measures.

Measure 2.1: Engagement of male and female Roma mediators in the health sector

Explanation: Countries like Bulgaria, Macedonia, Romania and Serbia have top quality experience when it comes to Roma mediators. Of course, limited resources and a lack of political will pose a challenge in this respect. However, the engagement of Roma mediators has proven successful in raising awareness and knowledge amongst Roma population as well as a means to secure employment for a number of individuals. Mediators represent an important link between Roma communities and the public health sector. Taking into account the fact that Roma women constitute an extremely vulnerable and endangered category this supports the concept that the majority of mediators should be women and or youths. This activity needs to be linked to the implementation of the Action Plan for Employment.

Measure 2.2: Implementation of educational and preventive programmes for Roma women in the field of reproductive health

Explanation: Roma women are the most vulnerable category because they spend most of their time at home in inappropriate housing conditions and are unfamiliar with many of the factors that affect their reproductive health and planned parenthood. Furthermore, the majority of women have no access to health facilities or paediatricians and no knowledge of neonatal care. Since there is no official data on the research conducted concerning Roma women in BiH it is difficult to gain a clear picture of the situation on the ground. However, considering all of the above mentioned factors, it is beyond any doubt that such a programme would have to be implemented in close cooperation with male and female Roma mediators. This measure also implies the need to strengthen paediatric services within healthcare facilities and appeal to organisations with patronage service as this would be of particular importance for Roma women in terms of monitoring the growth and development of their children.

Measure 2.3: Implementation of education programmes on public health, tuberculosis and other communicable diseases as well as mass non-communicable diseases, diabetes, sexually transmitted diseases and the disease of addiction.

Explanation: Due to extreme poverty, a high unemployment rate, poor living conditions and limited access to healthcare members of the Roma national minority are at increased risk of contracting disease. Furthermore, poverty affects the high rate of the disease of addiction amongst men and young people. All such diseases place the already poor health status of this population group in further jeopardy. Continued education is necessary in order to raise the level of knowledge and thus contribute to improving the general health status of this population group.

Measure 2.4: Implementation of prevention programmes such as screening for specific diseases (cervical cancer, breast cancer and colon cancer) in Roma communities.

Explanation: The competent authorities in Bosnia and Herzegovina lack official data on the incidence of specific diseases that affect the Roma national minority. Such programmes can help in gathering important information on the general health of the Roma minority and in the long run, through early detection, could lower the cost of treating specific types of cancer to which the entire population of a certain age in Bosnia and Herzegovina is subject to. Such programmes will be carried out continuously in order to conduct medical examinations amongst the target group by the end of the implementation of this Action Plan.

Measure 2.5: Implement the programme to improve sanitary conditions and hygienic practices within Roma housing units and settlements.

Explanation: Due to the poor living conditions of Roma in the settlements and the fact that sanitary conditions and hygienic practices largely affect human health this measure is designed to enhance control over and thus prevent disease as well as to allow for solid waste removal, quality control of water resources and mandatory deratisation.

Measures 2.6: Education of the Roma population and the manner of exercising the right to healthcare

Explanation: A large number of Roma still lack basic information on how to exercise certain rights, especially in the complex and fragmented healthcare systems in Bosnia and Herzegovina. In addition to the obligations of the Institute of Health Insurance and Reinsurance to inform the population the centres for social work can provide great support in this respect. Namely, during field work they can provide their 'clients' with information that has been prepared either by the CSW or those who are to join in the implementation of this measure.

Financial Needs and Real Possibilities to Improve the Healthcare for Roma

The Action Plan envisaged that a total of **35 million BAM** would be allocated for the healthcare of Roma over an eight year period. This amounts to an average of around 4.4 million BAM on an annual basis. According to the data collected during the process of revision of the Action Plan, a total of **655,000 BAM** has been allocated over the past four years from domestic sources, which is an average of 164,000 BAM per year or just **4 %** of the planned amount. Furthermore, the allocation of funds for healthcare is far below the level of appropriations for housing and Roma employment and represents only 4 % of the total allocations planned for addressing the issues faced by Roma.

Out of the total allocated amount of 655,000 BAM a total of 545,000 BAM (or 83%) was secured in the period 2009-2012 from grant funds of the Ministry for Human Rights and Refugees of Bosnia and Herzegovina, 100,000 BAM (15%) from the budget of the Ministry of Health of the FBiH and 10,000 BAM (2 %) from the budget of the Ministry of Health and Social Policy of Una-Sana Canton. These funds were mostly spent on the immunisation of Roma children (in 2009) and the improvement of reproductive health and maternity (in 2010). As far as donor funds are concerned, World Vision made a significant contribution to the amount of USD 17,400 through a project titled *Nutrition and Health of Children, Pregnant Women and Mothers*.

Although there is a slight tendency to increase allocations for the area of healthcare from the MHRR grant fund according to current budget projections no significant change in the amount of available resources is to be expected in the following period. At present, the total planned allocation for the period 2013-2015 is **260,000 BAM** per year. This amount includes funds from the grant of the Ministry of Human Rights and Refugees of BiH to the amount of 210,000 BAM and funds from the Ministry of Health of the FBiH amounting to 50,000 BAM.

It is estimated that around 1.7 million BAM will be required for the implementation of the Revised Action Plan in the area of healthcare: 2.4 million BAM in 2014 and 1.2 million BAM in 2015, making a total of around **5.3 million BAM for the three years period or 1.8 million BAM per year on average**. This amount is reduced by 60% compared to the previously planned annual average but is still eleven times higher than the previous annual average of actual allocations. The continuation of the implementation of activities for the period 2016-2020 would require much less investment: averaging 817,000 BAM per year and totalling about 4.1 million BAM for the five year period.

In fact the greater part of the required resources needed for the next three years relates to single appropriations to finance healthcare for uninsured persons, as a temporary measure in 2014. This includes financing insurance and subsidies for about 10,000 Roma in the Federation of Bosnia and Herzegovina to a total amount of around 1.2 million BAM. In addition to these one-off allocations there is the need to allocate around 75,000 BAM from domestic budgets for health service on an annual basis to cover costs related to uninsured persons. As part of the programme to ensure access to healthcare, around 210,000 BAM will be required from donor funds for the purpose of conducting a survey in order to register uninsured persons.

The programme 'Prevention and Education' will require significant investment in order to implement measures aimed at the prevention of specific diseases, according to target groups, in all Roma communities. The required amount is around 508,000 BAM per year, out of which amount one-third would be provided from domestic and two-thirds from donor sources. There is a need to secure around 498,000 BAM annually for the improvement of hygienic and sanitary conditions in Roma settlements. This amount is to be secured primarily from domestic sources. An additional amount of 142,000 BAM is planned to be allocated annually within the framework of this programme for implementation of various education programmes, while in 2013 around 226,000 BAM is planned for implementation of training programmes for male and female Roma mediators. It is envisaged that these trained mediators will later on be employed by domestic institutions in line with the Action Plan for Roma Employment. Efforts will be made to secure these funds primarily from donor sources.

Through this finance model in the period 2013-2015 around 70% of the requested funds (around 3.6 million BAM) would be secured from domestic sources and around 30% (a total of around 1.7 million BAM) from donor sources.

TABULAR DESCRIPTION

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 1. Ensuring access to healthcare	1.1. Analysis conducted on the issue and number of Roma in the FBiH.	X	X			MHRR in cooperation with the Ministry of Health of FBiH and the Public Health Institute of FBiH – as sponsor.	<ol style="list-style-type: none"> Preparation of questionnaires for data collection. Establishment of the team for conducting the analysis. Analysis conducted with an initiative to overcome the identified issues. 	MHRR budget and donor funds	Public Health Institute of FBiH in cooperation with the Ministry of Health of FBiH.
	1.2. Preparation of an initiative to allocate emergency funding for healthcare for uninsured members of the Roma national minority in the cantons of the FBiH.		X	X	X	Cantonal governments	<ol style="list-style-type: none"> Amount of funds allocated by the cantons in line with the registered needs of uninsured persons (Roma). The number of signed agreements with the federal Ministry and cantonal ministries on the twinning system for financing healthcare. 	Budgets (FBiH 50,000 BAM and 25,000 BAM in 5 cantons)	Public Health Institute of FBiH in cooperation with the Ministry of Health of FBiH.

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 1. Ensuring access to healthcare	1.3. Harmonisation of legislation in the FBiH in the field of healthcare and health insurance.	X	X	X	X	Government of FBiH and the Ministry of Health and the Ministry for Labour and Social Policy of FBiH, the Institute for Insurance and Health Insurance of FBiH and the cantonal institutes for insurance.	<p>1. Adopted amendments to the FBiH Law on Health Insurance that do not set restrictive deadlines (the Law published in the Official Gazette).</p> <p>2. Gender equality provided within the territory of Bosnia and Herzegovina in terms of access to healthcare.</p> <p>3. Annual analysis into the application of the regulations in the field of health insurance by canton conducted in 2014.</p>	Budget	Public Health Institute of FBiH in cooperation with the Ministry of Health of FBiH.
	1.4. Adoption of implementation plans by the entities, cantons and Brcko District to improve access to healthcare for Roma.	X	X	X	X	Government of FBiH, at the proposal of the Ministry of Health. Government of RS, at the proposal of the Ministry of Health. Government of Brcko District, at the proposal of the Department of Health.	<p>1. Implementation plans adopted and published in the relevant official gazettes in 2014.</p> <p>2. Activities from the plan incorporated into the annual work plans and budget requests for 2014.</p>	Budget and donor funds	FBiH, RS and BD public health institutes.

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 2. Prevention and education.	2.1. Engagement of mediators of Roma nationality in the area of healthcare.		X	X	X	Council of Ministers of BiH, the entity governments and Government of Brcko District in cooperation with health institutions and Roma NGOs.	<ol style="list-style-type: none"> Grant funds provided for education and the engagement of Roma mediators in cooperation with the entities and BD. Training programmes developed and approved for Roma mediators that can be included in the healthcare system. The number of trained healthcare mediators. The number of engaged (employed) health mediators. 	<p>Donor funds (training programme).</p> <p>Domestic budgets and donor funds from the Action Plan funds for employment.</p>	FBiH, RS and BD public health institutes.
	2.2. Implementation of education and preventative programmes for Roma women in the field of reproductive health.		X	X	X	Public Health Institute of RS, Public Health Institute of FBiH, the cantonal public health institutes, the Department of Health of BD, the primary health care centres – patronage services, the family medicine outpatient clinics and Roma NGOs.	<ol style="list-style-type: none"> Training programmes for female Roma and education programmes on children's health (neonatal care, childcare and health, planned parenthood, etc) developed. The number of implemented trainings classified by topic. Data on the conducted information campaigns, developed promotional material and promotional programmes with Roma NGOs. 	Domestic budget, donor funds	FBiH, RS and BD public health institutes.

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 2. Prevention and education.	2.3. Implementation of educational programmes on public health, TB and other communicable diseases and mass non-communicable diseases, diabetes, sexually transmitted diseases and the disease of addiction.	X	X	X	X	Public Health Institute of RS, Public Health Institute of FBiH, the cantonal public health institutes, the Department of Health of BD, the primary health care centres – polyvalent patronage services, and the Roma NGOs (TB centres and HIV centres).	1. Training programmes on the subject of public health and other communicable diseases and mass non-communicable diseases, diabetes, sexually transmitted diseases and the disease of addiction developed.	Domestic budget, donor funds	FBiH, RS and BD public health institutes.
							2. Data on the training coverage for Roma settlements (number of trainings and persons covered by the trainings according to sex and age).		

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 2. Prevention and education.	2.4. Implementation of the prevention programme					Ministry of Health and Social Protection of RS, Ministry of Health of FBiH, Health Insurance Fund of RS, Institute for Health Insurance and Reinsurance of FBiH, Public Health Institute of FBiH,	1. Development of the plan for raising funds for the implementation of the prevention programme - Screening for specific diseases in the Roma communities.	Domestic budget, donor funds.	FBiH, RS and BD public health institutes.
	-Screening for specific diseases (cervical cancer, breast cancer and colon cancer) in Roma communities.	X	X	X	X	The cantonal public health institutes, the cantonal ministries of health, the cantonal health insurance institutes and the Department of Health of BD – subdivision for Public Health, the primary healthcare centres – family medicine outpatient clinics.	2. Implementation of the plan for carrying out the prevention programme - Screening for specific diseases in the Roma communities. 3. Data on the coverage of the programme for Roma communities and indicators on the number of persons covered by the programme, according to age and sex.	Domestic budgets (around one-third), donor funds (around two-thirds).	

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 2. Prevention and education.	2.5. Implement programmes to improve the health and sanitary conditions in Roma settlements and housing units.	X	X	X	X	Public Health Institute of FBiH, Institute for Health Protection of RS, the cantonal public health institutes, the primary healthcare centres, public utilities and municipalities in cooperation with Roma NGOs.	<p>1. Needs registered and a plan for the improvement of hygienic and sanitary conditions in Roma settlements and housing units developed.</p> <p>2. Reports compiled on the implemented plans to improve health and sanitary conditions in Roma settlements and housing units.</p> <p>3. Campaign conducted on the impact of hygienic and sanitary conditions on health.</p> <p>4. Informative brochures developed and distributed across all Roma settlements and delivered to all Roma NGOs, primary healthcare centres and family medicine outpatient clinics.</p>	Budget, donor funds	FBiH, RS and BD public health institutes.

Programme	Measure	Timeframe				Responsible and involved institutions	Indicators to measure implementation	Sources of financing	Reporting Unit
		2013	2014	2015	2016				
Programme 2. Prevention and education.	2.6. Education of Roma on the manner of exercising the right to healthcare.	X	X	X	X	Health Insurance Fund of RS, Institute for Health Insurance and Reinsurance of FBiH, the cantonal health insurance institutes and the Health Insurance Fund of RS and Brcko District.	1. Informative brochures on the manner of exercising the right to healthcare developed by the Institute for Health Insurance and Reinsurance of the FBiH, the cantonal health insurance institutes and the Health Insurance Fund of RS and Brcko District. 2. The number of brochures distributed across all Roma settlements and delivered to Roma NGOs. 3. Educational workshops designed for the Roma population. 4. The number of workshops implemented.	Budgets, donor funds	FBiH, RS and BD public health institutes.

IV. FINANCING

Introduction

This chapter examines the financial aspects of the implementation of action plans. Firstly, it provides an overview of the existing situation in the area of financing, including a review of former and expected future allocations by AP areas, as well as the general problems within the system of finance. Later on, the required funding projection for implementation of the revised action plans, including funding sources, is offered as well as recommendations to improve the financing system for RAP implementation in general.

Overview of Previous Allocations and Expected Future Allocations

As a country participating in the Decade of Roma Bosnia and Herzegovina has committed to provide financial resources for the implementation of national action plans in line with the commitments undertaken in 2008. Thereby, since 2009 grant fund resources have been allocated regularly in the budget of BiH institutions, via the MHRR budget, to address Roma issues in the field of employment, housing and healthcare. In conformity with the decisions of the Council of Ministers of BiH, these funds are distributed amongst the RAP areas and different levels of government on the basis of framework relations set out in the Action Plan (FBiH 62.66 %, RS 31.33 % and Brcko District 6 %). The grant amounted to 3 million BAM in 2009 and 2010, while in 2012 it amounted to 2.95 million BAM. These funds were not allocated in 2011 due to the failure by BiH institutions to adopt budgets within the time prescribed by law. Over the years, these funds have been distributed in approximately the same proportion. The highest allocations have been for housing (on average 2 million BAM annually or 66% of the grant), significantly lower allocations for employment (on average 704,000 BAM per year or 24 % of the grant), while there have only been minor allocations for healthcare (around 182,000 BAM per year or 6 % of the grant) and for registering Roma needs (on average around 143,000 BAM per year or 5 % of the grant).

During the process of implementation these funds may be pooled with the same purpose funds provided by municipalities, cities, cantons, entities, domestic and foreign governmental and non-governmental organisations and institutions as well as other local and foreign donors. This is regulated in accordance with an agreement on co-financing between the MHRR and the institution that pools the resources. Funds allocated for housing are implemented through a public call through tenders advertised by the MHRR, while funds for employment and healthcare are implemented through the employment institutes in the two entities and Brcko District. The latter is based on a memorandum of understanding signed between these institutions and the MHRR. All grant fund users are obliged to submit reports via the MHRR on the targeted utilisation of such funds to the Ministry of Finance and Treasury of BiH in line with the deadlines prescribed under the Law.

Based on the collected data, a total of 9.98 million BAM is estimated to have been allocated for the period 2009–2011 for **the housing of Roma**; out of this amount 4.8 million BAM (48 %) was provided through domestic budgets and 5.2 million BAM (52%) from SIDA funds and co-financing (municipalities and implementing organisations). Around 2.57 million BAM was allocated in 2012 out of which 2 million BAM was allocated from the MHRR grant fund, 150,000 BAM from the Ministry

of Spatial Planning of the FBiH, 84,977 BAM from the Government of Brcko District⁸ and the amount of 336,700 BAM represents one part of the municipal contribution; the latter being estimated on the basis of limited data obtained from the received questionnaires. Therefore, a total of **12.55 million BAM** is estimated to have been allocated for housing for the period 2009–2012. Based on current projections, it is expected that the same amount of funds will be available through domestic budgets for the period 2013–2015 or around **2.18 million BAM** annually. This figure does not include municipal plans, since no data is available in this regard. Chart 1 below provides an overview of the annual allocations for Roma housing.

Chart 1: Overview of the allocations for housing of Roma for the period 2009–2012 (in BAM)

	2009	2010	2011	2012	Total 2009-2012
I Domestic sources	2,175,800	2,315,300	287,000	2,234,977	7,013,077
MHRR grant	1,863,000	2,000,000	0	2,000,000	5,863,000
Ministry of the spatial planning of the FBiH	312,800	312,800	250,000	150,000	1,025,600
BD Gov (dept.for Displ.pers., Refugees and Housing Issues)	0	2,500	37,000	84,977	124,477
II Swedish International Development Agency (SIDA)	1,885,715				1,885,715
III Co-financing resources (municipalities)	1,822,200	1,141,570	348,121	336,700	3,648,591
TOTAL for Roma housing (I+II+III)	5,883,715	3,456,870	635,121	2,571,677	12,547,383

A total of 1,863,536 BAM was allocated for housing of **Roma** for the period 2009–2011, out of which 1,402,000 BAM (75%) was allocated from the MHRR grant and 461,536 BAM (25%) from other domestic budgets (including co-financing by World Vision to the amount of 26,500 BAM). According to the available data, of the 860,000 BAM that was allocated in 2012 MHRR grant funds amounted to 710,000 BAM, Ministry of Health and Social Policy of the FBiH funds amounted to 90,000 BAM, the Tuzla Canton grant amounted to 50,000 BAM and a contribution from the Municipality of Kalesija amounted to 10,000 BAM. In this way it is estimated that a total of 2.7 million BAM was allocated for employment of Roma for the period 2009–2012. Based on current budget projections, it is expected that the same amount of funds will be available through domestic budgets for the period 2013–2015 or around **860,000 BAM** annually. This figure does not include municipal plans, since no data is available in this regard. Chart 2 below provides an overview of the allocations for employment of Roma per year.

Chart 2: Overview of the allocations for employment of Roma for the period 2009–2012 (in BAM)

	2009	2010	2011	2012	Total 2009-2012
MHRR grant	702,800	700,000	0	710,000	2,112,000
Ministry of Labour and Social Policy of FBiH	0	100,000	90,000	90,000	280,000
Ministry for Labour, Soc.policy and Return Tuzla Ca.	50,000	50,000	50,000	50,000	200,000
Municipality of Kalesija	0	0	0	10,000	10,000
Municipality of Kakanj (included co-financing)	0	4,500	91,036	0	95,536
Employment Service of Brcko District	14,000	12,000	0	0	26,000
TOTAL for employment of Roma	766,000	866,500	231,036	860,000	2,723,536

A total of 395,000 BAM was allocated in the period 2009–2011 for Roma healthcare: 335,000

⁸ including 54,977 BAM of unspent funds from 2011.

BAM (85%) was secured from the MHRR grant, 50,000 BAM (13%) from the budget of the Ministry of Health of the FBiH and 10,000 BAM (2%) from the budget of the Ministry of Health and Social Policy of Una Sana Canton. The planned allocations for 2012 amounted to 260,000 BAM out of which amount 210,000 BAM was procured from the MHRR grant and 50,000 BAM from funds of the Ministry of Health of the FBiH. In this way a total of **665,000 BAM** is estimated to have been allocated for Roma healthcare for the period 2009–2012. It is expected that the same amount of funds or **260,000 BAM** annually will be available through domestic budgets for the period 2013–2015. This figure does not include municipal plans, since no data is available in this regard. Chart 3 below provides an overview of allocations for Roma healthcare per year.

Chart 3: Overview of the allocations for healthcare of Roma for the period 2009–2012 (in BAM)

	2009	2010	2011	2012	Total 2009-2012
MHRR grant	135,000	200,000	0	210,000	545,000
Ministry of Health of F BiH	0	0	50,000	50,000	100,000
Ministry of Health and Soc.Policy of Una-Sana Canton	0	10,000	0	0	10,000
TOTAL for healthcare of Roma	135,000	210,000	50,000	260,000	655,000

An amount of **537,078 BAM** was additionally allocated for the **establishment of the database** on Roma Needs in the period 2009–2012.

A total of 12,741,320 BAM was allocated for addressing the issues of Roma in all three areas during the period 2009–2012; this amount includes donor and co-financing funds. The amount of 3,721,677 BAM was planned to be allocated in 2013. In this way the total allocations for all three areas for the period 2009–2012 are estimated to be **16,462,997 BAM**.

Chart 4 and diagrams 1 and 2 provide an overview of the total allocations per year.

Chart 4: Overview of total allocations for addressing Roma issues for the period 2009-2012

	2009	2010	2011	2012	Total 2009-2012
Housing	5,883,715	3,456,870	635,121	2,571,677	12,547,383
Employment	766,000	866,500	231,036	860,000	2,723,536
Health-care	135,000	210,000	50,000	260,000	655,000
Database	387,250	119,828	0	30,000	537,078
TOTAL (BAM)	7,171,965	4,653,198	916,157	3,721,677	16,462,997

Diagram 1: Overview of total allocations for addressing Roma issues for the period 2009-2012

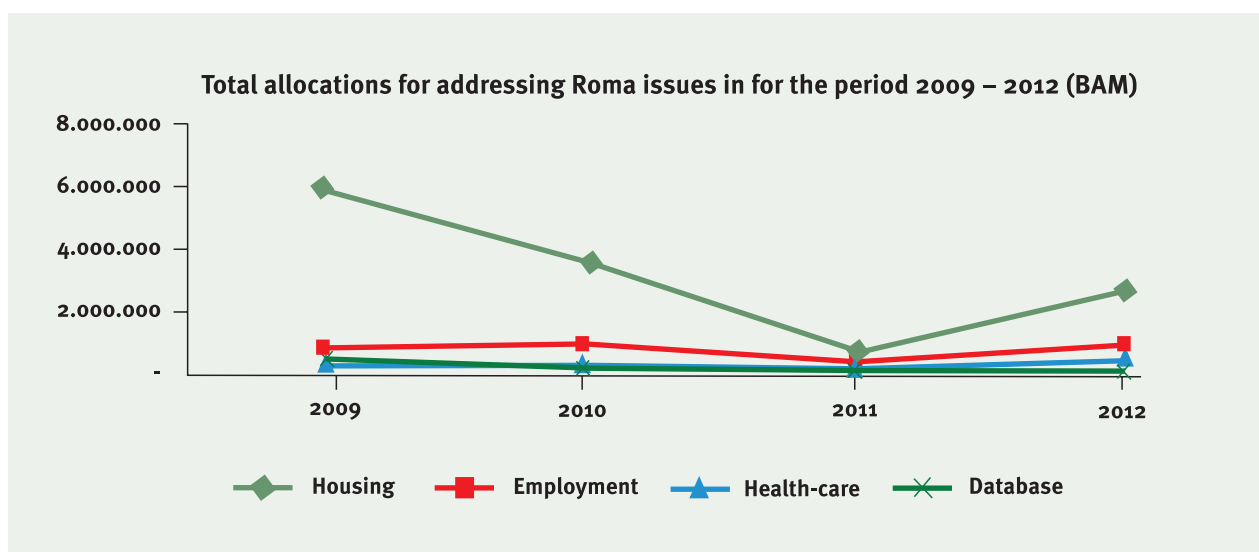
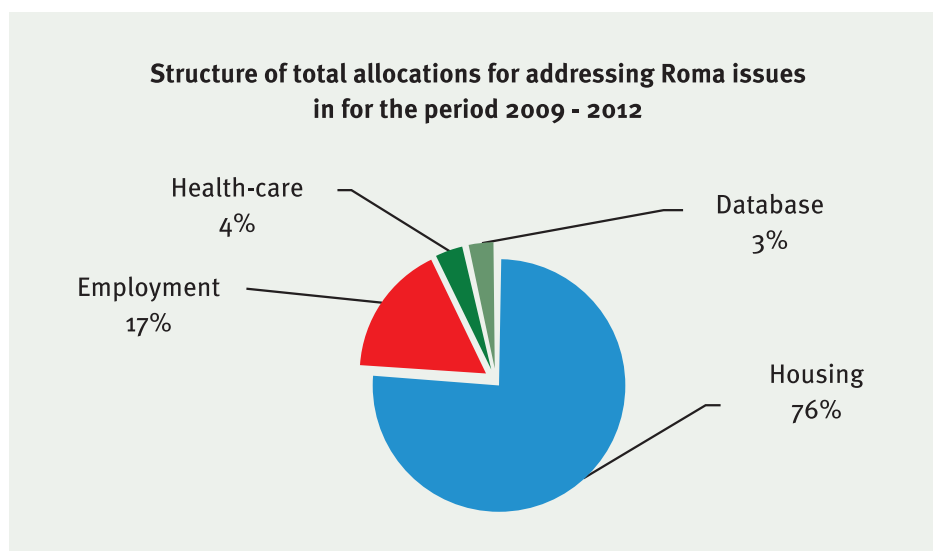

Diagram 2: Structure of total allocations for addressing Roma issues for the period 2009-2012

The action plans had foreseen that over the eight year period a total of around **644 million BAM** or an average of around 80 million BAM annually would be required to address the Roma issues. However, total actual allocations for the period 2009-2012 are estimated at around **16.5 million BAM** or an average of approximately 4.1 million BAM per year. This amount represents only 5 % of the planned amount and therefore points to the fact that the planned financial structure was both essentially unrealistic and unsustainable.

It is expected that in the period 2013–2015 approximately the same of amount of funds as in 2012 will be allocated through domestic sources for addressing Roma issues: around **3.29 million BAM annually**. This figure does not include co-financing funds from the municipalities, since these funds are still not known. Approximately 6.8 million BAM of IPA funds will be made available for addressing Roma issues by the end of the *Decade of Roma*, out of which 2.5 million EUR will be available during the next three year period or an average of **1.7 million BAM** per annum. Around 90 % of the IPA funds are intended to address the issue of Roma housing.

Problems related to the System of Financing for Implementation of the Action Plans

Besides the fact that the planned financial framework for the implementation of the action plans was set unrealistically, additional problems with the current system of financing the implementation of the action plans have been identified.

- *The existing financial framework for the action plans is technically incomplete.* There are only rough approximations of the required funds and these funds have not been specified for each individual measure and neither the funding sources nor the implementation/financing timeframe has been clearly identified and hence it is not possible to compare planned and actual allocations against individual measures.
- *There is no clear definition of responsibilities for each individual measure.* Given the fact that the responsibility holders have been established for the group of measures it is somewhat difficult to ensure quality budget planning and monitor the expenditure of funds. Furthermore, this also results in untimely and inadequate reporting, in direct violation of the provisions of the Decision on the Allocation of Grant Funds as well as of the Memorandum of Understanding.
- *There is no comprehensive system for monitoring and assessing results and the impact of the activities.* The provided monitoring and evaluation modalities have not functioned satisfactorily due to the vague definition of responsibilities. This resulted in difficulties in the collection and consolidation of data on the achieved results and financial allocations.
- *The sources of funding are fragmented and financial planning coordination is insufficient.* Funds are provided from multiple sources, while budget allocations are based on available resources rather than long-term budget and planning documents. There is a low level of inter-institutional coordination within the budget planning process and this reduces the efficiency and effectiveness of the funds disbursement.
- *The dynamics of implementing funds is slow and difficult in all areas.* Due to relatively complex administrative procedures and frequently due to poor planning funds are usually either implemented at the end of the year or not implemented at all; this results in the 'loss' of funds or their being budgeted for the following year. For this reason implementation results can only be reviewed in the coming year or years.

The Financial Framework for the Revised Action Plans

Considering the amount of the previous allocations as well as the expected future allocations during the next three year period the Revised Action Plan took into account the real needs and capacities for implementation on the one hand and the financial constraints on the other. Hence, the scope of activities and the pace of implementation have been planned for whilst taking into account the realistic possibilities of obtaining financial resources through domestic and international sources alike.

By following this principle it is envisaged that a total of **50,057,511 BAM** will be needed for implementation of the revised action plans over the period 2013-2015 of which 14,939,682 BAM will be required in 2013, 17,297,242 BAM in 2014 and 17,820,587 BAM in 2015, which averages out to around **16.7 million BAM** annually. Taking financial reality in account, this amount is five times lower than the previously planned annual average and therefore represents the minimum amount requested for implementation of only priority measures. However, although the planned needs are far more realistic the funding requirements are still well above the expected available amount of

funds. Thus, the average annual amount of required funds is about four times higher in comparison to previous allocations as well as in comparison to expected future allocations. It is therefore necessary to actively seek out new funding mechanisms as well as to improve the general system of finance so as to ensure the successful implementation of the revised plans. Chart 5 below offers an overview of the total required resources.

Chart 5: Overview of financial resources needed for implementation of the revised action plans

	2012	2013	2014	2015	Total 2013-2015	Share (%)
Housing	2,571,677	11,132,000	11,132,000	11,072,000	33,336,000	67%
Employment	860,000	2,148,100	3,742,100	5,525,445	11,415,645	23%
Health-care	260,000	1,659,582	2,423,142	1,223,142	5,305,866	11%
TOTAL (BAM)	3,691,677	14,939,682	17,297,242	17,820,587	50,057,511	100%
Share (%)		30%	35%	36%	100%	

In line with past trends, by far the largest amount of funds (67 % or about 11.1 million BAM annually) will be required to fund Roma housing. Out of this amount 0.9 million BAM relates to financing capital projects for the construction of new housing units (150 per year), the reconstruction/rehabilitation of existing housing units (130 per year) and construction of infrastructure for the Roma settlements. It is expected that this investment will be financed through domestic sources (2.18 million BAM annually from the budgets of the state, entities and Brcko District), IPA funds (around 1.5 million BAM per year) and through the co-financing of municipalities and the implementing organisations. Implementation of the training programme is also envisaged, through donors funds (200,000 BAM per year).

Around 3.8 million BAM will be needed for Roma employment on an annual basis. Approximately 97 % of this amount relates to the implementation of incentive programmes for unemployed Roma over the next three year period. Namely, these programmes envisage the employment of 1,500 out of a total number of 5,000 Roma registered as unemployed. Given the fact that expected available funds from domestic sources (amounting to just 850,000 BAM per year) make up 28 % of the required amount it is planned that the missing funds will be ensured through cantonal and local community budgets as well as through donor sources. These funds will be procured on the basis of proposals to be developed by NGOs that deal with Roma issues.

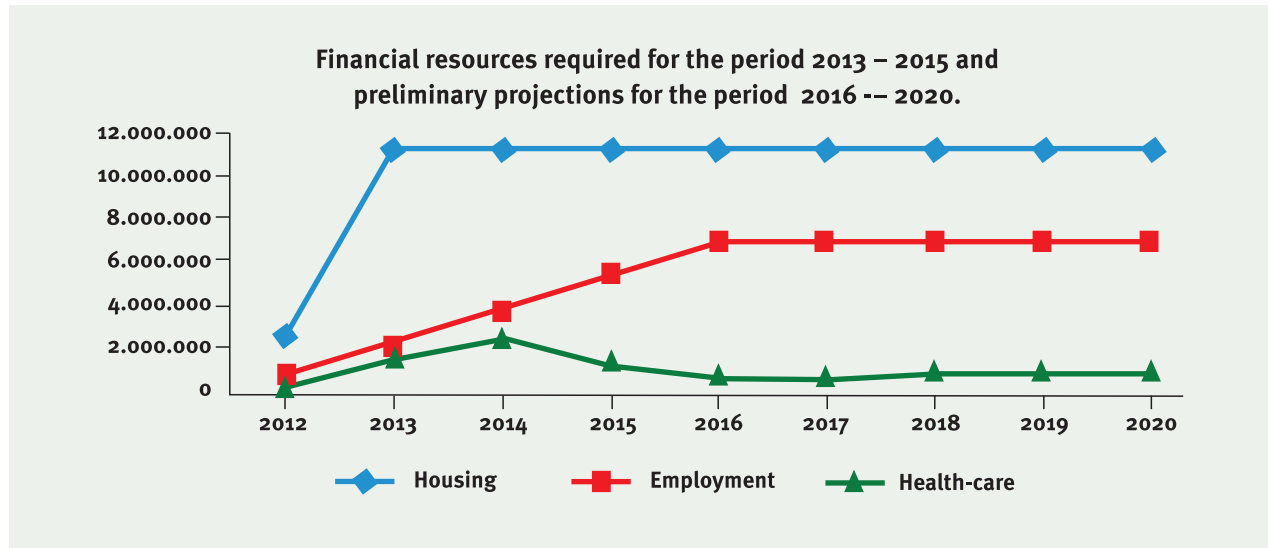
A total average of circa 1.8 million BAM will be required to finance Roma healthcare on an annual basis. Of this amount around 1.2 million BAM relates to one-off allocations in 2014 for financing healthcare for around 10,000 uninsured persons. These funds should be provided through cantonal budgets. Moreover, around 1 million BAM should be provided primarily from domestic budgets on an annual basis for implementation of disease prevention and the improvement of hygienic conditions in Roma settlements. Training programme costs totalling around 650,000 BAM for the three year period will be financed through donor sources.

Although the Revised Action Plan has been drawn up for the period 2013–2015 the implications for the period 2016–2020 have been taken into account during development of the financial framework. In such a manner the preliminary projections suggest that a total of around **18.8 million BAM** will be required **annually**, of which 11.1 million BAM will be utilised for housing, 7 million BAM for employment and 817,000 BAM for Roma healthcare. Correspondingly, the same financial dynamics are expected in the area of housing while in the area of employment an increase in spending is expected due to the

need to recruit a large number of Roma. Additionally, a significant reduction in spending is expected in the area of healthcare due to the termination of funding temporary measures. Diagram 4 illustrates the expected trend of funding for the upcoming eight year period.

Diagram 4: Overview of financial resources required for the period 2013–2015 and preliminary projections for the period 2016–2020.

The total amount of funds required for all action plans is to be increased by the amount needed to finance the registration of Roma needs and implement the monitoring and assessment system. As at present the details of these activities are not known an adequate financial projection has still not been developed. The charts included in the revised action plans provide detailed overviews of the required funds per individual target/measure and per year; they also include an overview of the funding sources.

Recommendations for Improving the System of Finance

In order to improve the financing system for implementation of the revised action plans the below actions are recommended.

- *Operationalisation of action plans through their linkage to budgetary requirements.* Three year action plans to be linked to the three year budgetary requirements of the institutions. The budgets for 2013 have already been specified; however, budget needs for 2014 and 2015 need to be reflected in the budget requests for the upcoming years. In order to better link budgets to the action plans in terms of performance and spending targets as well as to increase the possibility of providing additional funds adequate application of the programme budgeting methodology is recommended.
- *Operationalization of plans at the local level* through the development of appropriate local level action plans and their linkage to local budgets.
- *Increased coordination of financial planning* through the organisation of regular meetings of representatives of all institutions participating in the financing and/or implementation in order to exchange information and improve planning for future measures.

- *Consider the possibility of establishing a donor fund* to pool donor funds (or one portion of donor funds) so that it could be spent in line with commonly defined priorities. This measure would greatly increase the effectiveness and efficiency of donor investments.
- *Improve the monitoring and evaluation system.* Apart from the need for clearly established accountability for individual measures it is necessary to improve existing procedures and reporting formats in such a way that these documents incorporate detailed information on the spending structure and achieved results. This would facilitate future financial planning as well as future revisions of the action plans.

It is realistic to expect that between 65 % and 75 % of the funds required for implementation of the objectives and measures defined under RAP may be secured by the end of 2015. This implies that it is necessary to provide up to 20 million BAM through donor sources.

V. MONITORING, EVALUATION AND REPORTING

Monitoring of the Revised Action Plan will be done by the Roma Board to the Council of Ministers of BiH, while the Ministry of Human Rights and Refugees of BiH is charged with developing an annual report on RAP implementation.

In order to consider the results of RAP implementation, two years on from the adoption of RAP the impact of its implementation will be assessed and amendments proposed via the Roma Board to the Council of Ministers of BiH.

5.1 RAP Monitoring by the Roma Board to the Council of Ministers of BiH

In line with its responsibilities, the Roma Board to the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina shall adopt and adhere to a monitoring plan.

The monitoring plan may include the following:

- analysis of the national legal framework for the protection of national minorities;
- analysis of national strategic documents that deal with the issue of Roma in Bosnia and Herzegovina;
- analysis of the institutional capacities of the institutions responsible for implementation of the action plans and RAP;
- analysis of the achieved results and the impact of the implementation of the RAP action plans;
- monitoring the expenditure of budget and donor funds intended for the implementation of the action plans and RAP; and
- other aspects that arise within the jurisdiction of the Roma Board to the Council of Ministers of BiH.

The monitoring plan of the Roma Board to the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina shall define a timeframe for the development of reports on the performed monitoring as well as the funds necessary for the effective performance of monitoring.

For the purpose of effective monitoring, the Roma Board to the Council of Ministers of BiH may create documents and other material to be used during monitoring as well as recommend the use of these same documents and material to other institutions responsible for the implementation of the action plans and RAP.

The Roma Board to the Council of Ministers of BiH shall, within the scope of its jurisdiction, establish thematic groups for all three RAP areas that will comprise the monitoring report. Reports by the thematic groups are an integral part of the report on RAP implementation.

Reporting on the Implementation of the RAP

The Ministry for Human Rights and Refugees of BiH will establish an expert team to develop reports on the implementation of RAP. The expert team will be established by the Minister for Human Rights and Refugees. The expert team will develop a plan for data collection in accordance with the indicators established within RAP. On the basis of the collected data, the expert team will develop a report on RAP implementation for submission to the Roma Board to the Council of Ministers of BiH for consideration. Afterwards and in accordance with the Book of Rules of the Council of Ministers of BiH the report shall be submitted to the Council of Ministers for adoption.

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Ministry for Human Rights and Refugees

Ujedinjene nacije u BiH
United Nations in BiH

